

Republica Moldova

PARLAMENTUL

LEGE Nr. LP295/2007
din 21.12.2007

**pentru aprobarea Strategiei naționale de
dezvoltare pe anii 2008-2011**

Publicat : 29.01.2008 în MONITORUL OFICIAL Nr. 18-20 art. 57 Data intrării în vigoare

Versiune în vigoare din 30,07,2010 în baza modificărilor prin

[LP109 din 04.06.10, MO131-134/30.07.10 art.443](#)

Parlamentul adoptă prezenta lege ordinară.

Art.1. - Se aprobă Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011 cuprinsă în anexa care face parte integrantă din prezenta lege.

Art.2. - Guvernul, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va elabora și va aproba Planul de implementare și sistemul de monitorizare ale Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI Marian LUPU

Chișinău, 21 decembrie 2007.

Nr.295-XVI.

Anexă

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE PE ANII 2008-2011

INTRODUCERE

Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011 (în cele ce urmează - *Strategie*) constituie *documentul intern principal de planificare strategică pe termen mediu*, care determină obiectivele de dezvoltare a Republicii Moldova pînă în anul 2011 și stabilește măsurile și acțiunile prioritare pentru atingerea acestor obiective. Strategia servește drept instrument unic de integrare a cadrului strategic existent, de racordare a procesului de planificare bugetară (CCTM) cu cadrul de politici și

de asimilare a asistenței tehnice și financiare externe. Pentru a asigura concentrarea resurselor disponibile în vederea realizării obiectivelor și măsurilor cu impact maxim asupra dezvoltării economice și sociale a țării, Strategia se axează pe un număr limitat de priorități strategice.

Obiectivul fundamental al Strategiei este crearea condițiilor pentru îmbunătățirea calității vieții populației prin consolidarea fundamentului pentru o creștere economică robustă, durabilă și incluzivă. **În acest context, spiritul și viziunea Strategiei aspiră la apropierea Republicii Moldova de standardele europene și, astfel, la atingerea obiectivului de integrare europeană. Toate direcțiile prioritare de dezvoltare stabilite în Strategie urmăresc ajustarea politicilor naționale relevante la cele europene.** În acest scop, acțiunile întreprinse pentru realizarea Strategiei se vor întemeia pe cele patru criterii de la Copenhaga, racordarea la care ar putea asigura apropierea țării noastre de valorile și structurile europene. În special, prin prisma Strategiei, Guvernul va depune eforturi pentru transpunerea acquis-ului comunitar în legislația națională, asigurând implementarea consecventă a legislației europene adoptate. În procesul de implementare a Strategiei, Guvernul va acorda o atenție deosebită problemelor identificate în rapoartele de progres, elaborate de Comisia Europeană în cadrul Politicii Europene de Vecinătate.

Elaborarea Strategiei derivă din necesitatea de a continua reformele inițiate în două documente importante de planificare strategică - Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (SCERS) și Planul de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană" (PARMUE), al cărui termen de implementare expiră la sfârșitul anului 2007 și începutul anului 2008 (boxa 1). Fiind un proces absolut nou pentru Republica Moldova, implementarea acestor două programe a fost eterogenă. Astfel, un șir de acțiuni prevăzute au fost implementate cu succes, altele sînt în proces de realizare, iar o bună parte, din diferite motive, a rămas la nivelul de deziderate¹. Rezultatele reformelor întreprinse nu au un efect vizibil imediat, iar impactul implementării documentelor vizate ar putea fi sesizabil la o etapă mai târzie. În acest context, Strategia are menirea de a continua reformele de succes care au fost inițiate în trecut și de a promova politici noi, coerente, care, în final, ar conduce la realizarea aspirațiilor societății pentru o viață mai bună.

¹ Această afirmație este argumentată, în special, de rapoartele anuale de evaluare a implementării Strategiei de creștere economică și reducere a sărăciei pe anii 2005 și 2006 și rapoartele cu privire la implementarea Planului de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană", pe perioada februarie 2005 - august 2006 și anul 2007.

Boxa 1: SCERS și Planul de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană"
Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006) a fost elaborată în cadrul unui vast proces consultativ, drept instrument al Guvernului pentru realizarea aspirațiilor pe termen mediu și lung de dezvoltare economică și asigurare a bunăstării populației. SCERS a avut menirea de a schimba paradigma și calitatea creșterii economice prin mobilizarea unor noi surse și factori de creștere, care, la rândul lor, vor avea impact asupra reducerii sărăciei. În acest context, prin intermediul SCERS, Guvernul și-a direcționat eforturile pentru atingerea următoarelor obiective pe termen mediu: i) creșterea economică durabilă și cuprinzătoare; ii) reducerea sărăciei și a inechității și extinderea participării celor săraci la dezvoltarea economică și iii) dezvoltarea resurselor umane. Implementarea *de facto* a prevederilor numitei Strategii a demarat în anul 2005, odată cu instaurarea unui nou Guvern, cu întârziere de un an, de aceea o parte din acțiunile prevăzute nu au fost realizate. Aceasta a servit drept motiv principal pentru extinderea termenului de implementare a SCERS pînă la finele anului 2007.

Planul de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană" (PARMUE) reprezintă un document politic convenit între Uniunea Europeană și Republica Moldova, care stabilește obiectivele strategice și prioritățile în relațiile dintre aceste două părți pentru anii 2005-2007. PARMUE nu înlocuiește cadrul contractual actual dintre UE și Republica Moldova, care rămîne a fi Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), ci îl completează pe acesta, acordînd mai multă importanță și urgență procesului de reforme economice și politice stipulate în APC. Astfel, PARMUE nu este doar o hartă de parcurs pentru apropierea țării noastre de UE și realizarea obiectivului strategic de integrare europeană, ci și un program de reforme politice și economice interne pe care autoritățile moldovenești s-au angajat să le realizeze.

Pornind de la transformările sistemice care au avut loc în Republica Moldova pe parcursul perioadei de tranziție și austerității resurselor pentru atingerea obiectivelor propuse, implementarea numitelor două documente majore a fost o provocare serioasă. Realizarea acestor documente nu a avut precedent în Republica Moldova, fiind bazată pe principul "învățare prin practică" (learning by doing process). În consecință, au existat dificultăți, atît la etapa de elaborare, cît și la etapa de implementare. Acest lucru a fost în mare parte condiționat de lipsa de experiență în crearea unui cadru instituțional funcțional, în corelarea adecvată a măsurilor strategice cu procesul bugetar și prioritizarea eficientă a politicilor sectoriale.

Actualmente, în Republica Moldova există documente care stabilesc politici naționale pe termen mediu și lung și strategii sectoriale care nu sînt corelate în mod consecvent cu politicile naționale. Experiența implementării documentelor de importanță națională denotă faptul că atunci cînd se încearcă dispersarea pe mai multe priorități cu surse financiare limitate, implementarea devine dificilă, iar rezultatele obținute sînt inferioare așteptărilor. Astfel, sarcina Strategiei este de a focusa atenția societății asupra unui număr limitat de priorități și de a concentra resursele existente spre implementarea strictă a acestora.

Inițiativele care fac parte din Strategie vor fi reflectate în bugetul public național și în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM). Împreună, Strategia și CCTM servesc drept cadru pentru alocarea resurselor pentru priorități pe parcursul cîtorva ani și pentru reorientarea cheltuielilor publice spre atingerea obiectivelor naționale. Armonizarea acestor două documente și corelarea mai eficientă a procedeelelor de planificare și bugetare constituie un proces continuu.

Totodată, pe fundalul funcționării în paralel a mai multor documente de nivel național, există, de asemenea, o multitudine de acte normative și instrucțiuni care ghidează procesul de monitorizare și raportare și care, nefiind bine coordonate, transformă acest proces în unul anevoios și uneori chiar

imposibil. Astfel, se impune necesitatea de a simplifica și eficientiza procesul de monitorizare și raportare, pentru a-l orienta spre evaluarea rezultatelor implementării. Aceasta va fi una din prioritățile reformei administrative desfășurate atât la nivel central, cât și la nivel local.

La baza documentului stau următoarele principii:

participare – Strategia este elaborată, se implementează, se monitorizează și se evaluează în consultare cu toate părțile interesate;

aliniera strategiilor și programelor naționale existente la prioritățile naționale – documentul conține obiective specifice și unifică abordările sectoriale prin prisma priorităților Strategiei;

reiterarea angajamentelor externe – Strategia include acțiunile și angajamentele convenite cu partenerii de dezvoltare.

Strategia promovează o abordare dinamică în procesul de planificare strategică fiind constituită din două componente: 1) Strategia propriu-zisă, care prezintă direcțiile orientative de activități ce vor fi desfășurate pe termen mediu și identifică modalitățile și mecanismele de realizare a obiectivelor identificate; și 2) Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei, în care sînt trasate sarcinile concrete pentru realizarea obiectivelor identificate. Strategia urmează a fi revizuită la fiecare patru-cinci ani, pentru a confirma sau modifica obiectivele și direcțiile principale. Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei urmează a fi revizuit în fiecare an, cu completarea acțiunilor pentru un an următor, după modelul CCTM, astfel încît planul să poată evolua odată cu realizările obținute în contextul implementării Strategiei. Rezultatele monitorizării procesului de implementare a Strategiei vor fi evaluate în cadrul unui raport anual de evaluare, care va reflecta modul de realizare a obiectivelor Strategiei pe parcursul anului precedent și dinamica indicatorilor de performanță identificați.

I. ANALIZA SITUAȚIEI²

² Analiza situației, analiza SWOT și analiza constrîngerilor, efectuate în cadrul Programului de asistență deplină COMPACT în cadrul inițiativei Corporației "Provocările Mileniului", servesc drept instrumente pentru determinarea priorităților țării pe termen lung și mediu. Analizele sînt fundamentate, printre altele, în rapoartele anuale de evaluare a implementării SCERS și rapoartele de evaluare a implementării Planului de acțiuni "Republica Moldova – Uniunea Europeană".

1. Detalii geografice

Republica Moldova este situată în Europa de Sud-Est (la nord-est de Marea Neagră, între România și Ucraina, în bazinul rîurilor Prut și Nistru). Suprafața teritoriului țării, care se întinde pe o distanță de 350 km de la nord la sud și de 150 km de la vest la est, este de 33846 km². Republica Moldova are o populație de 4,1 milioane locuitori³, iar densitatea populației constituie 121 locuitori/km².

³ Inclusiv populația din regiunea transnistreană.

Republica Moldova reprezintă un teritoriu cu un grad foarte înalt de valorificare antropogenă a spațiului natural. Circa 10% din teritoriul național este ocupat de așezări umane.

Suprafața totală a resurselor funciare constituie 3,385 milioane ha, dintre care 1,952 milioane ha sînt terenuri cu destinație agricolă, inclusiv 1,659 milioane ha - suprafețe arabile, 242 mii ha - plantații multianuale, 335 mii ha fînețe și 9807 mii ha - pășuni. Suprafața pădurilor și a altor terenuri cu vegetație forestieră constituie 433 mii ha. Cernoziomurile acoperă circa 80% din teritoriul țării (2,5 milioane ha).

În plan administrativ, Republica Moldova este constituită din 1679 de localități, inclusiv 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat și Tiraspol), 60 orașe, 39 localități din componența orașelor (municipiilor), 917 sate de reședință (satul în care își are sediul consiliul sătesc sau comuna), 658 localități din componența comunelor (cu excepția satelor de reședință).

2. Situația demografică⁴

⁴ Analiza demografică se bazează pe date care nu includ regiunile din stînga Nistrului și municipiul Bender.

Datele recensămîntului din anul 2004 confirmă tendința de scădere a populației țării, determinată, în special, de descreșterea ratei natalității și migrația populației. Conform situației de la 1 ianuarie 2007, populația stabilă a țării constituia 3,58 milioane locuitori. Între anii 2000-2006, numărul populației s-a redus cu 62,0 mii persoane. Republica Moldova continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa: 41,3% persoane locuiesc în localitățile urbane și 58,7% - în cele rurale. Aproximativ jumătate din populația urbană locuiește în municipiul Chișinău. Conform clasificării pe sexe, bărbații constituie 48% și femeile - 52% din numărul total al populației.

Analiza structurii pe vârste a populației denotă intensificarea procesului de îmbătrînire demografică a societății. Vîrsta medie a populației țării a crescut de la 33,4 ani în 2000 pînă la 35,6 ani în 2007, plasînd Republica Moldova în grupul țărilor cu populație "adultă". Scăderea natalității a determinat reducerea în termeni absoluți și relativi a populației tinere. Comparativ cu anul 2000, în anul 2007, ponderea populației cu vîrsta de 0-14 ani s-a redus de la 23,8% la 18,2%, iar ponderea celor cu vîrsta de peste 65 ani a crescut de la 9,4% la 10,3%. Populația adultă (15-64 ani) reprezintă 71,4% din total, fiind mai mare cu 126,3 mii persoane față de situația de la începutul anului 2000. În cadrul populației adulte a crescut ponderea grupelor cu vîrstă de 15-34 și 45-59 ani și a scăzut ponderea grupelor cu vîrstă de 35-44 și 60-64 ani.

Diferențieri în structura pe vârste a populației apar mai pregnant în profil teritorial, determinate de

variația teritorială a fenomenelor demografice și a mișcării migratorii a populației. În mediul rural, ponderea populației vîrstnice este mai mare decît cea din mediul urban de 1,4 ori. Circa 12% din populația rurală a depășit vîrsta de 65 ani, iar în totalul populației feminine rurale, ponderea femeilor vîrstnice este de 14%. În mediul urban, vîrsta medie a populației feminine este cu 2,9 ani mai mare decît cea a populației masculine, iar în mediul rural, diferența este de 3,3 ani.

Migrația forței de muncă joacă un rol aparte în evoluția situației demografice și continuă să fie o problemă importantă pe termen mediu și lung. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2006, numărul persoanelor declarate ca fiind plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru a constituit circa 310 mii persoane, ceea ce reprezintă 22,8% în totalul populației active de 15 ani și peste. Bărbații alcătuiau două treimi din cei declarați plecați. Aceeași pondere revenea persoanelor plecate din localitățile rurale. Migrația externă se caracterizează prin exodul masiv al persoanelor de vîrstă reproductivă și economic activă. Ponderea cea mai însemnată din rîndul acestora o dețin persoanele cu vîrsta 20-29 de ani (40,3%), urmați de cei cu vîrsta între 30 și 39 de ani (22,1%).

Figura 1. Populația plecată la lucru în alte țări în anii 2000-2006 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele Ministerului Economiei și Comerțului

Reducerea numărului populației apte de muncă și majorarea vîrstei medii a angajaților în economia națională au implicații complexe asupra dezvoltării social-economice, cu impact direct asupra ofertei totale a forței de muncă, investițiilor, distribuirii venitului, cheltuielilor publice pentru asigurarea socială etc. Continuarea procesului de îmbătrînire a populației cauzează deficiențe serioase de capital uman necesar dezvoltării durabile a țării.

3. Situația social-economică

Începînd cu anul 2000, economia Republicii Moldova a revenit pe traiectoria creșterii, depășind un deceniu de declin continuu și de scădere a nivelului de trai. Măsurile de politică macroeconomică întreprinse în contextul creșterii cererii interne și externe au contribuit la stoparea recesiunii economice și au asigurat o creștere robustă a produsului intern brut (PIB). În perioada 2000-2006, PIB real a crescut în medie cu 5,9% pe an, creșterea cumulativă față de anul 1999 alcătuind 49,5%.

Sursa principală de creștere a constituit-o consumul gospodăriilor casnice, finanțat în mare parte din contul sporirii veniturilor interne (salariul real a crescut în această perioadă de circa 2,3 ori), precum și din veniturile rezidenților obținute din munca peste hotare. O contribuție mai modestă la creșterea economică au avut-o investițiile în capital fix, care au crescut cu 81,5% față de anul 2000, constituind în medie 15,7% din PIB.

Figura 2. Evoluția PIB în anii 2000-2006 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Asigurarea stabilității macroeconomice a avut un rol important în relansarea și susținerea creșterii economice. Politica monetară promovată de Banca Națională a Moldovei (BNM) a ținut mai multe obiective, inclusiv reducerea nivelului inflației, menținerea unui nivel competitiv al cursului de schimb al valutei naționale și acumularea rezervelor internaționale. Fluxul mare de remitențe a sporit presiunea asupra monedei naționale, contribuind la aprecierea acesteia. În aceste condiții, BNM a intervenit pe piața valutară pentru a obține echilibrul dintre cererea și oferta masei valutare, astfel sporind rezervele internaționale ale țării. Contracarea presiunilor inflaționiste a fost realizată prin sporirea eforturilor de sterilizare și încetinirea creșterii masei monetare.

Creșterea economică a fost însoțită de o îmbunătățire semnificativă a situației fiscale. Veniturile bugetului public național au crescut substanțial, constituind 40,6% în raport cu PIB în 2006, iar bugetul de stat a înregistrat, în medie, un excedent de 0,2% în raport cu PIB. Sporirea veniturilor a avut loc, în special, din contul impozitelor indirecte care, în 2006, constituiau aproximativ 45,4% din toate veniturile. Reducerea cotei impozitului pe venitul persoanelor fizice și juridice a menținut aceste venituri la nivelul de 5% în raport cu PIB. Creșterea veniturilor și diminuarea cheltuielilor pentru serviciul datoriei publice a permis majorarea cheltuielilor publice pentru alte priorități. Sectoarele sociale au beneficiat cel mai mult de această majorare (circa 90%), în anul 2006 cheltuielile pentru aceste sectoare constituind 63,2% din toate cheltuielile bugetului public național. În același timp, creșterea cheltuielilor de consum a redus spațiul fiscal pentru investițiile publice, iar ponderea înaltă a veniturilor și cheltuielilor publice în PIB, în general, demonstrează expansiunea rapidă a sectorului public, situație care ar putea limita perspectivele de creștere economică.

Creșterea economică și managementul prudent al datoriei au contribuit la îmbunătățirea substanțială a indicatorilor datoriei externe. Raportul dintre datoria externă totală și PIB s-a redus de la 133% în 2000 până la 74% în 2006. La sfârșitul anului 2006, datoria de stat externă alcătuia 26% în raport cu PIB (comparativ cu 79% din PIB în anul 2000). De asemenea, în perioada de referință, s-a înregistrat o creștere moderată a investițiilor străine directe (ISD). La sfârșitul anului 2006, stocul total al investițiilor străine directe în economia națională a atins valoarea de 1300 milioane de dolari SUA sau 363 dolari pe cap de locuitor (comparativ cu 123 dolari în anul 2000). Nivelul investițiilor străine, însă, rămâne a fi mult mai scăzut decât în țările din Europa de Sud-Est, fiind insuficient pentru asigurarea unei dezvoltări durabile a economiei. De la începutul anului 2007 s-a observat o creștere mai semnificativă a ISD, care au sporit cu 205 milioane de dolari SUA, constituind la 1 iulie 1505,4 milioane de dolari SUA.

Relansarea creșterii economice a fost însoțită de sporirea vulnerabilității externe a economiei și accentuarea unor dezechilibre la nivelurile macro și ramural. Evoluția comerțului exterior în această perioadă se caracterizează prin creșterea rapidă a importurilor și performanța modestă a exporturilor - situație care a determinat o majorare continuă a deficitului balanței comerciale de la 23% din PIB în 2000 până la 47% în anul 2006. Deficitul contului curent a fost și el în creștere, dar cu ritmuri mai mici decât deficitul balanței comerciale. Vulnerabilitatea externă este amplificată de gradul înalt de concentrare a exporturilor pe un grup limitat de țări și produse. Cu toate că în ultimii ani s-a realizat o reorientare a exporturilor, în special în direcția piețelor Uniunii Europene, majoritatea exporturilor continuă să aibă ca destinație țările CSI și, în special, Federația Rusă. În același timp, circa 45% (anul 2006) din exporturile moldovenești sînt în formă de produse

agroalimentare (inclusiv din industria de prelucrare), predominând băuturile alcoolice.

Dimensiunea adevărată a vulnerabilității externe a economiei țării a fost relevată de evoluțiile din anul 2006. Dublarea prețurilor la gazele naturale și restricționarea exportului au provocat pentru unele categorii de produse un lanț de evoluții negative – creșterea economică a încetinit (4%), s-au intensificat procesele inflaționiste (14,1% la sfârșitul anului), iar deficitul comercial și cel al contului curent au crescut semnificativ (cu 34% și respectiv 65%). Aceste evoluții reprezintă un pericol pentru durabilitatea realizărilor obținute anterior și constituie o dovadă a nivelului scăzut de competitivitate a companiilor moldovenești pe piețele regionale și mondiale.

Perioada de recuperare economică se caracterizează prin evoluția slabă a ofertei interne și gradul scăzut de competitivitate pe piața internă și cea externă. În această perioadă, dezvoltarea sectorului productiv al țării s-a bazat mai mult pe creșterea utilizării capacităților existente, decât pe lărgirea acestora. Sporirea productivității a avut loc și în contextul reducerii forței de muncă, în special, datorită migrației. Epuizarea acestor surse de sporire a productivității, în condițiile nivelului scăzut de investiții interne și străine pentru suplimentarea și reabilitarea stocului de capital al economiei, reprezintă un impediment serios pentru dezvoltarea sectorului productiv al țării pe termen mediu și lung.

În acest sens, evoluția sectorului real al țării confirmă temerile expuse mai sus. Dezvoltarea sectorului industrial pe parcursul anilor 2000-2006 a fost pozitivă, creșterea cumulativă în comparație cu 1999 constituind 73%. Creșterea sectorului industrial a avut un caracter oscilatoriu (excepție – anul 2006), cele mai bune rezultate fiind remarcate în anul 2003 (figura 3). În anul 2006, volumul producției industriale s-a micșorat cu 4,8% în comparație cu anul 2005, situație explicată în special de introducerea restricțiilor la importul vinurilor moldovenești în Federația Rusă și, respectiv, de contracția subsectorului vinicol. În perioada de recuperare economică, ponderea întreprinderilor care au înregistrat pierderi a rămas a fi înaltă (50%), iar ponderea întreprinderilor care au generat profit a crescut neesențial (cu 4 puncte procentuale (p.p.)).

Figura 3. Evoluția sectorului industrial în anii 2000-2006 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Creșterea economică a continuat să aibă un caracter geografic polarizat, amplificându-se disparitățile în dezvoltarea social-economică a țării. În anul 2006, municipiului Chișinău îi revenea o jumătate din producția industrială și 56% din investițiile în capital fix. Întreprinderile înregistrate în Chișinău au contribuit cu aproape 91% la rezultatul financiar net obținut pe economie în anul 2006, cele din Bălți – cu 5,2%, iar cele înregistrate în raioane – cu numai 2,7%. Respectiv, în anul 2006, nivelul cel mai înalt al salariului mediu lunar a fost în municipiul Chișinău (2218 lei) și în municipiul Bălți (1854,3 lei). În unele raioane ale țării, salariul mediu lunar a fost în jur de numai 1000 lei.

Dezvoltarea în spațiul rural a continuat să fie restrânsă, acest lucru explicându-se prin evoluția modestă a sectorului agricol și nivelul insuficient de expansiune a activităților neagricole.

Agricultura a continuat să înregistreze niveluri scăzute de productivitate și remunerare a muncii. Veniturile mici ale producătorilor agricoli rezultă din caracterul comercial limitat al activității economice în majoritatea gospodăriilor (jumătate din venit este în natură), prețurile înalte la resursele investite (input-uri), în special la resursele energetice, și prețurile mici de desfacere a produselor finale. Performanța scăzută a sectorului agricol este, de asemenea, generată de accesul redus la finanțe, nivelul scăzut al investițiilor, infrastructura deteriorată, managementul ineficient al întreprinderilor agricole și vulnerabilitatea înaltă la calamități naturale. Dată fiind ponderea agriculturii în PIB (15% în anul 2006) și numărul populației ocupate în acest sector (33% din totalul forței de muncă în anul 2006), performanța scăzută a acesteia reduce perspectivele de creștere pentru restul economiei și subminează eforturile de reducere a sărăciei.

Reducerea vulnerabilității Republicii Moldova la șocurile provocate de prețurile externe la energie prin diversificarea surselor de import al energiei și sporirea eficienței utilizării acesteia rămâne a fi o provocare majoră în continuare. Majorările recente consecutive ale prețului la resursele energetice au avut un impact serios atât asupra economiei, cât și asupra populației. Efectul direct al acestor majorări a fost reflectat în augmentarea deficitului comercial și a celui bugetar. Majorarea prețurilor de achiziție a contribuit direct la creșterea costului electricității, gazelor naturale și produselor petroliere procurate de instituțiile publice de toate nivelurile (majorând cheltuielile bugetului cu 0,5% din PIB). Creșterea prețurilor la energie, în lipsa unui sistem îmbunătățit de asistență socială, a sporit considerabil necesitățile de finanțe publice pentru susținerea sistemului.

Perspectivile de dezvoltare a ofertei interne sînt obstrucționate și de nivelul înalt de deteriorare a infrastructurii. Infrastructura este considerată drept una din cele mai critice constrîngeri pentru creșterea economică în Republica Moldova (boxa 2.) Infrastructura subdezvoltată a drumurilor are un impact considerabil asupra mobilității bunurilor și oamenilor, în special în spațiul rural.

Boxa 2.

În anul 2007, Guvernul, cu suportul Corporației "Provocările Mileniului", a efectuat o analiză a constrîngerilor care subminează creșterea și dezvoltarea Republicii Moldova. Potrivit acestei analize, în țara noastră sînt extrem de critice următoarele constrîngeri:

- (i) infrastructura fizică, prin prisma pierderilor energetice și calității precare a drumurilor;

- (ii) climatul investițional, cu regimul imperfect de oferire a autorizațiilor și permiselor;

- (iii) rigiditatea pe piața muncii și

- (iv) prestața sistemului judiciar.

Mai puțin critice, dar la fel de importante pentru procesul de luare a deciziilor, constituie amplasarea geografică - un factor pe care noi nu îl putem influența, și riscurile macroeconomice, manifestate prin inflație și riscuri exogene.

În același timp, conform acestei analize, accesul la finanțe, capitalul uman, inovațiile și competitivitatea nu sînt considerate constrîngeri critice. Deși aceste concluzii sînt preliminare, cuplate cu analizele anterioare efectuate de Guvern, precum și de partenerii de dezvoltare a țării, acestea au servit drept punct de reper pentru formularea politicilor în Strategia națională de dezvoltare.

Aceasta, de asemenea, reprezintă un impediment pentru comerț prin impunerea unor costuri adiționale pentru exportatori și importatori. Infrastructura de aprovizionare cu apă și canalizare s-a deteriorat pe întreg teritoriul țării și majoritatea acestor utilități se confruntă cu probleme financiare majore, determinate de nivelul scăzut al colectărilor, de tarifele mai mici decît costurile reale de

producție și de pierderile mari de apă în rețele. Mai mult decât atât, aproape 40% din apa transportată prin aceste sisteme nu corespund criteriilor sanitare. Deși nivelul de investiții publice a crescut în ultimii ani, acesta rămâne deocamdată insuficient pentru reabilitarea infrastructurii.

Tabelul 1

Repartizarea investițiilor în capitalul fix pe surse de finanțare (%)

Investiții în capitalul fix - total	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	100	100	100	100	100	100	100
<i>finanțate din contul:</i>							
bugetului de stat	3,3	4,1	2,0	2,1	3,0	5,3	7,8
bugetelor unităților administrativ-teritoriale	4,9	4,5	4,2	3,5	5,6	4,5	5,3
mijloacelor proprii ale agenților economici	56,4	57,0	71,3	70,2	61,3	57,7	52,8
mijloacelor populației	3,8	4,0	3,8	3,6	2,4	2,2	1,8
mijloacelor investitorilor străini	25,3	19,4	11,9	14,8	20,6	18,5	19,0
altor surse	6,3	11,0	6,8	5,9	7,1	11,8	13,3

Sursa: Biroul Național de Statistică

Este necesar să subliniem că această creștere a economiei nu a atins deocamdată un nivel calitativ nou. Dacă, pe termen scurt, majorarea veniturilor populației va continua să susțină creșterea robustă a consumului, pe termen mediu și lung modelul actual de creștere se va epuiza în lipsa unui răspuns adecvat al ofertei interne. Schimbarea paradigmei de creștere s-a dovedit a fi un proces complex și de durată, care rămâne provocarea majoră în dezvoltarea de viitor a țării.

După cum se menționează mai sus, creșterea economică și îmbunătățirea situației fiscale au permis majorarea cheltuielilor publice pentru sectoarele sociale. Sporirea cheltuielilor în aceste sectoare nu a fost întotdeauna însoțită de o îmbunătățire similară a calității serviciilor. Progresul obținut în ultimii ani în sporirea accesului la serviciile educaționale și îmbunătățirea calității acestora a fost ambiguu. Pe de o parte, a crescut semnificativ rata de înrolare în învățământul preșcolar, de la 38,5% în anul 2000 la 68,5% în 2006. Pe de altă parte, rata netă de înrolare în învățământul primar s-a redus de la 93,5% în 2000 la 87,6% în 2006 și în învățământul gimnazial de la 87,0% în 2000 la 86,1% în 2006 (figura 4).

Figura 4. Rata netă de înrolare pe nivele educaționale în anii 2000-2006 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Calitatea educației este afectată de modul de finanțare a sistemului educațional, care nu generează stimulul necesar pentru utilizarea eficientă a resurselor. Reducerea numărului de copii de vârstă școlară, în situația în care în multe localități capacitatea de proiect a școlilor deja depășește de câteva ori numărul de elevi, conduce la cheltuieli nejustificate. În acest sens, optimizarea rețelei școlare rămâne a fi o soluție evidentă de eficientizare a utilizării resurselor prin reducerea cotei personalului neprofesoral în numărul total al angajaților, diminuarea costurilor de întreținere și ajustarea raportului elev-profesor la nivelul normelor internaționale. În acest context, a fost finalizată cartografierea instituțiilor de învățământ preuniversitar și, în baza acesteia, va fi elaborată

strategia de optimizare a rețelelor de școli.

În ultimii ani, sectorul sănătății a fost supus unor transformări importante. În anul 2004 a fost introdus sistemul de asigurare obligatorie de asistență medicală, iar nivelul de finanțare de la buget a sporit de la 4,2% din PIB în anul 2004 pînă la 4,8% în anul 2006. Reforma sistemului de sănătate a fortificat în special sectorul primar și a inițiat restructurarea sectorului spitalicesc. Toți acești factori au permis reversarea tendințelor nefavorabile din deceniul precedent, ceea ce a condus la îmbunătățirea indicatorilor de sănătate. Introducerea asigurărilor medicale a sporit protecția financiară a populației, aproape 77,5% din populație fiind acoperită de acest tip de asigurări. Însă, în spațiul rural și orașele mici continuă să persiste probleme care țin de prestarea pe scară largă a serviciilor de sănătate. Chiar dacă accesul la servicii medicale a crescut, există rezerve semnificative pentru îmbunătățirea calității serviciilor de sănătate.

Cu toate că a fost înregistrat un anumit progres în ameliorarea situației financiare a sistemului de pensionare (prin majorarea vârstei de pensionare, îmbunătățirea colectărilor), reforma inițiată în anul 1998 nu și-a atins obiectivele pe termen lung. Plata pensiei continuă să fie făcută în baza salariilor declarate și nu în funcție de contribuțiile real achitate, lucru care subminează durabilitatea financiară a sistemului de pensionare, conduce la redistribuirea inechitabilă a resurselor între diferite categorii de persoane asigurate și determină un nivel relativ scăzut al mărimii pensiilor. Mai mult, nu a fost soluționată pe deplin problema participării sectorului agricol în sistemul de pensionare. În anul 2006, mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă a constituit 457,51 lei, majorîndu-se de 5,3 ori față de anul 2000. Acest nivel se situează foarte aproape de pragul sărăciei. Rata de înlocuire (raportul dintre pensia medie pentru limită de vîrstă și salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie) a continuat să se reducă, constituind 26,9% la sfîrșitul anului 2006.

Sistemul existent de asistență socială se bazează pe sistemul de compensații nominative, care continuă să fie cel mai costisitor program social, reprezentînd 38% din cheltuielile pentru asistența socială în anul 2006. Acest sistem, însă, este recunoscut ca fiind ineficient direcționat către cei săraci, beneficiile acestuia acoperind în egală măsură toate chintilele de venituri (tabelul 2).

Tabelul 2

Distribuția beneficiarilor de compensații nominative pe chintile (%)

Categoriile de beneficiari	Chintila I	Chintila II	Chintila III	Chintila IV	Chintila V
Invalizii de gradul I	12,5	20,9	21,6	26,6	18,5
Invalizii de muncă de gradul II	29,7	17,6	19,2	14,0	19,5
Copiii invalizi	7,9	14,3	25,0	29,7	23,1
Participanții la cel de-al doilea război mondial	1,5	3,4	9,9	41,2	44,0
Familiiile participanților la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl	13,3	4,4	24,4	23,3	34,4
Invalizii din copilărie de gradul I	5,9	12,4	19,1	32,7	29,9
Familiiile cu 4 și mai mulți copii	29,4	26,6	19,0	19,2	5,8

Invalizii de gradul II fără termen	34,1	20,0	13,1	15,8	17,1
Pensionarii singuri	13,2	46,4	23,7	11,8	4,9
Persoanele care au lucrat în spatele frontului	7,5	29,0	20,6	30,4	12,6
Persoanele aflate în Leningrad în perioada blocadei	0,0	18,2	27,3	27,3	27,3
Invalizii de gradul I participanți la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl	6,5	2,2	10,9	41,3	39,1
Invalizii din copilărie de gradul III	24,5	24,9	16,1	14,9	19,6
Invalizii de gradul I participanți de la cel de-al doilea război mondial	3,6	3,6	25,0	17,9	50,0
Invalizii de gradul II participanți la cel de-al doilea război mondial	2,3	2,3	6,0	29,2	60,2
Invalizii de gradul III participanți la cel de-al doilea război mondial	0,0	11,8	5,9	23,5	58,8
Invalizii de gradul II din rîndul persoanelor asimilate	19,5	17,1	7,3	24,4	31,7

Sursa: **Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei**

Nici celelalte tipuri de asistență socială nu reușesc să se concentreze pe chintilele mai sărace și, astfel, cheltuielile publice pentru protecția socială (11,7% din PIB în 2006) nu întotdeauna au efectul scontat. Această situație limitează eficiența eforturilor de reducere a sărăciei, constituind o constrângere în implementarea unor reforme necesare pentru dezvoltarea economică pe viitor.

4. Dinamica reducerii sărăciei și inegalității

Sărăcia este un fenomen foarte complex, influențat de evoluția mai multor factori. Măsurarea sărăciei se face pe baza pragului de sărăcie calculat, care funcționează ca un etalon pentru explicarea diverselor aspecte ale acestui fenomen. În Republica Moldova, indicatorii de măsurare a sărăciei se calculează în baza Cercetării bugetelor gospodăriilor casnice (CBGC), realizate de Biroul Național de Statistică. CBGC este un studiu selectiv, care are drept scop determinarea multiaspectuală a nivelului de trai al populației prin prisma veniturilor, cheltuielilor, consumului, condițiilor de trai și a altor indicatori.

Începînd cu anul 2006 au fost operate modificări esențiale în CBGC: a fost schimbat cadrul de eșantionare, îmbunătățit instrumentarul de colectare a datelor (chestionarele) și creată o rețea unică de colectare a datelor pentru cercetările în domeniul social. Schimbările efectuate în CBGC pentru anul 2006 au contribuit la îmbunătățirea calității datelor obținute și la alinierea metodologiei de estimare a sărăciei la standardele internaționale, însă dezavantajul acestor modificări este faptul că **datele anului 2006 nu sînt comparabile cu datele anilor precedenți.**

Din cauza incomparabilității datelor, sărăcia în anul 2006 va fi analizată separat de evoluția acesteia în anii precedenți. În continuare se prezintă evoluția sărăciei pînă în anul 2005, iar mai apoi se elucidează tendințele sărăciei în anul 2006 prin prisma datelor obținute în baza noii generații a CBGC, implementate de BNS.

Dinamica reducerii sărăciei și inegalității pînă în anul 2005

Între sărăcie și creștere economică există o legătură strînsă. Creșterea economică reprezintă o condiție esențială pentru reducerea sărăciei și pentru îmbunătățirea standardelor de viață. Astfel, performanța economică înregistrată de Republica Moldova în anii 2000-2004 a contribuit la asigurarea unei creșteri economice care a avut impact asupra reducerii sărăciei. În anii 2000-2004, rata sărăciei s-a redus semnificativ și constant, iar în anul 2004, numai 26% din populația țării se afla sub pragul absolut al sărăciei. În pofida faptului că în anul 2005 s-a menținut tendința de creștere economică din anii anteriori, acest lucru, totuși, nu a avut impact asupra reducerii sărăciei în țară, în special în mediul rural, unde ratele sărăciei au înregistrat o tendință de creștere. Astfel, în 2005, rata sărăciei absolute a crescut cu 3 p.p., adică 29% din populația Republicii Moldova se afla sub pragul sărăciei absolute, iar 16% se afla sub pragul sărăciei extreme (tabelul 3).

Tabelul 3

Indicatorii sărăciei în anii 2000-2005^{5, 6}

Indicatorii și sursele	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Pragul sărăciei absolute (lei pe un adult echivalent pe lună)</i>	234,8	257,3	270,7	303,5	327,0	353,87
Rata sărăciei, %	67,8	54,6	40,4	29,0	26,5	29,1
Profunzimea sărăciei, %	27,0	19,3	12,4	7,3	6,8	8,0
Severitatea sărăciei	13,7	9,1	5,2	2,7	2,5	3,2
<i>Pragul sărăciei extreme (lei pe un adult echivalent pe lună)</i>	183,9	201,5	212,0	235,5	258,1	278,52
Rata sărăciei extreme, %	52,2	38,0	26,2	15,0	14,7	16,1
Profunzimea sărăciei extreme, %	17,6	11,6	6,6	3,1	3,2	4,0
Severitatea sărăciei extreme	8,2	5,1	2,4	1,0	1,1	1,5
Coeficientul Gini pe cheltuieli de consum pe persoană (ponderat)	0,38	0,39	0,37	0,36	0,36	0,38
Distribuția 90/10, media cheltuielilor de consum pe echivalent ⁷	10,45	10,85	9,40	8,39	9,10	10,28

⁵ Cifrele sînt ponderate și sînt reprezentative la nivel național.

⁶ Pragurile sărăciei sînt calculate pe adult echivalent pe lună, cu excepția cazurilor menționate.

⁷ Ajustate la paritatea puterii de cumpărare. Valori calculate lunar pe persoană.

Sursa: **Ministerul Economie**, în baza datelor Cercetării bugetelor gospodăriilor casnice (CBGC)

Alți indicatori de măsurare a sărăciei au demonstrat tendințe asemănătoare. Profunzimea sărăciei extreme și absolute în anul 2005 a fost de 4% și respectiv 8%. Aceasta înseamnă că săracii au avut în medie un deficit în consum de 11 lei pentru a ajunge la valoarea pragului sărăciei extreme și 28 de lei pentru a ajunge la valoarea pragului sărăciei absolute.

În anul 2005, nivelul inegalității în Republica Moldova a înregistrat o ușoară creștere. Această tendință este reflectată în evoluția coeficientului Gini (tabelul 3), care măsoară inegalitatea în

consumul gospodăriilor la nivel de țară. Cu cât este mai mare acest coeficient, cu atât crește și inegalitatea. Astfel, inegalitatea, în funcție de consumul populației, a rămas în continuare la un nivel relativ înalt (coeficientul Gini constituind 0,38). Cauzele creșterii inegalității vizează majorarea decalajului de venituri dintre bogați și săraci, îndeosebi ca urmare a dezvoltării mai rapide a zonelor urbane, comparativ cu cele rurale.

Profilul sărăciei în Republica Moldova se caracterizează prin diferențe mari între zonele urbane și rurale. În anul 2005, sărăcia în spațiul rural a cunoscut o creștere de circa 4,8 p.p., ajungând la 36%, ceea ce în mare măsură a determinat și creșterea ratei sărăciei la nivel național. Pe parcursul anului 2005, riscul sărăciei⁸ rezidenților din mediul rural a fost de aproximativ 6 ori mai ridicat decât în orașele mari. În orașele mici însă, sărăcia s-a menținut la nivelul anului 2004 (figura 5).

⁸ Riscul sărăciei reprezintă un concept relativ, care indică probabilitatea gospodăriilor/persoanelor cu anumite caracteristici de a ajunge sub pragul sărăciei.

Figura 5. Sărăcia conform mediului de reședință (1998-2005)⁹

⁹ Cifrele sînt ponderate și sînt reprezentative la nivel național.

Sursa: **Ministerul Economie**, în baza datelor CBGC

În anul 2005 s-a constatat că în Republica Moldova riscurile sărăciei sînt mai înalte pentru familiile numeroase, pentru persoanele ocupate în agricultură, familiile cu mulți copii și pentru bătrîni. Nivelul educației este un alt factor ce influențează bunăstarea gospodăriilor. Persoanele cu studii primare sau studii medii incomplete sînt de 7 ori mai predispuse la sărăcie decât persoanele cu studii superioare.

Dinamica reducerii sărăciei și inegalității în anul 2006

Anul 2006 a fost un an deosebit pentru Republica Moldova, economia țării confruntîndu-se cu două șocuri economice: majorarea prețurilor la gazele naturale și introducerea restricțiilor la exportul producției alcoolice. Cu certitudine, acești factori au influențat și nivelul bunăstării populației în perioada vizată. Totuși, nu putem determina impactul deplin al acestor șocuri atît din cauza incomparabilității datelor, cît și datorită unor măsuri, întreprinse de Guvern, de atenuare a acestor efecte, cum ar fi compensarea cheltuielilor pentru consumul gazelor naturale.

Conform datelor statistice, în anul 2006 sub pragul sărăciei absolute s-au aflat 30,2% din populație, iar sub pragul sărăciei extreme - 4,5% (tabelul 4).

De menționat indicatorii destul de reduși ai sărăciei extreme, ceea ce demonstrează că problema sărăciei alimentare în scurt timp va fi mai puțin relevantă pentru Republica Moldova.

Indicatorii sărăciei în anul 2006^{10, 11}

Pragul sărăciei extreme (lei)	404,2
Rata sărăciei extreme, %	4,5
Profunzimea sărăciei extreme, %	1,0
Severitatea sărăciei extreme	0,4
Pragul sărăciei absolute (lei)	747,4
Rata sărăciei absolute, %	30,2
Profunzimea sărăciei absolute, %	7,9
Severitatea sărăciei absolute	3,0
Coeficientul Gini pe cheltuieli de consum pe o persoană (ponderat)	0,315
Distribuția 90/10, media cheltuielilor de consum pe un adult echivalent	7,01

¹⁰ Pragurile sărăciei sînt calculate pe adult echivalent pe lună.

¹¹ Cifrele sînt ponderate și sînt reprezentative la nivel național.

Sursa: **Ministerul Economie**, în baza datelor CBGC

De asemenea, se observă o diferență mare între valoarea pragului sărăciei absolute (747,4 lei) și valoarea pragului sărăciei extreme (404,2 lei), care este cu mult mai mare decît în anii precedenți. Aceasta se explică prin faptul că datele CBGC din anul 2006 relevă o structură a consumului gospodăriilor casnice ce diferă substanțial de structura observată anterior. Astfel, produsele alimentare au o cotă mai joasă în consumul total al gospodăriilor, constituind 46,3%.

În anul 2006, profunzimea sărăciei a constituit circa 8% în raport cu pragul sărăciei absolute și 1% în raport cu pragul sărăciei extreme. Aceasta înseamnă că, în medie, transferul monetar necesar fiecărei persoane sărace pentru a ieși din starea de sărăcie absolută constituie 59 lei și circa 4 lei pentru fiecare persoană aflată în sărăcie extremă.

Inegalitatea nivelului de consum pe ansamblul populației Republicii Moldova în 2006, în conformitate cu coeficientul Gini, a constituit 0,315. Comparînd nivelul inegalității din Moldova cu nivelul inegalității din alte țări, se poate constata că acesta este mai înalt decît în Ucraina, Bulgaria și Ungaria, însă mai mic decît în Federația Rusă, Letonia, Lituania și Estonia.

Profilul sărăciei

Mediul de reședință este unul dintre factorii cel mai puternic corelați cu sărăcia. Populația rurală constituie circa 59% din populația țării și circa 66% din toți cei săraci care locuiesc în localități sătești.

Analiza ratelor sărăciei după mediul de reședință (figura 6) denotă același profil general al sărăciei ca și în anii precedenți, cu diferențe esențiale între localitățile urbane și cele rurale. Populația orașelor mari continuă să aibă cel mai redus risc de a trăi în sărăcie, nivelul acesteia constituind 20,6%. Ratele sărăciei în localitățile rurale sînt cele mai înalte (34,1%). Comparativ cu orașele mari, sărăcia absolută în mediul rural este mai mare cu 13,5 p.p., iar comparativ cu orașele mici - cu 4

p.p. Incidența înaltă a sărăciei în localitățile rurale se datorează productivității agricole scăzute și oportunităților reduse de angajare în alte sfere decât sectorul agricol.

Figura 6. Ratele sărăciei în funcție de mediul de reședință (%)

Sursa: Ministerul Economie, în baza datelor CBGC

Nivelul sărăciei crește concomitent cu numărul membrilor gospodăriilor casnice - de la gospodăriile mai puțin numeroase la cele cu 5 și mai mulți membri. Ponderea persoanelor care locuiesc în gospodării numeroase (5 și mai mulți membri), în totalul populației, este de aproximativ 22%, iar în totalul gospodăriilor casnice sărace - 34%. Totodată, riscul sărăciei persistă și în gospodăriile formate dintr-o singură persoană (29,6%), însă ponderea acestora în totalul populației este doar de 7%. Cele mai ridicate rate ale sărăciei absolute sînt înregistrate în gospodăriile formate din 4 membri - 28,4%, din 5 membri - 38,5%, precum și din 6 și mai mulți membri - 55,9%.

Tendențele sărăciei în funcție de numărul de copii sînt aceleași ca și în anii precedenți. Riscul sărăciei crește odată cu creșterea numărului de copii în familie. Circa 67% din totalul gospodăriilor casnice sînt gospodăriile cu un singur copil și cele fără copii. Aceste gospodării sînt cel mai puțin sărace, pe cînd cele mai afectate sînt gospodăriile cu 4 sau mai mulți copii, rata sărăciei absolute constituind 65,4%. și sărăcia extremă este mai pronunțată tocmai în acest tip de gospodării, atingînd un nivel de 14,8%, sau cu 10 p. p. mai mare decât media pe țară.

Analiza datelor, conform grupelor social-economice, demonstrează că în rîndul salariaților din sectorul agricol incidența sărăciei este cea mai pronunțată (42,8%). Riscul înalt al sărăciei fermierilor și salariaților din agricultură este strîns legat de evoluția acestui sector. Sectorul agricol al Republicii Moldova continuă să fie definit ca un sector cu cel mai scăzut nivel de productivitate și remunerare a muncii. Mai mult decât atît, dependența substanțială a volumului veniturilor de condițiile climaterice determină instabilitatea acestora și reprezintă un factor de risc specific și suplimentar pentru gospodăriile sărace rurale.

O altă categorie afectată de un risc înalt al sărăciei sînt pensionarii. Ponderea acestei categorii în totalul populației este de 25%, iar în totalul gospodăriilor sărace 35%, avînd un nivel al sărăciei de 41,8%.

Nivelul educației este un alt factor ce influențează nivelul sărăciei. Rata sărăciei evoluează într-o direcție invers proporțională cu nivelul de educație al capului gospodăriei și sînt puternic corelate. O gospodărie al cărui cap de familie nu are studii primare este de circa 5 ori mai predispusă să trăiască sub pragul sărăciei decât gospodăria unui absolvent de facultate. Ponderea gospodăriilor conduse de persoane fără studii primare și analfabeți în totalul populației nu este mare, constituind 2,3%. Însă aceste gospodării au cel mai înalt nivel al sărăciei - 55,2%. Majoritatea celor săraci (89%) este alcătuită din gospodării conduse de persoane cu studii medii generale și speciale (52,1%), medii incomplete și primare (37,4%). În anul 2006, rata sărăciei pentru aceste categorii de gospodării a fost de 27%, respectiv 45%, în raport cu pragul sărăciei absolute.

Analiza sărăciei după sex și locul de trai confirmă că atât femeile, cât și bărbații se află la un nivel identic al sărăciei, de 30%. Situația se diferențiază după mediile de reședință. Cei care trăiesc în mediul rural, atât femeile, cât bărbații, au un risc de sărăcie mai mare cu circa 9 p.p. decât cei care trăiesc la orașe. Această tendință este caracteristică pentru persoanele cu vârsta de pînă la 59 ani, însă situația se inversează în cazul persoanelor în etate. Rata sărăciei absolute pentru vîrstnicii din mediul urban este mai mare cu 2.3 p.p. decât pentru cei de la sate, constituind 39%. Posibilitățile bătrînilor din mediul rural de a se întreține din producția proprie micșorează riscul sărăciei.

II. ANALIZA SWOT

Obiectivul fundamental: Creșterea calității vieții populației prin consolidarea fundamentului pentru o creștere economică robustă, durabilă și incluzivă.

Părțile forte:

Menținerea stabilității macroeconomice în condițiile unor transformări profunde
Sectorul bancar relativ dezvoltat și stabil
Costul relativ mic al forței de muncă în orașele mici și în localitățile rurale
Consensul majorității asupra vectorului european
Accesul fără taxe vamale pe piețele UE în baza sistemului GSP plus, în țările din Europa de Sud-Est în baza acordului CEFTA și în CSI în baza acordurilor de liber schimb
Existența unui cadru legal și fiscal stimulator pentru investiții
Potențialul uman calificat în unele sectoare ale economiei
Creșterea puterii de cumpărare a populației și diminuarea sărăciei
Deschiderea portului Giurgiulești și valorificarea beneficiilor derivate
Extinderea sferei serviciilor
Extinderea sectorului de comunicații și informatică
Cooperarea Republicii Moldova cu structurile regionale și internaționale de securitate

Oportunități:

Creșterea economică durabilă în țările partenerie comerciale
Proximitatea geografică față de UE și piețele mari de desfacere
Perspectiva clară de acces sporit pe piața UE în baza ATP (preferințelor comerciale autonome)
Penetrarea băncilor străine pe piața bancară internă
Disponibilitatea organizațiilor financiare internaționale și a țărilor donatoare de a acorda asistență financiară și tehnică pentru dezvoltarea țării

Părțile slabe:

Structura deformată a producerii
Costul relativ înalt al capitalului
Creșterea deficitului de forță de muncă calificată, în special din cauza migrației forței de muncă
Utilizarea tehnologiilor energointensive și a echipamentului și utilajelor moral și fizic uzate
Infrastructura fizică insuficient dezvoltată
Capacitățile reduse ale administrației publice
Sistemul judiciar ineficient și persistența corupției
Prezența impedimentelor de ordin administrativ în afaceri și atragerea investițiilor
Direcționarea ineficientă a asistenței sociale
Tendințele demografice negative
Decalajul social-economic excesiv între municipiile Chișinău și Bălți și alte localități
Existența unor categorii de resurse naturale slab explorate și a unor spații neutilizate
Impactul nefast al dezvoltării asupra mediului înconjurător

Amenințări:

Tergiversarea reglementării conflictului transnistrean
Dependența economiei naționale de factorii externi
Creșterea prețurilor la resursele energetice
Măsurile protecționiste existente pe piețele externe
Imaginea nefavorabilă a Republicii Moldova pe plan internațional și vizibilitatea globală redusă

1. Părțile forte

Menținerea stabilității macroeconomice în condițiile unor transformări profunde.

Performanța economiei pe parcursul ultimilor șapte ani a permis de a depăși perioada de declin economic continuu și creștere a sărăciei și de a atinge o creștere economică și îmbunătățire a

standardelor de viață. Astfel, în anii 2000-2006 creșterea cumulativă a PIB a constituit 49,5%. Rata de schimb a monedei naționale a rămas stabilă, iar rezervele Băncii Naționale a Moldovei au crescut considerabil. Creșterea economică robustă și limitele prudente de creditare externe au condus la sporirea constantă a veniturilor publice și la reducerea datoriei de stat externe raportată la PIB de la 60,4% în anul 2000 la 21% în anul 2006.

Sectorul bancar relativ dezvoltat și stabil. În linii mari, Republica Moldova respectă principiile Comitetului Basel pentru o supraveghere bancară eficientă, iar indicatorii de stabilitate a sectorului financiar sînt suficient de durabili. În general, sectorul bancar demonstrează niveluri în creștere a veniturilor, capitalizării și lichidității și un nivel redus de active neperformante. În particular, în anii 2000-2006, activele sistemului bancar au crescut de circa 5 ori¹², creditele băncilor comerciale acordate economiei s-au dublat în raport cu PIB-ul, iar ponderea creditelor nefavorabile în totalul creditelor acordate de către băncile comerciale din Republica Moldova s-a redus de circa 4,7 ori. Mai mult, interesul crescut al băncilor străine de a investi în sectorul bancar al Republicii Moldova sporește credibilitatea internă și externă față de acest sector.

¹² 1 ianuarie 2007 față de 1 ianuarie 2001.

Costul relativ mic al forței de muncă în orașele mici și în localitățile rurale. În Republica Moldova, forța de muncă în orașele mici și localitățile rurale este relativ ieftină în comparație cu alte țări din regiune. Astfel, în anul 2006, salariul mediu în Republica Moldova a constituit circa 1700 lei (130 dolari SUA), pe cînd în România, potrivit Institutului Național de Statistică, salariul mediu a constituit peste 350 dolari SUA. În Ucraina salariul mediu în sectorul bugetar este de aproape 260 dolari SUA. Totodată, salariul mediu în țările Baltice a constituit ceva mai mult de 650 dolari SUA, fiind de 5 ori mai mare decît cel din Republica Moldova. Costul relativ mic al forței de muncă constituie unul din factorii stimulatori pentru atragerea investițiilor și promovarea comerțului pentru o anumită perioadă. Totuși, trebuie să se țină cont de faptul că avantajele noastre comparative determinate de costurile mici se vor eroda tot mai mult pe parcursul anilor, iar decalajul tehnologic cu țările dezvoltate ar putea să crească.

Consensul majorității asupra vectorului european. În ultimii ani, în Republica Moldova s-a cristalizat un consens politic și social în ceea ce privește orientarea politicii interne și externe a țării în direcția integrării europene. Conform barometrului opiniei publice efectuat în noiembrie 2006 de către Institutul de Politici Publice, în cazul organizării unui referendum pentru aderarea la Uniunea Europeană, 68% din populație s-ar pronunța în favoarea aderării.

Accesul fără taxe vamale pe piețele UE în baza sistemului GSP plus, în țările din Europa de Sud-Est în baza acordului CEFTA și în CSI în baza acordurilor de liber schimb. Obținerea de către Republica Moldova a accesului la Sistemul General de Preferințe (GSP plus), începînd cu 1 ianuarie 2006, permite accesul liber pe piața UE a circa 9200 poziții tarifare din cele 10200 poziții existente. Astfel, 2000 poziții sînt acordate tuturor țărilor terțe în conformitate cu tariful vamal UE și 7200 conform GSP plus, de care beneficiază doar 15 țări. Obținerea GSP plus reprezintă o

îmbunătățire considerabilă a regimului comercial cu UE, ceea ce a permis majorarea exporturilor pe piața UE cu 20% în 2006. Aderarea Republicii Moldova la CEFTA (Acordul de comerț liber pentru Europa Centrală) constituie un cadru excelent de pregătire pentru aderarea la UE și alinierea la valorile europene, prin deschiderea economiilor și dezvoltarea schimburilor regionale. Semnarea acordurilor de liber schimb cu statele membre ale CSI oferă, de asemenea, oportunități considerabile de a lărgi gama și piețele de import pentru producția autohtonă.

Existența unui cadru legal și fiscal stimulator pentru investiții. Cadrul legal și fiscal în Republica Moldova nu creează impedimente investițiilor. Odată cu aprobarea în 2004 a Legii nr.81-XV din 18 martie 2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, au fost stabilite condiții egale pentru investitorii locali și străini. Mai mult, cota impozitelor pe venitul persoanelor juridice a fost diminuată de la 32% în anul 1998 până la 15% în anul 2006, iar legislația fiscală oferă facilități pentru promovarea investițiilor în diverse domenii, cum ar fi: tehnologiile informaționale, importul utilajului de producere, pentru activitatea întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM) etc. Pe lângă aceasta, în anul 2007 au fost aprobate trei componente ale reformei fiscale pe termen mediu care presupun: amnistia fiscală (care deja a luat sfârșit), legalizarea capitalului, iar începând cu anul 2008, aplicarea cotei "zero" la venitul reinvestit al agenților economici.

Potențialul uman calificat în unele sectoare ale economiei. În Republica Moldova, pentru nivelul actual al veniturilor populației, gradul de școlarizare la toate nivelurile este destul de înalt. Ratele brute de înrolare în învățământul primar și gimnazial constituie 97% și respectiv 93%. Deși sistemul educațional al Republicii Moldova nu satisface pe deplin rigorile piețelor de muncă internă și străină, în anumite sectoare (în special în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor, serviciilor bancare și financiare, ocrotirii sănătății etc.), Republica Moldova dispune de un potențial uman bine instruit și calificat. Mai mult, majoritatea populației posedă două limbi și manifestă predispoziție pentru asimilarea lesne a limbilor străine, ceea ce îi oferă oportunități suplimentare de studii, angajare și recalificare atât în interiorul țării, cât și în exterior.

Creșterea puterii de cumpărare a populației și diminuarea sărăciei. În ultimii ani, puterea de cumpărare a populației a crescut semnificativ. Aceasta ne-o demonstrează creșterea consumului gospodăriilor casnice, în special datorită influxului de remitențe în Republica Moldova, care în anul 2006 a constituit 35% în raport cu PIB. În același timp, au crescut salariile, iar indexarea anuală a pensiilor a permis de a evita impactul nefast al inflației. Mai mult ca atât, în anii 2000-2005, numărul populației aflate sub pragul sărăciei absolute s-a diminuat cu 38,7 p.p. S-a redus, de asemenea, numărul populației aflate sub pragul alimentar al sărăciei cu 36,1 p.p. Aceasta a permis de a diminua excluziunea socială¹³ și de a extinde accesul populației la serviciile medicale și educaționale, astfel contribuind la consolidarea dezvoltării umane în Republica Moldova.

¹³ Poziție socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor, cu acces drastic limitat la condițiile sociale de viață: economice, rezidențiale, ocupaționale, de educație și instruire. Se manifestă printr-un deficit de posibilități de afirmare și participare la viața colectivității.

Deschiderea portului Giurgiulești și valorificarea beneficiilor derivate. Semnarea Acordului de investiții cu privire la Portul Internațional Liber Giurgiulești permite realizarea unor activități neefectuate anterior, cum ar fi construcția și exploatarea obiectelor terminalului petrolier, construcția portului de mărfuri (inclusiv a terminalului de cereale) și pasageri pe râul Dunărea. Suplimentar, Guvernul analizează posibilitatea conectării liniilor de cale ferată de pe teritoriul Portului Internațional cu calea ferată a Moldovei. Aceasta va permite de a asigura agenților economici ai Republicii Moldova și întreprinzătorilor străini o transportare sigură și avantajoasă, din punct de vedere economic, a mărfurilor prin Portul Internațional. În ansamblu, activitățile desfășurate în Portul Giurgiulești vor permite de a spori volumul investițiilor atât în acest teritoriu, cât și în Republica Moldova în general.

Extinderea sferei serviciilor. Competitivitatea companiilor a căror activitate este orientată spre piața internă, precum și a celor care exportă pe piețele internaționale, depinde de disponibilitatea, costul și calitatea serviciilor pe piața internă. În anii 2000-2006, sectorul serviciilor a înregistrat o expansiune, sporind ca pondere în PIB de la 48,2% până la 56%, inclusiv sectorul de construcții de la 2,7% până la 3,9% și sectorul de transport și comunicații de la 9,5% până la 12,1%. Serviciile de transport s-au caracterizat prin sporirea traficului de mărfuri și de călători de 2,4 și respectiv 1,5 ori. Sectorul serviciilor financiare a fost marcat în ultimii șase ani de extinderea ofertei propuse populației, în general, și agenților economici, în particular (expansiunea plăților electronice prin Internet, dezvoltarea factoring-ului, crearea a 33 de companii de asigurări, a peste 100 de companii de leasing, a fondurilor private de pensii etc.). Astfel, creșterea susținută a ponderii serviciilor în PIB, concomitent cu calitatea acestora, facilitează activitatea întreprinderilor și este favorabilă pentru creșterea economică.

Extinderea sectorului de comunicații și informatică. Deși se află la un stadiu incipient de dezvoltare, sectorul de comunicații și informatică, începând cu anul 2000, a înregistrat o creștere care o depășește pe cea a PIB de peste 6 ori. În particular, în anii 2000-2006, numărul de linii telefonice fixe și de abonați la rețelele celulare la 100 de locuitori a crescut de circa 1,7 și respectiv 6 ori, iar numărul de calculatoare personale și utilizatori Internet la 100 de locuitori a crescut de circa 10 ori. Extinderea sectorului de comunicații și informatică permite de a accelera fluxul de informații, de a asimila tehnologii noi, ceea ce, în ultimă instanță, are impact pozitiv asupra competitivității Republicii Moldova.

Cooperarea Republicii Moldova cu structurile regionale și internaționale de securitate. Promovarea mecanismelor regionale de conciliere și dezvoltare a relațiilor interstatale, aidoma exemplului Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est și Parteneriatul pentru pace al NATO, constituie cea mai bună modalitate pentru Republica Moldova de a se alătura eforturilor internaționale vizând crearea unui sistem comun de securitate în spațiul euro-atlantic și de consolidare a stabilității în lume. Pentru fortificarea serviciilor de frontieră ale Republicii Moldova și Ucrainei și consolidarea eforturilor în soluționarea conflictului transnistrean, a fost instituită Misiunea Comisiei Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și în Ucraina (EUBAM). La nivel regional, pentru efectuarea schimbului de informații, funcționează Centrul Regional de Combatere a Criminalității Transfrontaliere (Centrul SECI), care are punctele de contact naționale în statele membre, în Republica Moldova fiind amplasat, în acest sens, Centrul Virtual Național SECI/GUAM

pentru combaterea terorismului, criminalității organizate, a traficului ilicit de droguri și a altor tipuri de infracțiuni grave.

2. Părțile slabe

Structura deformată a producerii. Pe parcursul tranziției, economia Republicii Moldova nu a reușit să asigure activitatea echilibrată a tuturor sectoarelor economiei. Nu a fost posibil de a revigora sectorul industrial, de a spori performanța sectorului agricol și de a pune bazele unui sector terțiar durabil. Drept rezultat, gama de produse pe care Republica Moldova le oferă este foarte omogenă și nu corespunde rigorilor impuse de piețele externe de desfacere. Astfel, din cauza competitivității scăzute a produselor moldovenești, geografia de export a Republicii Moldova este puțin diversificată, circa jumătate din exportul efectuat este direcționat spre piața CSI. Deși cealaltă jumătate revine țărilor din UE și din Europa de Sud-Est, gama de produse exportate este puțin diversificată, fiind în mare parte constituită din produse agricole, băuturi alcoolice și textile.

Costul relativ înalt al capitalului. Deși justificate prin nivelul înalt al inflației din ultimii doi ani, ratele înalte ale dobânzilor la credite (18% pentru creditele în moneda națională și 11% pentru cele în dolari SUA) limitează accesul întreprinderilor, în special a IMM, la aceste resurse financiare.

Creșterea deficitului de forță de muncă calificată, în special din cauza migrației forței de muncă. În cea de-a doua decadă a tranziției a sporit migrația forței de muncă, inclusiv a forței de muncă calificate. Conform anchetei anuale a forței de muncă efectuate de către Biroul Național de Statistică (BNS), în anul 2006, circa 310 de mii de cetățeni ai Republicii Moldova au emigrat peste hotare. Conform unor studii¹⁴, 25,7% din emigranți au studii superioare, 51% au absolvit învățământul vocațional, iar 23,2% au studii medii. Emigrarea unei părți considerabile de persoane cu studii vocaționale denotă cererea ridicată pentru emigranți cu anumite calificări și deprinderi profesionale. Totodată, deși rata șomajului în Republica Moldova este în scădere, numărul tot mai mare al tinerilor fără loc de muncă trezește îngrijorări.

¹⁴ Ghencea B., Gudumac I. Migrația forței de muncă și remitențele în Republica Moldova. Alianța de Microfinanțare din Moldova și Fundația Soros, 2004.

Utilizarea tehnologiilor energointensive și a echipamentului și utilajelor moral și fizic uzate. Din cauza utilizării echipamentului și utilajului cu o uzură fizică și morală considerabilă, intensitatea energetică în Republica Moldova este la un nivel înalt, fiind de circa 3 ori mai mare decât indicii respectivi în țările dezvoltate. Mai mult, dependența economiei în mărime de 96% de resursele energetice importate și creșterea prețului acestora constituie o povară în plus pentru sectorul productiv al țării.

Infrastructura fizică insuficient dezvoltată. Pentru a atrage investiții, este necesară asigurarea Republicii Moldova cu o infrastructură fizică adecvată. Aceasta se referă în special la drumuri. În prezent, în Republica Moldova, 75% din drumurile naționale și 79% din drumurile locale sînt

deteriorate. În același timp, ponderea fondului locativ dotat cu apeduct și canalizare constituie 34% și respectiv 30%, iar infrastructura socială este, în cea mai mare parte, perimată și nu corespunde cerințelor actuale. Aceasta contribuie la costuri înalte de menținere și irosire a resurselor în defavoarea necesităților pentru investiții, dezvoltarea sectorului educațional, medical și protecției sociale a populației.

Capacitățile reduse ale administrației publice. Capacitățile existente ale administrației publice nu sînt adecvate prestării unor servicii publice de calitate. Deși în acest sector activează un număr mare de personal, nivelul scăzut de salarizare contribuie la o motivare și productivitate scăzută. Acestea, precum și delimitarea neadecvată dintre atribuțiile și competențele organelor centrale de specialitate ale administrației publice și autorităților administrației publice locale, precum și independența financiar-economică insuficientă a celor din urmă, subminează capacitățile administrației publice în prestarea serviciilor publice de calitate.

Sistemul judiciar ineficient și persistența corupției. În pofida eforturilor de reformare a sistemului justiției în Republica Moldova, acesta se caracterizează prin accesul limitat al judecătorilor la instrumentele necesare pentru a lua decizii bine chibzuite, la sursele de drept internațional, precum și prin starea inadecvată a instanțelor judecătorești pentru a permite accesul publicului la sălile de judecată și la procedurile procesuale. De asemenea, o problemă caracteristică sistemului judiciar actual ține de instanțele de judecată, care examinează un volum excesiv de dosare, inclusiv din cauza utilizării limitate a metodelor alternative de soluționare a litigiilor, cum ar fi medierea și probațiunea. Aceste probleme, precum și numărul mare al deciziilor judecătorești neexecutate, al adresărilor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și al adresărilor în general în justiție (în timp ce numărul judecătorilor este același) constituie o dovadă în plus a ineficienței sistemului judiciar. Mai mult ca atât, transparența limitată a relațiilor în anumite sectoare, în special în sistemul judiciar, în sectoarele sănătății și al educației, în relațiile cu poliția și în mediul de afaceri, conduc la faptul că corupția continuă să fie unul dintre cele mai substanțiale impedimente în calea realizării obiectivelor de creștere economică și reducere a sărăciei. Deși în anul 2006 Indicele de Percepere a Corupției realizat de Transparency International s-a îmbunătățit, atingînd nivelul de 3,2, comparativ cu 2,6 în anul 2000, Republica Moldova continuă să se afle în partea a doua a clasamentului, care cuprinde 163 de țări din lume.

Prezența impedimentelor de ordin administrativ în afaceri și atragerea investițiilor. În pofida elaborării unei baze legislative care stimulează atragerea investițiilor și promovarea reformei cadrului de reglementare, mai există piedici administrative pentru plasarea investițiilor în Republica Moldova. În acest context, în procesul reformei cadrului de reglementare a afacerilor, inițiată de Guvern în anul 2005, au fost depistate un șir de acte normative emise de autoritățile centrale care împovărează activitatea agenților economici. Procesul de reformă continuă și doar odată cu finalizarea acestuia și introducerea deplină a Analizei Impactului Regulatoriu a actelor normative propuse, aceste impedimente ar putea fi considerabil reduse.

Direcționarea ineficientă a asistenței sociale. Asistența socială este modalitatea de a susține populația pentru a evita sărăcia și a îmbunătăți condițiile de trai. Deși indemnizațiile adresate familiilor cu copii se consideră unul dintre cele mai importante și eficiente programe de asistență

socială, impactul acestor plăți asupra bunăstării familiilor cu copii este nesemnificativ, din cauza cuantumului mic al acestora. În ceea ce privește compensațiile nominative acordate în baza principiului categorial, care în anul 2006 au constituit circa 38% din cheltuielile pentru asistența și asigurarea socială, acestea au neajunsuri, printre care: i) de compensații nominative nu beneficiază doar cele mai sărace grupuri ale populației; ii) cuantumul mic al compensațiilor nominative nu soluționează problemele beneficiarilor; iii) există imposibilitatea evaluării numărului de plăți bănești, care sînt acordate unei gospodării casnice (în cadrul familiei pot fi două sau mai multe persoane, care au dreptul la cîteva compensații), astfel apare problema erorii în sistem: de supraincluziune și excluziune.

Tendințele demografice negative. La începutul anului 2007, în Republica Moldova locuiau 491 mii de persoane cu vîrsta de 60 de ani și peste, două treimi din acestea fiind stabilite în mediul rural. Din numărul total al celor care au peste 60 de ani, fiecare a patra persoană are vîrsta între 60 și 64 ani, iar 12,8% din total formează grupul de persoane ce au depășit vîrsta de 80 de ani. Mai mult decît atît, pe parcursul ultimilor 17 ani se constată o creștere a coeficientului de îmbătrînire a populației, de la 12,8% în anul 1990 pînă la 13,6% în anul 2005 și 13,7% la începutul anului 2007. Aceste valori denotă un proces continuu de îmbătrînire a populației, mai avansat în mediul rural (15,2%). Această dinamică demografică cauzează probleme serioase, deoarece se știe că țările care trec prin îmbătrînirea populației și declinul demografic se confruntă cu o serie de probleme, printre care: rata de pensionare adecvată și îngrijirea medicală pentru cei bătrîni, rata dintre populația care lucrează și cea de vîrsta de pensionare, participarea pe piața muncii.

Decalajul social-economic între municipiile Chișinău și Bălți și alte localități. În perioada de tranziție, disparitățile dintre zonele urbane și cele rurale au crescut considerabil. Dezvoltarea țării rămîne a fi în continuare polarizată, cele mai dezvoltate în toate aspectele fiind municipiile Chișinău și Bălți. Datorită unor comunități mai defavorizate există un decalaj semnificativ dintre regiunile care le cuprind în ceea ce privește veniturile, ocuparea forței de muncă, accesul la serviciile medicale și educaționale și asigurarea acestora cu infrastructură fizică și socială. Astfel, în anul 2006, municipiului Chișinău, care concentrează 22% din populația țării, îi revenea jumătate din producția industrială, 56% din vînzările cu amănuntul și 58% din investițiile în capital fix. Municipiul Bălți, cu o populație de 4% din totalul pe țară, generează 14% din producția industrială, 9% din vînzările cu amănuntul și acumulează 6% din investițiile în capital fix. În ceea ce privește nivelul de salarizare, în 2006 salariul mediu în municipiul Chișinău depășea cu circa 23% salariul mediu pe țară, iar în Bălți - cu circa 9%. În același timp, în raioane ca Șoldănești, Ștefan Vodă și Cantemir salariul mediu lunar constituia mai puțin de 60% din salariul mediu lunar pe economie.

Existența unor categorii de resurse naturale slab explorate și a unor spații neutilizate.

Republica Moldova dispune de un fond funciar bogat și de rezerve de minereuri nemetalifere care nu sînt exploatate pe deplin. Această situație se datorează, în special, faptului că, deși există cadrul legal pentru arenda de lungă durată de către cetățenii străini a terenurilor cu destinație agricolă și ale fondului silvic, procurarea acestora nu este permisă conform legislației în vigoare.

Impactul nefast al dezvoltării asupra mediului înconjurător. Deși, datorită crizei economice din perioada tranziției și dezindustrializării țării, impactul activității economice asupra mediului este

mai mic, situația ecologică nu poate fi caracterizată drept una bună. Calitatea apelor subterane, a apei potabile și a instalațiilor de epurare biologică a apelor reziduale și a sistemelor de canalizare este nesatisfăcătoare. De asemenea, au crescut emisiile în atmosferă de la sursele mobile, iar, din cauza exploatării intensive a solurilor și utilizării tehnologiilor agricole învechite, are loc degradarea solurilor. Pe măsură ce vor spori efectele schimbării climei, frecvența și severitatea dezastrelor naturale, cum ar fi secetele, grindina, ar putea să crească alunecările de teren și eroziunea solurilor. Înrautățirea situației ecologice în Republica Moldova are un impact negativ atât asupra sănătății persoanelor, cât și asupra dezvoltării rurale și a producției agricole.

3. Oportunități

Creșterea economică durabilă în țările partenere comerciale. Republica Moldova, la fel ca și alte state, depinde semnificativ de dezvoltarea economică din țările partenere. În anul 2006, principale țări partenere comerciale din regiune au înregistrat o creștere a produsului intern brut: Belarus - 13%, România - 7,7%, Ucraina 7%, Rusia - 6,9%. În principalele țări partenere din cadrul UE (Germania, Italia, Austria, Ungaria), creșterea economică a variat de la 1 la 3,8%, fiind mai mică decât în țările partenere ale Republicii Moldova din regiune. Totuși, deși caracterizată prin valori mici, creșterea în țările europene dezvoltate este durabilă și incluzivă. Creșterea economică a țărilor partenere, care este precedată de creșterea puterii de cumpărare a populației și de dezvoltarea prodigioasă a ramurilor economiei, va garanta necesitatea în produse și materie primă de import, pe care ar putea să le furnizeze Republica Moldova.

Proximitatea geografică față de UE și piețele mari de desfacere. Vecinătatea cu UE - un important pol politic și cea mai mare piață de desfacere din lume, îi oferă Republicii Moldova avantaje importante. Astfel, extinderea UE pînă la hotarele Republicii Moldova permite de a pretinde la obținerea statutului de membru asociat al UE, iar pe termen lung, de membru cu drepturi depline al UE. Fiind la hotarele UE, Republica Moldova a beneficiat de un nou sistem GSP plus, care permite accesul la tarif vamal zero a circa 88% din exporturile Republicii Moldova în UE. Mai mult, Republica Moldova ar putea beneficia de acordul ATP (Preferințe Comerciale Autonome), de implicarea mai mare a UE în soluționarea conflictului transnistrean, de un regim facilitat de vize pentru cetățenii Republicii Moldova care călătoresc în UE, precum și de asistență susținută în cadrul Noului Instrument European de Vecinătate și Cooperare. Pe lângă aceasta, odată cu aderarea României și Bulgariei la UE, aceste țări au acceptat norme și standarde ale UE, care sînt mai puțin favorabile pentru investitori. Costul forței de muncă în aceste țări crește în ritmuri susținute și depășește semnificativ costul forței de muncă din Republica Moldova. Această situație este favorabilă pentru atragerea investitorilor din aceste țări în Republica Moldova, în special ținînd cont de proximitatea geografică și asemănările culturale și lingvistice cu aceste țări. În același timp, Republica Moldova se află în proximitate geografică și față de Rusia - una dintre cele mai importante pieți emergente. O eventuală investire în infrastructura fizică, sporirea competitivității produselor și îmbunătățirea imaginii țării ar putea oferi Republicii Moldova oportunități de transformare într-un "hub regional" dintre est și vest.

Perspectiva clară de acces sporit pe piața UE în baza ATP. În anul 2008, Republica Moldova are șanse mari de a obține un acces sporit la piața UE în baza ATP. Semnarea acordului ATP ar

augmenta avantajele comerciale de care beneficiază Republica Moldova în baza sistemului GSP plus și ar extinde facilitățile de liber schimb asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova, cum ar fi băuturile alcoolice, zahărul etc.

Penetrarea băncilor străine pe piața bancară internă. Intrarea câtorva bănci străine pe piața bancară a Republicii Moldova (cum ar fi Banco Veneto din Italia în 2006, Raiffeisen din Austria în 2006, Societe Generale din Franța în 2007) va spori concurența în cadrul acestui sector și va conduce la scăderea costului de capital. Mai mult ca atât, prezența băncilor internaționale pe piața internă scade potențialele riscuri pentru investitorii străini și stimulează investițiile străine directe.

Disponibilitatea organizațiilor financiare internaționale și a țărilor donatoare de a acorda asistență financiară și tehnică pentru dezvoltarea țării. Decizia Grupului Consultativ pentru Republica Moldova de acordare a asistenței financiare, în mărime de 1,2 miliarde dolari SUA, pe parcursul următorilor trei ani constituie o oportunitate pentru susținerea balanței de plăți a țării și efectuarea unor investiții în infrastructura fizică și socială, desfășurarea reformei administrației publice și a cadrului de reglementare, precum și pentru prevenirea și combaterea corupției.

4. Amenințări

Tergiversarea reglementării conflictului transnistrean. Caracterul nesoluționat al conflictului transnistrean constituie o piedică în dezvoltarea social-economică și social-politică durabilă și armonioasă a Republicii Moldova. În acest context, contrabanda și traficul ilicit sînt factorii principali care afectează creșterea economică și, în consecință, sfera socială. Barierele impuse în calea liberei circulații a cetățenilor, mărfurilor și serviciilor, precum și interdicțiile administrative împiedică dezvoltarea comerțului dintre cele două maluri ale Nistrului. O altă amenințare o constituie situația gravă în domeniul drepturilor omului și funcționării instituțiilor democratice în regiunea transnistreană. Încălcarea drepturilor fundamentale ale omului de către administrația regiunii afectează nu doar cei aproximativ 500000 de locuitori ai regiunii, dar și cetățenii de pe malul drept al Nistrului și cetățenii străini. În domeniul securității principala amenințare o constituie prezența militară străină pe teritoriul Republicii Moldova (în stînga Nistrului) care subminează statutul de neutralitate al Moldovei stipulat în Constituție, precum și existența formațiunilor paramilitare în regiune.

Dependența economiei naționale de factorii externi. În anul 2006 performanța economică care a cedat în urma interdicției de către Federația Rusă a importului de băuturi alcoolice și a cărnii și creșterii prețurilor la resursele energetice, a demonstrat efectele negative ale dependenței țării de factorii externi. Orice schimbare a atitudinii față de Republica Moldova a țărilor partenere poate afecta grav dezvoltarea economică și socială a țării.

Creșterea prețurilor la resursele energetice. Majorările recente consecutive ale prețului la resursele energetice au avut un impact serios atât asupra economiei, cât și asupra populației. Majorarea prețurilor de achiziție a contribuit direct la creșterea costului electricității, gazelor naturale și produselor petroliere procurate de instituțiile publice de toate nivelurile (majorînd cheltuielile bugetului cu 0,5% din PIB). Creșterea prețurilor la energie, în lipsa unui sistem îmbunătățit de asistență socială, a sporit considerabil necesitățile de finanțe publice pentru

susținerea sistemului. O eventuală creștere a prețurilor la resursele energetice de import ar fi o lovitură extraordinară atât asupra Guvernului și producătorilor autohtoni, cât și asupra întregii populații a țării.

Măsurile protecționiste existente pe piețele externe. Deși piețele străine în care Republica Moldova își exportă producția sînt liberalizate, frecvent pot fi impuse anumite măsuri protecționiste pentru protejarea producătorilor autohtoni. Aceasta se referă în special la Ucraina și Federația Rusă, care, nefiind membri ai OMC, au tendința de a impune anumite măsuri protecționiste care afectează comerțul exterior al Republicii Moldova.

Imaginea nefavorabilă a Republicii Moldova pe plan internațional și vizibilitatea globală redusă. Fiind o țară mică, declarată independentă mai puțin de două decenii în urmă, Republica Moldova nu este bine cunoscută în lume. Mai mult ca atât, pe plan internațional, informația despre Republica Moldova a fost dominată de știri și etichetări negative ce se referă la unele probleme cu care se confruntă țara, cum ar fi sărăcia, corupția, conflictul transnistrean și traficul cu ființe umane. Această informație nu a fost balansată în mod consecvent cu exemple mai pozitive de care, cu siguranță, dispune țara noastră. Imaginea nefavorabilă a Republicii Moldova împiedică accesul investitorilor străini pe piața autohtonă și contribuie uneori la un tratament discriminatoriu față de cetățenii moldoveni aflați în străinătate.

5. Concluzii

Analiza social-economică, analiza SWOT, precum și analiza constrîngerilor relevă existența unor factori de origine internă și externă care favorizează/periclitează dezvoltarea țării. Astfel, dezvoltarea țării în ultimii șapte ani poate fi caracterizată prin relansarea creșterii economice, menținerea stabilității macroeconomice, reducerea semnificativă a sărăciei și inițierea de reforme structurale în domenii de importanță strategică. Aceste realizări au fost atinse, totuși, pe fundalul unei structuri deformate a producerii (bazate pe sectoare ca agricultura și industria, caracterizate în prezent prin productivitate scăzută și utilizarea tehnologiilor depășite și energointensive), unui nivel scăzut al investițiilor interne și externe, amplificării deficitului balanței comerciale și exodului masiv al forței de muncă calificate.

În linii mari, Republica Moldova poate fi caracterizată drept o țară cu o piață de desfacere mică, cu capacități limitate de fabricare a produselor competitive, extrem de dependentă de cîteva țări partenere, atât în materie de export, cât și de import, care în prezent formează ponderea cea mai mare a ofertei de pe piața internă. De asemenea, existența unui cadru legal și fiscal favorabil dezvoltării sectorului privat și atragerii investițiilor și a unui potențial uman calificat în anumite sfere ale economiei, nu sînt suficiente în cazul în care există lacune în funcționarea administrației publice și sistemului judiciar.

Aspectele pozitive în dezvoltarea Republicii Moldova sînt generate de impactul combinat al eforturilor depuse de Guvern în perioada analizată, asistenței donatorilor și creșterii puterii de cumpărare a populației. Ele au permis de a evita perturbările sociale majore, dar nu au fost suficiente pentru a schimba structura economiei și paradigma creșterii economice.

În acest sens, în anii 2008-2011 va fi necesar de a asigura o traiectorie a dezvoltării care se va baza exclusiv pe particularitățile existente ale țării, va valorifica întregul spectru de oportunități incontestabile și va preveni escaladarea unor amenințări. Astfel, înlăturarea deficiențelor și atingerea obiectivelor prioritare ale Republicii Moldova trebuie să fie bazată pe valorificarea tuturor oportunităților existente, în special a celor ce țin de proximitatea țării cu UE și de disponibilitatea organismelor financiare internaționale de a acorda asistență financiară țării pe termen mediu. Concomitent, este important de a utiliza punctele forte ale țării pentru a reduce expunerea la riscurile potențiale, îndeosebi la cele ce țin de exacerbarea vulnerabilității țării, creșterea sărăciei și a inegalității populației.

III. VIZIUNE STRATEGICĂ

1. Privire generală asupra viziunii strategice

Strategia națională de dezvoltare pornește de la *obiectivul fundamental* derivat din Constituția Republicii Moldova, și anume *crearea condițiilor adecvate pentru creșterea calității vieții populației*. Totodată, îmbunătățirea calității vieții este un fenomen polivalent, care include o serie de dimensiuni strâns legate între ele. La nivel personal, aceasta înseamnă un individ sănătos și educat, capabil să-și exercite drepturile și libertățile fundamentale, sigur de o bătrânețe decentă – un individ care dorește ca el și copiii săi să locuiască în Republica Moldova. La nivel de țară, aceasta înseamnă o transformare și modernizare profundă a țării și obținerea calificării efective pentru aderarea la Uniunea Europeană.

În contextul celor spuse, pe termen mediu, pînă în anul 2011, Guvernul va depune eforturi pentru recuperarea a cel puțin 7 p.p. din decalajul de venituri față de media UE¹⁵ și reducerea ratei sărăciei absolute pînă la 24%¹⁶. Pe termen lung, pînă în anul 2015, prin prisma Strategiei, Guvernul va depune eforturi pentru recuperarea a cel puțin 12 p.p. din decalajul de venituri față de media UE și reducerea ratei sărăciei absolute pînă la 20%.

¹⁵ Estimările efectuate s-au bazat pe analiza indicatorului PIB per capita la paritatea puterii de cumpărare. Simularea efectuată a demonstrat că reducerea decalajului de venituri față de media UE pînă în 2011 se poate obține la o rată anuală de creștere a PIB de 6%.

¹⁶ Pentru stabilirea țintelor în vederea reducerii sărăciei, s-a ținut cont de dependența dintre creșterea economică și reducerea sărăciei, fiind utilizată o elasticitate a sărăciei față de creșterea economică în mărime de -1,4, care constituie media regională, fiind, respectiv, relevantă în contextul Republicii Moldova. Deși, cu o creștere a PIB de 5%, simulările efectuate denotă că rata sărăciei ar putea atinge către anul 2011 circa 21%, ținta a fost ajustată luînd în considerare corelația neliniară între creșterea economică și reducerea sărăciei.

În perspectivă de lungă durată, Strategia are drept obiectiv să transforme Republica Moldova:

a) într-un stat reintegrat care se bucură de garanții multilaterale de securitate (încadrat în

arhitectura europeană de securitate);

b) într-un stat în care procesele politice și electorale se desfășoară în conformitate cu procedura democratică și în care dreptul la libertatea cuvântului este respectat și acceptat de toate forțele politice;

c) într-un stat care, prin sistemul de justiție modern, asigură egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, iar fenomenul corupției este redus semnificativ și nu mai poate periclita dezvoltarea și modernizarea țării;

d) într-o țară în care creșterea economică rezultă în creșterea veniturilor tuturor păturilor sociale și permite participarea productivă a păturilor vulnerabile la dezvoltarea economică a țării;

e) într-o țară liberă de sărăcie și de vicii caracteristice societăților sărace;

f) într-un stat care creează condiții pentru constituirea și atragerea companiilor competitive, cu ieșire pe piața mondială, în primul rând prin calitatea produselor sale;

g) într-o țară ce demonstrează o recuperare rapidă a decalajului în dezvoltarea tehnologică față de țările europene;

h) într-o țară în care economia națională este integrată efectiv în procesele economice regionale prin artere moderne și sigure de transport;

i) într-un stat care garantează servicii educaționale, medicale și sociale de calitate tuturor cetățenilor;

j) într-un stat în care sistemul educațional asigură servicii racordate la cerințele forței moderne de muncă;

k) într-un stat în care sistemul de asistență socială este favorabil procesului demografic (nașterea și bătrânețea asigurate);

l) într-o țară unde creșterea economică este un proces la care participă toate regiunile și comunitățile;

m) într-o țară în care calitatea vieții din mediul rural se apropie de cea atinsă în mediul urban, protejând, în același timp, valorile și tradițiile culturale;

n) într-o țară în care modelul de dezvoltare socială și economică nu periclitează natura și mediul și care își aduce contribuția la menținerea ecosistemelor naționale și transfrontaliere;

o) într-o țară a cărei imagine internațională se ameliorează dinamic și care se transformă într-un membru binevenit în familia europeană.

2. Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în agenda pe termen mediu și lung a Guvernului

În anul 2000, Republica Moldova, de rînd cu alte 191 de țări ale lumii, s-a angajat să atingă pînă în anul 2015 Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM). Realizarea acestor obiective pe termen lung se înscrie în agenda pe termen mediu, care este promovată de către Guvern prin prisma Strategiei naționale de dezvoltare. Prima ajustare a ODM la contextul național a avut loc în anul 2004 și a rezultat în mai multe ținte și indicatori specifici. În anii următori, în procesul de implementare a obiectivelor stabilite s-a constatat că unele ținte și indicatori necesită a fi ajustați la situația curentă. Acest lucru este, de asemenea, relevat prin evoluția indicatorilor ODM pe parcursul ultimilor ani și, respectiv, de rezultatul obținut în atingerea țintei intermediare pe anul 2006. Guvernul va continua realizarea ODM, însă, pentru ca agenda stabilită să fie pertinentă și să poată fi pe deplin integrată în politicile naționale, țintele și indicatorii ODM au fost ajustați mai riguros la specificul de dezvoltare a țării decît la etapa inițială de adaptare.

În continuare sînt expuse țintele ODM pentru anii 2010 și 2015, revizuite prin intermediul mai multor consultări atît cu organele centrale de specialitate ale administrației publice, cît și cu organizații naționale și internaționale, în paralel cu procesul de participare în cadrul Strategiei. Anul de bază pentru stabilirea țintelor pe termen mediu și lung va fi același ca și în raportul ODM inițial (2002), cu excepția cazurilor în care recent pentru anumiți indicatori au fost modificate metodologiile de estimare.

Obiectivul 1. Reducerea sărăciei extreme și a foamei¹⁷

¹⁷ Anul de bază pentru stabilirea țintelor în cadrul acestui obiectiv este 2006. Această tranziție este indispensabilă deoarece, pentru estimarea ratelor sărăciei absolute și extreme, în anul curent, BNS a modificat eșantionul CBGC și, astfel, cifrele obținute pentru anul 2006 sînt incomparabile cu cele din anii precedenți. În cazul în care anul 2002 ar fi rămas drept an de bază, șirul de date calculate după metodologia anterioară s-ar fi întrerupt în anul 2005. De asemenea, pentru a evita stabilirea unor ani de bază diferiți pentru indicatorii din cadrul acestui ODM, pentru cel de-al treilea indicator „pondera populației cu un consum sub 4,3 dolari SUA pe zi/persoană (la PPC)”, estimarea căruia a fost efectuată pentru prima dată în anul 2007, va fi, de asemenea, luat drept an de bază, anul 2006.

Micșorarea ponderii populației cu un consum sub 4,3 dolari SUA pe zi/persoană (la paritatea puterii de cumpărare - PPC) de la 34,5% în 2006 pînă la 29% în 2010 și pînă la 23% în 2015.

Micșorarea ponderii populației sub pragul absolut al sărăciei de la 30,2% în 2006 pînă la 25% în 2010 și pînă la 20% în 2015.

Micșorarea ponderii populației sub pragul sărăciei extreme de la 4,5% în 2006 pînă la 4% în 2010 și pînă la 3,5% în 2015.

Obiectivul 2. Realizarea accesului universal la învățămîntul general obligatoriu

Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa învățămîntul general obligatoriu.

Majorarea ratei brute de înrolare în învățământul general obligatoriu de la 94,1% în 2002 pînă la 95% în 2010 și pînă la 98% în 2015.

Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele de 15-24 ani la nivelul de 99,5%.

Majorarea ratei de înrolare în programele preșcolare pentru copii de 3-6 ani de la 41,3% în 2002 pînă la 75% în 2010 și 78% în 2015, iar pentru copii de 6-7 ani - de la 66,5% în 2002 pînă la 95% în 2010 și 98% în 2015, precum și reducerea cu mai puțin de 5% a discrepanțelor dintre regiunile rurale și urbane, dintre grupele dezavantajate și cele cu venituri medii.

Obiectivul 3. Promovarea egalității între sexe și afirmarea femeilor¹⁸

¹⁸ Anul de bază pentru stabilirea țintelor în cadrul acestui obiectiv constituie 2007. În acest an pentru prima dată au fost stabilite ținte cuantificabile în contextul ODM, care vizează promovarea egalității între sexe. În acest scop, au fost folosite datele ultimelor alegeri care indică situația actuală cu privire la sexe în Republica Moldova. În același timp, în ceea ce privește diferența dintre salariile femeilor și bărbaților, cele mai recente date pentru acest indicator sînt doar pentru anul 2006.

Sporirea reprezentării femeilor în funcții decizionale. Creșterea reprezentării femeilor la nivelul de luare a deciziilor de la 26,5% în consiliile locale în 2007 la 40% în 2015, de la 13,2% în consiliile raionale în 2007 la 25% în 2015, de la 18% femei primari în 2007 la 25% în 2015 și de la 22% femei deputați în Parlament în 2005 la 30% în 2015.

Reducerea inegalității între sexe în angajare. Reducerea inegalității între sexe pe piața muncii prin micșorarea discrepanței dintre salariile femeilor și bărbaților cu cel puțin 10 p.p. din 2006 pînă în 2015 (salariul mediu al femeilor constituind 68,1% din cel al bărbaților în 2006).

Obiectivul 4. Reducerea mortalității copiilor¹⁹

¹⁹ Anul de bază pentru stabilirea țintelor în cadrul acestui obiectiv constituie 2006. Această tranziție este necesară datorită deciziei Ministerului Sănătății de a aplica o nouă metodologie de estimare a mortalității copiilor, recomandată de OMS și stabilită drept obiectiv în cadrul Planului de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană". Astfel, începînd cu anul 2006, nașterea vie va fi definită ca nașterea după 22 săptămîni încheiate de gestație și cu masa copilului de la 500 grame. Anterior, indicatorul în cauză a fost estimat în baza nașterii care este considerată vie după a 30-a săptămîna încheiată de gestație și masa copilului de la 1000 grame.

Reducerea ratei mortalității infantile de la 18,5 (la 1000 născuți vii) în 2006 pînă la 16,3 în 2010 și pînă la 13,2 în 2015.

Diminuarea ratei mortalității copiilor în vîrstă de pînă la 5 ani de la 20,7 (la 1000 născuți vii) în 2006

pînă la 18,6 în 2010, și pînă la 15,3 în 2015.

Menținerea ponderii copiilor în vîrstă de pînă la 2 ani vaccinați împotriva rujeolei către anii 2010 și 2015 la nivel de cel puțin 96%.

Obiectivul 5. Îmbunătățirea sănătății materne

Micșorarea ratei mortalității materne de la 28,0 (la 100000 născuți vii) în 2002 pînă la 15,5 în 2010 și pînă la 13,3 în 2015.

Menținerea numărului nașterilor asistate de personal medical calificat pe parcursul anilor 2010 și 2015 la nivel de 99%.

Obiectivul 6. Combaterea HIV/SIDA, a tuberculozei și a altor boli

Stabilizarea răspîndirii infecției HIV/SIDA către anul 2015. Reducerea incidenței HIV/SIDA la 100000 locuitori de la 10 în 2006 pînă la 9,6 către anul 2010 și 8 către anul 2015.

Reducerea incidenței HIV/SIDA la 100000 locuitori cu vîrsta între 15-24 ani de la 13,3 în 2006 pînă la 11,2 către anul 2010 și 11 către anul 2015.

Stoparea către anul 2015 a răspîndirii și derularea procesului de reducere a tuberculozei. Reducerea ratei mortalității asociate cu tuberculoză de la 16,0 (la 100000 locuitori) în 2002 pînă la 15 în 2010 și pînă la 10 în 2015.

Obiectivul 7. Asigurarea durabilității mediului

Integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile și programele țării și reducerea degradării resurselor naturale. Creșterea gradului de împădurire de la 10,3% în 2002 pînă la 12,1% în 2010 și pînă la 13,2% în 2015.

Creșterea proporției ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice de la 1,96% în 2002, la 4,65% în 2010 și pînă la 4,65% în 2015.

Majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002 pînă la 59% în 2010 și pînă la 65% în 2015.

Reducerea în jumătate a numărului de persoane fără acces la canalizare îmbunătățită. Majorarea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită de la 31,3% în 2002 pînă la 50,3% în 2010 și 65% în 2015. Majorarea ponderii populației cu acces la salubritate de la 41,7% în 2002 pînă la 51,3% în 2010 și pînă la 71,8% în 2015.

Obiectivul 8. Crearea parteneriatului global pentru dezvoltare

Dezvoltarea în continuare a unui sistem comercial și financiar transparent, bazat pe reguli, previzibil și nediscriminatoriu, prin promovarea exporturilor și atragerea investițiilor.

Soluționarea problemei închiderii terestre a Republicii Moldova, prin modernizarea infrastructurii de transport și vamale.

Monitorizarea datoriei de stat externe.

Elaborarea și implementarea strategiilor pentru tineret.

Asigurarea accesului populației la medicamentele esențiale.

Edificarea societății informaționale.

3. Prioritățile naționale pe termen mediu ca instrument de atingere a viziunii pe termen lung

Atingerea țintelor și indicatorilor ODM este necesară, dar nu suficientă pentru realizarea viziunii strategice de termen lung. Atingerea ODM, dar și a obiectivelor propuse pe termen lung, poate fi realizată prin consolidarea fundamentului pentru o creștere economică robustă, durabilă și incluzivă. Pornind de la analiza modelului actual de creștere, sporirea competitivității economiei autohtone și, respectiv, a rolului acesteia în satisfacerea cererii interne și externe rămâne a fi sarcina principală pe agenda Guvernului. În același timp, asigurarea caracterului incluziv al creșterii necesită eliminarea disparităților regionale prin promovarea unei dezvoltări care să stimuleze crearea locurilor de muncă bine plătite pe întreg teritoriul țării, astfel sporind venitul rezidenților și oferind o alternativă emigranților.

Identificarea priorităților se bazează pe analiza factorilor social-economici, analiza SWOT, dar și pe recunoașterea faptului că, raportate la amploarea necesităților și a oportunităților, resursele financiare sînt limitate și, deci, se impune un grad ridicat de concentrare a acestora.

În acest sens, în vederea atingerii obiectivelor generale Strategia propune cinci priorități naționale pe termen mediu:

Consolidarea statului democratic bazat pe supremația legii și respectarea drepturilor omului

Reglementarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării

Sporirea competitivității economiei naționale

Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovarea incluziunii sociale²⁰

²⁰ Asigurarea accesului persoanelor defavorizate la locuri de muncă ce le pot garanta o existență decentă, accesul la serviciile sociale și participarea la viața comunității.

Dezvoltarea regională.

Asigurarea stabilității macroeconomice și consolidarea capacităților administrației publice centrale și locale sînt condiții primordiale pentru realizarea celor cinci priorități stabilite.

Condițiile primordiale și prioritățile naționale identificate în Strategie nu pot fi abordate separat - ele se intersectează și se completează reciproc. Astfel, resursele umane calitative contribuie la sporirea competitivității și invers. Combaterea corupției are impact pozitiv atît asupra mediului de afaceri, cît și asupra calității educației. Separarea pe direcții are drept scop organizarea rațională a Strategiei, precum și simplificarea procesului de implementare, monitorizare și evaluare, și nu reprezintă o divizare de fond. Implementarea măsurilor identificate trebuie efectuată în tandem, iar realizarea unui obiectiv va contribui la atingerea celorlalte.

IV. CONDIȚII PRIMORDIALE PENTRU REALIZAREA PRIORITĂȚILOR

STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE

1. Asigurarea stabilității macroeconomice

Asigurarea stabilității macroeconomice, prin politici monetare, fiscale și comerciale stabile și previzibile, reprezintă o precondiție esențială pentru creșterea economică durabilă și echilibrată. Stabilitatea macroeconomică contribuie la sporirea încrederii populației și agenților economici în durabilitatea creșterii economice, stimulîndu-i astfel să-și intensifice și să sporească eficiența activității desfășurate, să efectueze investiții etc. Mai mult ca atît, stabilitatea macroeconomică reprezintă o condiție importantă pentru realizarea eficientă a politicilor sociale și îmbunătățirea nivelului de trai al populației.

Totodată, situația macroeconomică este, la rîndul său, influențată de starea sectorului real. Funcționarea eficientă a sectorului real contribuie la menținerea stabilității macroeconomice. Dimpotrivă, structura dezechilibrată și rigiditatea producției interne, nivelul redus de competitivitate a economiei și a producției autohtone pot conduce la instabilitate macroeconomică.

Asigurarea stabilității macroeconomice presupune nu doar promovarea unei politici monetare și fiscale echilibrate, dar și stimularea ofertei interne și creșterea gradului de ocupare. Măsurile complexe pentru stimularea ofertei interne și creșterea gradului de ocupare sînt descrise în prioritățile pe termen mediu ale Strategiei, iar prezentul capitol se concentrează în mod îngust pe politicile monetare și fiscale în calitate de factori care contribuie la un mediu propice pentru realizarea celorlalte obiective prevăzute în Strategie. În acest sens, Strategia se va axa pe implementarea următoarelor măsuri:

- (i) realizarea și menținerea stabilității prețurilor;
- (ii) promovarea politicii flexibile a cursului de schimb al monedei naționale;
- (iii) promovarea unei politici bugetar-fiscale echilibrate, care să permită asigurarea stabilității finanțelor publice pe termen mediu și lung;
- (iv) reducerea presiunii fiscale asupra economiei și prevenirea expansiunii sectorului public;

(v) perfecționarea managementului finanțelor publice.

Asigurarea și menținerea stabilității prețurilor este obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei (BNM). În acest sens, BNM va realiza o politică monetară prudentă și va utiliza întreaga gamă de instrumente aflate la dispoziție pentru a asigura stabilitatea prețurilor. Pe termen mediu, se preconizează implementarea unui nou regim de politică monetară, și anume introducerea regimului de țintire a inflației. În anii 2008-2011, vor fi întreprinse măsuri de pregătire și implementare a noului regim.

BNM va menține în continuare regimul cursului de schimb flotant și va promova o politică valutară prudentă, consecventă, cu obiectivul fundamental de asigurare și menținere a stabilității prețurilor.

Politica fiscală reprezintă un alt instrument important pentru asigurarea stabilității macroeconomice, creșterii economice și economiilor cetățenilor. În anii următori, politica fiscală va supraveghea în continuare susținerea activității economice și stimularea investițiilor din contul surselor interne și externe. În acest scop, începând cu anul 2008, se introduce cota zero a impozitului pe venitul reinvestit al persoanelor juridice. Totodată, începând cu anul 2008, se va efectua restituirea T.V.A. aferentă valorilor materiale, serviciilor ce țin de investiții (cheltuieli) capitale pe termen lung, cu excepția investițiilor cu destinație locativă și a investițiilor în mijloacele de transport.

Sporirea economiilor cetățenilor se va produce ca urmare a modificării structurii și mărimii grilelor de venituri impozabile anuale ale persoanelor fizice, precum și prin majorarea treptată a mărimii venitului neimpozabil.

Continuarea eforturilor de îmbunătățire a administrării fiscale va contribui la reducerea presiunii fiscale prin lărgirea bazei de impozitare, precum și la asigurarea stabilității colectării veniturilor în buget. Obiectivele politicii de administrare fiscală pe termen mediu rezultă din Strategia de dezvoltare a serviciului fiscal de stat în anii 2006-2010. Strategia formulează următoarele sarcini majore:

(i) consolidarea funcțională și structurală a Serviciului Fiscal de Stat; (ii) ridicarea nivelului de deservire a contribuabililor și lărgirea spectrului de servicii acordate; (iii) perfecționarea procedurilor fiscale și (iv) dezvoltarea tehnologiilor informaționale în schimbul de date și informații.

Asigurarea previzibilității veniturilor statului se va realiza și prin politici de cheltuieli publice care să prevină creșterea în continuare a ponderii sectorului public în PIB. O acțiune importantă, în acest sens, este inițierea și implementarea unei reforme cuprinzătoare de raționalizare a numărului și structurii angajaților bugetari pe termen mediu. Această reformă va putea fi realizată numai în condițiile avansării reformelor structurale în sectoarele în care sînt antrenați cei mai mulți angajați bugetari, și anume: în sfera educației și ocrotirii sănătății.

Resursele necesare în vederea sporirii cheltuielilor pentru investiții, alte cheltuieli asociate cu creșterea economică și reducerea sărăciei urmează a fi mobilizate din contul eficientizării programelor existente de cheltuieli, precum și redirectionării alocațiilor de la programele mai puțin

prioritare către programele cu un impact mai mare asupra creșterii economice și reducerii sărăciei, identificate în Strategie. În general, asigurarea consecvenței între prioritățile Strategiei, Cadrul de cheltuieli pe termen mediu și bugetul anual va constitui una din provocările majore ale politicii bugetar-fiscale pe termen mediu.

Îmbunătățirea calitativă a gestionării resurselor financiare ale statului este o condiție indispensabilă pentru realizarea obiectivelor menționate mai sus. În domeniul managementului finanțelor publice, eforturile vor fi axate pe îmbunătățirea și asigurarea unui sistem eficient și durabil de management financiar, bazat pe instrumente și mecanisme eficiente, adaptat la standardele europene. Acțiunile principale preconizate în domeniul managementului finanțelor publice se referă la: (i) îmbunătățirea procesului de alocare a resurselor financiare publice prin aplicarea practicilor moderne de elaborare și aprobare a bugetului; (ii) consolidarea sistemului trezorerial și perfecționarea procedurilor de executare a bugetului; (iii) eficientizarea administrării fiscale și introducerea unui nou sistem de control și audit intern în sectorul public; (iv) raționalizarea și optimizarea managementului bugetar prin crearea unui sistem informațional integrat de management financiar în sectorul public.

Elaborarea unor proceduri formalizate, transparente și incoruptibile pentru luarea deciziilor privind utilizarea resurselor bugetare, inclusiv prin efectuarea achizițiilor publice, reprezintă una din condițiile de bază în optimizarea pe termen mediu a managementului finanțelor publice.

2. Consolidarea capacităților administrației publice

Îmbunătățirea performanței administrației publice la nivel central și local reprezintă o altă condiție importantă pentru realizarea cu succes a agendei ambițioase stabilite de Strategie. Sporirea competitivității economiei naționale nu poate avea loc în condițiile unei administrații publice ineficiente, cu structură depășită și personal necalificat. Dimpotrivă, crearea condițiilor pentru sporirea competitivității, în situația unei economii marcate de dezechilibre serioase și resurse interne limitate, în contextul concurenței acerbe pe piețele regionale și mondiale, reprezintă o provocare serioasă și pentru o administrație publică bine pregătită și eficientă.

Necesitatea desfășurării unei reforme complexe a administrației publice derivă din trei *raționamente* fundamentale:

Economic. Promovarea reformei prin optimizarea numărului de instituții și funcționari publici va contribui la reducerea cheltuielilor administrative și direcționarea acestora pentru prestarea unor servicii publice de o calitate superioară.

Social. Drept rezultat al reformei va fi îmbunătățită calitatea serviciilor publice prestate cetățenilor, precum și fortificată interacțiunea dintre societatea civilă și administrația publică. O mai bună transparență a procesului decizional va spori credibilitatea societății față de autorități și va fortifica colaborarea lor în implementarea unor programe de importanță națională.

Politic. O administrație publică modernizată în baza celor mai bune practici internaționale va contribui la îmbunătățirea imaginii Republicii Moldova atât în țară, cât și în exterior. Edificarea unei administrații publice eficiente, lipsite de corupție, cu un personal calificat sporește șansele țării de

cooperare/integrare cu/în structurile europene și internaționale.

Sinergia dintre eficientizarea procesului decizional, a activității funcționarilor publici, a interacțiunii dintre instituțiile publice și a corelării dintre planificarea strategică și procesul bugetar va sprijini și dinamiza implementarea întregului spectru de politici și reforme promovate de Guvern.

Administrația publică centrală

Necesitatea consolidării capacităților administrației publice centrale (APC) în vederea îmbunătățirii performanței administrației publice, în general, nu este o preocupare nouă pentru Republica Moldova. Tentative de perfecționare a structurii instituționale și de fortificare a capacităților au fost întreprinse la diferite etape ale procesului de tranziție. Aceste transformări, însă, au fost răzlețe și nu au avut la bază principii bine definite și unanim acceptate. În pofida rezultatelor obținute în procesul de construire a unei economii de piață funcționale, administrația publică centrală în Republica Moldova continuă să îndeplinească funcții care nu corespund întocmai rolului statului într-o asemenea economie. Mai mult, managementul deficient al resurselor umane și, în special, lipsa unui sistem eficient și competitiv de motivare, subminează procesul de consolidare a capacităților personalului din administrația publică.

Reforma administrației publice centrale, care a fost lansată în anul 2005, reprezintă un efort sistemic și cuprinzător și are drept obiectiv construirea unei administrații publice transparente, previzibile, responsabile și eficiente, care să satisfacă necesitățile societății și să corespundă standardelor europene.²¹ Procesul de reformă se axează pe patru obiective principale: (i) modernizarea administrației publice în baza revizuirii funcționale și reorganizării instituționale, (ii) îmbunătățirea managementului resurselor umane, (iii) optimizarea procesului de luare a deciziilor și (iv) perfecționarea managementului finanțelor publice. Reforma regulatorie este și ea o parte componentă a reformei administrației publice și se realizează în strânsă coordonare cu procesul de reformare pe alte componente.

²¹ Strategia de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova, 2006.

În scopul îmbunătățirii structurii instituționale a administrației publice, Strategia de reformă a administrației publice centrale stabilește două sarcini: (i) redefinirea competențelor și atribuțiilor organelor centrale de specialitate ale administrației publice și (ii) reconfigurarea structurii executivului central, ținând cont de prioritățile de activitate ale Guvernului. La rîndul său, procesul de redefinire a funcțiilor și competențelor s-a desfășurat în două etape. La prima etapă au fost analizate și făcute recomandări pentru îmbunătățirea proceselor interne și delimitarea funcțiilor în 28 de instituții ale administrației publice centrale. Pentru etapa a doua au fost identificate și analizate 159 de autorități și organe publice de nivel central și 24 servicii desconcentrate.

Pe parcursul celei de-a doua etape a analizei funcționale au fost implementate reforme organizaționale selective, inclusiv cu reducerea numărului de angajați. Acestea, însă, nu au fost

suficiente pentru eficientizarea administrației publice centrale. Etapa a doua a analizei funcționale, care a avut implicații mult mai vaste, a analizat situația în cinci sectoare majore: justiție și afaceri interne; agricultură și mediu; ocrotirea sănătății, educație și cultură; dezvoltare economică; guvernare și finanțe publice. Analiza funcțională în cadrul acestei etape a relevat un șir de probleme care împiedică funcționarea eficientă a APC, și anume: centralizarea excesivă, dublarea funcțiilor și suprapunerea responsabilităților, eventualitatea unui conflict de interese determinat de delimitarea insuficientă a funcțiilor de elaborare a politicilor, reglementare și prestare a serviciilor, păstrarea funcțiilor care nu țin de responsabilitățile Guvernului și prezența mandatelor pentru care nu se alocă resurse. Lipsa sistemelor eficiente de coordonare a proceselor de planificare, monitorizare și evaluare a politicilor, atât la nivel strategic, cât la nivel de instituție, reprezintă o altă problemă serioasă.

Implementarea recomandărilor analizei funcționale pentru soluționarea problemelor identificate constituie o sarcină majoră pe termen mediu. În baza acestor recomandări, pînă la mijlocul anului 2008, vor fi elaborate și implementate planuri de dezvoltare pentru fiecare minister în parte. Îmbunătățirea planificării strategice la nivel sectorial se va face prin fortificarea capacităților direcțiilor pentru analiza politicilor, monitorizare și evaluare din șapte ministere²² și crearea structurilor similare în ministerele rămase. O atenție deosebită va fi acordată reorganizării funcționale a Aparatului Guvernului. În vederea consolidării capacităților de planificare strategică și coordonare a politicilor, a fost creată și urmează a fi sporite capacitățile Direcției de analiză a coordonării politicilor din cadrul Aparatului Guvernului. Pe termen mediu, Direcția va promova și coordona metodologic modernizarea întregului sistem de planificare strategică a activităților Guvernului, îmbunătățirea procesului decizional și va asigura o mai bună corelare între acțiunile prioritare și cadrul de resurse disponibil.

²² Direcții de analiză a politicilor, monitorizare și evaluare există în **Ministerul Educației**, Ministerul Sănătății, **Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei**, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Industriei și Infrastructurii, **Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor** și Ministerul Justiției.

În scopul definirii principiilor generale de organizare și funcționare a administrației publice centrale, a fost elaborat proiectul de lege privind administrația publică centrală. Această lege va oferi un cadru unic pentru activitatea administrației publice centrale. Proiectul de lege prevede instituirea în fiecare minister a unei funcții care va prelua responsabilitățile administrative ale ministerului, asigurînd legătura între subdiviziunile ministerului și subdiviziunile de specialitate din cadrul Aparatului Guvernului. Introducerea acestei funcții va permite efectuarea unui management mai eficient al administrației publice centrale, precum și reducerea excesului de sarcini de ordin managerial, cu care se confruntă actualmente miniștrii.

Performanța redusă a administrației publice centrale este determinată, în mare măsură, și de lipsa unui sistem de motivare eficient și competitiv a funcționarilor publici. În special, nivelul scăzut al salariilor nu permite atragerea și menținerea în administrația publică a specialiștilor cu un nivel

înalt de pregătire și, în același timp, creează premise pentru dezvoltarea corupției în sistem. Pe lângă aceasta, salariile reduse determină un nivel înalt de fluctuație a cadrelor, care, la rândul său, subminează eforturile de fortificare a capacităților, susținute pînă acum, în particular, prin intermediul proiectelor de asistență tehnică externă. De asemenea, structura remunerării nu este suficient de transparentă: sistemul nu stabilește o legătură clară între performanțe și nivelul salarizării. În acest sens, reformarea sistemului de motivare a funcționarilor publici este o parte importantă a reformei APC.

Reformarea sistemului de salarizare a fost inițiată prin aprobarea Legii nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar pentru anii 2006-2010, care prevede creșterea treptată a salariilor angajaților din sectorul bugetar, inclusiv ale funcționarilor publici. Astfel, în primii doi ani de implementare, salariul mediu lunar al funcționarilor publici s-a dublat, constituind 1614 lei în anul 2007²³. În pofida acestei creșteri, nivelul de salarizare în sectorul public rămîne a fi mai mic decît în alte sectoare ale economiei. Pe de altă parte, implementarea parțială a majorării salariilor a rezultat deja în costuri semnificative pentru buget, iar creșterile de mai departe amenință să comprime resursele disponibile pentru cheltuieli capitale. Realizarea reformelor doar la nivelul administrației publice centrale și economiile obținute din contul optimizării numărului de funcționari publici nu vor asigura suficiente resurse pentru majorarea esențială a salariilor pentru toți angajații sectorului public. De aceea, este necesară o reformă cuprinzătoare de raționalizare a structurilor și de optimizare a numărului de angajați bugetari în întreg sectorul public.

23 Cadrul de cheltuieli pe termen mediu (2008-2010).

Sporirea reală a capacităților funcționarilor publici va fi asigurată prin realizarea unei reforme cuprinzătoare a sistemului de motivare, care nu se limitează doar la creșterea salariilor. Pe termen scurt, practicile existente de clasificare și gradare a funcționarilor publici vor fi alineate la salarizarea mai eficientă a funcționarilor publici prin asigurarea legăturii dintre nivelul de salarizare, pe de o parte, și eforturile, calificările și performanțele angajaților, pe de altă parte. Pe termen mediu, va fi elaborat un nou sistem de salarizare, care va cuprinde mai multe etape: (i) elaborarea fișelor de post pentru toate posturile din serviciul public, (ii) elaborarea sistemului de evaluare a posturilor și implementarea lui, (iii) elaborarea unui nou sistem de clasificare și gradare, (iv) determinarea nivelului de salarizare pentru fiecare post, luînd în calcul resursele disponibile pentru salarizarea în serviciul public și (v) elaborarea cadrului legislativ cu privire la sistemul de salarizare, inclusiv cu privire la avansarea funcționarilor publici în funcție de rezultate.

În scopul perfecționării managementului resurselor umane, a fost elaborat un pachet de legi care propun noi abordări privind politica de personal în serviciul public: proiectul de lege cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și Codul de conduită a funcționarului public. Proiectul de lege cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public stabilește: (i) separarea funcțiilor politice de cele administrative, (ii) angajarea și promovarea în serviciul public pe bază de merit și (iii) crearea organului administrativ central responsabil de managementul serviciului public. Perfecționarea și aprobarea acestui proiect de lege, precum și crearea și

operaționalizarea organului responsabil de managementul resurselor umane la nivel central reprezintă sarcini imediate. Codul de conduită a funcționarului public stabilește un set de standarde de comportament pentru administrația publică. Implementarea acestui cod va permite sporirea accesibilității și transparenței activităților majore ale administrației publice.

Consolidarea capacităților administrației publice centrale este un proces continuu și de durată. Pe durata implementării Strategiei, instituțiile administrației publice centrale își vor intensifica eforturile pentru realizarea activităților inițiate și dezvoltarea în continuare a agendei de reformare (planurile de dezvoltare strategică) pentru fiecare component în parte. Până în anul 2011, următoarele obiective majore urmează a fi realizate în cadrul acestei reforme:

(i) delimitarea în practică, în cadrul administrației publice centrale, a funcțiilor de elaborare a politicilor de cele de implementare a acestora;

(ii) consolidarea capacităților administrației publice centrale de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor, perfecționarea sistemului de raportare și a procesului decizional;

(iii) formarea unui corp de funcționari publici profesionist, inclusiv prin introducerea unui nou sistem de motivare;

(iv) crearea unui sistem eficient și durabil de interacțiune a procesului de elaborare a politicilor cu procesul bugetar.

Administrația publică locală

Experiența precedentă de implementare a programelor de dezvoltare națională demonstrează că implicarea insuficientă a APL în procesul de elaborare și implementare a politicilor contribuie la creșterea disparităților teritoriale în dezvoltarea social-economică a țării. În acest sens, sporirea rolului administrației publice locale presupune atât sporirea competențelor acesteia prin creșterea gradului de descentralizare, cât și fortificarea capacităților de implementare a politicilor și de prestare a serviciilor publice.

Evoluția rolului și performanței APL a fost marcată de reformele teritorial-administrative din anii 1999 și 2003. În general, însă, serviciile prestate la nivel local au rămas a fi în mare parte neadecvate și de o calitate joasă. În special, autoritățile administrației publice locale sînt responsabile de prestarea serviciilor de învățămînt general obligatoriu, de asigurarea cu infrastructură rurală și parțial de ocrotire a sănătății. În pofida faptului că cota cheltuielilor pentru educație și ocrotirea sănătății este relativ înaltă în bugetul local, problema calității și accesului inechitabil la aceste servicii persistă în continuare. În cazul infrastructurii rurale, insuficiența resurselor, destinate întreținerii și reparației, au condus la deteriorarea semnificativă a acesteia.

Problemele identificate în procesul efectuării unor studii denotă capacitățile fiscale reduse și insuficiente ale unităților administrativ-teritoriale, discrepanța dintre resursele financiare ale autorităților administrației publice locale și competențele prevăzute de legislație, precum și faptul că descentralizarea serviciilor publice nu se efectuează în paralel cu transferarea surselor de finanțare.

În același timp, controlul din partea societății este neînsemnat din cauza că comunitățile nu participă la monitorizarea performanțelor sectorului public și a serviciilor prestate de acesta. Capacitățile reduse ale funcționarilor publici la nivel local, explicate prin sistemul inadecvat de motivare și instruirea insuficientă, reprezintă un alt factor care determină calitatea joasă a serviciilor prestate de APL.

Sporirea rolului și consolidarea capacităților administrației publice locale se va realiza în contextul implementării Strategiei de dezvoltare regională. În acest sens, pe parcursul perioadei de implementare a Strategiei, se va urmări realizarea următoarelor obiective:

- (i) îmbunătățirea cadrului instituțional și încorporarea principiilor dezvoltării durabile în politicile locale;
- (ii) delimitarea mai clară a funcțiilor și responsabilităților între autoritățile centrale și cele locale, cu sporirea autonomiei celor din urmă;
- (iii) consolidarea autonomiei locale a autorităților administrației publice locale prin continuarea procesului de descentralizare fiscală și financiară;
- (iv) fortificarea capacităților autorităților locale de planificare, elaborare a bugetelor, implementare, monitorizare și evaluare participativă a activităților la nivel local;
- (v) implementarea Strategiei naționale de instruire a funcționarilor publici și aleșilor locali și crearea condițiilor pentru îmbunătățirea managementului resurselor umane.

Reieșind din obiectivele expuse, este necesar de a spori autonomia și capacitățile administrațiilor publice locale, în special de nivelul întâi, în asigurarea localităților cu venituri proprii, gestionarea eficientă a resurselor și stimularea dezvoltării potențialului economic al localităților. În contextul descentralizării administrative, se va elabora un plan de acțiuni care va stabili etapele distincte de implementare a procesului de descentralizare administrativă în Republica Moldova. Aceasta va permite de a evita neclaritățile și suprapunerile în delegarea competențelor, de a clarifica transferul de resurse financiare și materiale, abordând, de asemenea, corelarea dintre transferul de competențe și necesarul de resurse. Ca urmare a aprobării legislației cu privire la administrația publică locală și descentralizarea administrativă, urmează a fi revizuită legislația cu privire la finanțele publice locale pentru a stabili o metodă echitabilă de nivelare a posibilităților financiare ale unităților administrativ-teritoriale.

În vederea consolidării capacităților funcționarilor publici, Guvernul va asigura implementarea Strategiei naționale de instruire a funcționarilor publici și aleșilor locali, elaborate în conformitate cu recomandările Consiliului European. Această Strategie pune bazele unei instruirii continue a funcționarilor și aleșilor locali din administrația publică locală în scopul sporirii competențelor, performanțelor și competitivității acestora.

V. PRIORITĂȚI NAȚIONALE PE TERMEN MEDIU

1. Consolidarea statului democratic bazat pe supremația legii și respectarea drepturilor

omului

Analiză

Respectarea drepturilor omului

Odată cu declararea independenței în anul 1991, Republica Moldova a inițiat un proces de tranziție complex și îndelungat, marcat prin schimbări social-economice importante spre un regim democratic și o economie de piață. Această tranziție a presupus o revizuire fundamentală a rolului statului, cât și a drepturilor și obligațiilor fiecărui individ. Procesul de tranziție a generat necesitatea de a identifica drepturile omului ca factor de bază în dezvoltarea națională și, în consecință, Republica Moldova a întreprins eforturi semnificative pentru alinierea legislației naționale la normele internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

De la declararea independenței, toate alegerile naționale și locale, mai recent alegerile locale din 3 iunie 2007, au fost în general considerate ca fiind libere și echitabile, deși în unele cazuri acestea nu au corespuns în totalitate angajamentelor internaționale privind alegerile democratice, în special în ceea ce privește campania preelectorală și independența mijloacelor de informare în masă. În anul 2006, Parlamentul a adoptat un nou Cod al audiovizualului, menit să elimine ingerința politicului în televiziunea și radioul național. Majoritatea organizațiilor neguvernamentale, mijloacelor de informare în masă, precum și Consiliul Europei au recunoscut că noul cod este în concordanță cu standardele internaționale. Totuși, asigurarea relației transparente dintre autorități, pe de o parte, și instituțiile media și societatea civilă, pe de altă parte, rămîne o prioritate în vederea asigurării funcționării democrației participative.

Republica Moldova a aderat la Declarația universală a drepturilor omului în anul 1990, iar la majoritatea tratatelor internaționale - în anii următori. Constituția Republicii Moldova din 1994 prevede respectarea drepturilor și libertăților fundamentale în corespundere cu normele universal-acceptate și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Mai mult decît atît, articolul 4 din Constituție prevede supremația instrumentelor internaționale de protejare a drepturilor omului asupra legislației naționale. În scopul consolidării cadrului instituțional de respectare a drepturilor omului, Republica Moldova a introdus în anul 1996 instituția avocatului parlamentar (Ombudsman) și a creat Centrul pentru Drepturile Omului. Avocații parlamentari examinează sesizările persoanelor ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate în Republica Moldova.

Un pas semnificativ în promovarea drepturilor omului a fost aderarea Moldovei la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în anul 1997, care a oferit cetățenilor Republicii Moldova accesul la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) - un organ important de jurisdicție internațională. În perioada 1 noiembrie 1998-2006, cetățenii Republicii Moldova au depus circa 2800 de adresări, iar Curtea a emis 102 decizii și 60 de decizii de radiere de pe rol a cererilor. Deciziile CEDO în favoarea reclamantilor pot fi considerate ca un indicator al deficiențelor în sistemul judiciar și în domeniul protecției omului în general. În același timp, chiar în statele cu tradiții și justiție consolidată, numărul de adresări la CEDO este mare, iar sporirea numărului de adresări din partea cetățenilor Republicii Moldova demonstrează creșterea

nivelului de conștientizare de către populație a problemei cu privire la drepturile și libertățile garantate de stat și adoptarea unei poziții mai active în cazul încălcării acestora.

Aspirând la apropierea de valorile europene și la integrarea europeană, Republica Moldova s-a angajat să respecte drepturile și libertățile fundamentale, să consolideze stabilitatea și să sporească eficiența instituțiilor de garantare a democrației și supremației legii, inclusiv prin fortificarea capacităților administrative și judiciare. Aceste angajamente au fost reflectate în cele mai importante documente strategice: Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei, Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008, Planul de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană". Deși cadrul juridic pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale este în corespundere cu standardele internaționale, în practică persistă anumite deficiențe, în special în domeniul respectării drepturilor deținuților, al asigurării accesului la justiție și al prevenirii unor fenomene complexe, cum ar fi violența domestică și traficul de ființe umane.

O serie de studii și rapoarte ale organizațiilor neguvernamentale relevă cazuri de încălcare a drepturilor persoanelor aflate în detenție. Existența unor probleme grave în acest domeniu este confirmată de analiza adresărilor la Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. În anul 2006, Centrul a primit 1913 petiții, circa 53% dintre ele fiind adresări din partea deținuților. În circa 25% din adresările către avocații parlamentari este invocată problema accesului liber la justiție și cea a dreptului la un proces echitabil. Printre principalii factori care contribuie la obstrucționarea protecției drepturilor deținuților se numără suprapopularea penitenciarelor și condițiile nesatisfăcătoare de detenție, nivelul sporit de corupție, abuzul de putere din partea organelor de drept, necunoașterea de către cetățeni a drepturilor lor și calitatea sub nivel a asistenței juridice din oficiu.

Republica Moldova continuă să se confrunte cu fenomene sociale negative interconexe care afectează cele mai vulnerabile pături ale populației, cum ar fi violența în familie și traficul de ființe umane. Monitorizarea acestor fenomene este complicată de faptul că victimele deseori evită să discute sau să raporteze despre încălcările săvârșite. În cadrul unor sondaje sociologice, circa 41% din respondenți au declarat că au devenit victime ale violenței în familie la un anumit moment din viață. Totuși, numărul de plângeri de acest gen depuse la organele de drept rămâne a fi destul de mic. Un motiv important al evitării raportării cazurilor de violență în familie este lipsa unui mecanism bine definit de protecție a victimelor unor asemenea fenomene.

Violența în familie conduce la sporirea gradului de vulnerabilitate față de traficul de ființe umane. Conform datelor Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), majoritatea victimelor traficului de ființe umane asistate au fost supuse violenței în familie și, în consecință, erau disponibile să se confrunte cu un grad sporit de risc pentru a evita abuzul la care erau supuse. Deși, pe parcursul anilor 2005-2007, cadrul legislativ necesar pentru prevenirea și combaterea acestor fenomene a fost îmbunătățit prin adoptarea unor legi de bază cu privire la traficul de ființe umane, violența în familie, șanse egale între bărbați și femei etc., pentru aplicarea eficientă a acestor legi este nevoie a consolida în continuare mecanismele de implementare.

Sistemul judecătoresc și asigurarea independenței justiției

Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova a demarat în anul 1994 prin introducerea unui sistem compus din patru verigi – judecătoriile de circumscripție, tribunalele, Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție. În anii 2002-2003, în scopul îmbunătățirii accesului la justiție, sistemul judecătoresc a fost supus unei noi etape de reformă, care a condus la optimizarea sistemului și la organizarea acestuia în trei verigi – judecătoriile de circumscripție, curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție. În ambele perioade, reforma sistemului judecătoresc s-a axat pe modernizarea structurii organizatorice în calitate de factor ce contribuie la eliminarea deficiențelor de funcționare și administrare a justiției.

Principala autoritate de administrare judecătorească este Consiliul Superior al Magistraturii – organ independent cu competențe în numirea, promovarea, transferarea, sancționarea și eliberarea din funcție a judecătorilor, examinarea și prezentarea proiectelor de bugete instanțelor judecătorești și raportarea asupra modului de organizare și funcționare a sistemului judecătoresc. Pentru asigurarea independenței justiției, cadrul legislativ privind garantarea independenței, imparțialității și irevocabilității judecătorilor a fost consolidat de câteva ori, în special prin sporirea autorității Consiliului Superior al Magistraturii și a independenței acestuia față de puterea executivă.

Cu toate acestea, funcționarea eficientă a sistemului judecătoresc și administrarea echitabilă a justiției continuă să fie o provocare. Instanțele de judecată examinează un volum excesiv de dosare. Astfel, în anul 2006, în cadrul sistemului judecătoresc au fost examinate circa 250 mii de dosare, unui judecător revenindu-i 73 de dosare pe lună. Unul dintre factorii principali care conduce la supraîncărcarea sistemului judecătoresc este utilizarea limitată a metodelor alternative de soluționare a litigiilor. Implementarea unor metode alternative, cum ar fi medierea și probațiunea, va contribui atât la funcționarea eficientă a sistemului judecătoresc, cât și la asigurarea protecției drepturilor omului prin evitarea tergiversărilor în examinarea cauzelor.

În același timp, sistemul judecătoresc se confruntă cu o serie de probleme practice, cum ar fi: sedii inadecvate, calitatea proastă a infrastructurii și echipamentului instanțelor, precum și capacități practice limitate în citarea, audierea și disciplinarea participanților la proces. Lipsa sau insuficiența sălilor de judecată și a încăperilor speciale poate afecta în special grupurile socialmente vulnerabile, cum ar fi: minorii, victimele violenței în familie, ale traficului de ființe umane etc. Majoritatea problemelor menționate, care au repercusiuni negative asupra imaginii și calității justiției, se datorează cadrului limitat de resurse prevăzute pentru sistemul judecătoresc. Deși, în ultimii câțiva ani, sumele totale prevăzute pentru sistemul judecătoresc se află în continuă creștere, aceste resurse sînt deocamdată insuficiente pentru acoperirea necesităților. Totodată, sporirea alocațiilor bugetare trebuie să fie însoțită de o gestionare mai eficientă a fondurilor. Un pas important în acest sens a fost acordarea dreptului de gestionare independentă de către autoritățile respective a fondurilor tuturor judecătoriilor, începînd cu 1 ianuarie 2005. Totuși, pentru planificarea și utilizarea eficientă a alocațiilor pe termen mediu, rămîne a fi actuală reforma finanțării sistemului judecătoresc.

Calitatea justiției este afectată, de asemenea, de deficitul de resurse umane calificate și

necoresponderea capacităților personalului din sistemul judecătoresc cu cerințele actuale (atît în rîndul judecătorilor, cît și al personalului auxiliar). Pentru a-și putea îndeplini funcțiile în mod profesionist, judecătorii trebuie să aibă acces gratuit și constant la cursuri de pregătire continuă. Pentru realizarea acestui obiectiv, în anul 2006 a fost creat Institutul Național al Justiției, cu atribuții în formarea inițială și continuă a judecătorilor și procurorilor. Conform modificărilor operate în legislație, odată cu crearea Institutului, începînd cu anul 2008, judecătorii urmează să frecventeze cel puțin 40 de ore de formare continuă anual, dreptul la o astfel de instruire fiind gratuit și consemnat prin lege. Consolidarea capacităților Institutului, atît în ceea ce privește materialele metodologice și programele de studii, cît și a conducerii și personalului didactic, va contribui la o mai bună instruire a personalului din cadrul sistemului judecătoresc și, în consecință, la îmbunătățirea calității actului de justiție.

O problemă importantă în asigurarea supremației legii rămîne a fi neexecutarea hotărîrilor judecătorești. Deși pe parcursul ultimilor ani a fost adoptat un nou cadru normativ cu privire la sistemul de executare, care include Codul de executare și Legea cu privire la sistemul de executare silită, hotărîrile neexecutate continuă să se acumuleze. Astfel, în anul 2006, din numărul total de circa 301 mii de acte executorii, dintre care 64 mii - hotărîri judecătorești, au rămas neexecutate aproximativ 26% din actele executorii și 42% din hotărîrile judecătorești. Există mai multe motive care conduc la această situație, printre care menționăm incapacitatea debitorului de a plăti despăgubirile datorate și/sau plecarea acestora peste hotarele țării, precum și transferarea bunurilor de către debitor în cazurile în care reclamanții nu reușesc să sechestreze proprietatea debitorului la începutul procesului judiciar. Modul de finanțare a activităților de executare, în condițiile în care costul acestora este relativ înalt, joacă un rol important în acumularea actelor și hotărîrilor neexecutate. În aceste condiții se impune reexaminarea modului de organizare și finanțare a activităților de executare.

Prevenirea și combaterea corupției

Prevenirea și combaterea corupției au devenit priorități importante pentru Guvernul Republicii Moldova și, în acest context, în anul 2006 a fost adoptat Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției. Planul de acțiuni este implementat cu suportul societății civile și al comunității internaționale. O serie de organizații neguvernamentale au creat Alianța Anticorupție, care colaborează fructuos cu Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) în eradicarea acestui fenomen. Un aspect important al activității desfășurate de Guvern în procesul de prevenire a corupției în 2007 și în viitorul apropiat îl constituie acțiunile efectuate în cadrul Programului preliminar al Fondului "Provocările Mileniului".

Guvernul a întreprins o serie de măsuri pentru a simplifica cadrul normativ și modul de activitate a autorităților administrației publice în vederea limitării posibilităților de corupție, principalele fiind: reforma cadrului de reglementare, introducerea practicii ghișeelor unice, eficientizarea sistemelor de recepționare a reclamațiilor și petițiilor în cadrul organelor centrale de specialitate ale administrației publice și sporirea gradului de transparență în activitatea administrației publice. Pentru a evita apariția unor acte legislative și normative noi, care ar oferi posibilități pentru corupție, CCCEC a inițiat procesul de expertizare anticorupție a proiectelor de acte legislative și

normative. În același timp, autoritățile administrației publice, organizațiile neguvernamentale și comunitatea internațională au organizat o serie de evenimente și campanii publice pentru a sensibiliza opinia publică asupra consecințelor corupției și pentru a eroda toleranța față de acest fenomen răspândit în societate.

Progresul obținut în prevenirea și combaterea corupției a fost reflectat și în Indicele de Percepție a Corupției realizat de Transparency International care, în anul 2006, s-a îmbunătățit, atingând nivelul de 3,2, comparativ cu 2,9 în anul 2005. Cu toate acestea, din cele 163 de țări incluse în studiul Transparency International, Republica Moldova continua să se afle în partea a doua a clasamentului. Mai mult decât atât, studiile demonstrează că fenomenul corupției rămâne a fi unul dintre subiectele care îngrijorează cel mai mult populația Republicii Moldova. Conform Barometrului Global al Corupției, elaborat de Transparency Internațional, sectoarele și instituțiile cele mai afectate de corupție sînt (în descreștere): poliția, sistemul judiciar, serviciile medicale, partidele politice, legislativul, mediul de afaceri, sistemul de educație. Sondajele efectuate de organizațiile neguvernamentale locale confirmă aceste rezultate.

Din considerentele menționate, se impun măsuri de ordin normativ, organizatoric și practic pentru reducerea nivelului de corupție și o mai mare încredere a populației în sectoarele percepute ca fiind cele mai afectate de corupție. Asemenea măsuri trebuie să fie axate pe creșterea gradului de transparență a instituțiilor, sporirea capacităților funcționarilor acestor instituții, depistarea și sancționarea cazurilor de corupție. Totodată, trebuie recunoscut faptul că astfel de măsuri nu pot contribui la ieșirea din cercul vicios al corupției fără reforma structurală și instituțională a acestor domenii.

Argumente

Funcționarea instituțiilor democratice și aplicarea supremației legii creează condiții propice creșterii durabile și incluzive. Consolidarea unui stat democratic presupune asigurarea demnității omului, drepturilor și libertăților acestuia, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic. Aceasta presupune, de asemenea, asigurarea unui tratament echitabil și oportunități egale pentru fiecare cetățean. Existența unui cadru legal previzibil, a unui sistem judiciar echitabil, transparent și eficient, precum și a unui serviciu de poliție profesionist, democratic și concentrat pe necesitățile comunității, este esențială pentru securitatea societății și a cetățeanului și protejarea acestuia împotriva utilizării arbitrare a puterii și împotriva acțiunilor ilicite comise de indivizi și organizații.

Consolidarea statului democratic modern bazat pe supremația legii și respectarea drepturilor omului va fi asigurată prin sporirea continuă a gradului de transparență a deciziilor politice și actelor administrative, creșterea culturii de cooperare cu societatea civilă și promovarea reformelor menite să mărească încrederea populației în autoritățile publice. În contextul numărului sporit de plîngeri privind abuzul de putere din partea organelor de drept, însoțit de nivelul extrem de coborît al încrederii în eficiența, calitatea și transparența organelor afacerilor interne, manifestat de societatea civilă, reforma complexă a poliției va constitui o prioritate majoră pe termen mediu.

Consolidarea sistemului judecătoresc prin asigurarea independenței, imparțialității, credibilității și

eficienței acestuia reprezintă o condiție indispensabilă pentru supremația legii. Măsurile necesare pentru modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar trebuie să conducă nu doar la funcționarea eficientă a acestuia, dar și la aplicarea echitabilă în practică a cadrului legislativ și normativ.

Prevenirea și combaterea corupției constituie o necesitate imperativă atât pentru funcționarea instituțiilor democratice și asigurarea protecției drepturilor omului în particular, cât și pentru dezvoltarea economică în general. Fiind un fenomen complex, determinat de diverse cauze (de ordin economic, legal, instituțional, social, moral etc.), corupția necesită o abordare multidimensională și o revizuire permanentă a politicilor orientate spre diminuarea acesteia. Aplicarea unor măsuri restrictive nu este suficientă, fiind imperios necesară o combinație a acțiunilor de prevenire cu cele de reacție.

Dat fiind faptul că Republica Moldova este o țară cu o economie deschisă, situată la răscrucea unor fluxuri migratorii importante, expusă unor riscuri interne și globale, imperativul timpului impune asigurarea unui management complex al hotarelor atât prin fortificarea propriilor capacități, cât și prin utilizarea posibilităților de cooperare transfrontalieră.

Scopul general al priorității

Consolidarea mecanismelor de funcționare a instituțiilor democratice și practicilor de implementare a cadrului legislativ și normativ în scopul protecției eficiente și echitabile a drepturilor omului.

Obiective

1.1. Consolidarea democrației, protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

1.2. Modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar

1.3. Prevenirea și combaterea corupției

1.4. Managementul frontierei de stat

Programe și măsuri

1.1. Consolidarea democrației, protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

Argumente

Democrația devine durabilă atunci când oamenii au încredere în instituțiile și deciziile statului, dacă acestea se află la serviciul cetățeanului și îl protejează de abuzuri. În acest context, consolidarea democrației poate fi asigurată doar prin fortificarea instituțiilor care protejează cetățenii, prin asigurarea libertății de expresie garantată de Constituție și prin sporirea transparenței procesului de luare și de implementare a deciziilor politice.

Crearea premiselor favorabile pentru dezvoltarea economică și socială în Republica Moldova este în mod direct corelată cu combaterea consecventă a criminalității, menținerea ordinii de drept și asigurarea securității cetățeanului în cadrul comunității – element fundamental pentru asigurarea

sporirii calității vieții. Modernizarea poliției, pentru ca aceasta să devină mai eficientă, democratică și orientată spre comunitate, este esențială pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului, asigurarea supremației legii și dezvoltarea țării. Acest obiectiv va fi realizat prin adoptarea și implementarea unor acțiuni polițienești comunitare concentrate pe prevenire, profilaxie și parteneriat. Combaterea traficului cu ființe umane și prevenirea maltratării și torturii sînt misiuni-cheie ale activității polițienești comunitare și reprezintă rezultatele unui sistem democratic funcțional în care cetățeanul este protejat de stat.

Programe și măsuri

1.1.1. Îmbunătățirea calității actului decizional:

(i) perfecționarea cadrului de funcționare a democrației participative, inclusiv prin asigurarea transparenței actelor administrative și a deciziilor politice și comunicarea cu cetățenii;

(ii) implicarea societății civile în procesul de luare a deciziilor de interes public, inclusiv prin supunerea unor dezbateri publice on-line a tuturor deciziilor de interes public și a proiectelor acestora;

(iii) asigurarea unor relații transparente între autorități și instituțiile media, în conformitate cu recomandările Consiliului Europei;

(iv) asigurarea participării tinerilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv prin extinderea rețelei de consilii locale ale tinerilor la nivel național și a modelelor de autoguvernare a tinerilor în cadrul instituțiilor de învățămînt.

1.1.2. Consolidarea instituțiilor și mecanismelor nonjudiciare de protecție și promovare a drepturilor omului:

(i) consolidarea cadrului legislativ și instituțional al instituției Ombudsman-ului în vederea:

- asigurării independenței avocaților poporului;

- eficientizării activității Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova;

(ii) implementarea Legii cu privire la mediere și crearea serviciilor de mediere;

(iii) consolidarea cooperării/parteneriatelor între organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale și societatea civilă în domeniul educației, promovării și protecției drepturilor omului.

1.1.3. Modernizarea poliției în scopul eficientizării, democratizării și sporirii responsabilității față de comunitate:

(i) consolidarea capacităților Ministerului Afacerilor Interne de implementare a reformei poliției;

(ii) evaluarea, împreună cu celelalte organe din sistemul de justiție și societatea civilă, a stadiului

actual de activitate polițienească și determinarea modalităților optime de democratizare, sporire a eficienței și responsabilității față de comunitate;

(iii) dezvoltarea unei strategii privind activitatea polițienească comunitară pentru perioada 2008-2011, care va viza eficiența și modul de activitate a poliției, rolul comunității și capacitatea acesteia de a participa la activitatea polițienească comunitară, structura, transparența și responsabilitatea poliției, relațiile dintre poliție și public, precum și raporturile dintre poliție și alte componente ale sistemului de justiție;

(iv) implementarea și monitorizarea strategiei în anii 2008-2011, inclusiv testarea acesteia în cadrul unui proiect-pilot în anul 2008;

(v) eficientizarea procesului de formare și dezvoltare profesională a cadrelor pentru sistemul organelor afacerilor interne, în special a serviciilor de ordine publică;

(vi) prevenirea criminalității în rândul minorilor prin aplicarea unui complex de măsuri și programe speciale pentru minori și familiile acestora, care locuiesc într-un mediu cu risc infracțional sporit, ceea ce generează consumul de droguri ori promovarea unei culturi infracționale.

1.1.4. Prevenirea și combaterea violenței în familie și a traficului de ființe umane:

(i) dezvoltarea managementului sistemului statistic și informativ al cazurilor de discriminare pe criteriul de gen, de violență în familie și de trafic de ființe umane;

(ii) crearea și implementarea sistemului național de prevenire și protecție a victimelor violenței, în conformitate cu legislația privind prevenirea și combaterea violenței domestice;

(iii) consolidarea Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, extinderea sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și integrarea acestuia în sistemul național de protecție socială;

(iv) consolidarea capacităților Centrului pentru combaterea traficului de persoane în investigarea și condamnarea traficantilor, cu respectarea principiilor de transparență și responsabilitate;

(v) reglementarea fluxurilor migratorii prin semnarea acordurilor bilaterale interguvernamentale în domeniul migrației iregulare, migrației pentru muncă și protecției sociale a lucrătorilor migranți și prin promovarea inițiativelor de migrație circulară, în special cu UE și cu țările membre ale acesteia.

1.1.5. Asigurarea drepturilor persoanelor aflate în detenție și a persoanelor condamnate la pedepse alternative:

(i) asigurarea unor condiții decente de detenție pentru condamnați și persoanele aflate în arest preventiv sau administrativ;

(ii) îmbunătățirea calității și diversificarea metodelor de instruire a funcționarilor de poliție și a angajaților sistemului penitenciar în ceea ce privește drepturile omului;

- (iii) extinderea și perfecționarea formelor de educație și plasare în câmpul muncii a condamnaților;
- (iv) consolidarea mecanismelor de pregătire pentru eliberare și reintegrare socială a deținuților și condamnaților;
- (v) perfecționarea legislației privind alternativele la detenție;
- (vi) dezvoltarea serviciului de probațiune în vederea asigurării reabilitării persoanelor condamnate la pedepse alternative la detenție;
- (vii) construirea caselor de arest.

1.1.6. Asigurarea accesului liber la justiție:

- (i) reformarea sistemului de asistență juridică garantată de stat prin instituirea unui mecanism de acces eficient la justiție pentru persoanele socialmente vulnerabile;
- (ii) crearea consiliului național pentru asistența juridică garantată de stat și a oficiilor teritoriale ale acestuia;
- (iii) informarea cetățenilor cu privire la formele și condițiile de obținere a asistenței juridice garantate de stat;
- (iv) crearea birourilor de avocați publici.

1.2. Modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar

Argumente

O componentă esențială a statului și dezvoltării acestuia este sistemul judiciar în calitatea sa de ansamblu al structurilor ce contribuie la înfăptuirea actului de justiție. Modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar (elaborarea și implementarea reformelor axate pe asigurarea imparțialității sistemului judiciar, îmbunătățirea performanței și credibilității judecătorilor, sporirea accesului la servicii juridice) constituie acțiunile prioritare ce necesită a fi întreprinse de către Republica Moldova în scopul atingerii obiectivelor trasate.

Programe și măsuri

1.2.1. Consolidarea sistemului judecătoresc:

- (i) implementarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc prin:
 - a) consolidarea cadrului legislativ privind sistemul judecătoresc în vederea consolidării independenței judecătorilor și crearea unui mecanism eficient de monitorizare a aplicării legilor privind consolidarea sistemului judecătoresc;
 - b) asigurarea transparenței actului de justiție prin îmbunătățirea dialogului între societatea civilă și justiție, asigurarea publicării hotărârilor judecătorești și a accesului presei în instanțele de judecată;

- c) instituirea unui mecanism de unificare a practicii judiciare în scopul îmbunătățirii calității actului de justiție;
- d) consolidarea capacităților instituționale ale Consiliului Superior al Magistraturii;
- e) consolidarea Institutului Național al Justiției în vederea instruirii la un nivel mai înalt a judecătorilor și a altor categorii de personal din sistemul judecătoresc;
- f) sporirea eficienței și responsabilității sistemului judecătoresc prin reducerea duratei procedurilor judiciare, a volumului de activitate și utilizarea rațională a resurselor umane;
- g) continuarea procesului de informatizare a sistemului judecătoresc prin implementarea Concepției sistemului informațional judiciar pentru anii 2007-2008;
- h) reforma finanțării justiției prin implementarea unui mecanism transparent de planificare bugetară și control al sistemului judecătoresc.

1.2.2. Eficientizarea măsurilor de executare a hotărîrilor judecătorești:

- (i) elaborarea unui mecanism de finanțare a cheltuielilor pentru efectuarea actelor de executare;
- (ii) asigurarea accesului executorilor, prin intermediul sistemului computerizat, la bazele de date necesare pentru îndeplinirea eficientă a atribuțiilor /activităților;
- (iii) implicarea activă și partajarea responsabilităților creditorilor și debitorilor în procesul de executare a hotărîrilor judecătorești.

1.2.3. Consolidarea justiției juvenile:

- (i) evaluarea necesarului de personal și de spații pentru instrumentarea și judecarea în cele mai bune condiții a cauzelor în care sînt implicați minori - victime sau infractori;
- (ii) îmbunătățirea cadrului legislativ în domeniul protecției drepturilor minorilor prin elaborarea unor propuneri de reglementare unitară pentru simplificarea procedurilor și sporirea garanțiilor procesuale acordate minorilor;
- (iii) crearea infrastructurii pentru funcționarea în condiții adecvate a justiției pentru minori prin specializarea judecătorilor și a altor categorii de personal din sistemul judiciar și crearea unui centru de documentare și informare accesibil profesioniștilor în materie de justiție juvenilă.

1.3. Prevenirea și combaterea corupției

Argumente

Diversele manifestări ale corupției (birocratism excesiv, protecționism, trafic de influență, reglementări și controale de stat excesive, concurență neloială etc.) generează consecințe social-economice nefaste și stagnare în dezvoltarea statului. Corupția este un fenomen multidimensional, a

căruia eradicare necesită eforturi susținute atât din partea autorităților publice, cât și din partea întregii societăți.

Prevenirea și combaterea corupției trebuie realizate printr-o abordare complexă, care va îmbunătăți cadrul normativ și instituțional, va spori gradul de transparență a deciziilor instituțiilor publice și va dezvolta intoleranța față de corupție în societate. Aceste acțiuni vor complementa reformele structurale și instituționale menite să diminueze posibilitățile de corupție în viitor. Eforturile de prevenire și combatere a corupției se vor concentra, în primul rând, în domeniile percepute ca fiind cele mai afectate de corupție: poliția, sistemul judiciar, serviciile medicale, partidele politice, legislativul, mediul de afaceri, sistemul de educație.

Programe și măsuri

1.3.1. Perfecționarea cadrului legal în domeniul combaterii corupției în conformitate cu standardele și bunele practici internaționale:

- (i) elaborarea și aprobarea/adoptarea actelor normative/legislative necesare pentru implementarea eficientă a instrumentelor internaționale în domeniu, la care Republica Moldova este parte (de exemplu, Convenția penală privind corupția, Convenția civilă privind corupția);
- (ii) continuarea reformei cadrului de reglementare.

1.3.2. Consolidarea capacităților pentru prevenirea și combaterea corupției:

- (i) dotarea tehnică adecvată a CCCEC și a Procuraturii pentru instrumentarea cazurilor de corupție;
- (ii) sporirea gradului de salarizare a funcționarilor publici în raport cu responsabilitățile pe care le poartă.

1.3.3. Asigurarea transparenței activității instituțiilor publice și a accesului la informație prin respectarea standardelor etice:

- (i) crearea paginilor web ale tuturor autorităților publice și plasarea permanentă pe acestea a informațiilor recente;
- (ii) adoptarea codurilor etice ale judecătorilor, personalului medical etc.;
- (iii) asigurarea transparenței fiscale și publicarea anuală a rapoartelor de executare a bugetelor la nivelul fiecărei agenții și autorități guvernamentale autonome.

1.3.4. Activizarea societății civile și a sectorului privat în prevenirea corupției, crearea unei atmosfere de intoleranță față de fenomenul corupției:

- (i) elaborarea și aprobarea strategiei de informare și comunicare anticorupție;
- (ii) organizarea periodică, de către autoritățile publice, a întrunirilor cu societatea civilă, colaborarea cu aceasta în domeniul anticorupție, inclusiv prin participarea la inițiativele

reprezentanților societății civile;

(iii) aplicarea și dezvoltarea practicilor avansate de prevenire a manifestărilor de corupție.

1.3.5. Extinderea colaborării internaționale:

(i) implementarea recomandărilor Grupului Statelor Împotriva Corupției (GRECO), formulate în cadrul runde a doua de evaluare (raportul din 13 octombrie 2006);

(ii) elaborarea unui plan de acțiuni pentru a beneficia de inițiativa Băncii Mondiale în domeniul prevenirii și combaterii corupției;

(iii) încheierea unor acorduri de cooperare cu alte state privind diferite aspecte ale prevenirii și combaterii corupției;

(iv) realizarea Programului de acțiuni privind implementarea Planului preliminar de țară al Republicii Moldova în cadrul Programului "Provocările Mileniului".

1.4. Managementul frontierei de stat

Argumente

Un element indispensabil și o condiție primordială pentru asigurarea securității oricărei țări este supravegherea și controlul frontierei de stat. Pentru Republica Moldova, acest aspect al securității naționale a căpătat o importanță deosebită pe fundalul tendințelor internaționale de intensificare a proceselor migraționiste, a crimei organizate transfrontaliere și a terorismului internațional. Actualmente, gestionarea hotarelor Republicii Moldova este organizată în conformitate cu prevederile tratatelor și acordurilor bilaterale încheiate cu statele vecine și cu legislația internă a Republicii Moldova. Tranziția de la trupele de grăniceri la Serviciul Grăniceri, care este autoritatea profesională în domeniul supravegherii și controlului frontierei de stat, poate fi considerată un prim pas spre ajustarea managementului frontierei de stat la standardele UE.

Programe și măsuri

1.4.1. Dezvoltarea managementului frontierei de stat în toate sectoarele de frontieră ale Republicii Moldova:

(i) armonizarea reglementărilor legislației naționale la acquis-ul comunitar și elaborarea și implementarea strategiei naționale cu privire la managementul integrat al frontierei de stat;

(ii) continuarea cooperării cu țările vecine în vederea desfășurării procesului de demarcare a frontierei de stat;

(iii) dezvoltarea infrastructurii pichetelor și punctelor de trecere și dotarea cu echipament modern;

(iv) organizarea sistemului de instruire profesională a resurselor umane implicate în supravegherea și controlul frontierei.

1.4.2. Intensificarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova, statele membre ale UE și țările vecine:

- (i) organizarea controlului comun la punctele de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene;
- (ii) dezvoltarea cooperării regionale între organele de drept relevante (poliție, grăniceri, vamă).

Indicatori de monitorizare

Indicator	Sursă
Număr de cereri adresate la CEDO, <i>inclusiv</i> :	Ministerul Justiției
- cereri care au fost comunicate Guvernului	Ministerul Justiției
- cazuri câștigate de către apelanți	Ministerul Justiției
Număr de cereri adresate la CEDO din partea deținuților	Ministerul Justiției
Număr de hotărâri pronunțate de judecători și neexecutate (cumulativ)	Ministerul Justiției
Număr de cereri parvenite în instanțe (cu excepția instanțelor economice)	Ministerul Justiției
Număr de adresări pentru proceduri alternative	Ministerul Justiției
Indicele de Percepție a Corupției	Transparency International
Nivelul de încredere în poliție, % persoane intervievate care nu au încredere în poliție	Barometrul de Opinie Publică
Număr de infracțiuni legate de traficul de ființe umane	Procuratura/ Ministerul Afacerilor Interne
Număr de procese-verbale întocmite în cazuri de vătămări corporale ușoare	Ministerul Afacerilor Interne
Număr de cazuri de violență în familie, care au condus la omoruri și vătămări corporale grave	Ministerul Afacerilor Interne

2. Reglementarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării

Argumente

Soluționarea conflictului transnistrean în baza normelor și principiilor dreptului internațional, standardelor OSCE și abordărilor fundamentale în cadrul mecanismelor existente de reglementare presupune realizarea reintegrării teritoriale, politice și sociale a Republicii Moldova, ceea ce include restabilirea spațiilor economic, juridic și social unice și reprezintă una dintre condițiile de bază pentru dezvoltarea durabilă a țării, inclusiv în contextul integrării europene, al asigurării securității în regiune, al consolidării instituțiilor democratice, precum și al asigurării stabilității economice și sociale.

Reglementarea definitivă a problemei transnistrene, reprezentând una din direcțiile prioritare în dezvoltarea Republicii Moldova, este un scop care consolidează activitatea autorităților publice ale Republicii Moldova și necesită o concentrare maximă a eforturilor întregii societăți civile. În procesul de implementare a Strategiei este necesară abordarea problemei în context extins, cu o implicare tot mai mare a comunității internaționale și, în primul rând, a Uniunii Europene, inclusiv prin intermediul Politicii europene de vecinătate.

Reglementarea completă și durabilă a problemei transnistrene implică direcționarea eforturilor pe două filiere:

1. Dimensiunea politică:

(i) elaborarea statutului juridic special al regiunii transnistrene a Republicii Moldova, cu respectarea independenței, suveranității și integrității sale teritoriale, în interacțiune cu partenerii internaționali, în cadrul mecanismelor existente și în baza unui consens al părților implicate;

(ii) aprobarea soluției politice în cadrul procesului de negocieri în formatele existente.

2. Dimensiunea social-economică:

(i) restabilirea spațiilor economic, juridic și social unice, care presupune concentrarea eforturilor tuturor organelor centrale de specialitate ale administrației publice, coordonarea activității lor în scopul promovării unei politici consecvente a Guvernului de reintegrare a țării;

(ii) elaborarea politicilor complexe de integrare (economică, socială, educațională, culturală etc.) și extinderea programelor și strategiilor existente în vederea implicării cetățenilor (într-un sens mai larg - a locuitorilor) din raioanele din stînga Nistrului și a garantării respectării drepturilor lor, inclusiv a drepturilor sociale, economice, culturale etc.

Astfel, combinarea armonioasă a celor două componente - de politică internă și externă - constituie strategia de soluționare a problemei transnistrene pe termen mediu. Prin urmare, strategia respectivă se bazează pe o politică consecventă și echilibrată a tuturor ramurilor puterii de stat. În acest sens, implementarea cu succes a componentei interne și promovarea consecventă a mesajului extern în dialogul bilateral și multilateral necesită consolidarea pozițiilor forțelor politice ale Moldovei în scopul promovării și apărării intereselor țării, precum și al asigurării continuității politicii de reintegrare (pe termen mediu). *Declarația Parlamentului cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene* și aprobarea unanimă a documentelor din iunie-iulie 2005 reprezintă o decizie fundamentală și constituie instrumentul necesar pentru extinderea la nivel național a consensului în acest domeniu.

Promovarea măsurilor de consolidare a încrederii și securității, precum și întreprinderea măsurilor de susținere socială a populației din regiunea transnistreană sînt preocupări constante ale Guvernului. Implementarea inițiativelor lansate, în acest sens, de către Președintele Republicii Moldova va contribui la crearea unor premise suplimentare pentru reglementarea conflictului.

Susținerea politicii de reintegrare din partea societății civile are un rol important în acest proces. Aprofundarea și extinderea dialogului existent cu organizațiile neguvernamentale (ONG) constituie una dintre prioritățile Guvernului. Experiența pozitivă de colaborare a instituțiilor guvernamentale și a Parlamentului cu ONG-urile urmează a fi instituționalizată în cadrul implementării Strategiei. Privită prin această prismă, Strategia pe termen mediu de soluționare a problemei transnistrene presupune conjugarea eforturilor Guvernului și Parlamentului cu susținerea societății civile pentru atingerea *soluției politice finale* a conflictului.

Soluția politică finală a diferendului transnistrean urmează a fi elaborată și aprobată într-un cadru multilateral al negocierilor, cu implicarea părților și subiecților internaționali. Promovarea soluției respective este un proces complex care presupune atingerea unui consens al actorilor implicați asupra viitorului statut al regiunii transnistrene în componența Republicii Moldova și delimitarea

competențelor între centru și regiune, precum și elaborarea unui set de garanții: garanții constituționale ale statutului Transnistriei și garanții juridice, economice și sociale pentru populația regiunii.

Totodată, una din priorități urmează a fi crearea condițiilor favorabile pentru reglementarea diferendului transnistrean. Ținând cont și de imperativul existenței unei conjuncturi internaționale favorabile drept condiție necesară, autoritățile Moldovei își propun trei obiective, a căror realizare urmărește scopul apropierei *soluției politice finale*. Aceste obiective corespund prevederilor Constituției Republicii Moldova și se înscriu în cadrul național legislativ și normativ existent (Legea nr.173-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului (Transnistria), Hotărîrea Parlamentului nr.117-XVI din 10 iunie 2005 cu privire la inițiativa Ucrainei în problema reglementării conflictului transnistrean și la măsurile pentru democratizarea și demilitarizarea zonei transnistrene).

Scopul general al priorității:

Crearea condițiilor favorabile pentru reglementarea conflictului transnistrean și realizarea reintegrării teritoriale, politice și sociale a Republicii Moldova.

Obiective:

2.1. Democratizarea și dezvoltarea societății civile în baza valorilor europene și a normelor și standardelor internaționale

2.2. Demilitarizarea și asigurarea securității

2.3. Reintegrarea social-economică

Programe și măsuri:

2.1. Democratizarea și dezvoltarea societății civile în baza valorilor europene, a normelor și standardelor internaționale

Argumente

Democratizarea și dezvoltarea societății civile în baza valorilor europene și a normelor și standardelor internaționale trebuie să includă un ansamblu de măsuri orientate spre crearea și dezvoltarea instituțiilor democratice și a unei societăți civile integre pe ambele maluri ale Nistrului, cu participarea comunității internaționale la acest proces. Acțiunile autorităților Republicii Moldova întreprinse pentru realizarea acestui obiectiv se bazează pe prevederile Apelului Parlamentului cu privire la criteriile de democratizare a zonei transnistrene a Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr.117-XVI din 10 iunie 2005.

Programe și măsuri:

(i) înlăturarea piedicilor pentru libera activitate a partidelor politice din Republica Moldova în regiunea transnistreană;

(ii) înlăturarea piedicilor pentru activitatea liberă a instituțiilor mass-media naționale și locale în regiunea transnistreană;

(iii) înlăturarea piedicilor pentru activitatea liberă a organizațiilor neguvernamentale și dezvoltarea societății civile în regiunea transnistreană.

2.2. Demilitarizarea și asigurarea securității

Argumente

Acțiunile întreprinse de autoritățile Moldovei pentru demilitarizarea și asigurarea securității, precum și pentru implementarea unui complex de măsuri de consolidare a încrederii, se bazează pe prevederile Apelului cu privire la principiile și condițiile demilitarizării zonei transnistrene, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.117-XVI din 10 iunie 2005.

Programe și măsuri:

(i) transformarea actualului mecanism de menținere a păcii în misiune multinațională cu mandat internațional;

(ii) finalizarea procesului de retragere a trupelor și munițiilor Federației Ruse de pe teritoriul Republicii Moldova în conformitate cu deciziile Summit-ului OSCE de la Istanbul (1999);

(iii) dizolvarea formațiunilor paramilitare în regiunea transnistreană și formarea pe teritoriul Republicii Moldova a forțelor armate unice și a Serviciului Grăniceri unic;

(iv) întreprinderea măsurilor de consolidare a încrederii pentru menținerea stabilității, securității și pentru a asigura libera circulație a cetățenilor în zona de securitate și în regiune în ansamblu.

2.3. Reintegrarea social-economică

Argumente

Reintegrarea social-economică vizează restabilirea spațiului economic, financiar, vamal și social unic. Progresele înregistrate la acest capitol urmează a fi consolidate în conformitate cu angajamentele bilaterale și internaționale ale Republicii Moldova.

Programe și măsuri:

(i) implementarea acordurilor și înțelegerilor bilaterale moldo-ucrainene în materie de comerț extern și securizarea frontierei de stat;

(ii) cooperarea cu instituțiile UE, în particular prin intermediul Misiunii UE de asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM);

(iii) elaborarea unui mecanism flexibil și eficient de acordare a asistenței sociale, în conformitate cu legislația în vigoare, pentru locuitorii din regiunea transnistreană a Republicii Moldova;

(iv) crearea condițiilor favorabile pentru cooperarea comercial-economică între cele două maluri ale Nistrului și eliminarea obstacolelor pentru activitatea liberă a agenților economici;

(v) elaborarea și implementarea proiectelor comune orientate spre reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii cu sprijinul donatorilor externi.

Indicatori de monitorizare

Indicator

Sursă

Număr de persoane asistate prin intermediul programelor derulate de autoritățile publice ale Republicii Moldova

Cancelaria de Stat

Număr de proiecte elaborate pentru reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii în zonele afectate de conflict

Cancelaria de Stat

Număr de proiecte implementate sau aflate în curs de implementare pentru reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii în zonele afectate de conflict

Cancelaria de Stat

3. Sporirea competitivității economiei naționale

Analiză

Competitivitatea unei țări reprezintă capacitatea de a crea și menține condiții instituționale, economice și de infrastructură ce ar favoriza constituirea/ atragerea și dezvoltarea unor companii care produc mărfuri și servicii de calitate mai înaltă și/sau la prețuri mai joase decât competitorii externi. Capacitatea de competiție se manifestă atât pe piețele internaționale, cât și pe piețele naționale, în raport cu mărfurile și serviciile importate.

În prezent, competitivitatea Moldovei este asigurată, în principal, de costurile mici ale muncii și ale unor materii prime autohtone și se manifestă în sectoare caracterizate cu o valoare adăugată relativ mică. Acest model de competitivitate este specific pentru multe țări aflate la un nivel mai puțin avansat de dezvoltare economică. În același timp, ținând cont de majorarea prețurilor interne, de deschiderea externă a țării, de emigrarea intensă a cetățenilor și de abundența forței de muncă ieftine în alte țări, avantajele noastre comparative, determinate de costurile mici, se diminuează, iar decalajul tehnologic cu țările dezvoltate crește.

Actualmente, economia moldovenească este caracterizată de un nivel scăzut de competitivitate. În anul 2006, Republica Moldova ocupa locul 86 din 125 în clasamentul internațional al competitivității, în conformitate cu indicii de competitivitate globală calculat pentru Forumul economic mondial²⁴. Nivelul redus al competitivității producției autohtone este confirmat de scăderea continuă a ratei de acoperire a importurilor cu exporturi. În perioada anilor 2000-2006, volumul importurilor a crescut de 4,6 ori, iar cel al exporturilor - numai de 2,3 ori. Mai mult, structura îngustă a exporturilor și concentrarea geografică pe un număr limitat de piețe de desfacere contribuie la sporirea vulnerabilității externe cu riscurile și pierderile pe care aceasta le presupune pentru sectorul real al economiei. Anume acest lucru s-a întâmplat în anul 2006, când în urma șocurilor externe s-au redus rata de creștere economică, volumele de producție și export și au apărut elemente de instabilitate la nivel macro.

²⁴ Indicele competitivității globale analizează 9 grupuri de factori critici pentru sporirea productivității și competitivității: instituții, infrastructură, macroeconomie, sănătate și învățământ primar, eficiență a pieței, capacitate de absorbție tehnologică, sofisticare a businessului și inovații.

În contextul implementării SCERS au fost inițiate mai multe eforturi menite să susțină dezvoltarea sectorului productiv al țării și să contribuie la consolidarea competitivității întreprinderilor moldovenești atât pe piața internă, cât și pe cea externă. În general, performanța sectorului productiv a cunoscut îmbunătățiri modeste în această perioadă. Industria a crescut în ritmuri mari la începutul perioadei de relansare economică (în 2000-2006, creșterea cumulativă a fost de 73%), pierzând însă din ritm în ultimii ani. Performanța agriculturii a fost instabilă și slabă: în aceeași perioadă, creșterea cumulativă a volumului producției agricole a fost de numai 10%. Sectorul serviciilor a înregistrat o creștere stabilă, iar balanța externă a comerțului cu servicii a devenit pozitivă.

Reforma regulatorie și cea fiscală

Reformele ambițioase lansate în ultimii ani, avînd ca obiectiv îmbunătățirea mediului de afaceri pentru sporirea investițiilor în economie (în special, reforma regulatorie și cea fiscală), și-au atins parțial obiectivele.

Volumul investițiilor în capital fix a constituit în medie pe an 16% din PIB în perioada 2000-2006. Dinamica investițiilor în timp este totuși încurajatoare, cota lor fiind în creștere de la 11% în 2000 la 24,7% în 2006. Sectorul infrastructurii productive este liderul absolut în atragerea investițiilor în capital fix, cu o cotă de 71,2% în 2006 în cifră totală. În special, cele mai mari creșteri de investiții au fost înregistrate în comunicații și transporturi, tranzacții cu imobile și comerț. În același timp, sectorul agricol este, în mare măsură, evitat de investitori, formînd mai puțin de 5% din totalul investițiilor. Industria de prelucrare este ceva mai atractivă, deținînd o cotă medie anuală de 15,3%, dar care în ultimii ani este în scădere.

Volumul investițiilor străine directe, considerat a fi unul din indicatorii principali care confirmă succesul politicilor și perspectivelor economice ale unei țări, a crescut în ultimii șase ani de 3 ori (pînă la 1,3 miliarde dolari SUA în 2006), iar în prima jumătate a anului 2007 acest indicator s-a majorat cu 205 milioane dolari SUA. În comparație cu țările de referință, cota ISD în PIB este relativ înaltă. Astfel, ISD pe cap de locuitor în Republica Moldova sînt foarte mici comparativ cu nivelele înregistrate în țările de comparație. Trebuie menționat faptul că ISD sînt importante nu doar ca resurse valutare, dar și ca o combinație a experienței, cunoștințelor, practicilor de management, inovațiilor de marketing și know-how tehnologic, stimulînd și investițiile de capital autohton²⁵.

²⁵ Republica Moldova: Analiza constrîngerilor în creșterea economică, 2007.

În cadrul primei etape a reformei regulatorii au fost implementate o serie de activități care au avut ca rezultat: (a) simplificarea și creșterea transparenței procesului de reglementare prin reducerea numărului de acte normative care reglementează activitatea de întreprinzător; (b) reducerea duratei

și costurilor procedurii de înregistrare; (c) diminuarea costului procedurilor de eliberare a autorizațiilor; (d) simplificarea parțială și centralizarea procedurii de licențiere; (e) optimizarea procedurii de înregistrare și (f) reducerea conflictelor de interes între rolul inspecțiilor și rolul de testare a agențiilor de control.

Rezultatele inițiale ale reformei sînt confirmate de concluziile studiului "Costul reglementării de stat a activității antreprenorilor", realizat anual. Conform acestui studiu, pe parcursul anilor 2002-2007, durata perioadei de înregistrare a întreprinderilor s-a redus cu 6 zile, iar costurile s-au micșorat de două ori. De asemenea, s-a micșorat numărul mediu de licențe pe companie, durata eliberării acestora s-a redus pînă la 20 de zile, iar costurile s-au înjumătățit. Și procedurile de eliberare a autorizațiilor au devenit mai ieftine și mai puțin anevoioase, dar a crescut ponderea plăților neoficiale pentru obținerea acestora. Studiul indică asupra reducerii costului pentru certificarea produselor la import și pentru proceduri vamale, precum și a duratei procedurilor de import și export.

În pofida rezultatelor pozitive descrise mai sus, Republica Moldova nu a reușit să avanseze în clasamentul mondial (inclusiv cel regional) cu privire la mediul de afaceri. Raportul Băncii Mondiale "Costurile Afacerii 2008" plasează Republica Moldova pe locul 92, ceea ce reprezintă o pierdere de 2 poziții în clasament față de anul precedent. În lista țărilor de comparare, Republica Moldova se situează pe locul 10 (din 13, și anume: Ucraina, România, Albania, Bulgaria, Armenia, Georgia, Kîrgîzstan, Macedonia, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Republica Moldova). Pentru țara noastră, raportul indică un nivel relativ înalt de dificultate în reglementarea tranzacțiilor în comerțul extern, licențierea și obținerea creditelor. De asemenea, raportul indică un nivel scăzut al indicatorului protecției investițiilor de 4,7 (pe scara de la 0 la 10, unde 10 este nivelul cel mai înalt de protecție). Astfel, rezultatele obținute în îmbunătățirea mediului de afaceri trebuie evaluate prin prisma performanțelor altor țări, iar o concluzie importantă este că Moldova nu depune eforturi suficiente în comparație cu țările cu care concurează pentru investiții.

Creșterea semnificativă a veniturilor la buget (în special a celor fiscale), începînd cu anul 2000, a permis Guvernului să examineze posibilitatea reducerii presiunii fiscale în general și pentru antreprenori în special. În acest sens, cota impozitului pe venitul persoanelor juridice a fost redusă de la 28% în 2001 la 15% în 2006. În anul 2007, Guvernul a lansat o nouă inițiativă de liberalizare fiscală care presupune introducerea cotei zero la impunerea venitului corporativ, cu excepția venitului distribuit. De asemenea, în anul 2007 a demarat procedura de legalizare a capitalului privind mijloacele financiare, activele materiale și financiare nedeclarate și deținute de cetățeni și persoane juridice - rezidenți ai Republicii Moldova atît în țară, cît și peste hotare, precum și reforma amnistiei fiscale, adică anularea restanțelor la obligațiile fiscale, conform situației de la 1 ianuarie 2007.

Cea mai mare pondere în impozitele directe o au contribuțiile pentru asigurările sociale și medicale, partea cea mai mare fiind achitată de angajatori. Tariful contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii a fost redistribuit între angajator și angajat, cu reducerea cotei pentru primul de la 31% în 2001 la 25% în 2007. În același timp, începînd cu anul 2004, a fost introdusă prima de asigurare obligatorie de asistență medicală care, în 2007, constituia 5% și era achitată în părți egale de

angajator și angajat.

Analizele comparative recente indică un nivel mediu de impozitare în Republica Moldova în comparație cu alte țări din regiune. Această constatare este confirmată și de rezultatele studiului "Costurile Afacerii 2008", în care Moldova se plasează la mijlocul clasamentului în rândul țărilor de comparație. În anul 2006, cota totală de impozitare era de 44% din venit. În același timp, în Republica Moldova munca se taxează la un nivel relativ înalt. Cotele contribuțiilor de asigurări sociale și medicale combinate cu impozitul pe venitul persoanelor fizice reprezintă un impozit semnificativ pe venitul din muncă. Acest lucru reprezintă un impediment pentru crearea locurilor de muncă, în special în sectorul formal.

În general, în pofida reformelor implementate, presiunea fiscală determinată ca raport între veniturile fiscale și PIB a fost în continuă creștere. În anul 2006, presiunea fiscală a constituit 33,4% față de 24,7% în anul 2000. Acest fenomen poate conduce la descurajarea investițiilor în economie. Stoparea creșterii presiunii fiscale poate fi atinsă printr-un efort cuprinzător care să se axeze pe reducerea dimensiunii sectorului public, îmbunătățirea disciplinei fiscale, lărgirea bazei de impozitare și reducerea sectorului neformal.

Infrastructura calității

Creșterea competitivității economiei naționale presupune satisfacerea exigențelor tot mai mari ale piețelor internaționale în ceea ce privește calitatea și performanța produselor, iar conformitatea cu standardele internaționale a devenit o condiție de facto pentru accesarea piețelor. În acest sens, îmbunătățirea cadrului de metrologie, standardizare, testare și calitate (MSTQ) este un pas necesar pentru obținerea accesului pe piețele străine și sporirea competitivității producției autohtone.

Astăzi sistemul național MSTQ operează cu echipament și standarde depășite, neadecvate practicilor economiei de piață și nu este recunoscut pe deplin de către organizațiile europene, fapt ce cauzează probleme în recunoașterea deplină a rezultatelor evaluării produselor moldovenești potrivit cu cerințele comerțului internațional. Nerecunoașterea sistemului se explică și prin lipsa separării explicite a funcțiilor și responsabilităților, prin conflictul de interese în domeniul standardizării, al standardelor naționale de măsurare, verificare, evaluare a conformității, al supravegherii pieței și acreditării între instituțiile existente.

În Moldova, procesul de reformare a sistemului MSTQ, inclusiv trecerea la un sistem bazat pe standardele voluntare, a început odată cu aderarea la OMC în 2001. În acest sens, a fost elaborată și aprobată Concepția infrastructurii calității în Republica Moldova, care conține patru obiective majore: (a) perfecționarea instituțiilor MSTQ existente pînă la nivelul internațional (inclusiv obținerea recunoașterii internaționale); (b) îmbunătățirea serviciilor existente și introducerea noilor servicii MSTQ (în baza cererii producătorilor moldoveni); (c) promovarea utilizării serviciilor MSTQ de către întreprinderi pentru îmbunătățirea calității și conformității cu standardele internaționale; și (d) dezvoltarea capacității pentru supravegherea calității producției și protecției consumatorului în corespundere cu practicile europene. De asemenea, au fost făcute îmbunătățiri esențiale ale cadrului legal în domeniu. Aceste acțiuni însă nu sînt suficiente pentru crearea unui sistem funcțional. Ele trebuie însoțite de reorganizarea cadrului instituțional, efectuarea investițiilor în echipament și

resurse umane, precum și promovarea cererii pentru aceste servicii. Deși sistemele de management al calității au început a fi implementate la unele întreprinderi exportatoare moldovenești, numărul acestora este deocamdată relativ mic.

Promovarea exporturilor

Nivelul scăzut de competitivitate a produselor moldovenești se reflectă nu doar în volumul redus al exporturilor, dar și în diversificarea limitată a produselor și a țărilor de destinație a acestora. Republica Moldova a moștenit din sistemul economic precedent o dependență excesivă față de piețele CSI. Cu toate că această dependență s-a redus într-o anumită măsură în ultima perioadă (în anul 2006, circa 40% din exporturile moldovenești erau absorbite de piața CSI, din care 32% - de piața rusească, comparativ cu 59% și, respectiv, 45% în anul 2000), aceasta este încă suficient de mare și comportă riscuri serioase. Sistarea, în anul 2006, a exporturilor de vinuri moldovenești și produse alimentare pe piața rusească a avut un impact semnificativ asupra economiei autohtone. Exporturile de vinuri și băuturi alcoolice au scăzut de la 11% din PIB în anul 2005 la 6% în 2006, iar creșterea PIB s-a redus cu circa 3 p.p.²⁶.

²⁶ La reducerea ratei de creștere a PIB a contribuit și majorarea prețurilor la gazele naturale importate din Federația Rusă.

Obiectivul de sporire a gradului de diversificare a exporturilor presupune menținerea cotei înalte a produselor moldovenești pe piețele din est și sporirea acestei cote pe piețele din Occident. Penetrarea piețelor noi, în special a celor europene, este un proces complicat și de durată. În ultimii șapte ani, cota exporturilor în țările UE-15 a crescut cu doar 4 p.p., ceea ce reprezintă 25,6% din totalul exporturilor în anul 2006. Cota exporturilor în grupul țărilor UE-25 alcătuia 35%. În acest sens, o contribuție importantă din partea statului în susținerea eforturilor exportatorilor de diversificare a destinațiilor și consolidare a competitivității o are negocierea unor regimuri mai avantajoase de comerț extern și participarea la inițiativele regionale de cooperare.

Începînd cu anul 2006, Moldova a fost inclusă în lista țărilor care beneficiază de preferințe comerciale extinse ("GSP Plus"). Noul sistem permite accesul fără taxe vamale pe piața UE a 7200 de produse, din cele 11000 existente în Nomenclatorul combinat de bunuri. Acesta nu include, totuși, produsele agricole strategice pentru țara noastră, cum ar fi zahărul, carnea, băuturile alcoolice etc. În continuare, se întreprind acțiuni în vederea obținerii unui nou instrument, Preferințele Comerciale Autonome (ATP), care va încuraja considerabil schimburile comerciale bilaterale și va permite menținerea unui regim preferențial în cadrul relațiilor economice existente cu țările recent aderente la UE - România și Bulgaria. De asemenea, în 2006 Republica Moldova, de rînd cu alte nouă țări din Europa, a semnat un nou acord de comerț liber pentru Europa Centrală (CEFTA). Acordul CEFTA-2006 prevede un grad extins de liberalizare, în special a comerțului cu produse industriale, mecanisme transparente de aplicare a măsurilor de protecție comercială și instituirea unui mecanism propriu de soluționare a litigiilor comerciale sau utilizarea instrumentului OMC. Calitatea de membru al CEFTA îi deschide Republicii Moldova accesul la fondurile structurale

ale UE.

Întreprinderile mici și mijlocii

Rolul sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM) pentru economie este unul important, datorită impactului multidimensional pe care acestea îl au atât asupra creșterii economice, cât și asupra ocupării forței de muncă și reducerii sărăciei. În Moldova, sectorul ÎMM reprezintă circa 98% din numărul total de întreprinderi, angajând 59% din numărul total de salariați și realizând 46% din veniturile din vânzări în total pe economie. Cea mai mare parte a ÎMM (circa 66%) își desfășoară activitatea în municipiul Chișinău, realizând 72% din cifra de afaceri a întregului sector al ÎMM. Comerțul constituie activitatea pe care ÎMM o desfășoară preponderent (41,6% din numărul total al ÎMM). Performanța acestui segment rămâne însă a fi slabă – în anul 2006, din totalul întreprinderilor mici și mijlocii 40% au obținut profit, 48% au admis pierderi, iar restul au avut rezultat financiar nul sau au declarat lipsa activității economice.

Guvernul a identificat următoarele probleme majore cu care se confruntă ÎMM-urile în Moldova: acces redus la surse de finanțare, în special la creditele preferențiale pe termen lung, lipsa gajului necesar pentru contractarea împrumuturilor, cultura antreprenorială subdezvoltată etc. Prin aprobarea Strategiei de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2006-2008, Guvernul s-a angajat să creeze condiții propice pentru creșterea acestui sector, sporirea competitivității și a contribuției sale la dezvoltarea economică durabilă a țării. Mai concret, Strategia formulează o serie de sarcini ambițioase: (i) crearea cadrului legislativ, de reglementare și instituțional favorabil dezvoltării ÎMM; (ii) facilitarea accesului ÎMM la finanțe, prin crearea condițiilor necesare dezvoltării sistemului de microfinanțare și lansării noilor tehnologii și instrumente financiare; (iii) dezvoltarea culturii antreprenoriale prin sistemul general de instruire și sistemul educației vocaționale; (iv) dezvoltarea serviciilor moderne de consultanță; (v) stimularea dezvoltării unei culturi inovaționale îndreptate spre eficientizarea procesului de producere, marketing, sporirea calității produselor și serviciilor, lansarea de noi produse și servicii; (vi) intensificarea consultațiilor și dialogului public privat prin crearea unor condiții favorabile dezvoltării sistemului de reprezentanță a ÎMM și ridicarea rolului consultațiilor cu mediul antreprenorial în procesul decizional.

Îmbunătățirea administrării proprietății de stat

În Moldova, întreprinderile cu participarea statului continuă să dețină o cotă importantă în anumite sectoare economice chiar dacă, în valoare absolută, numărul acestora este mic. De exemplu, în 2004, acestea reprezentau 40% din vânzările totale ale sectorului de utilități și 10% din vânzările totale în industrie²⁷. De asemenea, ele angajau în jur de 14% din lucrătorii din industrie și 11% din sfera construcțiilor. Analizele recente ale performanței întreprinderilor cu participarea statului denotă un nivel inferior al profitabilității comparativ cu întreprinderile private. În rîndul întreprinderilor cu participarea statului, rata profitului net este cea mai mică la întreprinderile unde statul participă cu mai puțin de 33% din acțiuni. În cazul acestor întreprinderi, statul practic nu poate influența procesul de administrare a întreprinderii. În același timp, prezența cotei statului deseori reprezintă un element de neîncredere, care reține investitorii de la a face investiții în aceste întreprinderi.

Evoluția indicatorilor financiari la întreprinderile cu cota statului între 33 și 51% de asemenea denotă o gestionare ineficientă a acestora. Deseori, administrarea acestor întreprinderi de către organele de specialitate nu este suficient de eficientă. O mai bună performanță este înregistrată de grupul de întreprinderi în care statul deține mai mult de 51%. În același timp, situația pentru acest grup este determinată într-o măsură mare de performanța S.A. Moldtelecom, care deține mai mult de 20% din active și generează circa 20% din profitul net anual²⁸.

²⁷ Republica Moldova: Oportunități pentru o creștere economică accelerată, Banca Mondială, 2005.

²⁸ Raport de evaluare a întreprinderilor cu capital de stat, MEC, 2005.

Crearea condițiilor pentru utilizarea eficientă a tuturor activelor devine o sarcină primordială în cazul țărilor cu resurse limitate cum este Republica Moldova. În acest sens, Guvernul a inițiat un șir de acțiuni orientate spre îmbunătățirea managementului patrimoniului public. A fost efectuată inventarierea activelor statului, fiind analizate instrumentele existente de gestionare și de privatizare. În baza acestor analize a fost adoptată Legea nr.121-XVI din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, care are următoarele priorități: consolidarea evidenței patrimoniului public și optimizarea dimensiunilor, structurii și metodelor de administrare a proprietății publice, în special prin introducerea principiilor gestionării corporative. Introducerea necesității de calculare a dividendelor va contribui la îmbunătățirea sistemului de gestionare a finanțelor publice și identificarea resurselor potențiale pentru investiții publice alocate în bază de priorități. Noua lege identifică o listă de active care nu pot fi supuse privatizării, toate celelalte active urmînd a fi expuse pentru vînzare.

Dezvoltarea infrastructurii

Sectorul transporturilor

Deficiențele din infrastructura publică reprezintă un impediment semnificativ pentru consolidarea competitivității economiei moldovenești. Finanțarea austeră a sectorului pe tot parcursul perioadei de tranziție, a condus la deteriorarea semnificativă a rețelelor de drumuri, sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare, sistemelor de termoficare. În pofida cererii de extindere și dezvoltare a infrastructurii, investițiile publice au continuat să fie reduse în ultimii ani, alcătuiind mai puțin de 3% din PIB.

Infrastructura subdezvoltată a drumurilor are un impact important asupra mobilității bunurilor și oamenilor, în special în spațiul rural. Aceasta reprezintă, de asemenea, un impediment pentru comerț, prin impunerea unor costuri adiționale pentru exportatori și importatori. În momentul de față, infrastructura de transport a Moldovei nu rezistă comparațiilor regionale. Deși densitatea drumurilor este aproximativ la nivelul mediei regionale, densitatea drumurilor pavate este mult sub acest nivel. Aproape 75% din drumurile naționale și mai mult de 79% din drumurile locale sînt deteriorate. Aproximativ 400 km din drumurile pavate și-au pierdut pavajul și s-au transformat în

drumuri nepavate sau de țară. Transportul feroviar, care de asemenea constituie un mijloc important de transport, este extins, dar învechit.

Stoparea procesului de deteriorare a infrastructurii drumurilor și dezvoltarea acesteia presupune efectuarea unor investiții majore pe termen mediu. Disponibilitatea redusă a resurselor impune necesitatea revizuirii mecanismelor de formare și utilizare a fondurilor pentru întreținerea drumurilor existente și construcția drumurilor noi. În anul 2006, Guvernul a inițiat elaborarea Programului național în domeniul transporturilor pentru anii 2008-2017, care cuprinde Strategia sectorului transporturilor, precum și Planul prioritizat de investiții și cheltuieli pentru sectorul transporturilor. Strategia prevede, de asemenea, crearea unui sistem instituțional și financiar pentru gestionarea și întreținerea durabilă a rețelei de drumuri.

Un prim rezultat al activităților recente în domeniu este semnarea, la sfârșitul anului 2006, a acordului de finanțare comună de către Banca Europeană pentru Investiții, Banca Mondială și BERD a unui proiect de reabilitare și modernizare a traseelor rutiere ale tronsonului moldovenesc al Coridorului paneuropean IX: conexiunea Nord-Sud (Criva-Chișinău-Comrat) și Est-Vest (Chișinău spre frontiera României), în valoare totală de 60 milioane Euro. Proiectul presupune reabilitarea a 500 km din drumurile menționate. De asemenea, Republica Moldova este în proces de pregătire a unei propuneri de proiect de reabilitare a drumurilor, pentru care va fi solicitată finanțare din partea Corporației "Provocările Mileniului".

Sectorul energetic

Creșterea rapidă a prețurilor mondiale la resursele energetice, dependența excesivă de gazele naturale importate de la un singur furnizor, nivelul redus de utilizare a surselor regenerabile, rata înaltă a pierderilor în sectoarele electroenergetic și termic, nivelul scăzut de eficiență și starea nesatisfăcătoare a celei mai mari părți a infrastructurii energetice sînt factori care contribuie la reducerea nivelului de competitivitate a economiei moldovenești.

Reformele structurale implementate în anii precedenți au avut ca rezultat îmbunătățirea situației financiare a sectorului și reabilitarea parțială a infrastructurii energetice. În perioada de după declararea independenței a avut loc privatizarea parțială a sectoarelor de distribuție a gazelor și a energiei electrice. Statul și-a menținut proprietatea deplină în sectorul de generare a energiei electrice, de distribuție a energiei termice și este parțial prezent în distribuția electricității și gazelor. Sectorul energetic a avut parte de un volum mai mare de investiții private decît alte sectoare ale infrastructurii. De asemenea, investiții publice importante au fost făcute în sectorul de distribuție a gazelor (100 milioane dolari), de transport și distribuție a energiei electrice și de alimentare cu energie termică.

În pofida acestor realizări, sectorul continuă să se confrunte cu un nivel avansat de uzură morală și fizică a instalațiilor și echipamentelor energetice: circa 60% din instalații au o durată de exploatare ce depășește 25 de ani, iar 40% - mai mare de 30 de ani²⁹. Eficiența energetică foarte scăzută (de aproape 3 ori mai mică comparativ cu țările europene) contribuie la creșterea substanțială a costurilor resurselor energetice în cadrul procesului de producție. Îmbunătățirea situației la acest

capitol presupune sporirea investițiilor prin majorarea cheltuielilor publice, promovarea parteneriatelor public-private, îmbunătățirea administrării întreprinderilor cu cota majoritară a statului.

²⁹ Strategia energetică de pînă în anul 2020, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.958 din 21 august 2007.

În condițiile dependenței totale de sursele energetice din import, diversificarea furnizorilor de gaze naturale și energie electrică, ca măsură de asigurare a securității furnizării de energie, reprezintă o sarcină majoră a Guvernului. În acest sens, participarea Republicii Moldova la piața energetică a Europei de Sud-Est reprezintă o oportunitate pe termen mediu și lung. În anul 2007 a fost aprobată Strategia energetică de pînă în anul 2020, care stabilește armonizarea legislației și a politicilor energetice ale țării cu cele ale Uniunii Europene. Pentru a asigura participarea Moldovei la circuitul din Europa de Sud-Est, au fost elaborate proiecte de dezvoltare a capacităților tehnice de transport al energiei electrice și gazelor. Implementarea acestor proiecte va conduce la creșterea siguranței furnizării energiei în regiune.

Argumente

Sporirea competitivității economiei autohtone presupune asigurarea tranziției treptate de la competitivitatea determinată de factorul-cost la competitivitatea determinată de factorul-eficiență și factorul-calitate. Competitivitatea bazată pe eficiență și calitate urmează să devină sursă principală de creștere și dezvoltare economică durabilă și de îmbunătățire a standardelor de viață ale cetățenilor țării. Sporirea competitivității producției autohtone va permite majorarea exporturilor și, ca urmare, va reduce vulnerabilitatea externă, riscul instabilității macroeconomice și, în consecință, creșterea economică va obține un caracter durabil.

Această tranziție competitivă implică îmbunătățirea esențială a mediului de afaceri, promovarea IMM-urilor, utilizarea mai eficientă a activelor publice, sporirea productivității la nivel de companie, modernizarea infrastructurii fizice și efectuarea investițiilor în capitalul uman. Pe termen scurt, aceasta va contribui la consolidarea capacităților de absorbție tehnologică și inovațională. Pe termen lung, aceasta va conduce la consolidarea propriilor capacități de dezvoltare tehnologică și inovațională.

Scopul general al priorității

Creșterea competitivității pe piețele interne și externe prin asigurarea tranziției țării de la competitivitatea bazată pe costuri la competitivitatea bazată pe eficiență și calitate.

Obiective

3.1. Îmbunătățirea mediului de afaceri, pentru a intensifica activitatea de investiții în economie

3.2. Promovarea IMM-urilor, pentru a oferi noi oportunități și a asigura o capacitate mai

Înaltă de adaptare a sistemului economic la rigorile actuale ale economiei de piață

3.3. Sporirea eficienței întreprinderilor, pentru a consolida factorii endogeni ai competitivității din nucleul economiei naționale

3.4. Dezvoltarea sferei de cercetare și inovare

3.5. Dezvoltarea infrastructurii fizice, pentru diminuarea costurilor de producere

Programe și măsuri

3.1. Îmbunătățirea mediului de afaceri

Argumente

În momentul de față, economia moldovenească este caracterizată de o productivitate relativ scăzută a muncii, decapitalizare, concentrare asupra sectoarelor cu valoare adăugată redusă și un ritm scăzut de creare a locurilor de muncă. Depășirea acestei situații presupune acțiuni concrete în mai multe direcții, dar principala direcție strategică la nivelul de politici este îmbunătățirea mediului de afaceri. Fiind puțin atractivă din punctul de vedere al resurselor naturale și mărimii pieței interne, Moldova poate să atragă investiții străine în primul rând prin intermediul unor factori instituționali și politici mai avantajoși comparativ cu alte țări din regiune. Ca acțiune primordială în acest scop este necesar a intensifica reforma cadrului regulatoriu, aceasta urmînd să contribuie semnificativ la sporirea investițiilor locale și străine, la creșterea și reabilitarea stocului de capital al economiei.

Programe și măsuri

3.1.1. Continuarea și accelerarea reformei cadrului de reglementare a afacerilor:

(i) simplificarea și optimizarea în continuare a reglementărilor existente privind inițierea, desfășurarea și lichidarea afacerii;

(ii) examinarea oportunității creării "ghișeelelor unice" în activitatea autorităților publice și implementarea acestora după necesitate;

(iii) reducerea presiunii fiscale prin optimizarea în continuare a sistemului fiscal (în special optimizarea impozitelor sociale), reducerea dimensiunii sectorului public în mediul de afaceri și îmbunătățirea administrării fiscale;

(iv) crearea și promovarea sistemelor naționale de plată electronică, care ar permite achitarea impozitelor și taxelor, precum și a bunurilor și serviciilor prin mijloace electronice;

(v) desfășurarea unei analize cost-beneficii (analiza impactului regulatoriu) anterior introducerii reglementărilor adiționale;

(vi) simplificarea procedurii de raportare, inclusiv prin introducerea raportării on-line;

(vii) elaborarea și implementarea unor metode simplificate de evidență contabilă pentru unitățile comerciale mici și mijlocii.

3.1.2. Îmbunătățirea infrastructurii calității:

(i) accelerarea procesului de ajustare a sistemului MSTQ la cel european;

(ii) consolidarea capacităților instituționale în domeniul standardizării, acreditării, evaluării conformității, metrologiei și supravegherii pieței și aderarea instituțiilor relevante la organizațiile europene (EA, CEN, CENELEC și ETSI), precum și crearea condițiilor privind instituirea "ghișeului electronic unic" pentru documentele comerțului internațional și comerțului electronic;

(iii) evaluarea necesităților pentru modernizarea și reutilizarea laboratoarelor de încercări a calității produselor;

(iv) pregătirea laboratoarelor de încercări și a organismelor de certificare pentru corespunderea cu cerințele standardelor europene și internaționale de referință;

(v) susținerea Organismului Național de Acreditare pentru semnarea acordurilor de recunoaștere cu Cooperarea Europeană pentru Acreditare, în scopul recunoașterii rezultatelor activităților de evaluare a conformității pe plan european;

(vi) accelerarea elaborării regulamentelor tehnice pentru produse în baza directivelor și regulamentelor UE;

(vii) dezvoltarea și modernizarea bazei naționale de etaloane compatibile cu cerințele Uniunii Europene;

(viii) dezvoltarea mecanismului de protecție a consumatorilor și sporirea capacităților instituționale pentru aplicarea acestuia.

3.1.3. Extinderea exportului de mărfuri și servicii, în special pe piețele UE:

(i) simplificarea și eficientizarea în continuare a controalelor mărfurilor la frontieră, în scopul reducerii costului și timpului necesar pentru efectuarea operațiunilor de import și export;

(ii) dezvoltarea factoring-ului și a altor instrumente financiare pentru intensificarea exportului;

(iii) intensificarea relațiilor comerciale în cadrul inițiativelor regionale de cooperare (de exemplu, CEFTA, GUAM, CEMN etc.) și reluarea relațiilor comerciale cu partenerii tradiționali, precum și crearea condițiilor pentru instituirea "ghișeului electronic unic" pentru documentele comerțului internațional și ale comerțului electronic;

(iv) valorificarea deplină a oportunităților oferite de sistemul GSP plus, de Sistemul de Preferințe Comerciale Autonome și, ulterior, negocierea unui acord de comerț asimetric cu UE;

(v) consolidarea cadrului legislativ-normativ și de reglementări specifice domeniului tehnologiilor

informaționale și de comunicații, în scopul promovării economiei și comerțului electronic.

3.1.4. Atragerea investițiilor, în special a celor străine directe:

(i) intensificarea activităților bilaterale și a negocierilor directe pentru atragerea subsidiarelor unor mari companii (investitori strategici) în economia Republicii Moldova;

(ii) instruirea personalului "de primă linie" (serviciile vamal, de grăniceri, de imigrare etc.) în relațiile cu clienții;

(iii) promovarea oportunităților investiționale prin asigurarea accesului investitorilor la zone economice libere, parcuri industriale și inovaționale etc.;

(iv) lărgirea spectrului obiectivelor investiționale care pot forma portofoliul organismelor de plasamente colective;

(v) adoptarea bazei legislative și încurajarea creării parteneriatelor public-private pentru finanțarea proiectelor investiționale, în special în domeniul utilităților publice;

(vi) elaborarea unei strategii naționale de dezvoltare a afacerilor în spațiul virtual (e-Business).

3.1.5. Respectarea principiilor concurenței loiale:

(i) elaborarea unei definiții clare a ajutorului de stat, a tipurilor de ajutor de stat (subvenții, facilități fiscale etc.) și aprobarea unor reguli precise de stabilire a politicii de ajutor de stat, limitate la cazuri evidente de deficiențe ale pieței;

(ii) elaborarea unei noi legi cu privire la protecția concurenței, în conformitate cu normele internaționale.

3.1.6. Reforma și stimularea dezvoltării pieței financiare:

(i) aplicarea principiilor general acceptate aferente accesului instituțiilor financiare bancare și nebancare străine care se conformează testelor de "potrivit și adecvat" pe piața financiară a Republicii Moldova;

(ii) reducerea costurilor de intermediere prin atragerea investițiilor străine strategice în sectorul bancar;

(iii) ajustarea legislației interne privind piața financiară nebancară la directivele specializate ale Uniunii Europene și la standardele internaționale;

(iv) consolidarea capacităților Comisiei Naționale a Pieței Financiare în reglementarea întregului segment de servicii financiare nebancare, inclusiv asigurările;

(v) asigurarea funcționalității pieței financiare prin perfecționarea cadrului de reglementare privind crearea, funcționarea și lichidarea instituțiilor investiționale;

(vi) perfecționarea infrastructurii pieței de capital prin stimularea apariției noilor instituții investiționale, precum: organismele de plasamente colective, fondurile nestatale de pensii, fondurile inovaționale și venture, companiile de underwriting, organizațiile de consultanță financiară etc.

3.2. Promovarea IMM-urilor

Argumente

Întreprinderile mici și mijlocii constituie un element important în asigurarea unei creșteri economice durabile și generarea de noi locuri de muncă, unul din semnele viabilității economiei fiind diversificarea și lărgirea continuă a sectorului. Istoria dezvoltării IMM-urilor în Moldova indică existența unui set de factori care împiedică dezvoltarea adecvată a acestora, și anume accesul redus al debutanților la sursele de finanțare, cultura antreprenorială subdezvoltată și concurența dură pe piețele de desfacere din Europa. În acest context, obiectivul general al acestui component al Strategiei constituie consolidarea competitivității IMM-urilor existente și stimularea sporirii numărului lor.

Programe și măsuri

3.2.1. Facilitarea accesului IMM-urilor la resursele financiare:

- (i) dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM;
- (ii) dezvoltarea sistemului capitalului de risc;
- (iii) încurajarea lansării schemelor de creditare a IMM-urilor pe termen lung, inclusiv atragerea liniilor de credit de la instituțiile financiare internaționale.

3.2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri și a culturii antreprenoriale:

- (i) dezvoltarea capacității instituționale a Organizației pentru dezvoltarea sectorului IMM în regiuni;
- (ii) aplicarea schemelor de sprijin informațional, consultativ și financiar în demararea afacerii, în special pentru asemenea categorii ale populației ca femeile și tinerii;
- (iii) dezvoltarea rețelei prestatorilor de servicii în afaceri prin instruirea prestatorilor și stimularea cererii de consultanță;
- (iv) crearea și dezvoltarea business-incubatoarelor;
- (v) formarea și dezvoltarea abilităților antreprenoriale, în special în cadrul învățământului secundar profesional și mediu de specialitate, și perfecționarea mecanismului de instruire profesională continuă.

3.2.3. Creșterea capacității IMM-urilor de a face față presiunilor concurențiale pe piața europeană și internă:

- (i) încurajarea IMM-urilor în implementarea standardelor internaționale privind managementul calității produselor și asigurarea securității la întreprinderi;
- (ii) asigurarea accesului transparent al IMM-urilor la procesul de achiziții publice;
- (iii) evaluarea și compararea competitivității internaționale a Republicii Moldova, inclusiv a IMM-urilor, în baza unui set riguros de criterii și indicatori cantitativi și calitativi;
- (iv) încurajarea instruirii managerilor IMM-urilor în operațiuni de export, inclusiv prin transfer internațional de experiență și cunoștințe;
- (v) încurajarea dezvoltării clusterelor.

3.2.4. Consolidarea dialogului public-privat:

- (i) stabilirea dialogului permanent între Guvern și asociațiile naționale ale antreprenorilor și IMM;
- (ii) implicarea activă a sectorului IMM-urilor în discutarea cadrului de reglementare în contextul analizei impactului regulatoriu;
- (iii) identificarea, împreună cu sectorul privat, a metodelor și schemelor de stimulare a relațiilor de contractare și subcontractare a micilor întreprinderi din sectoarele strategice având potențial de creștere de către întreprinderile mari.

3.3. Sporirea eficienței întreprinderilor

Argumente

Nucleul unei economii competitive este compus din companii eficiente, capabile să reziste concurenței din partea competitorilor străini atât pe piața internă, cât și pe cele externe. Sursa principală a competitivității este productivitatea muncii, care, la rândul ei, depinde de o serie de factori, principalii fiind: 1) calificarea și sănătatea forței de muncă; 2) practicile manageriale; și 3) capacitatea de absorbție, dezvoltarea tehnologică și/sau inovațională atât la nivel de companie, cât și la nivel de societate. Un accent special va fi pus pe sporirea eficienței utilizării patrimoniului public prin continuarea procesului de restructurare a sectorului public al economiei, inclusiv prin privatizarea întreprinderilor neeficiente.

Programe și măsuri

3.3.1. Ameliorarea calificării și a condițiilor de muncă a angajaților:

- (i) modernizarea curriculei și dotarea cu echipament performant de instruire practică în sistemul educației vocaționale și superioare, în special la specialitățile tehnice și tehnologice;
- (ii) îmbunătățirea condițiilor de muncă și a securității angajaților în cadrul companiilor;
- (iii) încurajarea unor bune relații patron-salariat și stimularea unei responsabilități sociale

corporative mai înalte.

3.3.2. Îmbunătățirea practicilor manageriale:

- (i) promovarea principiilor de management al calității și stimularea procesului de implementare și certificare a sistemelor de management al calității la nivel de companie, conform cerințelor standardelor internaționale ISO seria 9000;
- (ii) instruirea personalului întreprinderilor locale în domeniul sistemelor de management al calității (ISO și altele) și al productivității bazate pe cele mai bune practici;
- (iii) elaborarea unui sistem operațional de management bazat pe cele mai bune practici în domeniul managementului calității și al productivității și implementarea acestuia la întreprinderile autohtone;
- (iv) sporirea responsabilității manageriale în fața acționarilor, inclusiv a celor minoritari, precum și a asociațiilor;
- (v) promovarea și implementarea pe scară largă a culturii moderne de afaceri, inclusiv a principiilor de responsabilitate socială corporativă în activitatea de business.

3.3.3. Îmbunătățirea gestionării activelor de stat:

- (i) implementarea principiilor administrării corporative la întreprinderile de stat;
- (ii) continuarea procesului de restructurare a sectorului public al economiei, inclusiv prin privatizarea companiilor publice ineficiente.

3.4. Dezvoltarea sferei de cercetare și inovare

Argumente

Dezvoltarea economiei durabile, bazată pe cunoaștere și inovare, poate avea succes numai dacă aceasta va fi asigurată de un suport științific în realizarea priorităților naționale, care, la rândul său, presupune crearea condițiilor favorabile în vederea extinderii investigațiilor științifice pentru acoperirea necesităților economiei în cercetări concrete, sporirea nivelului și a eficienței științifice. Deoarece activitatea de inovare reprezintă factorul determinant în asigurarea competitivității la orice nivel - întreprindere, sector, regiune, țară - crearea infrastructurii inovaționale și de transfer tehnologic devine un imperativ al dezvoltării social-economice naționale. Una dintre formele principale de promovare a politicii de stat în sfera științei și inovării vor fi programele de stat, care se vor selecta și finanța prin concurs anunțat public, în baza expertizei efectuate de experți independenți.

Programe și măsuri

3.4.1. Consolidarea capacității de inovare și modernizare tehnologică:

- (i) crearea și promovarea mecanismelor eficiente de absorbție a tehnologiilor avansate;

- (ii) optimizarea sferei științei și inovării prin crearea clusterelor științifice, platformelor științifice și orientarea potențialului intelectual și tehnico-experimental pentru realizarea priorităților naționale;
- (iii) consolidarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor științifice;
- (iv) consolidarea sistemului național de cercetare științifică, inclusiv prin stimularea participării organizațiilor din sfera de cercetare și inovare la activitățile de cercetare-dezvoltare și integrarea în principalele programe europene și internaționale de cercetare (FP7, EUREKA, COST, GEANT, CRDF, STCU);
- (v) promovarea cercetării și a inovării prin intermediul parcurilor științifico-tehnologice și a incubatoarelor de inovare și implementarea rezultatelor cercetării științifice și tehnologice naționale și străine în activitatea economică;
- (vi) introducerea indicatorilor de inovație în sistemul statistic național;
- (vii) promovarea accesului la resurse financiare în domenii tehnologice intensive, în special prin instrumentele financiare alternative ("angels investors", "capital seminal", micro-credite etc.);
- (viii) stabilizarea și dezvoltarea potențialului uman științific inovativ și managerial, prin crearea mecanismelor juridice și economice de sporire a motivării cercetătorilor și a activităților inovaționale, în funcție de rezultatele obținute în realizarea priorităților naționale;
- (ix) susținerea și crearea rețelelor locale academice și a asociațiilor profesionale pentru a implementa cercetările TIC locale și regionale;
- (x) crearea unei baze de date naționale deschise, care ar conține datele despre instituțiile de cercetare și cercetători.

3.5. Dezvoltarea infrastructurii fizice

3.5.1. Sistemul de transport

Argumente

Prezența unei structuri de transport este crucială pentru creșterea economică și circulația liberă și rapidă a mărfurilor și a oamenilor. Regimul comercial liberalizat poate avea puțină valoare pentru dezvoltarea economică, dacă infrastructura de acces lipsește. Subdezvoltarea infrastructurii de transport reduce, în mod considerabil, competitivitatea internațională a companiilor și atractivitatea țării respective în fața potențialilor investitori. Pentru a participa efectiv la comerțul internațional, companiile moldovenești au nevoie de o infrastructură sigură și modernă, integrată în circuitul paneuropean, care le-ar oferi avantaje competitive certe (cost și timp) pentru efectuarea operațiunilor de export/import al materiei prime și al produselor finite. Pentru a valorifica avantajele poziției geografice, este necesară modernizarea întregii infrastructuri de transport din Republica Moldova.

Programe și măsuri

3.5.1.1. Dezvoltarea și menținerea unui sistem de transport auto modern, sigur și conectat la arterele paneuropene:

- (i) stoparea degradării și reabilitarea graduală a rețelei de drumuri existente;
- (ii) crearea unui mecanism fiabil și stabil de finanțare pentru întreținerea drumurilor;
- (iii) construirea magistralelor noi conform standardelor de calitate europene;
- (iv) introducerea unui sistem de control al greutății pe axă pentru a preveni degradarea în continuare a drumurilor;
- (v) conectarea eficientă a principalelor artere auto din Republica Moldova la rețelele de transport europene și la cele ale partenerilor economici regionali (România și Ucraina);
- (vi) implementarea măsurilor de asigurare a securității sporite a autostrăzilor existente și a celor nou-construite în scopul reducerii numărului de accidente rutiere;
- (vii) adoptarea bazei legislative necesare și crearea parteneriatelor public-private în infrastructura de transport;
- (viii) evaluarea impactului transportului rutier asupra mediului și atenuarea efectelor ecologice negative ale acestuia;
- (ix) combaterea eficientă a fenomenului corupției în organele de stat de reglementare rutieră.

3.5.1.2. Modernizarea sistemului de transport feroviar:

- (i) renovarea drumurilor feroviare de importanță majoră existente;
- (ii) examinarea oportunității construirii unor tronsoane cu ecartament european pentru a asigura accesul facilitat al exporturilor moldovenești pe piața Uniunii Europene;
- (iii) modernizarea materialului rulant al transportului de pasageri și mărfuri în vederea sporirii calității, a siguranței și a vitezei serviciilor prestate;
- (iv) asigurarea integrării efective în sistemul european feroviar;
- (v) transformarea sistemului național feroviar într-un hub regional prin oferirea unei game largite de conexiuni și tranzit regional.

3.5.1.3. Valorificarea beneficiilor furnizate de construirea portului Giurgiulești.

3.5.1.4. Sporirea securității și a calității serviciilor oferite pasagerilor la aeroportul Chișinău (racordarea la cerințele ICAO și la alte standarde internaționale).

3.5.1.5. Sporirea capacității aeroportuare în segmentul cargo prin modernizarea și transformarea unui aeroport existent/unor aeroporturi existente în centru/centre de logistică.

3.5.2. Sistemul energetic

Argumente

Ultimii ani au fost marcați de creșterea prețurilor pentru resursele energetice pe piața globală, sporind dificultatea de acces la aceste resurse a țărilor, în general, și a companiilor, în particular. În lipsa resurselor proprii de energie, misiunea autorităților este de a asigura aprovizionarea fiabilă cu energie, la prețuri accesibile, a consumatorilor din Republica Moldova. Pentru a rămâne/deveni competitive, companiile din Moldova au nevoie de stabilitate în furnizarea energiei și de prețuri previzibile în perspectiva de scurtă durată. În același timp, Moldova are nevoie de diversificarea furnizorilor, lucru care poate fi atins prin participarea la o serie de proiecte energetice regionale și printr-o cooperare mai activă cu Uniunea Europeană. Creșterea substanțială a prețurilor pentru resursele energetice implică un grad mai înalt de implementare a tehnologiilor de conservare a energiei și a surselor regenerabile de energie. Aceasta, la rândul său, necesită implementarea tehnologiilor noi de conservare a energiei și atragerea investițiilor sporite în cercetările și în inovațiile din domeniul respectiv.

Programe și măsuri

3.5.2.1. Construcția noilor linii electrice de interconexiune de tensiune înaltă cu țările vecine pentru asigurarea securității energetice a statului și pentru sporirea capacității de tranzitare a energiei electrice (construcția LEA-400kV Bălți-Suceava, LEA-330kV Bălți-Novodnestrovsk, LEA-110kV Fălciu-Gotești).

3.5.2.2. Efectuarea analizei cost-beneficiu pentru sporirea capacităților proprii de producere a energiei electrice (reconstrucția și modernizarea CET-2, mun. Chișinău, cu majorarea capacității pînă la 440 MW, a CET-1 - pînă la 90 MW și a CET-Nord - pînă la 100 MW).

3.5.2.3. Reconstruirea și modernizarea liniilor de transport și de distribuție a energiei electrice, fapt ce va contribui la reducerea pierderilor, la asigurarea fără întrerupere a RED-urilor și a consumatorilor finali cu energie electrică.

3.5.2.4. Sporirea și valorificarea capacităților existente de tranzitare a gazelor naturale.

3.5.2.5. Integrarea sistemului național de electricitate în cel european (UCTE).

3.5.2.6. Dezvoltarea/valorificarea resurselor proprii de energie regenerabilă.

3.5.2.7. Atragerea investițiilor pentru implementarea tehnologiilor de conservare a energiei.

3.5.2.8. Modernizarea infrastructurii de transport și de distribuție a energiei termice.

3.5.2.9. Evaluarea impactului economic și social al majorării prețurilor la resursele energetice importate și, în caz de necesitate, elaborarea unor mecanisme eficiente de subvenționare a importului și a consumului acestora pentru păturile social-vulnerabile, de comun acord cu instituțiile financiare internaționale.

3.5.2.10. Extinderea rețelelor de gaze și crearea posibilităților de interconexiune în sistemul republican de alimentare cu gaze (construcția gazoductului de importanță națională Bălți-Ungheni cu ramificări spre raioanele Fălești, Sîngerei și Telenești).

Indicatorii de monitorizare

Indicatorul	Sursa
Valoarea adăugată brută, mil.lei, prețuri curente, <i>agricultura, economia vînatului și silvicultura, pescuitul industria serviciile</i>	Biroul Național de Statistică
Populația ocupată în economie, mii persoane <i>agricultura, economia vînatului și silvicultura, pescuitul industria serviciile</i>	Biroul Național de Statistică
Exporturile de bunuri în raport cu PIB, %	Banca Națională a Moldovei
Ponderea exporturilor în suma totală, %	Biroul Național de Statistică
<i>țările CSI</i>	
<i>țările UE</i>	
<i>alte țări</i>	
Ponderea exporturilor produselor agroalimentare în volumul total al exportului, %	Biroul Național de Statistică
Investiții străine directe (net), milioane dolari SUA	Banca Națională a Moldovei
Investiții străine directe pe locuitor (stoc), dolari SUA	Banca Națională a Moldovei
Investițiile în capital fix în raport cu PIB, %	Biroul Național de Statistică
Raportul numărului neconformităților produselor depistate față de numărul total de controale efectuate	Ministerul Economiei
Numărul de standarde naționale aprobate, identice cu standardele internaționale și europene, anual	Ministerul Economiei
Numărul de reglementări tehnice elaborate în baza directivelor UE, anual	Ministerul Economiei
Numărul de întreprinderi care au obținut certificatele ISO 9000 și ISO 22000, anual	Ministerul Economiei
Credite ale băncilor comerciale acordate economiei în raport cu PIB, %	Banca Națională a Moldovei
Ponderea creditelor nefavorabile în totalul creditelor bancare acordate de către băncile comerciale din Republica Moldova, %	Banca Națională a Moldovei
Cursul real efectiv al monedei naționale, % (decembrie 2000 = 100%)	Banca Națională a Moldovei
Rata dobînzii la credite în lei (media anuală), %	Banca Națională a Moldovei
Diferența dintre rata dobînzii la credite și rata dobînzii la depozite în lei (media anuală), %	Banca Națională a Moldovei
Ponderea primelor de asigurare în PIB, %	Comisia Națională pentru Piața Financiară
Portofoliul de credite al companiilor de microcreditare în raport cu PIB, %	Comisia Națională pentru Piața Financiară
Portofoliul de credite al asociațiilor de economii și împrumut în raport cu PIB, %	Comisia Națională pentru Piața Financiară
Ponderea cheltuielilor pentru cercetări și inovații în PIB, %	Ministerul Finanțelor
Ponderea cheltuielilor pentru cercetări științifice aplicate efectuate de AȘM în totalul cheltuielilor pentru cercetări și inovații, %	Academia de Științe a Moldovei
Sursele financiare ale agenților economici investite pentru implementarea inovațiilor autohtone în sectorul real al economiei	Academia de Științe a Moldovei
Brevete total/implementate	Academia de Științe a Moldovei
Ponderea exporturilor de tehnologii avansate în totalul exporturilor, %	Banca Mondială IGD

Lungimea drumurilor, km	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
<i>reconstruite</i>	
<i>construite</i>	
Resurse energetice pe locuitor, tone combustibil convențional	Biroul Național de Statistică
Consumul de resurse energetice raportat la PIB, kg unități convenționale pentru 1 leu	Biroul Național de Statistică
Ponderea pierderilor în rețelele electrice în consumul energiei electrice, %	Biroul Național de Statistică
Volumul energiei electrice autohtone în raport cu consumul total, %	Biroul Național de Statistică
Ponderea investițiilor în sectorul de transporturi, total investiții publice, %	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Ministerul Finanțelor
Ponderea investițiilor în dezvoltarea transportului aerian și naval, total investiții în transport, %	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
Numărul de linii telefonice fixe la 100 de locuitori	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
Numărul de abonați la rețele celulare la 100 de locuitori	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
Numărul de calculatoare personale la 100 de locuitori	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
Numărul de utilizatori Internet la 100 de locuitori	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
Indicele competitivității bunurilor naționale țările CSI	Banca Națională a Moldovei
<i>UE</i>	
<i>Europa Centrală și de Est</i>	
Durata procedurilor de import în vamă, zile	Sondajul "Costul desfășurării afacerilor"
Durata procedurilor de vămuire a mărfurilor la import, minute	Serviciul Vamal
<i>birouri vamale pilot de frontieră</i>	
<i>birouri vamale pilot interne</i>	
Rambursări ale TVA primite în mărime de 0-100% din suma solicitată (ponderea persoanelor intervievate), %	Sondajul "Costul desfășurării afacerilor"

4. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovarea incluziunii sociale

Analiză

Sectorul educațional

Reformele promovate pînă în prezent în sectorul educațional au avut drept scop primordial îmbunătățirea accesului la toate nivelurile de educație și îmbunătățirea calității studiilor. Acțiuni consistente au fost întreprinse în vederea sporirii ratei de înmatriculare în învățămîntul preșcolar. Printre acestea se numără: revizuirea structurii instituțiilor preșcolare și a programului lor de activitate, implementarea tehnologiilor educaționale orientate spre dezvoltarea personalității, crearea a 20 de centre comunitare pentru copii și familii social-vulnerabile în localitățile unde nu există grădinițe, majorarea normativelor de finanțare a cheltuielilor pentru întreținerea copiilor etc.

În cadrul învățămîntului general obligatoriu a fost revizuit curriculumul pentru clasele I-IX și introduse sisteme noi de evaluare și de școlarizare a profesorilor, avînd ca obiectiv schimbarea

accentului de pe memorizare pe abilitatea de a folosi cunoștințele în situații reale de viață. Pentru asigurarea accesului la manualele noi, a fost pusă în aplicare o schemă de arendare. Au fost elaborate instrumentele de cartografiere a instituțiilor de învățământ, folosite pentru cartografierea instituțiilor de învățământ preuniversitar la nivel național. Autoritățile administrației publice locale vor utiliza instrumente de cartografiere pentru a identifica problemele existente și pentru a elabora planuri de optimizare a rețelei de instituții de învățământ la nivel de raion. De asemenea, a fost elaborată și aprobată Concepția evaluării rezultatelor școlare și creată Agenția de evaluare și examinare, care trebuie să asigure un sistem național de evaluare eficient, credibil și obiectiv.

În contextul aderării la Procesul de la Bologna, a fost revizuită și armonizată baza legislativă și normativă și a fost ajustată arhitectura învățământului superior din republică la cea europeană, formată din două cicluri universitare. A fost pusă în aplicare implementarea obligatorie în instituțiile de învățământ superior a Sistemului european de credite transferabile și a fost introdus Suplimentul la diplomă, model unic european, completat în limba oficială a statului și în limba engleză și eliberat obligatoriu fiecărui absolvent, începând cu promoția anului 2005.

Pentru a îmbunătăți situația din învățământul profesional au fost întreprinse unele măsuri ce vizează restructurarea sectorului, cu extinderea accesului la profilurile solicitate, inclusiv agricol, tehnic, din sfera prestării serviciilor etc., și reorganizarea a 2 școli profesionale în licee profesionale. De asemenea, a fost elaborat și aprobat un nou nomenclator de meserii.

Relansarea creșterii economice la începutul anilor 2000 și sporirea acumulărilor la buget au permis majorarea cheltuielilor publice în sector. Acestea au crescut de la 5,7% din PIB în 2000 până la 8,2% în 2006. În bugetul public național cheltuielile pentru educație dețin cea mai mare pondere - 20%. Mai mult de jumătate din bugetul educațional este consumat de învățământul general obligatoriu. Cheltuielile pentru educația preșcolară constituie 16%, iar pentru învățământul universitar - 6,5%. Bugetul pentru învățământul secundar profesional reprezintă 4,7%. Cea mai importantă categorie de cheltuieli o reprezintă salariile, inclusiv contribuțiile pentru asigurări sociale și medicale, care s-au majorat începând cu anul 2000 de circa 4,4 ori.

Evoluția indicatorilor educaționali a fost diferită pentru diferite nivele de educație. După o scădere substanțială în perioada anilor 1992-1999, rata netă de cuprindere în învățământul preșcolar a crescut de la 38,5% în 2000 până la 68,5% în 2006. În spațiul rural rata de înmatriculare este mai scăzută, lucru explicat prin lipsa grădinițelor în localitate (în 280 de localități în 2006), dar și prin veniturile mici ale populației din acest mediu. În aceeași perioadă rata de cuprindere în învățământul general obligatoriu a fost în scădere. Rata netă de înrolare în învățământul primar s-a redus de la 93,5% până la 87,6 % (în mediul urban - de la 95,1% până la 93,3%; în mediul rural - de la 92,5% până la 84,7%), iar în învățământul gimnazial - de la 87,0% până la 86,1% (în mediul urban - de la 92,2% până la 90,4%; în mediul rural majorându-se ușor de la 83,5% până la 83,9%).³⁰ În cazul instituțiilor secundar profesionale, rata de participare continuă să se găsească la un nivel foarte scăzut. Indicatorii reușitei sugerează că există și probleme de calitate. În special aceasta se referă la învățământul secundar profesional și superior.

³⁰ Metodologia de calculare a ratei nete de cuprindere în învățământ este elaborată de UNESCO; pentru a cuprinde toate vîrstele în nivelul respectiv de educație este necesar să fie calculată rata brută de înrolare în învățământul primar sau gimnazial.

O problemă majoră a sistemului de învățământ o constituie asigurarea cu cadre, în special în spațiul rural. Condițiile dificile și salariile mici descurajează profesorii tineri, în timp ce ponderea profesorilor de vîrstă pensionară (14% din numărul total în 2006) este în creștere. Această problemă este mai acută în spațiul rural. De asemenea, cheltuielile asociate cu îmbunătățirea calității educației (pentru materiale didactice, manuale, reparații și procurări de echipament, perfecționarea cadrelor, reparația clădirilor) au rămas la un nivel scăzut.

Astfel, în condițiile sporirii resurselor educaționale disponibile, pe de o parte, și a reducerii numărului de copii de vîrstă școlară, pe de altă parte, problemele majore ale sistemului nu au reușit să fie soluționate. Acest lucru indică asupra necesității eficientizării alocării resurselor în sistem. Descreșterea în continuare a raportului elev-cadru didactic constituie un impediment major în utilizarea eficientă a capacităților instituționale și a resurselor financiare. Nivelul redus de eficiență este determinat, în mare parte, de menținerea în multe localități a școlilor în care capacitatea de proiect depășește de cîteva ori numărul elevilor, de continuarea aplicării unei formule de alocare a fondurilor care oferă puțină flexibilitate administrației publice locale și managerilor de școli în utilizarea mai eficientă a resurselor. De asemenea, personalul neprofesoral continuă să reprezinte o cotă disproporțional de mare în numărul total al personalului (circa 37%).

Ocrotirea sănătății

La sfîrșitul deceniului precedent a fost inițiată reforma în medicină, axată, în principal, pe fortificarea medicinei primare și pe restructurarea sectorului spitalicesc. Reducerea numărului spitalelor din rețeaua Ministerului Sănătății de la 290 în 1996 pînă la 63 în 2006 a avut ca rezultat micșorarea costurilor fixe în sistem. În anul 2004 a fost introdusă asigurarea obligatorie de asistență medicală și a fost creat un sistem unic de finanțare, care a permis integrarea mijloacelor de la bugetul de stat și de la bugetele locale în fondurile de asigurări în medicină, pentru finanțarea unui pachet de servicii medicale esențiale oferite populației asigurate.

În această perioadă au crescut semnificativ cheltuielile publice pentru sănătate. Către anul 2006 nivelul de finanțare de la buget a sporit pînă la 4,8% din PIB și cheltuielile pentru sănătate pe cap de locuitor au ajuns la cel mai înalt nivel de la declararea independenței (circa 50 dolari SUA). Introducerea asigurărilor medicale obligatorii a sporit participarea bugetului de stat la cheltuielile totale de sănătate. Astfel, în anul 2006 circa 67% din resursele fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală au fost surse bugetare alocate pentru categoriile de populație asigurate de către stat. Deși în ultimii ani acumulările în bugetul consolidat pentru sănătate au sporit esențial, acestea încă nu asigură pachetul de servicii medicale solicitat de populație. Cheltuielile private în totalul cheltuielilor publice constituiau 42% în anul 2005, comparativ cu 23% în țările europene.

Reformele implementate, împreună cu sporirea resurselor financiare, au permis îmbunătățirea unor indicatori importanți de sănătate. Rata mortalității infantile s-a redus în perioada 2001-2006 de la

16,3 pînă la 11,8 decese la 1000 de nou-născuți, iar a mortalității copiilor pînă la 5 ani s-a micșorat, respectiv, de la 20,4 la 14,0 la 1000 de nou-născuți³¹. S-a îmbunătățit și indicatorul mortalității materne, rata acesteia diminuîndu-se de la 43,9 decese materne la 100000 de nou-născuți vii în anul 2001 pînă la 16,0 în anul 2006.

³¹ Indicatorul mortalității infantile și a copiilor în vîrstă de pînă la 5 ani a fost estimat în baza nașterii, care este considerată vie după a 28-a săptămînă încheiată de gestație și cu masa copilului de la 1000 de grame. Începînd cu anul 2008, Ministerul Sănătății, în conformitate cu recomandările Organizației Mondiale a Sănătății, va efectua tranziția la noua metodologie de estimare a acestor indicatori pentru copiii născuți de la a 22-a săptămînă încheiată de gestație și cu masa copilului de la 500 de grame. Prin urmare, țintele pentru acești indicatori din Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului sînt calculate conform noii metodologii.

Eforturile orientate spre combaterea maladiilor transmisibile nu au fost la fel de reușite. Rata mortalității asociate cu tuberculoza (TBC) a fost în creștere în ultimi ani (18,6 decedați la 100000 de locuitori în anul 2006). Peste o treime din incidența cazurilor de TBC se înregistrează în rîndul copiilor și al tinerilor. Incidența cazurilor de TBC în rîndul bărbaților este de trei ori mai mare decît în rîndul femeilor. Contrar obiectivelor formulate, a crescut și incidența HIV/SIDA - în anul 2006 incidența constituia 14,65 la 100000 de locuitori. De asemenea, a crescut îngrijorător incidența bolilor cardiovasculare (cu 60%) și a cancerului (cu 80%). În general, speranța de viață continuă să fie joasă comparativ cu indicatorii din țările europene: în anul 2006 speranța de viață era la nivel de 64,6 ani pentru bărbați și de 72,2 ani pentru femei.

Accesul populației la serviciile de sănătate s-a îmbunătățit în ultima perioadă. Aceasta se datorează implementării reformei în medicina primară și introducerii asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Conform datelor bugetelor gospodăriilor casnice, 97% din gospodării sînt amplasate în rază de 5 km de la cel mai apropiat centru medical. Un alt indicator de acces este gradul de acoperire cu asigurări: conform datelor CBGC, în anul 2006 cota populației acoperite cu asigurări medicale de sănătate a constituit 77,5%, ceea ce a reprezentat o creștere cu 2.5 p.p. față de anul 2005. Pentru asigurarea unei incluziuni mai înalte a populației vulnerabile, accesul la sistemul de asigurări este gratuit pentru treisprezece categorii ale populației. De asemenea, în ultimii doi ani a crescut numărul solicitărilor serviciului de asistență medicală de urgență, în special în localitățile rurale. În același timp, pentru unele categorii ale populației nivelul de acces la serviciile medicale rămîne a fi jos, în special din cauza costurilor ridicate.

În pofida faptului că cheltuielile publice pentru sănătate au crescut semnificativ, calitatea serviciilor medicale nu s-a îmbunătățit. Salarizarea joasă a personalului medical, lipsa mijloacelor pentru reutilizarea spitalelor, pentru procurarea de echipament performant continuă să reprezinte problemele cu care se confruntă cea mai mare parte a instituțiilor medicale, împiedicînd creșterea calității serviciilor. Eficiența sectorului s-a îmbunătățit doar parțial. Sectorul continuă să se confrunte cu problema supracapacității. Deși, ca rezultat al reformării spitalelor publice, în ultimii zece ani numărul de paturi spitalicești s-a redus aproape în jumătate (56,6 paturi la 10000 de locuitori), atingîndu-se astfel media țărilor Uniunii Europene, rata de rulare a patului în multe

spitale rămâne sub nivelul dorit, ceea ce indică posibilități de eficientizare și de raționalizare a rețelei instituțiilor spitalicești.

Creșterea gradului de ocupare

Creșterea economică din ultimii ani nu a fost însoțită de o creștere pe măsură a numărului de locuri de muncă. Rata de ocupare a forței de muncă în anul 2006, în comparație cu anul 2000, s-a redus cu circa 7 p.p. În același timp, rata șomajului se menține la niveluri similare cu cele din țările europene (6,6% în 2006). Pentru populația cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani, rata șomajului este de două ori mai mare decât media pe țară. Durata medie a șomajului este înaltă (22 de luni), în anul 2006 circa 41% din șomeri aflându-se în șomaj 12 luni și mai mult.

Salariile joase sînt explicația principală a atractivității scăzute a pieței muncii în Moldova. Deși, începînd cu anul 2000, salariul real a crescut cu ritmuri înalte, depășind substanțial creșterea productivității, nivelul de remunerare în majoritatea sectoarelor rămîne a fi mic. În special, cele mai reduse niveluri de remunerare sînt înregistrate în agricultură și în serviciul public. De asemenea, sînt prezente diferențe de salarizare pentru femei și bărbați, cauzate, în special, de deținerea de către femei a funcțiilor mai joase. Majorarea în continuare a nivelului de salarizare, în contextul investițiilor insuficiente care să genereze creșterea productivității, reprezintă o amenințare pentru competitivitatea producției autohtone.

Fenomenul emigrării este, în primul rînd, determinat de nivelul scăzut de salarizare și nu de lipsa locurilor de muncă. Emigrația forței de muncă, care a luat avînt în special după criza financiară din Federația Rusă, a continuat cu ritmuri mari și în perioada de recuperare economică. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2006 numărul persoanelor declarate plecate în alte țări la muncă sau în căutare de serviciu a fost de circa 334 mii de persoane, ceea ce constituie 21,1% din totalul populației active cuprinse între vârsta de 15 ani și peste.

Reducerea numărului populației apte de muncă și majorarea vârstei medii a angajaților în economia națională pot avea consecințe complexe asupra dezvoltării social-economice, cu impact direct asupra ofertei totale a forței de muncă, a distribuirii venitului, a cheltuielilor publice pentru asigurarea socială, a investițiilor etc. Continuarea procesului de îmbătrînire a populației poate cauza deficiențe serioase de capital uman necesar dezvoltării durabile a țării.

La principalele activități întreprinse de Guvern pentru sporirea șanselor de ocupare se numără crearea sistemului informațional al pieței forței de muncă din Moldova și asigurarea serviciilor de informare și mediere. În anul 2006 a fost aprobată Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pe perioada 2007-2015, care stabilește cîteva obiective: (i) creșterea nivelului de ocupare și majorarea salariilor reale; (ii) lichidarea dezechilibrelor de pe piața forței de muncă; (iii) prevenirea disponibilizărilor în masă a angajaților, reducerea șomajului și creșterea numărului de noi locuri de muncă; și (iv) dezvoltarea potențialului uman prin reformarea sistemului de calificare, de recalificare și prin creșterea mobilității forței de muncă.

Asigurările sociale

Procesul de reformare a sistemului de asigurări sociale a început în anul 1998. Acțiunile întreprinse la prima etapă a reformei (introducerea unei noi formule de calculare a mărimii pensiei, majorarea vârstei de pensionare) au permis, în primul rînd, evitarea colapsului financiar al sistemului. În urma acestor acțiuni au crescut substanțial colectările la bugetul asigurărilor sociale, mărimea pensiei și au fost eliminate complet arieratele la plata pensiilor.

Agenda reformei nu a fost însă pe deplin realizată. Actualmente se finalizează procesul de implementare a evidenței individuale a contribuabililor și a contribuțiilor de asigurări sociale. Aceasta reprezintă un element necesar atît pentru îmbunătățirea stabilității financiare a sistemului, cît și pentru punerea în aplicare a principiului de calculare a beneficiilor, inclusiv a pensiilor de asigurări sociale, reieșind din contribuțiile personale de asigurări sociale transferate la bugetul asigurărilor sociale de stat de către solicitanți.

Mărimea pensiei rămîne totuși a fi scăzută. În anul 2006 mărimea medie a pensiei pentru limita de vîrstă a constituit 457,51 lei, majorîndu-se cu 15,2% față de anul 2005. Acest nivel se situează foarte aproape de pragul sărăciei. Rata de înlocuire (dimensiunea plății în procente din ultimul venit) a continuat să se reducă, constituind 26,9% la sfîrșitul anului 2006, comparativ cu 30,1% în 2005. De asemenea, sînt considerabile disparitățile în mărimea pensiei după categoriile de pensionari.

O problemă majoră pentru stabilitatea financiară a sistemului pe termen mediu și lung este participarea redusă a sectorului agricol. Mărimea contribuției fermierilor și a celor angajați în propria afacere este net inferioară mărimii pensiei minime. Subvenționarea acestor categorii din contul altor contribuabili reprezintă și o problemă serioasă de echitate. Un alt risc serios pentru durabilitatea sistemului ar putea apărea în cazul schimbărilor demografice. Deteriorarea indicatorului de dependență ar putea surveni în cazul continuării emigrației populației active de muncă.

Asistența socială

În ultimii ani costul programelor de asistență socială a fost în creștere: în anul 2006 acesta a fost de circa 9,7% din PIB, comparativ cu 8,5% în anul 2004. Compensațiile nominative continuă a fi cel mai costisitor program social, reprezentînd 38% din cheltuielile pentru asistența socială.

Progresul realizat în reformarea sistemului de asistență socială rămîne a fi insuficient. Sistemul curent este fragmentat și ineficient direcționat către cei săraci. Sondajele disponibile indică că de asistența socială beneficiază în egală măsură toate chintilele de venituri și nu se concentrează pe chintilele mai sărace. Acest lucru este adevărat în special pentru compensațiile nominative, care reprezintă cea mai mare parte a bugetului pentru asistența socială.

În pofida creșterii bugetului pentru asistența socială, aceste plăți reprezintă o sursă relativ mică de venit pentru toate gospodăriile și doar o sursă marginal mai importantă pentru gospodăriile sărace. În conformitate cu datele cercetării bugetelor gospodăriilor casnice, plățile de asistență socială dețin doar locul șapte în lista surselor de venit (în 2004 reprezentau 2,1% din veniturile tuturor gospodăriilor și 5,1% din veniturile gospodăriilor sărace). Astfel, aceste plăți au o contribuție minoră la creșterea veniturilor populației sărace.

În contextul reformării sistemului de asistență socială, a fost elaborată metodologia de evaluare a veniturilor gospodăriilor și a indivizilor. A fost implementat un proiect-pilot, testare virtuală a eligibilității beneficiarilor de compensații nominative în patru raioane³², ale cărui rezultate urmează a fi folosite în desfășurarea de mai departe a reformei. În același scop a fost realizat un studiu de evaluare a beneficiarilor în vederea îmbunătățirii informației despre relația dintre serviciile de asistență socială existente și vulnerabilitatea anumitor segmente.

³² Hotărîrea Guvernului nr.1119 din 27 octombrie 2005.

Argumente

Oamenii reprezintă principala sursă de progres al Republicii Moldova în calea sa spre modernizare. Resursele umane educate, sănătoase, cu un potențial fizic și intelectual înalt, capabile de instruire pe tot parcursul vieții și adaptabile la schimbările economice sînt esențiale pentru un model de creștere economică bazat pe competitivitate, eficiență și calitate.

Creșterea economică depinde la modul direct de productivitatea muncii. Deși necesare, investițiile capitale mai mari și modernizarea tehnologică nu sînt suficiente pentru a obține aceste sporuri de productivitate. O altă condiție indispensabilă este îmbunătățirea calității resurselor umane, care, în ultimă instanță, implică majorarea și optimizarea structurală a investițiilor publice și private în sectoarele-cheie ale dezvoltării umane, în primul rînd în educație și în sănătate.

Oferta locurilor de muncă bine plătite constituie principala modalitate care proiectează creșterea economică asupra prosperității cetățenilor. Modelul calitativ nou de creștere economică aspirat de Moldova va fi caracterizat prin multiplicarea și diversificarea ocupațiilor economice, care vor fi accesibile și remunerate în funcție de calificarea personală. Unul din factorii intensivi care vor accelera creșterea economică și vor asigura salarii mai mari va fi creșterea numărului de ocupații care implică cunoștințe și deprinderi tehnologice avansate. Totodată, creșterea economică se va consolida și în mod extensiv, în primul rînd prin ridicarea gradului de ocupare a forței de muncă.

Sărăcia și, drept consecință a acesteia, excluziunea socială reprezintă probleme majore pentru Moldova, fiind și principalele cauze ale erodării potențialului uman. Aceste fenomene pot fi combătute numai prin realizarea unei creșteri economice puternice, echilibrate din punct de vedere geografic. Totodată, păstrarea unui mediu social propice dezvoltării economice presupune și politici mai eficiente pentru a asigura protecția socială a cetățenilor care, din considerente obiective, nu pot participa la crearea valorii adăugate în economie.

Pentru a preveni expansiunea sectorului public cu implicațiile corespunzătoare asupra creșterii economice, atingerea obiectivelor de dezvoltare umană și de asigurare a unui nivel corespunzător de protecție socială va fi realizată în limitele resurselor disponibile (ca pondere în PIB), din contul îmbunătățirii eficienței programelor și a acțiunilor existente și realocării resurselor economisite pentru programe noi. Acest lucru va permite diminuarea presiunii fiscale asupra sectorului productiv și asigurarea stabilității finanțării sectoarelor sociale pe termen mediu și lung.

Scopul general al priorității

Utilizarea eficientă și ameliorarea calitativă a resurselor umane ale Republicii Moldova pentru a asigura tranziția graduală de la ocupații economice cu un nivel scăzut de calificare la ocupații care implică cunoștințe și deprinderi avansate, multiplicarea locurilor de muncă decente, reducerea sărăciei și incluziunea socială.

Obiective

4.1. Îmbunătățirea calității și sporirea accesului echitabil la serviciile educaționale

4.2. Consolidarea unei societăți sănătoase

4.3. Creșterea gradului de ocupare prin racordarea ofertei educaționale la cererea de pe piața de muncă

4.4. Asigurarea incluziunii și protecției sociale la un nivel mai înalt

Programe și măsuri

4.1. Îmbunătățirea calității și sporirea accesului echitabil la serviciile educaționale

Argumente

Educația joacă un rol esențial în combaterea sărăciei și asigurarea creșterii economice durabile, însă pentru a valorifica această oportunitate este necesar de asigurat un acces echitabil la serviciile de educație și calitatea adecvată a acestora. Accesul echitabil este important pentru antrenarea tuturor copiilor și tinerilor în procesul educațional, inclusiv a celor cu cerințe educaționale speciale, asigurându-le astfel șanse egale la un nivel de viață decent, oportunități adecvate de angajare și participare la viața socială. Totodată, o societate educată este și o societate cu o coeziune socială mai înaltă.

Calitatea serviciilor educaționale este importantă și din perspectiva capitalului uman competitiv, capabil să facă față presiunilor actuale ale pieței muncii la nivel național, regional sau global. Cu toate că a înregistrat progrese importante, Republica Moldova încă are multe de făcut în vederea înlăturării inechităților sociale și a sporirii calității serviciilor educaționale. Există o serie de factori ce împiedică atingerea obiectivelor importante la acest capitol: sărăcia, emigrația și managementul ineficient al resurselor financiare. Combaterea acestor fenomene adverse va solicita măsuri inovatoare, sporirea eficienței sectorului educațional prin optimizarea rețelei de școli, reformarea sistemului de finanțare, diversificarea surselor de finanțare, atragerea resurselor financiare externe, participarea activă la procesele educaționale regionale și sporirea efectelor pozitive ca urmare a implementării unor programe colaterale (de exemplu, dezvoltarea rețelei de drumuri va permite optimizarea rețelei de școli rurale și transportul rapid și sigur al copiilor din localitățile mici la școlile din localitățile mari).

4.1.1. Sporirea calității educației în vederea consolidării capacităților de aplicare practică

a cunoștințelor

Programe și măsuri

4.1.1.1. Sporirea eficienței cheltuielilor destinate educației:

- (i) optimizarea rețelei de instituții din învățământul general obligatoriu;
- (ii) reformarea mecanismului de alocare a finanțelor în învățământul general obligatoriu;
- (iii) optimizarea numărului personalului prin reducerea cotei personalului neprofesoral din numărul total al angajaților din sector.

4.1.1.2. Consolidarea managementului instituțiilor educaționale:

- (i) dezvoltarea autonomiei și a flexibilității administrațiilor instituțiilor de învățământ în utilizarea bugetelor aprobate;
- (ii) modernizarea sistemului de acreditare a instituțiilor de învățământ;
- (iii) elaborarea unui sistem universal de evaluare a calității serviciilor educaționale;
- (iv) crearea și aplicarea mecanismelor de implicare a familiei/asociațiilor de părinți și a comunității în managementul instituțiilor de învățământ, în scopul sporirii responsabilității în sistemul educațional.

4.1.1.3. Dezvoltarea resurselor umane și menținerea cadrelor didactice în sistemul educațional:

- (i) modernizarea sistemului de formare și de atestare a personalului pedagogic;
- (ii) eficientizarea cheltuielilor intrasectoriale prin optimizarea utilizării resurselor și direcționarea economiilor pentru sporirea calității serviciilor educaționale;
- (iii) elaborarea și implementarea mecanismelor de angajare prin concurs a personalului de conducere în sistemul educațional;
- (iv) promovarea și majorarea stimulentele financiare, locative (inclusiv acordarea loturilor pentru construcția caselor), promovarea în carieră pentru încurajarea angajării tinerilor specialiști în câmpul muncii.

4.1.1.4. Modernizarea programelor de studii formale și neformale. Sporirea nivelului de pregătire profesională a forței de muncă pentru o economie mai competitivă:

- (i) implementarea reformei curriculare bazată pe finalități de învățare adecvate vârstei și deprinderilor necesare, precum și utilizarea evaluărilor obiective, inclusiv prin participarea Republicii Moldova la evaluări internaționale pentru a obține informații veridice cu privire la procesul de studii;

- (ii) revitalizarea învățământului profesional pe toate treptele prin racordarea specializărilor la cerințele pieței muncii, prin modernizarea infrastructurii (echipamentului etc.);
- (iii) perfecționarea cadrului metodologic în vederea eficientizării activității cadrelor didactice și excluderii procedurilor birocratice de raportare și de documentare formală a procesului didactic;
- (iv) crearea parteneriatelor publice-private în vederea stabilirii unei conexiuni mai strânse între agenții economici și instituțiile învățământului profesional pentru consolidarea bazei materiale și dezvoltarea abilităților profesionale;
- (v) promovarea mobilității academice a profesorilor și a studenților;
- (vi) implicarea mai largă a ONG-urilor specializate în procesul educațional formal și neformal;
- (vii) modernizarea sistemului de educație neformală, inclusiv prin crearea și asigurarea funcționării Centrului republican pentru copii și tineret, la fel ca și fortificarea și extinderea rețelei de centre pentru copii și tineret la nivel de țară;
- (viii) întocmirea planurilor de studii TIC obligatorii pentru toate nivelele de educație, în special în clasele primare, și implementarea unor standarde uniforme pentru minimul de abilități TIC.

4.1.1.5. Dotarea tehnică și didactică:

- (i) sporirea nivelului de asigurare a instituțiilor de învățământ cu echipament și materiale didactice;
- (ii) asigurarea accesului și promovarea aplicării tehnologiilor informaționale în procesul educațional la diferite trepte;
- (iii) adoptarea programului național pentru digitalizarea bibliotecilor, precum și a patrimoniului cultural istoric, cu conectarea acestora la sisteme digitale integrate cu sisteme educaționale.

4.1.2. Sporirea accesului copiilor din familii sărace și al copiilor cu nevoi speciale la diferite nivele ale sistemului public de educație

Programe și măsuri

4.1.2.1. Analiza fenomenului de acces limitat la educație:

- (i) evidența copiilor cu acces limitat la educație. Pentru a avea un tablou complet asupra problemelor de acces la educație și pentru estimarea costurilor financiare și a eforturilor administrative, este necesară evidența riguroasă a numărului de copii care se confruntă cu probleme de acces la diferite trepte de educație, conform localizării lor geografice sau zonale;
- (ii) determinarea cauzelor principale a accesului limitat la serviciile educaționale. Pentru a soluționa în mod eficient problema accesului echitabil la serviciile educaționale, este necesară mai întâi înțelegerea clară a motivelor de excludere pe categorii de factori:

factorii de sănătate (a copilului, a părinților);

factorii de familie (structura familiei, emigrația, alcoolismul, violența);

factorii economici (nivelul veniturilor, sărăcia);

factorii instituționali (relațiile cu colegii, cu învățătorii);

factorii comunitari (lipsa școlii, lipsa profesorilor, lipsa infrastructurii de acces).

4.1.2.2. Combaterea fenomenului de muncă a copiilor:

(i) efectuarea unui sondaj național reprezentativ pentru a înțelege natura, amploarea și consecințele muncii copilului;

(ii) informarea și instruirea familiilor problematice privind consecințele economice și sociale ale implicării excesive a copiilor în muncă;

(iii) efectuarea regulată de către Inspekția Muncii a controalelor (mai ales în sectorul agricol, în comerțul neorganizat și în construcții) în vederea identificării agenților economici care utilizează munca copilului;

(iv) înăsprirea sancțiunilor pentru atragerea minorilor în activități economice.

4.1.2.3. Susținerea financiară și materială directă a copiilor proveniți din familii sărace și a copiilor cu nevoi speciale:

(i) crearea și aplicarea stimulentei directe adresate copiilor săraci încadrați în educația primară (prînzuri școlare, asigurare cu manuale și cu alte materiale necesare, cu încălțăminte și cu îmbrăcăminte);

(ii) sporirea plăților financiare directe (burse sociale etc.) pentru copii din păturile sărace pentru a spori accesul la studii secundare specializate și la cele superioare.

4.1.2.4. Optimizarea rețelei instituțiilor de învățămînt și dezvoltarea infrastructurii de acces:

(i) asigurarea transportului pentru copii din localitățile rurale la instituțiile de învățămînt;

(ii) dezvoltarea sistemului de instituții preșcolare și a centrelor educaționale de alternativă pentru copii în zone rurale în vederea sporirii accesului la serviciile prestate la etapa preșcolară.

4.1.2.5. Dezvoltarea mecanismului comunitar de asistență socială:

(i) crearea unor mecanisme de incluziune școlară a copiilor cu supraveghere părintească insuficientă;

(ii) asigurarea cadrului legal și regulatoriu privind promovarea serviciilor comunitare pentru familiile vulnerabile și familiile cu copii în situații de risc;

(iii) implicarea ONG-urilor în prestarea serviciilor de consiliere profesională.

4.1.2.6. Elaborarea cadrului normativ și a unui mecanism de evidență a mijloacelor speciale, provenite din sponsorizări, inclusiv din contribuții ale asociațiilor părintești, și de direcționare a resurselor respective spre sporirea calității educației.

4.2. Consolidarea unei societăți sănătoase

Argumente

Pentru ființa umană sănătatea reprezintă o valoare în sine, un activ necesar pentru realizarea potențialului său creativ pe parcursul întregii vieți. O națiune sănătoasă este mai capabilă să facă față șocurilor economice, calamităților naturale și altor provocări. Îmbunătățirea stării de sănătate a națiunii trebuie urmărită ținând seama și de faptul că în familiile sănătoase și informate se nasc și copii sănătoși. Creșterea unei națiuni sănătoase se poate obține prin investiții, în primul rând, în copii, primii ani de viață fiind cruciali. Investirea în copiii mici care provin din medii mai puțin avantajate constituie o politică publică cu dublă miză socială și economică, care contribuie la reducerea inegalității și asigură un viitor prosper al țării. Studiile recente arată că intervențiile oportune în cazul copiilor din mediile vulnerabile pot preveni pierderile ulterioare de potențial uman. Pe lângă aceasta, sănătatea are și o valoare economică esențială. În primul rând, o forță de muncă sănătoasă este în stare să utilizeze cu maximă eficiență capacitățile sale profesionale și să fie mai competitivă atunci când concurează pentru ocuparea unor locuri de muncă accesibile. În al doilea rând, timpul individual alocat pentru muncă pe parcursul anului tinde să crească odată cu îmbunătățirea stării de sănătate a angajatului. În sfârșit, cetățenii sănătoși au o viață economică mai lungă și contribuie mai plenar la dezvoltarea economică a națiunii.

4.2.1. Sporirea calității serviciilor de sănătate prin optimizarea infrastructurii și utilizarea eficientă a resurselor, prin îmbunătățirea managementului unităților medico-sanitare și prin alocarea resurselor economisite pentru investiții în tehnologii cost-eficace, pentru procurarea de echipament și pentru îmbunătățirea competenței profesionale

Programe și măsuri

4.2.1.1. Eficientizarea managementului resurselor umane pentru utilizarea rațională a cadrelor existente și pentru formarea adecvată, diversificată și performantă de cadre în sistemul de sănătate:

(i) motivarea pe toate căile a personalului medical pentru a se angaja și a profesa în sistemul sanitar, în special în localitățile rurale, prin care să se asigure echitatea și transparența deciziilor de promovare profesională și managerială a acestora;

(ii) îmbunătățirea politicilor de formare a cadrelor în învățământul medical și farmaceutic.

4.2.1.2. Eficientizarea serviciilor de sănătate prin adaptarea acestora la noile necesități și prin optimizarea cheltuielilor în instituțiile medico-sanitare publice fără a pierde din calitate și accesibilitate:

(i) creșterea rolului medicinei primare în cadrul asistenței medicale integrate, modernizarea medicinei secundare, crearea centrelor de performanță, dezvoltarea asistenței medicale comunitare, a îngrijirilor la domiciliu și a celor paliative, sporirea rolului parteneriatului public-privat în furnizarea serviciilor de sănătate;

(ii) consolidarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor din sistemul de sănătate și de învățământ medical, inclusiv prin optimizarea cheltuielilor la serviciile nemedicale, prin alocarea mai eficientă a resurselor destinate implementării tehnologiilor medicale performante, prin dotarea cu echipament medical și cu rețele informaționale unificate care să furnizeze un anumit tip de informații, precum și prin îmbunătățirea condițiilor de muncă ale personalului medical și de întreținere a pacienților;

(iii) analiza factorilor ce determină diferența în longevitatea vieții femeilor și a bărbaților și elaborarea politicilor care să contribuie la reducerea acestei diferențe;

(iv) dezvoltarea și implementarea sistemului de management al calității, orientat spre asigurarea securității, respectarea drepturilor pacientului și protecția drepturilor profesionale ale medicilor;

(v) fortificarea sănătății mamei și a copilului în concordanță cu ODM prin oferirea de servicii de consiliere, în special pentru pacienții proveniți din familii cu copii mici și socialmente vulnerabile și prin implicarea efectivă a comunităților și a autorităților administrației publice locale;

(vi) fortificarea și extinderea în continuare a rețelei serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor și asigurarea accesului tinerilor la informare, la educație și la comunicare în probleme de sănătate;

(vii) fortificarea controlului asupra bolilor transmisibile, în special prin programele de combatere a bolilor reflectate în ODM (TBC, HIV/SIDA și ITS), cu accent sporit pe măsurile de prevenire în rândul adolescenților și tinerilor, de transmitere pe verticală de la mamă la făt a infecției HIV, și prin desfășurarea campaniei naționale anti-HIV/SIDA;

(viii) reducerea poverii bolilor nontransmisibile, în special prin prevenirea maladiilor prin carență de micronutrienți (fier și iod), precum și prin lansarea campaniilor naționale antifumat, antialcool și de prevenire a traumatismelor și a accidentelor la copii.

4.2.2. Creșterea accesului la serviciile de sănătate prin utilizarea la eficiență maximă a resurselor financiare și prin ridicarea gradului de cuprindere a populației în sistemul de asigurări medicale obligatorii

Programe și măsuri

4.2.2.1. Sporirea echității în finanțarea serviciilor de sănătate și a protecției populației împotriva riscului financiar și creșterea transparenței în alocarea și utilizarea resurselor financiare:

(i) îmbunătățirea sistemului de asigurări medicale obligatorii prin flexibilizarea mecanismului de achitare a contribuțiilor ajustate la sursele de venit și prin asigurarea transparenței efective a alocărilor de resurse pentru protecția financiară a cetățenilor;

(ii) dezvoltarea mecanismelor de reglementare pentru sistemele private de asigurări în finanțarea serviciilor supra-pachet.

4.2.2.2. Acoperirea mai amplă a populației cu asigurări obligatorii de asistență medicală în mediul rural:

(i) dezvoltarea mecanismelor de motivare, inclusiv prin programe adecvate de informare a populației autoangajate din sectorul agrar, pentru a se include în schema de asigurare obligatorie de asistență medicală.

4.3. Creșterea gradului de ocupare prin racordarea ofertei educaționale la cererea de pe piața de muncă

Argumente

Dezvoltarea continuă a resurselor umane de calitate reprezintă o condiție fundamentală pentru asigurarea competitivității economiei și pentru dezvoltarea durabilă pe termen lung. Tendințele negative care se manifestă pe parcursul ultimilor ani în Moldova denotă un caracter migratoriu al forței de muncă. Aceasta implică costuri sociale în creștere și amenință să devină o constrângere serioasă a creșterii economice pe viitor, soluționarea ei devenind astfel o sarcină importantă în sporirea atractivității muncii în țară și în restructurarea sectorului educațional, pentru a asigura pregătirea cadrelor în conformitate cu cerințele pieței de muncă.

Programe și măsuri

4.3.1. Formarea unei forțe de muncă educate, capabilă să mențină competitivitatea pe parcursul întregii vieți active:

(i) asigurarea unui acces echitabil la școlarizare a tuturor cetățenilor, indiferent de starea materială, de locul de trai, de sex, de etnie etc.;

(ii) elaborarea programelor de stagii plătite pentru tineri în scopul facilitării tranziției de la studii la muncă;

(iii) elaborarea și promovarea, în comun cu partenerii sociali, a unei politici naționale pentru formarea profesională continuă, inclusiv în vederea învățării de-a lungul întregii vieți;

(iv) racordarea sistemului de pregătire profesională la necesitățile pieței de muncă;

(v) autorizarea și monitorizarea serviciilor de formare și a centrelor de evaluare a competențelor de educație nonformală (inclusiv pentru adulți).

4.3.2. Dezvoltarea unei piețe a muncii care să permită creșterea șanselor de ocupare/integrare durabilă:

(i) elaborarea prognozelor pe termen mediu și lung asupra pieței de muncă și ajustarea politicilor educaționale la acestea în vederea anticipării cererii de piață;

- (ii) identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii;
- (iii) promovarea mobilității geografice și sectoriale a forței de muncă;
- (iv) consolidarea capacității administrative a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă;
- (v) educarea studenților în vederea formării unor deprinderi de învățare continuă;
- (vi) extinderea și simplificarea sistemului de facilități acordate patronilor pentru promovarea/stimularea stagiilor în întreprinderi și pentru angajarea tinerilor;
- (vii) constituirea unei rețele de centre de consiliere profesională a tinerilor, inclusiv prin dezvoltarea și stimularea parteneriatului cu sectorul asociativ;
- (viii) îmbunătățirea tranziției de la școală la locul de muncă și promovarea culturii antreprenoriale în educație și în formare;
- (ix) facilitarea pătrunderii tinerilor pe piața muncii prin promovarea parteneriatului în educație și ocupare în vederea acordării serviciilor de mediere pe piața forței de muncă;
- (x) asigurarea accesului echitabil la studii vocaționale și profesionale pentru tinerii cu dizabilități.

4.4. Asigurarea incluziunii și protecției sociale la un nivel mai înalt

Argumente

Sărăcia și excluziunea socială sînt factorii majori care împiedică dezvoltarea resurselor umane. Persoanele aflate în sărăcie cronică nu pot să își dezvolte aptitudinile profesionale, sănătatea lor degradează rapid și ei devin tot mai puțin competitivi atunci cînd este vorba de angajarea în cîmpul muncii. Din această cauză, săracii cronici ajung să fie eliminați din procesele economice și marginalizați social, iar starea lor materială nu se mai îmbunătățește nici chiar atunci cînd economia realizează creșteri puternice. Eliminarea discriminărilor de pe piața muncii este o condiție necesară pentru a asigura o incluziune socială mai înaltă. De asemenea, dezvoltarea resurselor umane implică și o politică de protecție socială care, în mod eficient și țintit, ar ajuta persoanele nevoiașe să scape din capcana sărăciei. Ținînd cont de resursele publice foarte limitate, aceste politici trebuie să se orienteze, în principal, asupra persoanelor cu adevărat sărace, nu asupra persoanelor cu merite în fața statului sau a societății.

4.4.1. Asigurarea incluziunii sociale prin intermediul pieței muncii

Programe și măsuri

4.4.1.1. Prevenirea și eliminarea discriminării de pe piața muncii:

- (i) promovarea principiilor de solidaritate și nediscriminare socială printre potențialii angajatori;
- (ii) monitorizarea respectării egalității șanselor în sfera economică și în cea politică;

(iii) extinderea programelor de instruire și consultanță ale ANOFM asupra absolvenților instituțiilor rezidențiale, asupra persoanelor cu dizabilități sau eliberate din locurile de detenție, asupra foștilor militari, asupra persoanelor care au fost traficate;

(iv) promovarea femeilor în structura ocupațională;

(v) monitorizarea respectării egalității șanselor în sfera economică și politică;

(vi) sancționarea angajatorilor pentru decalajele salariale nefondate și discriminatorii (pe motiv de sex, vîrstă);

(vii) promovarea accesului la tehnologiile informaționale și de comunicații și oferirea de oportunități egale pentru toți prin adoptarea planurilor de acțiuni naționale pentru e-accesibilitate și e-incluziune (prin intermediul mijloacelor electronice).

4.4.2. Oferirea de noi oportunități economice și sociale pentru segmentele vulnerabile ale populației, inclusiv prin îmbunătățirea eficienței și adresabilității resurselor destinate asistenței sociale

Programe și măsuri

4.4.2.1. Modernizarea sistemului de asistență socială:

(i) simplificarea sistemului de prestații sociale (constituit actualmente din 18 tipuri de prestații sociale) și introducerea unui sistem de acordare a asistenței sociale bazat pe testarea veniturilor și evaluarea necesităților solicitanților;

(ii) monitorizarea volumului de ajutor de asistență socială acordat beneficiarilor și implementarea principiilor de "inspecție socială" pentru minimalizarea fraudelor în sistem și pentru evaluarea calității serviciilor sociale comunitare;

(iii) dezvoltarea sistemului informațional unic pentru asistența socială prin aplicarea tehnologiilor informaționale și prin sporirea nivelului de asigurare a instituțiilor de asistență socială cu echipament și materiale metodologice;

(iv) separarea plăților cu caracter recompensator pentru merite deosebite față de stat de prestațiile de asistență socială;

(v) consolidarea rețelei naționale de asistenți sociali prin instituirea unui mecanism de formare inițială și continuă a asistenților sociali, inclusiv dezvoltarea unui sistem de stimulente pentru asistenții sociali și pentru APL pentru menținerea acestora;

(vi) introducerea practicilor de analiză a impactului social al deciziilor regulatorii în procesul de politică publică;

(vii) promovarea principiului dezinstituționalizării prin dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale și medico-sociale, în conformitate cu necesitățile comunitare, și elaborarea mecanismelor de

descentralizare, de securizare și de redirecționare a mijloacelor financiare de la instituțiile rezidențiale către serviciile comunitare și de tip familial;

(viii) elaborarea standardelor minime de calitate pentru serviciile de asistență socială și dezvoltarea mecanismului de evaluare și acreditare a calității serviciilor sociale în baza Catalogului național al serviciilor sociale;

(ix) consolidarea capacităților factorilor decizionali la toate nivelurile și a prestatorilor de servicii în ceea ce privește asistența familiilor vulnerabile și a copiilor aflați în situații de risc;

(x) implicarea mai largă a societății civile în elaborarea și implementarea politicilor de asistență socială (advocacy și prestare de servicii sociale), inclusiv prin subvenționarea sau contractarea din partea statului a serviciilor sociale.

4.4.2.2. Mobilizarea și utilizarea transparentă a resurselor financiare:

(i) asigurarea transparenței financiare în utilizarea mijloacelor de asistență socială prin publicarea anuală a rapoartelor publice detaliate de formare și de utilizare a fondurilor.

4.4.2.3. Reformarea mecanismului de evaluare și determinare a gradului de invaliditate.

4.4.2.4. Dezvoltarea și aplicarea sistemului de stabilire a disabilității bazat pe determinarea gradului păstrării capacității de muncă, după evaluarea complexă a stării de sănătate și a abilității profesionale a persoanei.

4.4.3. Îmbunătățirea politicilor de asigurare socială, în special a sistemului de pensii

Programe și măsuri

4.4.3.1. Consolidarea stabilității financiare a sistemului de asigurări sociale:

(i) fundamentarea politicii de asigurări sociale pe prognoze demografice și social-economice pe termen mediu și lung;

(ii) crearea unor condiții unice de pensionare pentru toate categoriile de pensionari prin:

realizarea principiului dependenței dintre mărimea pensiei și a contribuțiilor pentru fiecare persoană asigurată;

revizuirea și perfecționarea cadrului legal în domeniu;

(iii) dezvoltarea sistemului nestatal de asigurare cu pensii.

Indicatorii de monitorizare

Indicatorul

Rata netă de cuprindere în învățământul primar, %
Rata brută de cuprindere în învățământul primar, %
Rata netă de cuprindere în învățământul gimnazial, %

Sursa

Biroul Național de Statistică
Biroul Național de Statistică
Biroul Național de Statistică

Rata brută de cuprindere în învățământul gimnazial, %	Biroul Național de Statistică
Rata netă de cuprindere în învățământul preșcolar, %	Biroul Național de Statistică
Rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar, %	Biroul Național de Statistică
Rata de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor în vîrstă de 3-6 ani, %	Biroul Național de Statistică
Rata de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor în vîrstă de 6-7 ani, %	Biroul Național de Statistică
Rata de părăsire timpurie a sistemului educațional de către tineri, %	Biroul Național de Statistică
Rata de cuprindere în învățământ a populației cu vîrsta de 15-24 ani (învățământ gimnazial, liceal, secundar profesional, mediu de specialitate, superior; toate formele de învățământ: de zi, seral și cu frecvență redusă), %	Biroul Național de Statistică
Raportul elev/profesor în învățământ (școli, gimnazii, licee)	Biroul Național de Statistică
Raportul personal didactic/personal non-didactic în învățământ (școli, gimnazii, licee)	Biroul Național de Statistică
Rata alfabetizării persoanelor în vîrstă de 15-24 ani, %	Biroul Național de Statistică
Ponderea populației care beneficiază de asigurare obligatorie de asistență medicală, %	Biroul Național de Statistică
Ponderea cheltuielilor pentru asistența medicală primară în suma totală a cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății din bugetul de stat și din fondul de bază al asigurării obligatorii de asistență medicală, %	Ministerul Sănătății/Compania Națională de Asigurări în Medicină
Mortalitatea infantilă, la 1000 de născuți-vii	Ministerul Sănătății
Mortalitatea copiilor sub vîrsta de 5 ani, la 1000 de născuți-vii	Ministerul Sănătății
Ponderea copiilor de 2 ani vaccinați împotriva rujeolei, %	Biroul Național de Statistică
Mortalitatea maternă, la 100000 de născuți-vii	Ministerul Sănătății
Rata nașterilor asistate de personal medical calificat, %	Ministerul Sănătății
Incidența HIV/SIDA, la 100000 de persoane	Ministerul Sănătății
Incidența HIV/SIDA printre populația cu vîrsta de 15-24 de ani la 100000 de persoane	Ministerul Sănătății
Rata incidenței globale prin tuberculoza activă, la 100000 de persoane	Biroul Național de Statistică
Rata mortalității asociată cu tuberculoza, la 100000 de persoane	Biroul Național de Statistică
Rata șomajului (conform BIM), %:	Biroul Național de Statistică
<i>în mediul urban</i>	
<i>în mediul rural</i>	
Ponderea șomerilor aflați în șomaj de lungă durată (conform BIM), %	Biroul Național de Statistică
Rata șomajului în rîndul tinerilor în vîrstă de 15-24 ani (conform BIM), %	Biroul Național de Statistică
Populația plecată în alte țări la muncă în raport cu populația activă, %	Ministerul Economie
Distribuția prestațiilor sociale (cu excepția pensiilor) pentru chintilele de consum I și V pe adult echivalent, (%):	Biroul Național de Statistică
<i>chintila I</i>	
<i>chintila V</i>	
Salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie, lei	Biroul Național de Statistică
Pensia medie lunară (la sfîrșit de an), lei	Casa Națională de Asigurări Sociale
Ponderea contribuțiilor/beneficiilor a lucrătorilor agricoli în totalul veniturilor și cheltuielilor bugetului de asigurări sociale, %:	Casa Națională de Asigurări Sociale
<i>contribuții</i>	
<i>beneficii</i>	
Ponderea populației sub pragul alimentar al sărăciei (total pe țară), %	Biroul Național de Statistică
Coeficientul Gini pe cheltuieli de consum	Biroul Național de Statistică
Profunzimea sărăciei extreme, %	Biroul Național de Statistică
Severitatea sărăciei extreme, %	Biroul Național de Statistică

Ponderea populației sub pragul de 4,3 dolari pe zi la PPC (cheltuieli de consum pe persoană), %	Biroul Național de Statistică
Ponderea celei mai sărace chintile în consumul național, %	Biroul Național de Statistică
Cota mandatelor deținute de femei, %:	Biroul Național de Statistică
<i>de deputat în Parlament</i>	
<i>de consilier în consiliul local</i>	
<i>de consilier în consiliul raional</i>	
<i>de primar</i>	
Cota salariului mediu al femeilor în raport cu salariul mediu al bărbaților, %	Biroul Național de Statistică
Indicele Dezvoltării Umane ³³	ONU, Raportul Dezvoltării Umane

³³ Indicele Dezvoltării Umane (IDU), publicat anual de ONU, clasifică țările mai degrabă după calitatea vieții cetățenilor lor decât strict după indicatorii economici tradiționali ai țării. Criteriile de calcul al indicelui includ speranța de viață, nivelul educațional și venitul real ajustat.

5. Dezvoltarea regională

Analiză

Politica de dezvoltare regională

Republica Moldova a intrat în procesul de tranziție la economia de piață cu dezechilibre regionale semnificative, cauzate de structura existentă de producere, caracterizată prin predominarea sectorului agricol și agroindustrial și dependența dezvoltării social-economice a orașelor mici de un număr limitat de întreprinderi industriale mari. Astfel, stimularea creșterii economice în afara capitalei, în special în zonele rurale care au suferit în urma pierderii piețelor tradiționale de livrare a producției agroalimentare, a constituit una dintre principalele provocări pentru autoritățile Moldovei din momentul obținerii independenței.

Pînă în prezent cadrul de planificare al dezvoltării la nivel subnațional a fost suprapus sistemului administrativ-teritorial. Structura tradițională a raioanelor, în vigoare pînă în 1999, reintrodusă cu modificări în 2003, este caracterizată prin posibilități financiare și capacități de planificare reduse. Modelul județelor, entități regionale mai mari, a creat mai multe oportunități pentru planificarea strategică, oferind eforturilor de dezvoltare un efect sinergic. Acestea însă s-au dovedit a fi prea mici pentru a reduce decalajele, iar în lipsa unei descentralizări veritabile prea mari pentru furnizarea eficientă a serviciilor publice.

Modelul de dezvoltare regională, introdus prin Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, prevede crearea unor regiuni mai mari, cu atribuții în domeniul planificării strategice, care ar complementa structura teritorial-administrativă existentă. Această abordare oferă posibilitatea reducerii costurilor (prin efectul economiei de scară) și a creșterii capacităților de planificare strategică, menținînd totodată prestarea serviciilor publice mai aproape de cetățeni - la nivelurile local și raional.

Figura 7. Regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova

Legea privind dezvoltarea regională corespunde aspirațiilor Republicii Moldova de integrare europeană și prevede crearea a două regiuni de nivel european NUTS II (Nord, Centru), precum și a regiunilor mai mici de nivelul NUTS III (Sud, UTA Găgăuzia, regiunea transnistreană și municipiul

Chișinău).

Politica de dezvoltare regională este prevăzută a fi implementată în câteva etape. În cadrul primei etape, care a demarat în 2007 și urmează a fi implementată pînă în 2010, eforturile Guvernului vor fi îndreptate spre consolidarea capacităților și condițiilor de dezvoltare în regiunile Nord, Centru și Sud. Mecanismul implementării acestei etape este prevăzut în Strategia națională de dezvoltare regională, care va constitui un document-cadru pentru instituirea cadrului instituțional de dezvoltare regională. În cadrul etapei următoare (2011-2018) se mizează pe existența condițiilor favorabile pentru demararea acțiunilor de dezvoltare în regiunile UTA Găgăuzia (Gagauz-Yeri) și regiunea transnistreană.

Cadrul instituțional de dezvoltare regională

Legea privind dezvoltarea regională prevede două nivele de organizare a cadrului instituțional pentru dezvoltarea regională: nivelul național și nivelul regional.

1. Nivelul național:

Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR) este creat în scopul aprobării, promovării și coordonării la nivel național a obiectivelor politicii de dezvoltare regională. Structura CNCDR și regulamentul său sînt elaborate de **Cancelaria de Stat** și vor fi aprobate de Guvern. În componența CNCDR intră: **ministrul economiei**, ministrul finanțelor, alți miniștri, președinții consiliilor regionale pentru dezvoltare și cîte un reprezentant al sectorului privat, delegat din partea fiecărui consiliu regional pentru dezvoltare.

Printre principalele atribuții ale CNCDR se numără avizarea Strategiei naționale de dezvoltare regională, în scopul corelării politicilor naționale sectoriale și politicii regionale, precum și aprobarea finanțării din Fondul național pentru dezvoltare regională.

Fondul național pentru dezvoltare regională (denumit în continuare *Fond*) reprezintă instrumentul principal privind finanțarea proiectelor și programelor de dezvoltare regională, îndreptată, în mod prioritar, spre zonele defavorizate din regiunile de dezvoltare. Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse. Quantumul Fondului este de cel puțin 1% din veniturile bugetului de stat, aprobat prin Legea bugetului de stat pentru anul respectiv. În Fond pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și din cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene.

2. Nivelul regional:

Consiliul regional pentru dezvoltare este o structură funcțională deliberativă la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, constituit pentru coordonarea și promovarea obiectivelor politicii de dezvoltare regională la nivel local. Consiliul regional este alcătuit din președinții de raioane, primarii, reprezentanții sectorului privat și ai societății civile. Președintele și vicepreședintele

Consiliului regional sînt aleși dintre membrii acestuia - reprezentanți ai autorităților administrației publice locale.

Consiliul regional este responsabil de dezvoltarea generală din regiune și de aprobarea Strategiei de dezvoltare regională și a Planului de acțiuni. Consiliul regional identifică, conform criteriilor definite la nivel național, zonele defavorizate din regiunea sa de dezvoltare, aprobă și promovează proiectele de dezvoltare regională.

Agenția de dezvoltare regională se constituie în fiecare regiune de dezvoltare, în scopul executării deciziilor Consiliului regional. Agenția are personalitate juridică și activează în conformitate cu un regulament aprobat de Agenție în baza unui regulament-cadru, elaborat și aprobat de Guvern. Agenția efectuează analiza dezvoltării social-economice din regiunea sa de dezvoltare, precum și elaborează, coordonează, monitorizează și evaluează implementarea strategiilor, a planurilor, a programelor și a proiectelor de dezvoltare regională.

Cadrul instituțional de dezvoltare regională este menit să stimuleze inițiativa și spiritul antreprenorial la nivel local, să încurajeze localitățile, raioanele, organizațiile neguvernamentale și cercurile de afaceri să gîndească strategic și să identifice noi căi de dezvoltare a economiei locale astfel încît să contribuie la implementarea priorităților orizontale ale prezentei Strategii pe teritoriul întregii țări. În acest sens, politica de dezvoltare regională se va axa pe îmbunătățirea cooperării interregionale și intraregionale pentru crearea instituțiilor capabile să determine priorități și să implementeze activități comune.

Disparități interregionale și intraregionale

În pofida reabilitării economice continue înregistrate în anii 2000-2007, în Republica Moldova persistă importante disparități regionale care împiedică dezvoltarea social-economică echilibrată pe întreg teritoriul țării. Deși aceste disparități existau și înainte de demararea procesului de tranziție la economia de piață, în ultimii ani ele au crescut și s-au intensificat. Decalaje semnificative există, în primul rînd, între municipiul Chișinău (urmat îndeaproape de municipiul Bălți) și restul țării, dar se evidențiază tot mai mult și decalajele dintre regiunile și localitățile țării.

Municipiile Chișinău și Bălți dispun într-o măsură mai mare decît alte localități ale țării de factorii de producere și de elementele de infrastructură necesare pentru atragerea investițiilor și pentru dezvoltarea social-economică. În anul 2006 municipiului Chișinău, care concentrează 22% din populația țării, îi revenea jumătate din producția industrială, 56% din vânzările cu amănuntul și 58% din investițiile în capital fix. Municipiul Bălți este localitatea cu cel mai apropiat nivel de dezvoltare față de capitală și cu un potențial de creștere superior celorlalte localități. Cu o populație de 4% din totalul pe țară, în 2006 municipiul Bălți a generat 14% din producția industrială, 9% din vânzările cu amănuntul și a acumulat 6% din investițiile în capital fix.

Analiza principalilor indicatori de dezvoltare demonstrează că municipiul Chișinău concentrează majoritatea întreprinderilor din țară, dispune de un nivel mai mare de capital uman și de infrastructură relativ dezvoltată. Astfel, în 2006 în municipiul Chișinău activau circa 65% din numărul întreprinderilor raportoare. Capitala dispune de cea mai dezvoltată rețea de drumuri și

aproximativ 94% din locuințele din Chișinău dispun de sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare. Această situație este similară multor țări europene, unde capitala este cea mai dezvoltată regiune.

Concentrarea factorilor de dezvoltare în municipiile Chișinău și Bălți și, în consecință, marginalizarea și chiar excluderea celorlalte localități riscă să persiste în continuare, în cazul în care nu va fi identificată o modalitate de extindere a procesului de creștere și dezvoltare pe întreg teritoriul țării.

Analiza indicatorilor-cheie în regiunile de dezvoltare relevă existența unor disparități nu doar între municipiul Chișinău și regiuni, dar și între regiuni. Dacă e să comparăm regiunile Nord, Centru și Sud, către care va fi îndreptată politica de dezvoltare regională pe termen mediu, observăm că cea mai dezvoltată este regiunea Nord, pe când cea mai puțin dezvoltată este regiunea Sud, cu cel mai mic volum al producției industriale pe cap de locuitor, cu cel mai mic nivel de investiții în capitalul fix și cu cel mai mic număr de întreprinderi raportoare. Totuși, în aspecte demografice și de infrastructură, cea mai puțin dezvoltată este regiunea Centru, cu cel mai mic grad de urbanizare și cu cea mai slabă acoperire cu sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare.

Tabelul 5

Indicatorii principali de monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale³⁴

Indicatori principali	Nord	Centru	Sud	Chișinău	UTA Găgăuzia	Total
Populația stabilă, mii locuitori	1023	1070	548	780	160	3581
Ponderea totală, %	28,6	29,9	15,3	21,8	4,4	100
Populația urbană, mii locuitori	357	206	138	712	65	1478
Ponderea totală, %	24,2	13,9	9,3	48,2	4,4	100
Numărul mediu anual al populației pentru anul 2006	1023,9	1073,2	549,0	779,6	159,4	3585,2
Volumul producției industriale în prețuri curente pentru un locuitor, lei ³⁵	4891	3094	1684	14736	4880	6002
în % față de media pe țară	81	52	28	245	82	100
Volumul investițiilor în capital fix, în prețuri curente pentru un locuitor, lei	1845	1471	1579	8097	1630	3042
în % față de media pe țară	61	48	52	266	54	100
Ponderea locuințelor dotate cu canalizare (media pe regiune), %	19,7	14,4	21,2	88,9	27,5	30,9
Ponderea locuințelor dotate cu sistem de aprovizionare cu apă (media pe regiune), %	20,7	20,5	26,1	94,0	27,8	34,8
Numărul întreprinderilor raportoare, mii unități	5,0	4,8	1,9	23,6	1,0	37,4
inclusiv ponderea întreprinderilor în pierderi financiare, %	43	45	48	49	51	47
Ponderea terenurilor erodate în totalul terenurilor (media pe regiune), %	30	42	39	38	39	
Ponderea drumurilor cu îmbrăcăminte rigidă în totalul drumurilor publice locale, %	94	93	84	96	78	91
Formarea deșeurilor, mii tone ³⁶	1644,4	759,7	113,3	447,1	30,9	2995,4
Utilizarea deșeurilor, mii tone ³⁷	325,9	326,4	100,4	166,0	7,5	926,2

³⁴ Datele pentru anul 2006, fără informația pentru regiunea transnistreană.

³⁵ Pentru calcul s-a utilizat numărul mediu anual al populației pentru anul 2006.

³⁶ Datele pentru anul 2005.

³⁷ Datele pentru anul 2005.

În scopul studierii mai aprofundate a disparităților interregionale și intraregionale, în anul 2005 **Ministerul Economie** a elaborat Raportul cu privire la deprivarea multiplă în mediul rural al Republicii Moldova³⁸, care evaluează nivelul de dezvoltare a localităților țării prin intermediul Indicelui de Deprivare a Ariilor Mici (IDAM), un indicator complex ponderat ce înglobează date administrative din localități cu privire la șapte domenii: venitul gospodăriei, potențialul economic, compoziția demografică, îngrijirea medicală, educația, condițiile de trai și amplasarea geografică.

³⁸ Deși **Ministerul Economie** a elaborat Raportul cu privire la deprivarea multiplă în mediul rural al Republicii Moldova și pe anul 2006, acesta nu era finalizat pînă la data definitivării Strategiei naționale de dezvoltare.

Conform rezultatelor acestui Raport, raioanele din centrul Moldovei sînt, în medie, cele mai deprivat din punct de vedere al indicatorilor de venit, economici și geografici. Sudul este relativ mai deprivat decît regiunile de nord din punctul de vedere al indicatorilor de venit și geografici. Din considerentul structurii demografice a populației și asistenței medicale, Nordul și Sudul țării sînt relativ mai deprivat, în medie, decît alte regiuni. Raioanele de centru și de sud-est, pe de altă parte, au o medie mai mare din punct de vedere al deprivării educației, pe cînd în domeniul condițiilor de trai se poate observa o diferență între partea de est și cea de vest.

În același timp, și în interiorul regiunilor există anumite dezechilibre între localități și raioane. Spre exemplu, dacă analizăm deprivarea după venituri, observăm variație atît între raioane, cît și în cadrul acestora. În raionul Briceni sînt și comunități locale ale zonelor rurale din Moldova cu cel mai înalt și cu cel mai mic nivel al deprivării după venituri, dar, în medie și după ponderea populației, Briceni este cel mai puțin deprivat raion după venituri. Nisporeni și Taraclia sînt cele mai deprivat raioane. 10% din cele mai deprivat localități sînt în raionul Nisporeni (22) și în raionul Taraclia (12). 26% din populația celor mai deprivat localități sînt în raionul Nisporeni și 15% - în Găgăuzia.

În general, există o variație mare a deprivării multiple a comunităților rurale între raioane și în cadrul acestora, însă nivelele deprivării variază în funcție de domeniul analizat. Comparînd nivelele ponderate după nivelul mediu ponderat al populației, un raion poate fi foarte deprivat într-un anumit aspect și, în același timp, să se coteze relativ bine în alte domenii. Din aceste considerente este necesară participarea autorităților la toate nivelele - local, raional și regional - în identificarea priorităților de dezvoltare regională.

Durabilitatea dezvoltării economice în regiuni, în special în mediul rural, continuă să fie influențată, în mod semnificativ, de performanța în agricultură. Actualmente, agricultura Moldovei continuă să fie definită ca un sector cu cel mai scăzut nivel de productivitate și retribuire a muncii. Deși acest

sector oferă locuri de muncă la circa 33% din forța de muncă din țară și este sursa principală pentru industria alimentară, dezvoltarea economiei pe termen lung nu se poate baza doar pe agricultură, iar producția agricolă trebuie să fie reorientată spre bunuri competitive cu valoare adăugată mai mare, cum ar fi fructele, legumele și nucile.

În pofida insuficienței de studii cu privire la cauzele disparităților regionale, printre principalii factori care generează și agravează aceste disparități se numără:

- concentrarea factorilor de producere și creștere în municipiul Chișinău;
- declinul orașelor mici și, în consecință, migrația forței de muncă;
- structura ocupațională monostructurală a regiunilor și dependența de agricultură;
- capacitățile limitate ale autorităților administrației publice locale în gestionarea proceselor de dezvoltare.

Mediul înconjurător și utilizarea resurselor naturale

Republica Moldova are o densitate a populației de 118 loc./km², de două ori mai mult decât media europeană, fapt ce exercită o presiune înaltă asupra mediului înconjurător și asupra resurselor naturale. Dificultățile perioadei de tranziție au avut un impact antropogenic semnificativ asupra mediului și au contribuit la crearea unor distorsiuni în echilibrul ecologic și în ecosisteme, precum și au deteriorat calitatea și biodiversitatea resurselor naturale.

Solurile reprezintă principala bogăție naturală a Moldovei, 75% din suprafața țării fiind ocupată de terenurile agricole. În ultimii câțiva ani deficiențele cu care a fost caracterizată implementarea reformei funciare și utilizarea solurilor fără respectarea tehnologiilor avansate, din cauza cunoștințelor limitate ale fermierilor cu privire la cele mai bune practici agricole și din cauza accesului limitat la fertilizatori chimici și organici, nu au permis crearea condițiilor necesare pentru prevenirea degradării și sporirea fertilității solurilor. Principalul factor care contribuie la degradarea resurselor de sol și care are efecte negative asupra resurselor acvatice este eroziunea solurilor. Suprafața terenurilor erodate crește anual cu 0,9%, iar de pe terenurile agricole se pierd 26 milioane de tone de sol fertil. Pagubele anuale aduse economiei naționale ca urmare a degradării solurilor se estimează la circa 3,1 miliarde de lei, inclusiv 1,5 miliarde - pierderi provocate de eroziune, 0,2 miliarde de lei pierderi provocate de alunecări de teren și râpi; 1,4 miliarde de lei - valoarea estimativă a producției agricole care nu a fost obținută în urma diminuării productivității terenurilor.

O problemă importantă în protecția mediului înconjurător este gestionarea deșeurilor. În ultimii ani, în special din surse externe, s-au intensificat activitățile de depozitare centralizată și de distrugere a pesticidelor inutilizabile și interzise, inclusiv din clasa poluanților organici persistenti. Estimările efectuate pe parcursul executării lucrărilor au arătat o cantitate totală de circa 3000 de tone de pesticide față de 1712 de tone estimate inițial. Astfel, este necesară continuarea acestor activități și pe perioada implementării Strategiei naționale de dezvoltare.

Deși volumul stocurilor de deșuri menajere solide este relativ mic, Republica Moldova continuă să se confrunte cu probleme în ceea ce privește depozitarea controlată și colectarea separată a deșeurilor. Pe parcursul anului 2006 s-a efectuat inventarierea rampelor de depozitare a deșeurilor menajere solide, care a constatat existența a 2667 de astfel de rampe, circa 60% dintre care erau neautorizate. Însă chiar și rampele autorizate nu corespund întotdeauna exigențelor de mediu. Deși un număr mare de gunoiști neautorizate au fost lichidate în ultimii ani, fără eforturi susținute din partea autorităților locale, inclusiv în vederea creării spațiilor amenajate de depozitare a deșeurilor, există pericolul ca ele să apară din nou.

Calitatea aerului atmosferic în Moldova este influențată substanțial de sursele externe de poluare a aerului. Din sursele interne de poluare cea mai importantă sursă este transportul auto, cu o pondere de circa 90% din emisiile sumare, iar în orașele mari - în special municipiile Chișinău și Bălți - de circa 95%. Cauza principală a emisiilor sporite în domeniul transportului auto este numărul relativ mare de autoturisme uzate.

Factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătății este apa. Nivelul de poluare a râurilor Republicii Moldova variază de la moderat (râurile Nistru și Prut) pînă la înalt (râurile mici). Apele subterane reprezintă principala sursă de apă potabilă pentru circa 70% din populație, dar multe fîntîni nu corespund normelor sanitaro-epidemiologice. Deși numărul locuințelor dotate cu sisteme centralizate de aprovizionare cu apă este în creștere, în același timp ele reprezintă doar 40% din total, majoritatea acestor sisteme fiind amplasate în mediul urban. Deși situația în domeniul alimentării cu apă s-a îmbunătățit, construcția apeductelor noi nu a fost susținută de construcția instalațiilor de purificare și tratare a apelor reziduale și a sistemelor de canalizare. Această situație creează un risc sporit de poluare a apelor.

În principalele râuri ale țării calitatea apei variază de la moderat poluată (Nistru, Prut) pînă la poluată (Răut, Bîc). Majoritatea resurselor de ape subterane nu corespund standardelor și cerințelor de calitate a apei potabile, avînd o concentrație excesivă de substanțe chimice nocive (fluor, fier, hidrogen sulfurat, cloruri, sulfati, mineralizare excesivă). Deosebit de nefavorabilă este situația în mediul rural, unde, în mare parte, populația utilizează apă din pînza freatică (132 mii de fîntîni, captaje, izvoare) și numai 17% din familii se alimentează din surse centralizate.

Astfel, pe termen mediu se impune necesitatea valorificării capitalului natural și dezvoltării economice cu folosirea unor tehnologii de protecție a mediului înconjurător. Principalele probleme cu care se confruntă Republica Moldova, cum ar fi gestionarea eficientă a deșeurilor, prevenirea poluării aerului și a apelor, prevenirea degradării solurilor, nu vor putea fi rezolvate fără eforturi susținute din partea autorităților locale.

Argumente

Unul dintre obiectivele de bază ale Strategiei naționale de dezvoltare constă în asigurarea unei dezvoltări regionale echilibrate. Dezvoltarea regională urmărește planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate pe întreg teritoriul țării. Aceasta se referă nu numai la implementarea unor politici de dezvoltare a regiunilor înapoiate, ci și la acele politici care țin de reducerea gradului de suprasolicitare a infrastructurii urbane, a nivelului de sărăcie urbană și

rurală, precum și, pe termen lung, integrarea mai eficientă a proceselor de amenajare a teritoriului cu cele de planificare economică, în special prin utilizarea mai eficientă a patrimoniului funciar.

Strategia națională de dezvoltare va susține dezvoltarea regională într-un cadru de politici coordonat, coerent și reciproc benefic. La nivel național, activitățile de implementare a politicii se vor axa pe următoarele domenii: infrastructură, servicii publice, mediul de afaceri, turism, mediul înconjurător, agricultură și dezvoltare rurală.

În vederea asigurării unei dezvoltări eficiente și creșterii social-economice în regiuni, existența unui program detaliat și cuprinzător de investiții publice - ca parte componentă a CCTM - apare ca o condiție absolut necesară. În acest sens, Republica Moldova va iniția procesul de coordonare a resurselor financiare cu rezultatele așteptate. La nivel regional, activitățile orientate spre creșterea competitivității și atractivității regiunilor de dezvoltare vor fi identificate în strategiile de dezvoltare regională.

Consolidarea capacității regionale este o premisă iminentă a unei dezvoltări regionale durabile. Din aceste considerente atenția va fi orientată spre fortificarea instituțională, spre sporirea capacității de absorbție în regiunile de dezvoltare, spre specializarea sectorului neguvernamental, precum și spre consolidarea capacităților de planificare și implementare ale autorităților administrației publice locale.

Scopul general al priorității

Realizarea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova prin corelarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare.

Obiective

5.1. Participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării, cu accent prioritar pe regiunile Nord, Centru și Sud

5.2. Accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de "poli de creștere" ai regiunilor

5.3. Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură

5.4. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat

5.5. Prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții

Programe și măsuri

5.1. Participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării, cu accent prioritar pe regiunile Nord, Centru și Sud

Argumente

Cancelaria de Stat va elabora Strategia națională de dezvoltare regională și Planul de acțiuni, în care va identifica modalitatea, locul și timpul de instituire a instituțiilor de dezvoltare regională, prevăzute în Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova. Scopul Strategiei naționale de dezvoltare regională va fi limitat la crearea și menținerea unui cadru de gestiune, de implementare, de finanțare, de monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale, fără a detalia conținutul strategiilor regionale de dezvoltare sau modalitatea în care regiunile își vor concepe dezvoltarea.

Principalul instrument de realizare a politicii de dezvoltare regională vor fi strategiile regionale de dezvoltare, elaborate cu participarea largă a autorităților publice, a organizațiilor neguvernamentale și a sectorului privat la nivel local și regional și coordonate cu consiliile regionale pentru dezvoltare și cu agențiile de dezvoltare regională. Strategiile vor identifica principalele probleme social-economice ale regiunilor, vor stabili prioritățile de dezvoltare și vor ghida domeniile de investiții în regiuni în termen mediu. Pentru a susține investițiile în domeniile și localitățile identificate, agențiile de dezvoltare regională vor încuraja crearea parteneriatelor orizontale între grupuri de comunități și sectorul privat.

Dezvoltarea regională derivă de la prioritățile de dezvoltare națională și asigură realizarea lor la nivel teritorial, inclusiv local și regional. În acest sens, prioritățile identificate în cadrul strategiilor de dezvoltare regională trebuie să fie discutate și coordonate cu politicile sectoriale la nivel național. Coordonarea politicilor și domeniilor de investiții va fi asigurată prin examinarea strategiilor de dezvoltare regională și prin aprobarea deciziilor de finanțare în cadrul CNCDR, precum și prin stabilirea unor alte mecanisme de coordonare.

Programe și măsuri

5.1.1. Consolidarea capacităților instituțiilor de dezvoltare regională pentru gestionarea proceselor de dezvoltare:

- (i) crearea și asigurarea funcționalității Direcției pentru dezvoltarea regională a Ministerului Administrației Publice Locale;
- (ii) finalizarea și aprobarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea regională;
- (iii) crearea și asigurarea funcționalității consiliilor regionale pentru dezvoltare și a agențiilor de dezvoltare regională în regiunile Nord, Centru și Sud;
- (iv) elaborarea și adoptarea strategiilor de dezvoltare regională cu participarea autorităților locale de nivelul întâi și de nivelul al doilea, a organizațiilor neguvernamentale și a sectorului privat în fiecare din cele trei regiuni;
- (v) crearea unui mecanism armonizat de finanțare pentru canalizarea fondurilor Guvernului și ale donatorilor internaționali în proiecte investiționale identificate în strategiile de dezvoltare regională;
- (vi) delimitarea competențelor între organele centrale de specialitate ale administrației publice și APL în conformitate cu Legea nr.435-XVI din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea

administrativă;

(vii) descentralizarea financiară și perfecționarea relațiilor interbugetare în scopul întăririi capacității financiare a APL pentru gestionarea serviciilor publice și proiectelor de investiții;

(viii) implementarea Strategiei naționale de instruire a funcționarilor publici și a aleșilor locali și crearea condițiilor pentru un nou management al resurselor umane;

(ix) promovarea femeilor în funcții decizionale ale APL;

(x) elaborarea unui mecanism transparent și eficient de monitorizare și evaluare pentru dezvoltarea regională;

(xi) crearea unui proces participativ puternic pentru maximizarea impactului investițiilor în dezvoltarea regională asupra celor săraci, asupra celor social excluși și asupra femeilor.

5.1.2. Dezvoltarea capacităților de cooperare interregională și transfrontalieră de valorificare a unor investiții eficiente în regiuni:

(i) încurajarea creării parteneriatelor orizontale între grupuri de localități, raioane, organizații neguvernamentale și întreprinderi private în vederea realizării proiectelor comune de dezvoltare regională;

(ii) planificarea comună și coordonată (între regiuni și transfrontalieră) a infrastructurii fizice, economice, sociale și de mediu;

(iii) administrarea comună a investițiilor în rîurile comune;

(iv) îmbunătățirea conectivității cu regiunile de frontieră (ajustarea căii ferate la hotarul cu România);

(v) promovarea schimbului cultural cu țările vecine și crearea ofertelor turistice comune.

5.2. Accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de "poli de creștere" ai regiunilor

Argumente

Selectarea localităților care, printr-o dezvoltare focusată, să se transforme în centre regionale trebuie bazată pe potențialul acestora de a stimula creșterea economică în orașele și în satele care intră în zona de influență și pe calitatea legăturilor de transport cu alte părți ale țării. În virtutea rolului prevăzut pentru centrele regionale, doar un număr mic de localități trebuie selectate pentru acest rol în vederea asigurării unui nivel necesar de concentrare a resurselor și a investițiilor.

Deși stabilirea și dezvoltarea centrelor regionale va constitui un element-cheie al politicii de dezvoltare regională pe parcursul implementării Strategiei, aceasta nu înseamnă că dezvoltarea se va limita la aceste centre și la zonele lor adiacente. Această abordare va contribui la crearea unei mase critice care va genera creșterea economică în alte orașe-țintă și în zonele lor mai largi de

influență. Pe teritoriul acestor zone va fi nevoie de crearea unei baze (development hubs) de importanță raională și/sau locală. În fiecare regiune un număr de orașe mici, mai mici decât centrul regional, vor începe să se dezvolte și vor îndeplini funcția de centru raional/local de dezvoltare care vor impulsiona creșterea economică și vor susține dezvoltarea satelor și a zonelor rurale din vecinătate.

Realizarea dezvoltării regionale echilibrate prin intermediul centrelor de creștere va fi complementată de politici multisectoriale menite să asigure acestor centre creșterea economică și să creeze condiții pentru ca activitatea economică locală să ofere comunităților locale destule oportunități pentru a-și asigura locuri de muncă cu venituri acceptabile.

Programe și măsuri

5.2.1. Promovarea unor instrumente eficiente pentru facilitarea convergenței, dezvoltării și creșterii economice a orașelor, precum și consolidarea rețelei orașelor mici:

- (i) elaborarea și adoptarea unei strategii naționale de amenajare a teritoriului, care va stabili politicile indicative în relație cu amplasarea întreprinderilor industriale, a spațiilor locative, a terenurilor agricole, a zonelor turistice naționale și a rutelor turistice și patrimoniului cultural;
- (ii) crearea condițiilor avantajoase pentru investitori în zonele defavorizate;
- (iii) dezvoltarea infrastructurii economice (zone economice libere, parcuri industriale, centre de logistică) în localitățile-cheie;
- (iv) promovarea marketingului capacităților regionale vizavi de investițiile străine (info-centre, servicii organizate);
- (v) restructurarea și modernizarea sectorului industrial așa încât să permită crearea clusterelor;
- (vi) crearea rețelelor de orașe bazate pe potențialul și interesul comun de dezvoltare;
- (vii) promovarea marketingului brandurilor și a practicilor de succes ale orașelor.

5.3. Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură

Argumente

Ponderea înaltă a populației rurale și a suprafeței ocupate de spațiul rural fac ca problema dezvoltării rurale în Moldova să capete o importanță națională. Problema dezvoltării economiei rurale este una complexă, care necesită o abordare intersectorială și teritorială (regională). Agricultură va continua să rămână esențială pentru dezvoltarea economiei rurale, fiind în multe localități principala activitate economică disponibilă. Viitorul agriculturii este de neconceput fără diversificarea și reînnoirea economiei rurale în totalitate, deoarece agricultura poate fi eficientă numai în contextul dezvoltării rurale.

Modificările structurale din ultimii ani au contribuit la crearea unui sector agricol individual vast.

Cea mai mare parte a întreprinderilor individuale încă nu au reușit să se adapteze la noile condiții de piață. Tendința producerii agricole spre autoconsum și lipsa de viabilitate economică a multor întreprinderi din sector se datorează multiplelor constrângeri, atât la nivel de ofertă, cât și la nivel de cerere. Oferta inadecvată de produse agricole de calitate reprezintă motivul oportunităților insuficiente de comercializare, iar aceasta, la rândul ei, este strâns legată de eșecurile la nivel de cerere, cum ar fi subdezvoltarea lanțurilor valorice coordonate pe verticală, al căror rol este de a crea și forma cererea și de a stabili standardele pentru produsele agricole pe baza cerințelor pieței. Utilizarea insuficientă a potențialului de cercetare - inovare, nivelul redus al culturii manageriale, în pas cu evoluția economiei de piață, sînt, de asemenea, cauzele nivelului scăzut de competitivitate a produselor agroalimentare.

Creșterea performanței sectorului agricol impune o schimbare în două direcții: creșterea eficienței agriculturii și a competitivității produselor agroalimentare și, în consecință, reducerea numărului de persoane implicate în agricultură. Un randament înalt al sectorului agroalimentar poate fi atins prin aplicarea tehnologiilor moderne, care ar asigura o productivitate sporită, o calitate superioară, o eficiență economică și, în final, o competitivitate a produselor moldovenești pe arena internațională. Aceasta presupune acțiuni care se vor concentra pe crearea unui mediu investițional favorabil pentru întreprinderile agricole și de prelucrare, atragerea surselor financiare din țară și din străinătate pentru dezvoltarea infrastructurii de producere și de comercializare, dezvoltarea capitalului uman, dezvoltarea potențialului de cercetare științifică și de inovare, îmbunătățirea administrării riscurilor, conservarea și utilizarea eficientă a resurselor naturale.

Pe măsura implementării reformelor structurale, a aplicării tehnologiilor moderne, numărul persoanelor ocupate în agricultură se va micșora. Transferul forței de muncă de la activități agricole la activități neagricole necesită o evaluare a instruirii, a calificărilor și abilităților, precum și a nevoilor de instruire continuă. Un alt set de măsuri ce trebuie abordat privește educația și calificarea forței de muncă din mediul rural, astfel încât să poată accede la alte activități economice neagricole. În acest context, este necesar un efort concentrat și hotărît de a crea și de a dezvolta condiții îmbunătățite pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale, pentru atragerea investițiilor în noile afaceri în mediul rural, ceea ce ar conduce nu numai la rezolvarea problemelor sociale, dar și la sporirea productivității economiei rurale, în particular, și a competitivității economiei naționale, în general.

Programe și măsuri

5.3.1. Creșterea performanței sectorului agricol și a competitivității produselor agroalimentare:

- (i) îmbunătățirea managementului terenurilor agricole și protecția complexă a solurilor;
- (ii) îmbunătățirea administrării riscurilor naturale, conservarea și utilizarea eficientă a resurselor naturale;
- (iii) modernizarea infrastructurii de producere și de dezvoltare a infrastructurii de piață a produselor agroalimentare;

- (iv) reorganizarea serviciilor/sistemelor sanitare veterinare și fitosanitare armonizate la cerințele Uniunii Europene în scopul asigurării inofensivității produselor alimentare și promovarea exporturilor;
- (v) îmbunătățirea calității educației în domeniul agrar, inclusiv a formării profesionale continue;
- (vi) fortificarea serviciilor de extensiune rurală (servicii de informare și consultanță în agricultură și dezvoltare rurală);
- (vii) reformarea și consolidarea sistemului de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică a sectorului agroalimentar;
- (viii) crearea unui parteneriat eficient între știință, educație și extensiune în agricultură.

5.3.2. Dezvoltarea unui mediu favorabil pentru consolidarea sectorului IMM și a abilităților antreprenoriale în spațiul rural:

- (i) consolidarea antreprenoriatului în orașe și în sate prin facilitarea accesului la servicii (ghișee unice în cadrul APL, centre informaționale de business, rețele de distribuție și comercializare a produselor);
- (ii) dezvoltarea culturii antreprenoriale în mediul rural prin programe educaționale, prin business incubatoare etc.;
- (iii) dezvoltarea serviciilor de susținere a businessului rural;
- (iv) dezvoltarea activităților rurale neagricole, în special în cadrul IMM, inclusiv în întreprinderile agricole, prin programe și proiecte sectoriale (servicii, telecomunicații, transport etc.);
- (v) dezvoltarea capacităților pentru valorificarea potențialului turistic prin identificarea și promovarea unui număr redus de produse și servicii foarte competitive (niche approach) și consolidarea cooperării în domeniul turismului cu țările vecine.

5.4. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat

Argumente

În pofida faptului că în Republica Moldova există, practic, toate elementele de infrastructură, distribuția acestora este neuniformă. În unele regiuni calitatea proastă a infrastructurii generează obstacole semnificative în dezvoltarea social-economică, scade atractivitatea investițională a regiunilor și nu corespunde cerințelor moderne de dezvoltare. Această situație este caracteristică tuturor elementelor de infrastructură regională (drumuri, sisteme de aprovizionare cu gaze naturale, apă, energie, infrastructura socială, de mediu etc.).

În același timp, fără o îmbunătățire considerabilă a infrastructurii regionale nu putem miza pe reducerea disparităților în dezvoltarea regională și asigura sporirea competitivității regiunilor.

Regiunile pot deveni entități economice atractive doar în condițiile creării infrastructurii care ar corespunde cerințelor economiei moderne.

Fiecare regiune de dezvoltare va defini principalele domenii deficitare și priorități în dezvoltarea propriei infrastructuri, bazându-se pe analiza statutului și a rolului său în asigurarea dezvoltării social-economice durabile. În identificarea priorităților regiunile se vor axa pe utilizarea maximă a oportunităților de cooperare interregională și transfrontalieră.

În același timp, experiența țărilor europene ne demonstrează că cea mai eficientă politică regională combină eforturile autorităților centrale, regionale și locale, ale sectorului privat și ale organizațiilor neguvernamentale. Parteneriatele publice private pot, de asemenea, fi un instrument eficient de livrare a serviciilor publice acolo unde sînt necesare investiții substanțiale pe care statul nu le poate asigura.

Programe și măsuri

5.4.1. Concentrarea resurselor și capacităților financiare pentru implementarea proiectelor în domeniul social, al transportului, al serviciilor publice și al protecției mediului:

(i) sporirea capacităților regiunilor de a elabora și de a implementa proiecte de dezvoltare a infrastructurii;

(ii) studierea situației existente referitoare la infrastructură și:

necesitatea de investiții,

capacitatea de absorbție a investițiilor,

fezabilitatea investițiilor,

impedimentele (financiare, legale etc.) în calea realizării proiectelor investiționale;

(iii) implementarea instrumentelor și a mecanismelor eficiente în promovarea parteneriatelor public-private în regiuni.

5.4.2. Crearea infrastructurii informaționale pentru susținerea unui proces de guvernare eficient și transparent:

(i) implementarea Strategiei naționale de edificare a societății informaționale - "Moldova electronică";

(ii) crearea Infrastructurii de date geografice spațiale a Republicii Moldova și integrarea în spațiul internațional;

(iii) ameliorarea calității procesului decizional prin implicarea în acest proces a consumatorilor serviciilor informaționale create.

5.5. Prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții

Argumente

Dezvoltarea durabilă a țării și a întregii societăți este posibilă numai prin asigurarea unor factori de mediu calitativi care să contribuie la menținerea calității vieții și sănătății. Calitatea mediului are o legătură directă și cu performanța economică a țării, afectând producția agricolă și dezvoltarea economică rurală.

Factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătății este apa. În acest sens sînt necesare acțiuni concrete în vederea diminuării impactului negativ al apelor potabile de calitate nesatisfăcătoare asupra sănătății populației. Degradarea mediului înconjurător de la acumularea diverselor deșeuri reprezintă cel mai agresiv factor care contribuie la scăderea atît a calității sănătății, cît și a duratei vieții populației. Volumul deșeurilor menajere solide și a celor de producere, evacuate în mediul ambiant s-a majorat esențial în ultimele decenii, ca rezultat al lipsei tehnologiilor de prelucrare, de neutralizare și de eliminare a acestora, influențînd negativ asupra mediului și sănătății populației.

Politica de mediu va fi implementată prin implicarea activă a autorităților publice locale în sistemul de gestionare a resurselor naturale. În acest sens vor fi întreprinse măsuri pentru delimitarea clară a competențelor între autoritățile centrale și locale, pentru sporirea capacităților autorităților publice abilitate, precum și pentru creșterea gradului de conștientizare a populației privind efectele negative ale unor activități asupra calității mediului înconjurător.

Implementarea politicii de mediu este costisitoare și va necesita contribuții din partea bugetului de stat și bugetelor locale, din partea Fondului Ecologic Național și din partea surselor externe de finanțare. În acest sens, sînt importante acțiunile ce încurajează participarea sectorului privat la activitatea de protecție a mediului (cum ar fi aprobarea standardelor de calitate ecologică), precum și descentralizarea unor măsuri la nivel de comunitate (cum ar fi crearea sistemelor autonome de aprovizionare cu apă în localitățile unde conectarea la o țeavă centralizată este prea costisitoare).

Programe și măsuri

5.5.1. Utilizarea eficientă a resurselor naturale, menținerea calității mediului înconjurător ca factor ce asigură sănătatea și calitatea vieții:

- (i) prevenirea și reducerea degradării resurselor naturale și eficientizarea utilizării acestora, cu accent special asupra măsurilor de prevenire a eroziunii solurilor;
- (ii) îmbunătățirea sistemului de gestionare a deșeurilor în scopul reducerii cantității și a impactului acestora, inclusiv prin crearea infrastructurii de depozitare și de prelucrare a deșeurilor;
- (iii) managementul, depozitarea controlată și distrugerea substanțelor chimice toxice și a poluanților organici persistenți;

- (iv) extinderea rețelei de aprovizionare cu apă și canalizare, inclusiv prin încurajarea creării unor sisteme descentralizate acolo unde aprovizionarea centralizată este exagerat de costisitoare;
- (v) colaborarea multilaterală privind monitorizarea și protecția bazinelor râurilor Prut și Nistru, inclusiv gestionarea apelor, pescuitul și irigarea;
- (vi) eficientizarea consumului de energie, promovarea energiei regenerabile și a producerii mai pure;
- (vii) modernizarea și eficientizarea sistemului național de monitoring privind starea și evoluția condițiilor hidrometeorologice, inclusiv a hazardelor naturale și a calității mediului;
- (viii) extinderea ariilor naturale protejate și protecția florei și faunei;
- (ix) ridicarea gradului de împădurire, inclusiv prin împădurirea terenurilor agricole degradate, prin plantarea și regenerarea fișilor împădurite de protecție a terenurilor agricole, cu utilizarea oportunităților noi de finanțare a procesului de împădurire din contul creditelor de carbon;
- (x) perfecționarea controlului de stat pentru asigurarea executării legislației în domeniul protecției mediului și a utilizării durabile a resurselor naturale.

Indicatorii de monitorizare

Indicatorul (toți indicatorii urmează a fi dezagregați pe regiuni)	Sursa
Ponderea populației urbane, total populație în regiune, %	Biroul Național de Statistică
Ponderea locuințelor dotate cu canalizare (media pe regiune), %	Biroul Național de Statistică
Ponderea locuințelor dotate cu sisteme de aprovizionare cu apă (media pe regiune), %	Biroul Național de Statistică
Investiții în capital fix, milioane lei	Biroul Național de Statistică
Volumul producției industriale, milioane lei	Biroul Național de Statistică
Investiții în capital fix pe cap de locuitor, mii lei	Biroul Național de Statistică
Volumul producției industriale pe cap de locuitor, mii lei	Biroul Național de Statistică
Numărul întreprinderilor raportoare	Biroul Național de Statistică
Numărul salariaților, mii	Biroul Național de Statistică
Salariul mediu lunar pe regiune în raport cu salariul mediu lunar pe țară, %	Biroul Național de Statistică
Ponderea terenurilor irigate în totalul terenurilor agricole (media pe regiune), %	Agenția Relații Funciare și Cadastru
Ponderea terenurilor erodate în totalul terenurilor agricole (media pe regiune), %	Agenția Relații Funciare și Cadastru
Total drumuri publice locale la sfârșitul anului, km, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă	Biroul Național de Statistică
Formarea deșeurilor, mii tone	Biroul Național de Statistică
Utilizarea deșeurilor, mii tone	Biroul Național de Statistică
Ponderea terenurilor acoperite cu pădure, %	Agenția pentru Silvicultură "Moldsilva"
Ponderea ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice, %	Ministerul Mediului
Ponderea populației cu acces la surse îmbunătățite de apă, %	Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă
Ponderea populației cu acces la salubritate îmbunătățită, %	Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului

VI. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE

1. Contextul general

În procesul implementării Strategiei va fi desfășurată monitorizarea permanentă a realizării acțiunilor și a rezultatelor obținute pentru ca, în caz de necesitate, să fie operate modificări în politicile promovate și în acțiunile întreprinse.

Scopul monitorizării constă în corelarea priorităților, obiectivelor și țăntelor Strategiei cu rezultatele implementării acestui plan, pentru ca ulterior să fie efectuată o evaluare cât mai corectă a modului de realizare a Strategiei și a impactului acesteia asupra dezvoltării economice și nivelului de trai al populației. În particular, procesul de monitorizare și evaluare va contribui la:

- (i) analiza situației curente și a tendințelor în realizarea obiectivelor Strategiei;
- (ii) analiza modului de realizare a planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei;
- (iii) evaluarea corectă a rezultatelor finale obținute.

Cadrul instituțional pentru monitorizarea și evaluarea Strategiei

Funcția de supraveghere a proceselor și activităților de planificare strategică în domeniul politicii social-economice orientate spre dezvoltarea durabilă a țării și creșterea calității vieții populației va fi exercitată de Consiliul Național pentru Dezvoltarea Durabilă, condus de Președintele Republicii Moldova. Sarcinile Consiliului Național pentru Dezvoltarea Durabilă vor fi:

- (i) supravegherea activităților de implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei;
- (ii) evaluarea rezultatelor intermediare și finale ale Strategiei;
- (iii) aprobarea planurilor anuale de acțiuni pentru implementarea Strategiei și a rapoartelor anuale privind implementarea Strategiei;
- (iv) elaborarea recomandărilor privind politicile de dezvoltare economică și socială în domeniul dezvoltării durabile.

Coordonarea întregului proces de monitorizare și evaluare a rezultatelor implementării Strategiei va fi efectuată de către Comitetul interministerial responsabil de coordonarea procesului de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei, denumit în continuare - *Comitetul interministerial*, constituit din conducătorii autorităților administrației publice centrale, în frunte cu prim-viceprim-ministrul. Comitetul interministerial va convoca ședințe cel puțin de două ori pe an, beneficiind de suport logistic din partea Ministerului Economiei și Comerțului. Comitetul interministerial va avea următoarele funcții de bază:

- (i) stabilirea și aprobarea agendei de activități în procesul de monitorizare, evaluare și raportare

privind realizarea Strategiei;

(ii) evaluarea progreselor în realizarea obiectivelor și țințelor Strategiei în baza datelor monitorizării;

(iii) examinarea și aprobarea rapoartelor semianuale și anuale privind implementarea Strategiei;

(iv) examinarea propunerilor partenerilor de implementare și cele ale Consiliului de participare la acțiunile de perfecționare a procesului de monitorizare și a întregului proces de implementare a Strategiei;

(v) analiza progresului implementării Strategiei în cadrul întrunirilor periodice cu partenerii de implementare;

(vi) formularea recomandărilor pentru Guvern privind perfecționarea procesului de implementare a Strategiei.

Consiliul pentru participare va susține eforturile Guvernului în procesul de implementare a Strategiei, interacționând în calitate de facilitator al participării tuturor părților interesate la nivel central și local, atât din cadrul, cât și din afara Guvernului. Consiliul de participare include reprezentanți ai diferitelor grupuri constituente, în particular ai autorităților publice centrale și locale, ONG-urilor, sectorului privat, sindicatelor și donatorilor. În scopul îmbunătățirii dialogului cu părțile interesate, autoritățile ei publice centrale vor consolida parteneriatul pe sectoare, inclusiv prin desemnarea, în cadrul unităților de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor, a unei persoane responsabile de participare.

În procesul de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei, Consiliul pentru participare va avea următoarele sarcini:

(i) asigurarea transparenței în implementarea Strategiei;

(ii) mobilizarea și facilitarea participării societății civile și a altor părți interesate în procesul de implementare a documentului strategic;

(iii) crearea unui mediu favorabil dialogului continuu și deschis participării părților interesate în soluționarea problemelor și provocărilor în perioada de implementare;

(iv) consolidarea cadrului instituțional de interacțiune continuă între autoritățile publice și societatea civilă;

(v) facilitarea monitorizării și evaluării independente a implementării și impactului politicilor publice din cadrul Strategiei;

(vi) asigurarea elaborării și implementării unei strategii eficiente de comunicare și diseminarea largă și operativă a informației relevante către parteneri etc.;

(vii) examinarea și prezentarea recomandărilor la rapoartele semianuale și anuale privind

implementarea Strategiei;

(viii) elaborarea și prezentarea recomandărilor în procesul de actualizare a planului de implementare a Strategiei în baza rapoartelor oficiale și evaluărilor independente.

Ministerul Economie va îndeplini rolul de coordonator tehnic al procesului de implementare și monitorizare, realizat de autoritățile administrației publice centrale și locale. Funcțiile Ministerului Economiei și Comerțului vor fi:

(i) coordonarea procesului de monitorizare la nivel interministerial și interregional;

(ii) analiza complexă a impactului politicilor asupra realizării obiectivelor Strategiei la nivel național.

Ministerul Economie va fi responsabil pentru coordonarea interministerială și interregională, îndeplinind următoarele funcții:

(i) analiza și evaluarea situației curente, a tendințelor economice și sociale;

(ii) monitorizarea permanentă a rezultatelor finale și intermediare la nivel național;

(iii) evaluarea progreselor în realizarea obiectivelor și țintelor Strategiei;

(iv) evaluarea impactului politicilor formulate în Strategie;

(v) consultarea autorităților administrației publice centrale și locale în materie de monitorizare, colectare a informațiilor, analiză și elaborare a rapoartelor;

(vi) elaborarea și prezentarea pentru autoritățile administrației publice centrale și locale a formularelor-standard de rapoarte și a cerințelor față de conținutul rapoartelor semianuale și anuale;

(vii) îndeplinirea funcțiilor de secretariat al Comitetului interministerial;

(viii) prezentarea în adresa Guvernului și Comitetului interministerial a propunerilor și recomandărilor privind perfecționarea politicilor și Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei;

(ix) elaborarea rapoartelor semianuale și anuale sintetizate privind implementarea Strategiei;

(x) diseminarea rezultatelor monitorizării și rapoartelor către părțile interesate.

În cadrul autorităților administrației publice centrale monitorizarea va fi realizată de către direcțiile de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor sau, în lipsa acestora, de către alte subdiviziuni desemnate responsabile pentru monitorizare prin ordinul conducătorului autorității respective. Funcțiile de bază ale subdiviziunilor responsabile pentru monitorizare și evaluare vor consta în:

(i) colectarea informațiilor și administrarea bazei de date necesare pentru monitorizare;

- (ii) analiza situației și tendințelor în domeniile de competență, care reprezintă obiectul implementării Strategiei;
- (iii) monitorizarea realizării planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei și a rezultatelor realizării politicilor;
- (iv) analiza impactului politicilor și a acțiunilor întreprinse asupra realizării obiectivelor și țintelor stabilite;
- (v) formularea propunerilor privind perfecționarea planului de implementare și a politicilor pe baza rezultatelor monitorizării;
- (vi) elaborarea rapoartelor semianuale și anuale.

La nivel local, monitorizarea va fi realizată de direcțiile/secțiile economie ale consiliilor raionale, municipale, unității teritoriale autonome Găgăuzia. Monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Strategiei la nivel de regiuni vor fi efectuate de către **Cancelaria de Stat** în cooperare cu Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR), creat prin Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova în scopul aprobării, promovării și coordonării la nivel național a obiectivelor politicii de dezvoltare regională. Pe întreaga durată a procesului, instituțiile implicate vor beneficia de asistența consultativă necesară oferită de **Ministerul Economie** în materie de colectare a informațiilor, selectare a indicatorilor pentru monitorizare, analiză și elaborare a rapoartelor.

Ministerul Finanțelor va oferi suportul consultativ necesar Ministerului Economiei și Comerțului și celorlalte autorități ale administrației publice, inclusiv celor locale, implicate în procesul de monitorizare și evaluare, în special în contextul evaluării impactului financiar al politicilor și corelării acestora cu Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu.

Figura 9. Cadrul Instituțional al procesului de monitorizare și evaluare a implementării

2. Instrumentele pentru monitorizarea și evaluarea Strategiei

Pentru monitorizarea și evaluarea rezultatelor implementării Strategiei vor fi utilizate atât datele statistice furnizate de către Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei, cât și datele administrative colectate de către autoritățile administrației publice centrale.

În procesul de monitorizare a Strategiei va fi utilizat un set de indicatori de măsurare a rezultatelor generale ale implementării prevederilor stabilite în funcție de priorități (anexa nr.1). Acești indicatori sînt, în mare parte, indicatori de măsurare a celor mai semnificative rezultate generale ale implementării Strategiei. În același timp, pentru a obține informații mai detaliate despre situația curentă și rezultatele implementării, autoritățile administrației publice centrale și locale responsabile vor utiliza în procesul de monitorizare un set mai mare de indicatori dezagregați după domeniile de competență. Pentru a edifica un tablou întregit al implementării Strategiei pe fiecare

domeniu, în procesul de monitorizare și evaluare autoritățile implicate vor utiliza, de asemenea, rezultatele studiilor, analizelor și sondajelor comparative naționale și internaționale.

În vederea perfecționării calității informațiilor utilizate de autoritățile administrației publice centrale și locale în procesul de monitorizare a implementării Strategiei va fi consolidată interacțiunea lor cu Biroul Național de Statistică. Vor fi identificate necesitățile suplimentare ale autorităților administrației publice ce țin de indicatorii statistici pentru măsurarea rezultatelor, care vor fi discutați și coordonați cu specialiștii Biroului Național de Statistică și vor fi propuși pentru includere în Programul lucrărilor statistice. Pe termen mediu, o parte din indicatorii colectați de către Biroul Național de Statistică vor fi ajustați rigorilor Strategiei, fiind, de asemenea, inițiată estimarea unui set de indicatori noi, îndeosebi în așa domenii precum dezvoltarea regională, competitivitatea IMM, cercetarea și inovarea și statistica de gen. În special, îmbunătățirea instrumentelor pentru monitorizarea și evaluarea Strategiei va viza:

(i) perfecționarea sistemului de indicatori și a metodologiilor de calcul al acestora;

(ii) îmbunătățirea modului de colectare a informației statistice în conformitate cu standardele internaționale, îndeosebi cele ale Uniunii Europene;

(iii) perfecționarea sistemului de cercetări statistice, în special prin excluderea rapoartelor statistice cu randament informațional mic, ceea ce va permite micșorarea presiunii informaționale asupra agenților economici, utilizarea mai eficientă a resurselor bugetare și umane;

(iv) perfecționarea tehnologiilor informaționale prin:

elaborarea concepției sistemului informațional al Biroului Național de Statistică și lansarea implementării etapizate a acestuia; asigurarea accesului la sursele administrative de date deținute de autoritățile administrației publice centrale și locale;

(v) îmbunătățirea calității publicațiilor, diseminarea informației statistice și promovarea utilizării eficiente a informației statistice de către utilizatori;

(vi) consolidarea capacităților organelor statisticii oficiale și ale autorităților publice centrale și locale în vederea elaborării informației statistice și administrative relevante, asigurând producerea și utilizarea eficientă a acesteia.

3. Cadrul de timp pentru monitorizarea și evaluarea Strategiei

Procesul de monitorizare și evaluare, precum și cel de prezentare a rapoartelor preliminare pentru Strategie va fi corelat cu cel specific altor strategii și programe naționale, precum și cu procesul de elaborare a CCTM.

Anual, **Ministerul Economie**, cu suportul autorităților administrației publice centrale și locale implicate în proces, va elabora Raportul de evaluare a implementării Strategiei Naționale de Dezvoltare a Republicii Moldova pe anii 2008-2011.

Concomitent cu analiza realizării priorităților stabilite de Strategie, va fi efectuată monitorizarea îndeplinirii Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei. Planul în cauză va conține acțiuni concrete, ce susțin una din cele două condiții primordiale și cinci priorități ale Strategiei. Acțiunile vor fi elaborate de autoritățile administrației publice responsabile pentru implementarea lor ulterioară, în conformitate cu Instrucțiunile cu privire la modul de elaborare, evaluare și selectare a propunerilor pentru Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei. Fiecare acțiune va fi însoțită de costuri de implementare, de indicatori și ținte pentru monitorizarea și evaluarea acesteia. Planul de acțiuni pentru implementarea anuală a Strategiei va fi actualizat și ajustat conform situației curente și va fi aprobat de Guvern pînă la data de 31 decembrie.

Ministerul Economie va monitoriza procesul de îndeplinire a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei și, în comun cu autoritățile administrației publice responsabile, va elabora rapoarte semianuale privind realizarea acțiunilor preconizate.

Constatările și concluziile rapoartelor semianuale și anuale vor servi ca bază pentru perfecționarea continuă și actualizarea anuală a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei, contribuind la armonizarea procesului de planificare strategică cu procesul de planificare bugetară (CCTM).

Rezultatele implementării Strategiei vor fi discutate anual în cadrul forumurilor naționale, în vederea informării publicului larg, obținerii propunerilor și recomandărilor privind perfecționarea politicilor și planurilor de acțiuni pentru realizarea obiectivelor și țintelor Strategiei. Aceste propuneri și recomandări vor fi luate în considerare la definitivarea rapoartelor anuale privind implementarea Strategiei. După definitivarea în baza propunerilor parvenite în cadrul discuțiilor publice, rapoartele anuale vor fi aprobate de Guvern.

VII. RISCURILE IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE

Realizarea Strategiei depinde, în mare măsură, de capacitatea Guvernului de a-și asuma în întregime agenda de politici propuse și de a asigura realizarea consecventă a acestora de către toate instituțiile constituente. Implementarea documentelor strategice anterioare, în special a SCERS și PARMUE, oferă o experiență elocventă la capitolul eventualelor riscuri pentru realizarea integrală a programelor Guvernului.

Astfel, pornind de la experiența anterioară în realizarea programelor strategice, precum și de la evoluțiile macroeconomice recente, putem concluziona că implementarea Strategiei este asociată cu următoarele riscuri:

- (i) apariția unor șocuri externe care ar putea periclita realizarea obiectivelor macroeconomice, soldându-se, de asemenea, cu subminarea activității la nivel microeconomic;
- (ii) o eventuală sistare sau reducere a alocărilor prevăzute și convenite anterior pentru finanțarea anumitor programe sau politici;
- (iii) supravegherea insuficientă a modului de utilizare a resurselor alocate pentru realizarea acțiunilor;

(iv) capacitatea scăzută a țării de asimilare a resurselor prevăzute pentru realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei;

(v) o eventuală schimbare de politici, în contradicție cu reformele stabilite în cadrul Strategiei.

Suplimentar la aceste riscuri majore, Guvernul este conștient de posibilitatea apariției altor probleme care ar putea submina implementarea consecventă a Strategiei. Astfel, spectrul vast de probleme pe care Guvernul încearcă să le soluționeze prin intermediul Strategiei va solicita implicarea deplină a tuturor părților interesate (societatea civilă, mediul academic, sectorul privat, donatorii etc.) în procesul de implementare și monitorizare a Strategiei. Procesul de participare este, la fel, asociat cu anumite riscuri, cum ar fi: incapacitatea autorităților de a ajunge la un numitor comun cu părțile terțe, promovarea unor acțiuni nejustificate etc., care pot fi minimizeze prin consolidarea capacităților administrației publice.

Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru a nu admite emergența acestor riscuri, iar în cazul declanșării acestora - va depune eforturi pentru a atenua impactul negativ asupra țării în general și asupra populației în particular. În acest context, Guvernul va consolida capacitățile sale de administrare și de utilizare eficientă a resurselor pentru implementarea măsurilor stabilite în Strategie.

ANEXE

Anexa nr.1

Indicatorii de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Naționale de Dezvoltare

Indicatorii de monitorizare	Sursa	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007, sem.I
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Obiectivul fundamental: Creșterea calității vieții populației prin consolidarea fundamentului pentru o creștere economică susținută, durabilă și incluzivă									
PIB per capita, dolari SUA	BNS	354	408	459	548	721	831	936	...
Ponderele populației sub pragul absolut al sărăciei, %	BNS	67,8	54,6	40,4	29	26,5	29,1	30,2 ¹	X
Condiția primordială I. Asigurarea stabilității macroeconomice									
PIB nominal, mil. lei	BNS	16020	19052	22556	27619	32032	37652	44069	23843
Rata de creștere a PIB, % față de anul precedent	BNS	2,1	6,1	7,8	6,6	7,4	7,5	4	8,0
Ritmul inflației (față de perioada respectivă a anului precedent), %	BNS	31,1	9,6	5,2	11,6	12,4	11,9	12,7	11,3
Ritmul inflației la sfârșit de an, %	BNS	18,4	6,3	4,4	15,7	12,5	10,0	14,1	3,9 ²
Cursul oficial mediu anual de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA, lei/dolari SUA	BNM	12,43	12,87	13,57	13,94	12,33	12,6	13,13	12,6
Dolarizarea depozitelor, %	BNM	48,8	44,8	47,2	50,1	44,7	41,8	49,1	47,3
Datoria externă totală în raport cu PIB, %	BNM	133,1	113,5	109,6	97,7	73,0	69,6	74,0	77,4 ³
Datoria de stat externă în raport cu PIB, %	MF	60,4	48,1	44,4	36,0	25,7	22,4	21,0 ⁴	X

Deservirea datoriei de stat externe în raport cu veniturile fiscale ale bugetului de stat, %	MF	30,4	48,2	27,7	18,1	24,0	9,5	10,0	6,7
Deficitul (-) / excedentul (+) bugetului public național în raport cu PIB, %	MF	-2,5	0,6	-1,7	1,0	0,2	1,5	-0,3	-0,2
Balanța comercială cu bunuri (prețuri FOB) și servicii în raport cu PIB, %	BNM	-25,7	-23,8	-25,2	-33,8	-30,0	-40,6	-47,6	-54,2*
Balanța contului curent în raport cu PIB, %	BNM	-7,6	-1,8	-1,2	-6,8	-2,2	-8,1	-11,9	-21,1*
Volumul rezervelor valutare oficiale, în luni de import	BNM	2,75	2,52	2,49	2,10	2,67	2,63	2,97	2,58
Veniturile rezidenților din munca peste hotare și transferurile de peste hotare ale angajaților în raport cu PIB (intrările), %	BNM	13,8	16,4	19,4	24,4	27,0	30,6	35	34*
Condiția primordială II. Consolidarea capacităților administrației publice									
Numărul de funcționari publici ai autorităților administrației publice centrale ⁵ la sfârșitul anului), persoane	BNS	9232	9716	12450	11706	12401	12634	13140	13203
Numărul de funcționari publici ai autorităților administrației publice locale (la sfârșitul anului), persoane	BNS	5077	6767	7950	7881	7928	8015	8012	7988
Numărul funcționarilor autorităților administrației publice centrale în raport cu numărul total de salariați (la începutul anului), %	BNS	1,2	1,3	1,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,8
Numărul funcționarilor autorităților administrației publice locale în raport cu numărul total de salariați (la începutul anului), %	BNS	0,6	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
Coraportul salariului mediu lunar în autoritățile administrației publice la salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie, %	BNS	126,9	136,5	142,9	117,9	109,2	103,4	127,5	121,5
Prioritatea I. Consolidarea unui stat democratic modern bazat pe principiul supremației legii									
Numărul de cereri adresate la CEDO, inclusiv cererile care au fost comunicate Guvernului, inclusiv cazurile câștigate de către aplicanți	MJ		44	253	357	441	632	621	...
Numărul de cereri adresate la CEDO din partea deținuților	MJ		7	4	64	53	46	99	15
Numărul de hotărâri judecătorești parvenite spre executare inclusiv cele neexecutate	MJ		1	0	0	10	13	19	20
	MJ				106041	116840	106597	43866	24499...
	MJ				32661	44587	41547	11268	12814

Numărul de cereri parvenite în instanțe pe cauze civile și de contencios administrativ, cu excepția instanțelor economice	MJ	50674	56214	55512	58138	56402	56264	62179	34312
Numărul de adresări pentru proceduri alternative	MJ								
Indicele de percepere a corupției (IPC) ⁶	Transparency International	2,6	3,1	2,1	2,4	2,3	2,9	3,2	X
Nivelul de încredere în poliție, procentul persoanelor intervievate care nu au încredere în poliție	Barometrul opiniei publice	-	-	-	63,1	63,1	58,6	60,0	
Numărul de infracțiuni legate de traficul de ființe umane	Procuratura/MAI			91	260	382	397	468	287
Numărul de cazuri de violență în familie care au condus la omoruri și vătămări corporale grave	MAI	177	85	133	100	63	39	50	13
Numărul de procese-verbale întocmite în cazurile de vătămări corporale ușoare	MAI	3673	3454	3028	3204	3440	2551	2121	824
Prioritatea II. Reglementarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării									
Numărul de persoane asistate prin intermediul programelor derulate de autoritățile publice ale Republicii Moldova	MR								
Numărul proiectelor elaborate pentru reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii în zonele afectate de conflict	MR								
Numărul de proiecte implementate sau aflate în curs de implementare pentru reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii în zonele afectate de conflict	MR								
Prioritatea III. Sporirea competitivității economiei naționale									
Valoarea adăugată brută, milioane lei, prețuri curente	BNS	14022	16773	19689	23523	27518	31616	36669	19885,1
<i>agricultura, economia vînatului și silvicultura; pescuitul</i>		4071	4271	4742	5062	5633	6175	6636	1567,3
<i>industria</i>		2614	3564	3901	4860	5468	5936	6327	3526,6
<i>serviciile</i>		7717	9370	11510	14248	17146	20262	24699	15536,4
Populația ocupată în economie, mii persoane	BNS	1515	1499	1505	1356	1316	1319	1271	1326,1 ⁷
<i>agricultura, economia vînatului și silvicultura; pescuitul</i>		766	764	747	583	533	537	415	485,9
<i>industria</i>		161	165	171	164	162	159	160	161,5
<i>serviciile</i>		588	570	587	609	621	623	696	678,7
Exporturile de bunuri în raport cu PIB, %	BNM	36,6	38,2	38,7	39,9	37,9	36,5	31,3	33,4*
Ponderele exporturilor în suma totală, %	BNS								
<i>țările CSI</i>		58,6	60,9	54,4	53,6	51,0	50,5	40,3	38,8
<i>țările UE</i> ⁸		26,3	24,9	26,6	26,7	26,8	29,7	35,0	50,4
<i>alte țări</i>		1,7	3,3	5,2	4,0	8,2	8,7	8,2	10,0

Ponderea exporturilor de produse agroalimentare în volumul total al exportului, %	BNS	63,2	64,0	65,6	63,3	60,4	59,0	45,1	38,1
Investiții străine directe (net), milioane dolari SUA	BNM	127,5	103,4	84,1	73,8	148,9	198,7	222,3	70,4*
Investiții străine directe pe locuitor (stoc), dolari SUA	BNM	123,5	151,4	176,7	198,4	241,5	295,4	358,6	384,6 ⁹
Investițiile în capital fix în raport cu PIB, %	BNS	11	12,2	12,4	13,1	16	20,7	24,7	17,7
Raportul numărului de neconformități ale produselor depistate față de numărul total de controale efectuate	SSM	58	55	61	56	52	64	62	68
Numărul de standarde naționale ale Republicii Moldova aprobate, identice cu standardele internaționale și europene, anual	SSM	45	62	117	255	162	235	175	172
Numărul de reglementări tehnice elaborate în baza Directivelor UE, anual	SSM						10	31	14
Numărul de întreprinderi care au obținut certificatele ISO 9000 și ISO 22000, anual	SSM	6	13	13	25	14	17	12	8
Numărul de etaloane de referință/etaloane naționale ale Republicii Moldova trasabile la etaloanele internaționale	SSM	63	63	63/1	63/1	63/1	63/1	60/1	60/2
Credite ale băncilor comerciale acordate economiei în raport cu PIB, %	BNM	14,3	16,3	18,5	21,9	23,1	26,5	31,2	
Ponderea creditelor nefavorabile în totalul creditelor bancare acordate de băncile comerciale din Republica Moldova, %	BNM	20,6	10,4	7,6	6,4	6,9	5,3	4,4	3,8
Cursul real efectiv al monedei naționale, % (decembrie 2000 = 100%)	BNM	100	94,4	85,5	89,1	92,5	94,7	91,5	95,4
Rata dobânzii la credite în lei (media anuală), %	BNM	33,29	28,46	23,14	19,18	20,96	18,93	18,18	18,69
Diferența dintre rata dobânzii la credite și rata dobânzii la depozite în lei (media anuală), %	BNM	8,7	7,9	8,8	6,5	5,8	5,9	6,3	3,9
Ponderea primelor de asigurare în PIB, %	CNPF	0,83	0,84	1,02	1,05	1,18	1,1	1,27	1,35
Portofoliul de credite al companiilor de microcreditare în raport cu PIB, %	CNPF						1,16	1,75	3,88
Portofoliul de credite al asociațiilor de economii și împrumut în raport cu PIB, %	CNPF					0,36	0,47	0,57	1,93
Ponderea cheltuielilor pentru cercetări și inovații în PIB, %	MF	0,22	0,21	0,24	0,24	0,26	0,37	0,5	0,41

Pondereea cheltuielilor pentru cercetări științifice aplicate, efectuate de AȘM în totalul cheltuielilor pentru cercetări și inovații, %	AȘM		47,2	21,7	28,4	26,7	41,4	48,5	
Sursele financiare ale agenților economici investite pentru implementarea inovațiilor autohtone în sectorul real al economiei, milioane lei	AȘM						4,6	5,5	
Brevete total/implementate	AȘM								
Pondereea exporturilor de tehnologii avansate în totalul exporturilor, %	Banca Mondială, IGD	3,05	5,46	3,23	3,71	2,70	
Lungimea drumurilor, km	MTGD	9378	9433	9461	9462	9464	9467	9467	...
- reconstruite									
- construite									
Resurse energetice pe locuitor, tone, combustibil convențional	BNS	0,727	0,683	0,746	0,782	0,851	0,905	0,904	X
Consumul de resurse energetice raportat la PIB, kg unități convenționale pentru 1 leu	BNS	0,165	0,130	0,120	0,102	0,096	0,087	0,074	x
Pondereea pierderilor în rețelele electrice la consumul energiei electrice, %	BNS	26,8	25,9	10,9	8,0	12,5	12,7	12,7	X
Volumul energiei electrice autohtone în raport cu consumul total, %	BNS	26,7	37,1	31,1	22,6	23,3	29,2	29,2	X
Pondereea investițiilor în sectorul de transporturi în totalul investițiilor publice, %	MTGD MF								
Pondereea investițiilor în dezvoltarea transportului aerian și naval în totalul investițiilor în transport, %	MTGD								
Numărul de linii telefonice fixe la 100 de locuitori	MDI	...	17,7	19,9	21,9	25,2	27,4	29,7	...
Numărul de abonați la rețele celulare la 100 de locuitori	MDI	...	6,6	10,0	13,9	23,2	32,3	39,6	
Numărul de calculatoare personale la 100 de locuitori	MDI	...	2,0	3,3	8,0	12,0	16,2	21,2	...
Numărul de utilizatori Internet la 100 de locuitori	MDI	...	1,5	1,8	2,6	3,4	10,3	15,3	...
Indicele competitivității bunurilor naționale ¹⁰	BNM								
- țările CSI		107,3	100,7	83,9	69,9	64,2	59,1	40,1	37,3
- UE ¹¹		46,3	49,7	55,3	51,7	62,8	48,7	45,9	46,8
- Europa Centrală și de Est ¹²		28,5	26,4	34,0	35,0	30,8	31,4	35,0	32,2
Durata procedurilor de vămuire a mărfurilor de import, zile	Sondajul „Costul desfășurării afacerilor”, BM		4,3	2,7	3	3	1,8	1,9	
Durata procedurilor de vămuire a mărfurilor de import, minute	SV								

- birouri vamale pilot de frontieră		107,3	100,7	83,9	69,9	64,2	59,1	40,1	37,3
- birouri vamale pilot interne		107,3	100,7	83,9	69,9	64,2	59,1	40,1	37,3
Rambursări ale TVA primite în mărime de 0-100% din suma solicitată (ponderea persoanelor intervievate, %)	Sondajul „Costul desfășurării afacerilor”, BM				95	78	13	37	43
Prioritatea IV. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovarea incluziunii sociale									
Rata netă de cuprindere în învățământul primar, %	BNS	93,5	92,4	92,7	92,4	91,0	87,8	87,6	X
Rata brută de cuprindere în învățământul primar, %	BNS	99,4	99,5	99,5	99,8	97,9	96,7	94,4	X
Rata netă de cuprindere în învățământul gimnazial, %	BNS	87,0	86,8	87,9	87,5	88,5	86,8	86,1	X
Rata brută de cuprindere în învățământul gimnazial, %	BNS	90,2	91,1	92,3	92,2	92,5	93,0	90,5	X
Rata netă de cuprindere în învățământul preșcolar, %	BNS	38,5	42,4	52,4	58,7	63,7	68,6	68,5	X
Rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar, %	BNS	44,1	47,6	57,0	61,1	66,1	70,7	70,1	X
Rata de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor în vîrstă de 3-6 ani, %	BNS	37,9	39,3	41,3	43,1	45,8	49,2	53,0	...
Rata de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor în vîrstă de 6-7 ani, %	BNS	56,8	68,8	66,5	78,8	69,1	75,6	81,7	...
Rata de părăsire timpurie a sistemului educațional de către tineri, %	BNS	-	-	-	-	21,8	22,6	23,6	22,1
Rata de cuprindere în învățământ a populației în vîrstă de 15-24 ani (învățământ gimnazial, liceal, secundar profesional, mediu de specialitate, superior; toate formele de învățământ: de zi, cu frecvență redusă, la distanță, studiu individual), %	BNS	34,2	35,4	37,5	38,7	40,5	42,1	42,6	X
Raportul elevi/profesor în învățământ (școli, gimnazii, licee)	BNS	15	15	14	14	13	13	12	X
Raportul personal didactic/personal nondidactic în învățământ (școli, gimnazii, licee)	BNS								
Rata alfabetizării la persoanele în vîrstă de 15-24 ani, %	BNS							99,5	
Ponderele populației care beneficiază de asigurare obligatorie de asistență medicală, %	BNS					70	75	75	77

Ponderea cheltuielilor pentru asistență medicală primară în suma totală a cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății din bugetul de stat și fondul de bază al asigurării obligatorii de asistență medicală, %	MS/CNAM	18,6	16,7	17,0	18,0/25,0	20,8/30,0	/31,0	/31,0	
Mortalitatea infantilă, la 1000 de născuți vii	MS	18,3	16,3	14,7	14,4	12,2	12,4	11,8	12,3
Mortalitatea copiilor sub vârsta de 5 ani, la 1000 de născuți vii	MS	23,2	20,4	18,2	17,8	15,3	15,6	14,0	15,6
Ponderea copiilor în vârstă de 2 ani vaccinați împotriva rujeolei, %	BNS (în baza informației furnizate de MS)	98,6	99,4	98,6	98,6	99,2	99,1	99,4	...
Mortalitatea maternă, la 100.000 de născuți vii	MS	27,1	43,9	28,0	21,9	23,5	18,6	16,0	27,4
Rata nașterilor asistate de personalul medical calificat, %	MS	98	99	99		98,2			
Incidența HIV/SIDA, la 100.000 de locuitori	MS	4,06	5,46	4,66	4,73	6,2 ¹³	8,53	9,95	-
Incidența HIV/SIDA printre populația în vârstă de 15-24 ani, la 100.000 de locuitori	MS	11,9	10,9	9,7	6,1	9,7	11,7	13,3	
Rata incidenței globale prin tuberculoza activă, la 100.000 de locuitori	MS	73,0	93,2	101,3	111,2	119,0	130,9	128,4	65,9
Rata mortalității asociată cu tuberculoza, la 100.000 de locuitori	MS	16,9	15,0	15,9	16,4	16,8	18,9	18,6	...
Rata șomajului (conform BIM), %:	BNS	8,5	7,3	6,8	7,9	8,1	7,3	5,6	4,2
- în mediul urban	BNS	15,7	13,8	12,1	12,2	11,9	11,2	9,2	5,9
- în mediul rural	BNS	3,4	2,7	3,0	4,5	5,0	4,0	5,8	2,8
Ponderea șomerilor aflați în șomaj de lungă durată (conform BIM), %	BNS	60,4	58	59,6	48,3	44,8	48,9	38,1	38,4
Rata șomajului în rândul tinerilor în vârstă de 15-24 ani (conform BIM), %	BNS	15,8	16,3	15,2	18,1	19,7	18,7	17,1	10,6
Populația plecată în alte țări la lucru în raport cu populația activă, %	BNS	8,3	10,6	14,3	19,7	24,1	27,7	22,8	24,9
Distribuția prestațiilor sociale (cu excepția pensiilor) pentru chintilele de consum I și V pe adult echivalent, %	BNS								
- chintila I				8,0	13,1	13,7	19,7
- chintila V				37,3	24,8	24,8	23,9
Salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie, lei	BNS	407,9	543,7	691,5	890,8	1103,1	1319,0	1697,0	1926,0
Pensia medie lunară (la sfârșit de an), lei	CNAS	85,1	135,8	161	210,6	325,3	383,2	442,3	532,9 ¹⁴
Ponderea contribuțiilor/beneficiilor lucrătorilor agricoli în totalul veniturilor și cheltuielilor bugetului de asigurări sociale, %	CNAS								
- contribuții				12,2	7,3	6,8	6,6	7,7	7,4
- beneficii				45,6	45,0	53,3	49,6	48,2	42,9
Ponderea populației sub pragul alimentară al sărăciei (total pe țară), %	BNS	52,2	38,0	26,2	15,0	14,7	16,1	4,5 ¹⁵	X

Coeficientul Gini pe cheltuieli de consum	BNS	0,37	0,38	0,37	0,35	0,36	0,37	0,32	X
Profunzimea sărăciei extreme, %	BNS	17,6	11,6	6,6	3,1	3,2	4,0	1,0	X
Severitatea sărăciei extreme, %	BNS	8,2	5,1	2,4	1,0	1,1	1,5	0,4	X
Ponderea populației sub pragul de 4,3 dolari pe zi la PPC (cheltuieli de consum pe persoană), %	BNS							34,5	
Ponderea celei mai sărace chintile în consumul național, %	BNS	6,8	6,5	6,8	7,5	7,2	6,7	8,2	
Indicele Dezvoltării Umane ¹⁶	ONU, Raportul Dezvoltării Umane	0,679	0,707	0,709	0,671	0,694
Cota mandatelor deținute de femei, %:	BNS								
de deputat în Parlament									22
de consilier în consiliul local									26,5
de consilier în consiliul raional									13,2
de primar									18,0
Cota salariului mediu al femeilor în raport cu salariul mediu al bărbaților, %								68,1	
Prioritatea V. Dezvoltarea regională ¹⁷									
Ponderea populației urbane în totalul populației regiunii, %	BNS								
<i>Nord</i>				34,8	34,9	34,7	34,9	34,8	34,9
<i>Centru</i>				19,7	19,7	19,7	19,7	19,7	19,2
<i>Sud</i>				25,8	25,8	25,7	25,7	25,6	25,2
<i>Chișinău</i>				91,3	91,3	91,5	91,4	91,2	91,3
<i>UTA Găgăuzia</i>				40,3	40,8	40,7	40,6	40,6	40,9
Ponderea locuințelor dotate cu canalizare (media pe regiune), %	BNS								
<i>Nord</i>					19,1	19,3	19,5	19,7	X
- în mediul urban					65,8	65,7	65,7	65,8	X
- în mediul rural					2,5	2,7	2,9	3,1	X
<i>Centru</i>					14,1	14,0	14,2	14,4	X
- în mediul urban					62,0	61,8	62,7	63,1	X
- în mediul rural					4,4	4,4	4,4	4,5	X
<i>Sud</i>					19,1	20,7	21,0	21,2	X
- în mediul urban					57,5	57,7	58,1	58,2	X
- în mediul rural					9,0	11,0	11,2	11,3	X
<i>Chișinău</i>					89,4	89,3	89,1	88,9	X
- în mediul urban					96,9	96,9	96,9	96,7	X
- în mediul rural					15,8	16,8	18,2	19,6	X
<i>UTA Găgăuzia</i>					26,4	26,5	26,5	27,5	X
- în mediul urban					38,9	38,7	38,9	39,0	X
- în mediul rural					19,6	19,6	19,6	21,1	X
Ponderea locuințelor dotate cu sistem de aprovizionare cu apă (media pe regiune), %	BNS								
<i>Nord</i>					20,2	20,4	20,5	20,7	X
- în mediul urban					66,8	66,9	66,7	66,8	X
- în mediul rural					3,7	3,9	3,9	4,1	X
<i>Centru</i>					19,5	19,7	20,2	20,5	X
- în mediul urban					63,7	64,9	65,8	66,0	X
- în mediul rural					10,5	10,6	10,9	11,1	X
<i>Sud</i>					23,4	25,1	25,6	26,1	X
- în mediul urban					58,6	58,9	59,2	59,4	X
- în mediul rural					14,2	16,2	16,7	17,2	X
<i>Chișinău</i>					94,0	94,3	94,1	94,0	X
- în mediul urban					97,5	97,5	97,5	97,4	X
- în mediul rural					59,6	63,3	63,0	63,2	X
<i>UTA Găgăuzia</i>					26,6	26,5	26,7	27,8	X
- în mediul urban					39,3	39,1	39,4	39,6	X
- în mediul rural					19,7	19,7	19,7	21,2	X

Investiții în capital fix, milioane lei	BNS	1759,3	2315,1	2804,2	3621,7	5140,0	7796,6	10906,8	4223,8 ¹⁸
<i>Nord</i>					743,6	883,6	1269,7	1889,1	645,0
<i>Centru</i>					465,9	709,6	1126,8	1579,2	637,0
<i>Sud</i>					373,8	559,2	793,1	866,6	309,2
<i>Chișinău</i>					1889,7	2822,2	4289,0	6312,1	2195,6
<i>UTA Găgăuzia</i>					148,7	165,4	318,0	259,8	58,7
Volumul producției industriale ¹⁹ , milioane lei	BNS	8167,7	10427,6	12624,1	15963,1	17591,1	20770,2	22370,7	11770,9
<i>Nord</i>					3240,8	3472,0	4221,0	5008,6	1951,5
<i>Centru</i>					1977,2	2240,6	3082,1	3320,6	1312,8
<i>Sud</i>					1117,5	1187,4	1171,5	924,5	230
<i>Chișinău</i>					8555,6	9314,8	10807,7	11488,0	4867,2
<i>UTA Găgăuzia</i>					536,8	725,5	865,8	777,9	226,1
Investiții în capital fix pe cap de locuitor, mii lei	BNS	483,5	637,6	774,1	1002,6	1426,4	2169,0	3042,2	1179,5
<i>Nord</i>					716,0	855,5	1235,5	1844,9	630,4
<i>Centru</i>					430,7	657,2	1045,9	1471,4	595,1
<i>Sud</i>					675,7	1013,2	1439,4	1578,5	564,7
<i>Chișinău</i>					2422,8	3618,2	5502,2	8096,6	2813,8
<i>UTA Găgăuzia</i>					936,7	1041,6	2000,0	1629,9	367,3
Volumul producției industriale pe cap de locuitor, mii lei	BNS	2,2	2,9	3,5	4,3	4,7	5,6	6,0	2,4
<i>Nord</i>					3,1	3,4	4,1	4,9	1,9
<i>Centru</i>					1,8	2,1	2,9	3,1	1,2
<i>Sud</i>					2,0	2,2	2,1	1,7	0,4
<i>Chișinău</i>					11,0	11,9	13,9	14,7	6,2
<i>UTA Găgăuzia</i>					3,4	4,6	5,4	4,9	1,4
Numărul întreprinderilor raportoare	BNS	21423	22962	24685	25667	30355	33141	36158	37444
<i>Nord, inclusiv</i>					3280	4159	4489	4909	4972
- profit					1540	2161	2401	2537	2385
- pierderi					1543	1822	1876	2127	2225
<i>Sud, inclusiv</i>					1350	1662	1749	1905	1912
- profit					588	767	779	816	785
- pierderi					637	766	822	919	911
<i>Centru, inclusiv</i>					3024	4010	4362	4766	4829
- profit					1266	1753	1872	1983	1961
- pierderi					1287	1673	1858	2131	2014
<i>Chișinău, inclusiv</i>					17323	19672	21640	23594	24718
- profit					6808	7453	8137	8751	8544
- pierderi					8115	9403	10373	11511	12103
<i>UTA Găgăuzia, inclusiv</i>					690	852	901	984	1013
- profit					281	384	400	416	421
- pierderi					365	423	448	507	488
Numărul salariaților ²⁰ , mii	BNS	713,9	704,5	690,4	667,4	667,2	662,8	648,7	623,2
<i>Nord</i>					178,1	170,4	165,3	156,8	146,1
<i>Centru</i>					131,0	124,9	123,4	117,8	112,7
<i>Sud</i>					88,8	84,8	82,4	77,2	72,0
<i>Chișinău</i>					233,9	243,6	250,8	257,3	255,5
<i>UTA Găgăuzia</i>					34,7	32,3	30,8	29,2	26,9
Salariul mediu lunar al regiunii în raport cu salariul mediu lunar pe țară ²¹ , %	BNS								
<i>Nord</i>					80,5	80,7	81,4	81,9	81,3
<i>Centru</i>					71,6	72,8	74,3	75,2	74,6
<i>Sud</i>					73,2	72,6	70,7	70,4	68,6
<i>Chișinău</i>					138,9	136,3	134,7	130,8	130,2
<i>UTA Găgăuzia</i>					69,6	72,6	72,3	70,7	68,8
Ponderele terenurilor irigate în totalul terenurilor agricole (media pe regiune), %	ARFC								
<i>Nord</i>							2,64	2,65	X
<i>Centru</i>							8,24	8,29	X
<i>Sud</i>							8,8	8,9	X
<i>Chișinău</i>							3,4	3,5	X
<i>UTA Găgăuzia</i>							4,29	4,31	X

Pondereea terenurilor erodate în totalul terenurilor agricole (media pe regiune), %	ARFC									
<i>Nord</i>							29,08	30,38	X	
<i>Centru</i>							41,11	41,57	X	
<i>Sud</i>							37,14	38,8	X	
<i>Chișinău</i>							37,17	38,33	X	
<i>UTA Găgăuzia</i>							38,8	39,0	X	
Total drumuri publice locale la sfârșitul anului, km	BNS	6565,6	6105,0	6137,0	6136,7	6138,1	6138,1	6138,1	X	
inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă		5970,2	5511,6	5558,4	5558,5	5560,4	5559,3	5563,3	X	
<i>Nord, total drumuri publice locale, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă</i>				2418,5	2418,4	2418,5	2418,5	2418,5	X	
<i>Centru, total drumuri publice locale, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă</i>				2268,5	2268,5	2269,1	2269,0	2269,0	X	
<i>Sud, total drumuri publice locale, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă</i>				2146,9	2146,8	2148,1	2148,1	2148,1	X	
<i>Chișinău, total drumuri publice locale, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă</i>				1983,6	1983,7	1985,0	1984,0	1988,0	X	
<i>UTA Găgăuzia, total drumuri publice locale, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă</i>				1316,4	1316,3	1316,3	1316,3	1316,3	X	
Formarea deșeurilor, mii tone	BNS	2226,4	2039,8	2753,4	2537,2	3142,2	2995,4	...	X	
<i>Nord</i>					804,0	1328,0	1644,4	...	X	
<i>Centru</i>					373,4	545,6	759,7	...	X	
<i>Sud</i>					187,6	223,4	113,3	...	X	
<i>Chișinău</i>					1131,3	975,8	447,1	...	X	
<i>UTA Găgăuzia</i>					40,9	69,4	30,9	...	X	
Utilizarea deșeurilor, mii tone	BNS	1117,4	836,9	1746,0	455,0	745,1	926,2	...	X	
<i>Nord</i>					157,6	240,8	325,9	...	X	
<i>Centru</i>					150,9	265,3	326,4	...	X	
<i>Sud</i>					62,2	72,6	100,4	...	X	
<i>Chișinău</i>					77,8	154,2	166,0	...	X	
<i>UTA Găgăuzia</i>					6,5	12,2	7,5	...	X	
Pondereea terenurilor acoperite cu pădure, %	Agencia pentru Silvicultură „Moldsilva”	9,9	10,1	10,3	10,5	10,6	10,7	10,8	...	
Pondereea ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice, %	MERN	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	4,65	...	
Pondereea populației cu acces la surse îmbunătățite de apă, %	CNȘPMP	37,8	38,1	38,5	39,7	44,5	45,0	46,0	...	
Pondereea populației cu acces la salubritate îmbunătățită, %	ACDT	41,4	40,0	41,7	41,5	43,6	44,0	45,0	...	
Pondereea populației cu acces la canalizare îmbunătățită, %	BNS	31,8	32,4	31,1	31,7	32,8	43,8	44,0	...	

... - datele lipsesc

X - indicatorul nu se calculează pentru perioada dată.

* Trimestrul I al anului 2007.

¹ Începînd cu anul 2006, eșantionul pentru CBGC a fost complet modificat. Principalele modificări țin de: a) cadrul de eșantionare; b) îmbunătățirea instrumentarului de colectare a datelor (chestionarele) și c) crearea rețelei unice de colectare a datelor pentru cercetările în domeniul social. În cercetarea nouă, spre deosebire de cea veche, nu este utilizată metoda de substituire a gospodăriilor în caz de nonrăspuns. Practica utilizării acestora a demonstrat că, în caz de refuz al gospodăriei de a participa la cercetare, aceasta era înlocuită cu o altă gospodărie din lista de rezervă, cel mai mult fiind predispuse de a participa la cercetare persoanele în etate sau cele care nu au nici o ocupație. Ca rezultat, în eșantion erau suprareprezentate gospodăriile cu persoane în etate, generînd astfel erori în estimatorii finali ai cercetării. Majorarea substanțială a numărului de UPE din care sînt selectate gospodăriile pentru CBGC asigură o acoperire mult mai bună a tuturor localităților Republicii Moldova. Astfel, pentru anul 2006 pragul sărăciei absolute constituie 747 lei, comparativ cu 353 lei în anul 2005.

² Față de luna decembrie 2006.

³ Trimestrul II al anului 2007.

⁴ Începînd cu anul 2005 în structura datoriei de stat externe au fost incluse și garanțiile active pentru a ajusta ținerea evidenței datoriei de stat conform legislației în vigoare.

⁵ Indicatorul include funcționarii publici în conformitate cu prevederile Legii serviciului public nr.443-XIII din 4 mai 1995, cu excepția funcționarilor militari. Pedagogii, medicii și angajații din sfera culturii nu sînt funcționari publici.

⁶ Indicele este determinat de organizația Transparency International în baza sondajelor anuale, în cadrul cărora se estimează gradul de percepere a existenței corupției în rîndul funcționarilor publici și politicienilor din țară. Acesta reprezintă un indice compus, bazat pe 12 anchete și sondaje diferite, realizate de 9 instituții independente. Punctajul variază de la 10 la 0, unde 0 reprezintă un mediu extrem de corupt. În anul 2006, 163 de țări au fost clasificate după IPC. În 2005, IPC a fost estimat pentru 159 de țări. Sondajele se efectuează și în rîndul oamenilor de afaceri, și printre analiști. Sondajele utilizate la estimarea IPC sînt bazate pe 2 categorii de eșantioane, nonrezidente și rezidente.

⁷ Trimestrul II al anului 2007.

⁸ Din Uniunea Europeană în anii 2000-2004 făceau parte 15 țări, în anii 2005-2006 - 25 de țări, de la 1 ianuarie 2007 - 27 de țări.

⁹ La sfîrșitul trimestrului I al anului 2007.

¹⁰ Indicele competitivității se elaborează de BNM și este încorporat în balanța de plăți. Indicele reprezintă raportul exporturilor de bunuri și servicii din Republica Moldova în țările regiunii respective la importurile de bunuri și servicii din țările aceleiași regiuni. Au fost analizate țările din CSI, UE, Europa Centrală și de Est și alte țări.

¹¹ Din Uniunea Europeană în anii 2000-2004 făceau parte 15 țări, în anii 2005-2006 - 25 de țări, de la 1 ianuarie 2007 - 27 de țări.

¹² În Europa Centrală și de Est în anii 2000-2004 în afara Uniunii Europene rămîneau 15 țări, în anii 2005-2006 - 7 țări, de la 1 ianuarie 2007 - 5 țări.

¹³ Din anul 2003 indicatorul incidenței infecției HIV/SIDA este stabilit numai pentru teritoriile de pe malul drept al Nistrului.

¹⁴ La 1 iulie.

¹⁵ Indicatorii sărăciei pentru anul 2006 nu sînt comparabili cu cei din anii precedenți.

¹⁶ Indicele Dezvoltării Umane (IDU), publicat anual de ONU, clasifică țările mai curînd după calitatea vieții cetățenilor acestora, decît strict după indicatorii economici tradiționali ai țării. Criteriile de calcul al indicelui includ speranța de viață, nivelul educațional și venitul real ajustat.

¹⁷ Indicatorii sunt dezagregați pe regiuni de dezvoltare, cu excepția regiunii transnistrene.

¹⁸ Conform calculelor suplimentare fără repartizarea pe zone.

¹⁹ Indicatorul include volumul producției industriale calculat pe întreprinderile individuale.

²⁰ Unitățile economice și sociale cu 20 de salariați și mai mult.

²¹ Datele pe regiuni nu includ datele ministerelor de forță.

Anexa nr.2

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului: țintele și indicatorii revizuiți

Sarcinile/țintele revizuite (SR, ȚR)

1

Obiectivul revizuit 1. Reducerea sărăciei extreme și a foamei

ȚR1. Reducerea ratei populației cu un consum sub 4,3 dolari pe zi/persoană (la PPC) de la 34,5% în 2006 la 29% în 2010 și pînă la 23% în 2015

ȚR2. Micșorarea ponderii populației sub pragul absolut al sărăciei de la 30,2% în 2006 la 25% în 2010 și pînă la 20% în 2015

Indicatorii revizuiți (IR)

2

IR1. Ponderea populației sub pragul de 4,3 dolari pe zi la PPC (cheltuieli de consum pe persoană)

IR2. Ponderea populației sub pragul național absolut al sărăciei (rata sărăciei absolute)

IR3. Indicele profunzimii sărăciei

IR4. Ponderea celei mai sărace chintile în consumul național

TR3. Micșorarea ponderii populației sub pragul sărăciei extreme de la 4,5% în 2006 la 4% în 2010 și până la 3,5% în 2015

Obiectivul revizuit 2. Realizarea accesului universal la învățământul general obligatoriu (cl.I-IX)

SR1. Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa învățământul general obligatoriu

TR1. Majorarea ratei brute de înmatriculare în învățământul general obligatoriu de la 94,1 % în 2002 la 95 % în 2010 și până la 98 % în 2015

TR2. Majorarea ratei de încadrare în programele preșcolare pentru copiii de 3-6 ani de la 41,3% în 2002 la 75% în 2010 și până la 78% în 2015, iar pentru copii de 6-7 ani - de la 66,5% în 2002 la 95 % în 2010 și până la 98% în 2015, precum și reducerea cu mai puțin de 5 % a discrepanțelor dintre regiunile rurale și cele urbane, dintre grupele dezavantajate și cele cu venituri medii

SR2. Menținerea ratei de alfabetizare la persoanele în vârstă de 15-24 ani la nivelul de 99,5%

Obiectivul revizuit 3. Promovarea egalității de gen și acordarea de drepturi și posibilități egale femeilor

SR1. Sporirea reprezentării femeilor în funcții de decizie

TR1. Creșterea reprezentării femeilor la nivelul de luare a deciziilor de la 26,5% în consiliile locale în 2007 la 40% în 2015, de la 13,2% în consiliile raionale în 2007 la 25% în 2015, de la 18% femei primari în 2007 la 25% în 2015 și de la 22% femei deputați în Parlament în 2005 la 30% în 2015

SR2. Reducerea inegalității de gen la angajarea în muncă

TR2. Reducerea inegalității de gen pe piața muncii prin micșorarea discrepanței dintre salariile femeilor și ale bărbaților cu cel puțin 10% până în 2015 (salariul mediu al femeilor constituind, în 2006, 68,1% din cel al bărbaților)

Obiectiv revizuit 4. Reducerea mortalității copiilor

TR1. Reducerea ratei mortalității infantile de la 18,5 (la 1.000 născuți vii) în 2006 la 16,3 în 2010 și până la 13,2 în 2015

TR3. Diminuarea ratei mortalității copiilor în vârstă de până la 5 ani de la 20,7 (la 1.000 născuți vii) în 2006 la 18,6 în 2010 și până la 15,3 în 2015

TR5. Menținerea ponderii copiilor în vârstă de până la 2 ani vaccinați împotriva rujeolei către anul 2010 și 2015 la nivel de cel puțin 96%

Obiectivul revizuit 5. Îmbunătățirea ocrotirii sănătății materne

IR1. Rata incidenței malnutriției la copiii în vârstă de 0-5 ani

IR2. Ponderea populației aflate sub nivelul minim de consum alimentar, exprimat în valoare energetică (2282 kcal/zi) (rata sărăciei extreme)

IR1. Rata brută de înmatriculare în învățământul general obligatoriu

IR2. Rata abandonului școlar

IR3. Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I, absolvesc învățământul general obligatoriu

IR4. Gradul de încadrare a copiilor în instituțiile preșcolare

IR5. Rata copiilor înmatriculați în clasa I care au fost încadrați în programe de educație preșcolară

IR1. Rata alfabetizării

IR1. Cota mandatelor deținute de femei în Parlament

IR2. Numărul femeilor alese în autoritățile administrației publice locale

IR3. Cota reprezentării femeilor la nivelul de luare a deciziilor

IR1. Ponderea femeilor angajate în economie, pe tipuri de activități economice

IR2. Cota salariului mediu al femeilor în raport cu salariul mediu al bărbaților

IR1. Rata mortalității copiilor în vârstă de până la 5 ani

IR2. Rata mortalității infantile

IR3. Ponderea copiilor de 2 ani vaccinați împotriva rujeolei

TR1. Micșorarea ratei mortalității materne de la 28 (la 100.000 născuți vii) în 2002 la 15,5 în 2010 și până la 13,3 în 2015

TR2. Menținerea numărului nașterilor asistate de personal medical calificat pe parcursul anilor 2010 și 2015 la nivel de 99%

Obiectivul revizuit 6. Combaterea HIV/SIDA și tuberculozei

SR1. Stabilizarea răspândirii infecției HIV/SIDA către anul 2015

TR1. Reducerea incidenței HIV/SIDA la 100.000 locuitori de la 10 în 2006 la 9,6 în anul 2010 și până la 8 în anul 2015

TR2. Reducerea incidenței HIV/SIDA la 100.000 locuitori în vîrstă de 15-24 ani de la 13,3 în 2006 la 11,2 în anul 2010 și până la 11 în anul 2015

SR1. Stoparea către anul 2015 a răspândirii și începerea procesului de reducere a tuberculozei

TR1. Reducerea ratei mortalității asociate cu tuberculoză de la 15,9 (la 100.000 locuitori) în 2002 la 15 în 2010 și până la 10 în 2015

Obiectivul revizuit 7. Asigurarea durabilității mediului

SR1. Integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile și programele țării și reducerea degradării resurselor naturale

TR1. Creșterea gradului de împădurire de la 10,3 % în 2002 la 12,1% în 2010 și până la 13,2% în 2015

TR2. Creșterea proporției ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice de la 1,96% în 2002 până la 4,65% în 2010 și menținerea ei la 4,65% în 2015

TR1. Majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002 la 59% în 2010 și până la 65% în 2015

SR2. Reducerea în jumătate a numărului de persoane fără acces la canalizare îmbunătățită

TR2. Majorarea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită de la 31,3% în 2002 la 50,3% în 2010 și până la 65% în 2015. Majorarea ponderii populației cu acces la salubritate de la 41,7% în 2002 până la 51,3% în 2010 și până la 71,8% în 2015

Obiectivul revizuit 8. Crearea parteneriatului global pentru dezvoltare

IR1. Rata mortalității materne

IR2. Rata nașterilor asistate de personalul medical calificat

IR1. Incidența HIV/SIDA

IR2. Incidența HIV/SIDA printre populația în vîrstă de 15-24 ani

IR1. Rata mortalității asociată cu tuberculoza

IR1. Ponderea terenurilor acoperite cu pădure

IR2. Ponderea ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice

IR3. PIB ce revine la un kilogram combustibil convențional consumat în lei, prețuri curente

IR4. Emisiile de bioxid de carbon de la sursele staționare și mobile, tone per capita

IR5. Emisiile de clorofluorocarburi, tone per capita

IR1. Ponderea populației cu acces la surse îmbunătățite de apă

IR1. Ponderea populației cu acces la salubritate îmbunătățită

IR2. Ponderea populației cu acces la canalizare îmbunătățită

SR1. Dezvoltarea în continuare a unui sistem comercial și financiar transparent, bazat pe reguli, previzibil și nediscriminatoriu prin promovarea exporturilor și atragerea investițiilor

IR1. Exporturi cu valoare adăugată înaltă

IR2. Importuri de mașini, utilaje și echipamente

IR3. Ponderea tranzacțiilor comerciale internaționale efectuate pe baza acordurilor de liber schimb

IR4. Ponderea deficitului balanței comerciale în PIB

IR5. Ponderea întreprinderilor străine în mediul de afaceri autohton

IR6. Stocul de investiții străine directe

IR7. Cifra de afaceri a întreprinderilor „de novo” create cu capital străin

IR8. Proportia Asistenței Oficiale Directe, atrase pentru serviciile sociale principale

SR2. Soluționarea problemei închiderii terestre a Republicii Moldova prin modernizarea infrastructurii de transport și vamale

IR1. Capacitatea de trafic a arterelor rutiere internaționale

IR2. Ponderea investițiilor în sectorul de transporturi în totalul investițiilor publice

IR3. Ponderea investițiilor în dezvoltarea transportului aerian și naval în totalul investițiilor în transport

IR4. Capacitatea de trafic a posturilor vamale

SR3. Monitorizarea datoriei de stat externe

IR1. Datoria de stat externă în raport cu PIB

IR2. Deservirea datoriei de stat externe în raport cu veniturile fiscale ale bugetului de stat

SR4. Elaborarea și implementarea strategiilor pentru tineret

IR1. Rata șomajului printre tinerii în vârstă de 15-24 ani

SR5. Asigurarea accesului populației la medicamentele esențiale

IR1. Numărul localităților unde există instituții medico-sanitare primare, dar nu există asistență farmaceutică

SR6. Edificarea societății informaționale

IR1. Linii telefonice fixe și abonați la rețelele celulare la 100 de locuitori

IR2. Calculatoare personale la 100 de locuitori

IR3. Utilizatori Internet la 100 de locuitori

Anexanr.3

Nota cu privire la măsurarea sărăciei

Introducere

Nota în cauză descrie în detaliu metodologia măsurării sărăciei, aprobată de Biroul Național de Statistică prin consultare cu **Ministerul Economie**. Pentru o notă mai detaliată, cu anexe tehnice, vezi Nota informativă cu privire la măsurarea sărăciei în 2006 pe site-ul www.statistica.md.

Anterior, măsurarea și analiza sărăciei erau realizate de către **Ministerul Economie**, însă, începând cu anul 2006, aceste activități au trecut în responsabilitatea BNS, care are sarcina să calculeze pragul sărăciei și principalii indicatori cu privire la bunăstarea populației. Metodologia în cauză a fost revizuită în contextul celor mai bune practici internaționale, fiind luate în calcul și particularitățile naționale, în special modificările care au avut loc în CBGC.

Indicatorii sărăciei și baza de date a CBGC urmează a fi transmise anual Ministerului Economiei și Comerțului, care își va concentra eforturile asupra analizei sărăciei și explicării tendințelor în domeniul dat.

Măsurarea sărăciei poate fi divizată în trei etape de bază:

- 1) construirea indicatorului principal cu privire la bunăstare: agregarea cheltuielilor de consum pentru analiza bunăstării;
- 2) stabilirea pragului sărăciei;
- 3) calcularea indicatorilor sărăciei.

Structura notei repetă algoritmul menționat și oferă patru tabele.

I. Agregarea cheltuielilor de consum pentru analiza bunăstării

În Republica Moldova sărăcia este măsurată prin estimarea „necesităților de bază”, folosind cheltuielile de consum drept indicator al bunăstării populației (vezi, spre exemplu, raportul MEC cu privire la “Impactul sărăciei și politicilor”). Aceeași abordare a fost utilizată de către Banca Mondială și, prin urmare, aceeași abordare este prezentă și în metodologia dată¹.

¹ Estimarea costului necesităților de bază este una dintre abordările obiective pentru măsurarea sărăciei. Abordările obiective determină pragul sărăciei luând în considerare criteriile normative care garantează satisfacerea unor necesități de bază. Aceste abordări diferă în ceea ce privește nivelul criteriilor normative utilizate pentru determinarea necesităților de bază. De asemenea, există și abordări subiective de măsurare a sărăciei. Acestea nu presupun identificarea unor criterii minime de viață, dar iau în calcul perceperea de către populație a nivelului minim al venitului (cheltuieli minime sau necesități minime sociale) necesar pentru un trai decent.

Totuși, cheltuielile de consum pot fi calculate folosind diverse metode, în funcție de scopul și

utilizarea agregării în cauză. Este important a conștientiza în special diferența dintre agregarea cheltuielilor de consum ale conturilor naționale și ale celor pentru analiza bunăstării. Astfel, la determinarea cheltuielilor de consum pentru măsurarea sărăciei, obiectivul principal este de a compara gospodăriile, motiv pentru care este important de a realiza următoarele ajustări:

- 1) pentru articolele care nu sînt procurate frecvent, dar totuși sînt cumpărate mai des decît o singură dată pe an, se folosesc datele privind cheltuielile colectate prin intermediul modulului de retrospectivă. Spre exemplu, cheltuielile pentru îmbrăcăminte sînt înregistrate atît în decursul lunii de intervievare (în registrul gospodăriei), cît și în perioada de șase luni de pînă la interviu. Datele privind cheltuielile de retrospectivă din cele șase luni urmează a fi folosite și ajustate în termene lunare;
- 2) din agregarea cheltuielilor de consum se exclud cheltuielile pentru articolele care, în mod general, sînt procurate în intervale de timp mai mari decît un an (în special bunurile de folosință durabilă). Dacă e posibil, se include fluxul de consum anual ce derivă din utilizarea bunurilor de folosință durabilă;
- 3) plățile pentru chiria locuinței se exclud sau se include renta imputată a locuinței pentru toate gospodăriile;
- 4) ajustarea cheltuielilor pentru servicii, ținînd cont de compensațiile primite de către gospodării;
- 5) se fac corectări pentru diferențele de preț în timp și pentru diferite regiuni ale țării (mai ales pentru mediul urban și rural);
- 6) cheltuielile la nivel de gospodărie se calculează la o persoană pentru a determina nivelul de consum individual.

În cazul Republicii Moldova au fost efectuate următoarele ajustări în calcularea agregării cheltuielilor de consum pentru măsurarea sărăciei.

1. Ajustarea cheltuielilor pentru bunurile care nu se procură frecvent

În cadrul primului interviu, gospodăriile cercetate în cadrul CBGC au indicat cheltuielile pentru anumite mărfuri și servicii² (îmbrăcăminte, încălțăminte, articole textile, cheltuieli sezoniere pentru serviciile comunale, pentru educație etc.). Această informație a fost ajustată în termene lunare și apoi însumată în cheltuielile de consum. Totodată, sînt posibile cazuri cînd gospodăriile pot indica, pentru unele și aceleași bunuri, cheltuieli atît în registrul gospodăriei, cît și în modulul de retrospectivă, astfel în calcul fiind luată doar informația din modulul de retrospectivă.

² Pentru a identifica perioadele de retrospectivă, au fost făcute încercări și testări în cadrul cercetărilor anterioare CBGC.

2. Bunurile de folosință durabilă și renta imputată

Atît calcularea fluxului de la utilizarea bunurilor de folosință durabilă, cît și calcularea rentei imputate pentru locuințe implică unele dificultăți ce țin de calcularea complexă a acestor indicatori. În special, ținînd cont de faptul că în localitățile rurale practic nu există o piață de închiriere a imobilului, de folosință rentei imputate sînt destul de arbitrare. Astfel, atît cheltuielile pentru bunurile de folosință durabilă, cît și plățile pentru chiria locuinței au fost excluse din agregarea cheltuielilor de consum.

3. Compensațiile

Începînd cu luna august 2006, gospodăriile conectate la rețeaua centrală de gaze naturale au primit compensații pentru consumul de gaze, echivalente cu 50% din creșterea prețului pentru primii 30 de metri cubi din consumul real. Totuși, gospodăriile folosesc și gaze în butelii care sînt plătite la preț deplin. În mod similar, autoritățile locale care furnizează încălzire centrală au introdus unele compensații. În municipiul Chișinău, gospodăriile au plătit doar jumătate din factura pentru încălzirea centrală. Aceste diferențe de preț au fost corectate pentru a calcula beneficiul real pe care l-au obținut gospodăriile.

4. Ajustarea la diferențele de preț

Cheltuielile nominale au fost ajustate la inflație și la diferențele regionale de preț prin intermediul indicelui de preț Paasche, care a fost calculat folosind datele colectate în cadrul cercetării și informația privind Indicele Prețurilor de Consum. Un asemenea indice este modelat la nivel de unitate primară de eșantionare în termene lunare și presupune ajustarea la diferențele de preț în timp și între regiuni.

5. Scara de echivalență

La ajustarea cheltuielilor gospodăriei la cheltuielile pentru o persoană este important a lua în considerare necesitățile diferite ale membrilor gospodăriei. Există, firește, anumite economii la nivel de gospodărie, care presupun un consum „mai ieftin” pentru gospodăriile mai mari și anumite „bunuri publice”, al căror cost tinde să fie similar, indiferent de numărul membrilor în gospodărie (astfel de bunuri sînt, de regulă, bunurile de folosință durabilă și serviciile ce țin de locuință). Spre exemplu, costurile pentru încălzirea unui apartament de o anumită suprafață sînt aceleași, indiferent de faptul cîte persoane locuiesc în acest apartament. Astfel, ajustarea simplă a cheltuielilor la numărul de membri ai gospodăriei nu este corectă. Deși aceste argumente sînt acceptate pe larg, este mai complicat de a stabili parametri ce ar putea fi folosiți la efectuarea ajustărilor corecte. Pentru realizarea comparațiilor internaționale în cadrul țărilor Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) este stabilită o anumită scară de echivalență, care a fost utilizată și pentru analiza sărăciei în cazul Moldovei³. Această scară de echivalență ia în considerare atît economiile de proporție, cît și necesitățile diferite pentru adulți și copii. Scara dată a fost utilizată anterior și de către MEC.

³ Este utilizată scara de echivalență OECD veche: 1 pentru primul membru al gospodăriei, 0,7 pentru

un alt adult și 0,5 pentru copii în vîrstă de pînă la 15 ani. Scara de echivalență modificată utilizată de către țările din OECD este respectiv: 1, 0,5 și 0,3. Totuși, scara de echivalență corespunde mai mult situației din Moldova, deoarece consumului alimentar încă îi mai revine o pondere relativ mare din consumul total.

II. Stabilirea pragului sărăciei

Dacă datele CBGC pentru 2006 ar fi comparabile cu datele CBGC anterioare (vezi: Nota informativă privind CBGC în 2006, www.statistica.md, pentru explicațiile de rigoare privind problemele de comparabilitate), pentru calcule ar fi fost posibilă utilizarea pragului sărăciei calculat în 2005, cu ajustare la inflație. Totuși, deoarece dispunem de un nou set de date care nu este pe deplin comparabil cu cel anterior, este important a calcula un nou prag al sărăciei, care ar corespunde datelor colectate.

Pentru stabilirea pragului sărăciei se folosește metoda „costului necesităților de bază”, care este cunoscută și folosită pe larg în multe țări⁴. Această metodă presupune determinarea pragului sărăciei care ține cont de noțiunea "necesități minime", pornind de la standardele existente în Moldova. Metoda în cauză identifică coșul de consum care se consideră a fi adecvat pentru necesitățile de consum de bază, conform normelor nutriționale. În conformitate cu această metodologie, pragul sărăciei este calculat în două etape: 1) calcularea coșului alimentar și 2) calcularea coșului nealimentar, în baza costului necesităților alimentare.

⁴ Vezi: Ravallion M. (1998). "Poverty lines in theory and practice", LSMS Working Paper, 133.

Coșul alimentar al pragului sărăciei se bazează pe necesitatea conformării unor cerințe nutriționale minime. Academia de Științe a Moldovei a elaborat pentru calcularea minimumului de existență unele recomandări privind consumul de calorii pentru persoanele de diferite vîrste, sex, precum și în funcție de tipul activității desfășurate de populație. Aceste niveluri ale consumului caloric au fost folosite pentru a stabili o cerință minimă **pe o persoană** de 2282 de calorii/persoană/zi (acest minim a fost utilizat de MEC în calculul anterior). Totuși, dacă în loc de minimumul mediu pe o persoană am folosi media **pe o persoană echivalent adultă**, atunci minimumul consumului mediu de calorii pe o persoană echivalent adultă ar fi de 3004 calorii/persoană/zi.

Tabelul nr.3.1

Consumul alimentar exprimat în calorii

Vîrsta	Consumul minim de calorii		Structura populației, %		Calorii
	bărbați	femei	bărbați	femei	
0	593		1		5
1-16	1536		7		107
7-16	2201		18		390
17-54	2721	2334	24	27	1276
55-59	2721	2042	3	3	143

60+	2042	18	362
Total		1	2282

Sursa: Academia de Științe a Moldovei și CBGC, 2006

Totuși, consumul de calorii pe o persoană nu este un criteriu de evaluare a bunăstării populației, aceste cerințe nutriționale sînt folosite mai cu seamă pentru a stabili cheltuielile minime necesare, care ar permite acoperirea acestor necesități nutriționale. Cu alte cuvinte, este important costul de cumpărare a acestor calorii. Totodată, ar fi posibilă utilizarea propunerilor Academiei de Științe a Moldovei cu referire la setul produselor alimentare recomandate pentru asigurarea minimumului caloric necesar, însă, deseori, o astfel de abordare normativă diferă de structura consumului real al populației. Într-adevăr, o varietate infinită de coșuri alimentare, diferită inclusiv după preț, ar putea fi utilizată pentru atingerea nivelului minim necesar de calorii, dar modalitatea de includere în acest coș a diferitelor produse este extrem de arbitrară.

Astfel, în baza datelor CBGC, în coșul alimentar au fost incluse produsele consumate de către un grup specific de populație, fiind utilizate și ponderile relative ale fiecărui produs pornind de la structura reală de consum.

Drept populație de referință a fost utilizată populația din partea inferioară a distribuției, și anume populația din cadrul **decililor 2-4**. O astfel de abordare presupune considerarea preferințelor de consum ale populației din cadrul părții inferioare a distribuției bunăstării, precum și a costurilor/prețurilor achitate de această categorie de populație.

În cadrul CBGC este colectată informația atît despre cantitate, cît și despre costuri pentru mai mult de 100 de produse alimentare, astfel fiind posibilă calcularea prețurilor implicite prin împărțirea costului la cantitate. Cantitățile consumate au fost folosite pentru a calcula coșul alimentar mediu pe o persoană (cantitățile totale consumate de către populația de referință au fost împărțite la numărul populației), iar costul unui astfel de coș a fost obținut prin înmulțirea cantităților cu valorile mediane ale prețurilor implicite înregistrate în cazul populației de referință⁵. Apoi, cu utilizarea factorilor nutritivi, a fost calculat consumul caloric⁶, iar costul și consumul de calorii au fost ajustate la minimumul de consum implicit pe o persoană echivalent adultă conform datelor prezentate în tabelul nr.3.1.

⁵ Conform recomandărilor Bidani B. and Ravallion M. (1994). "How robust is a poverty profile?"; *The World Bank economic Review*, Vol. 8, No. 1, p.75-102.

⁶ Băuturile alcoolice și tutunul, precum și alimentația în afara gospodăriei (restaurant, bar, cantină etc.) nu au fost incluse în calculul consumului caloric, însă cheltuielile date au fost incluse în cheltuielile necesare pentru consumul caloric.

Astfel, **pragul sărăciei extreme a constituit 404 lei pe lună** pe o persoană echivalent adultă. În tabelul nr.3.2 este prezentată structura coșului alimentar care asigură minimumul necesar de

calorii, inclusiv costul acestui coș, care, de fapt, reprezintă pragul sărăciei extreme.

Tabelul nr.3.2

Structura pragului sărăciei extreme (valoarea și kaloriile coșului alimentar minim pentru o persoană echivalent adultă)

	Cantități lunar (kg, l)	Calorii calorii pe zi	% calorii	Cheltuieli lei pe lună	%
Cereale și produse cerealiere	15,4	1510	50,3	78	19,2
Carne și produse din carne	2,8	182	6,1	92	22,6
Pește	1,0	22	0,7	18	4,5
Lapte și produse lactate	4,5	150	5,0	43	10,6
Ouă	0,3	6	0,2	2	0,5
Grăsimi și ulei	18,9	473	15,7	39	9,7
Fructe	1,9	94	3,1	14	3,5
Legume	18,6	324	10,8	86	21,4
Zahăr și produse din zahăr	1,7	201	6,7	23	5,6
Condimente, cafea, ceai și băuturi	21,9	42	1,4	10	2,4
Total		3004	100,0	404	100,0

Cheltuielile necesare pentru acoperirea necesităților nutriționale nu pot constitui de sine stătător pragul sărăciei, deoarece eventual ar fi ignorate alte necesități fundamentale pentru menținerea unei stări bune a sănătății și posibilității de participare în societate: cheltuieli pentru locuință, îmbrăcăminte, asistență medicală, odihnă etc. Tocmai din aceste motive este important a lua în considerare și componenta nealimentară la determinarea pragului sărăciei. Totuși, identificarea bunurilor nealimentare care ar trebui să fie incluse în coșul minim de consum, precum și cantitățile acestora trezesc, de regulă, dispute controversate. O modalitate de a evita aprecierea directă a bunurilor nealimentare ține de stabilirea unei legături între componenta nealimentară și abordarea normativă utilizată la stabilirea coșului pragului sărăciei extreme. Avantajul acestei metode constă în faptul că în acest caz componenta nealimentară se calculează pornind de la structura consumului real al grupului de referință, dar nu în baza unui set stabilit (normat) de mărfuri nealimentare și servicii.

Practica existentă în domeniu presupune determinarea pragului sărăciei absolute prin împărțirea pragului sărăciei extreme la *ponderea cheltuielilor pentru produse alimentare din totalul cheltuielilor de consum pentru gospodăriile care alocă pentru produse alimentare o sumă aproximativ egală cu valoarea pragului alimentar*. Argumentul în favoarea respectivei abordări este că aceste gospodării nu cheltuiesc mai mult pentru consumul alimentar, dat fiind faptul că cheltuielile nealimentare sînt o parte esențială din consumul lor.

O abordare mai strictă este de a lua în considerare *ponderea consumului alimentar al gospodăriilor, pentru care cheltuielile totale sînt egale cu pragul sărăciei alimentare*, argumentînd această alegere prin faptul că în astfel de cazuri populația substituie unele necesități alimentare de bază pentru satisfacerea unor necesități nealimentare. Aname această abordare a fost folosită anterior de către MEC și urmează a fi aplicată în metodologia dată de către BNS.

Astfel, a fost utilizată metoda nonparametrică propusă de Ravallion (1998) pentru a calcula coeficientul relevant (coeficientul invers al ponderii cheltuielilor pentru produse alimentare). Această metodă presupune calcularea **coeficientului mediu pentru gospodăriile ale căror cheltuieli totale sînt în limita unui interval mic de la pragul sărăciei alimentare.**

Pentru aceasta sînt efectuate următoarele calcule: se calculează coeficientul mediu pentru gospodăriile ale căror cheltuieli sînt în limita plus/minus un procent de la pragul sărăciei alimentare, plus/minus două procente, trei procente, pînă la zece procente și apoi se face media celor zece coeficienți medii. Ca rezultat al acestor calcule obținem coeficientul 1,85, echivalent unei cote alimentare de 54%. Astfel, **pragul sărăciei absolute este de 747 lei pe lună.**

Calcularea pragului sărăciei s-a realizat conform termenilor "**persoană echivalent adultă**", însă acest prag poate fi exprimat și în termeni "pe o persoană". Astfel, pragul sărăciei pe o persoană este de 310 și 574, respectiv pentru pragul sărăciei alimentare și pragul sărăciei absolute⁷. Totuși, trebuie să ținem cont de faptul ca pragul sărăciei mediu pentru o persoană este mai relevant pentru gospodăriile de mărime și componență medie, avînd tendința de a subestima pragul sărăciei pentru gospodăriile mici și a supraestima necesitățile gospodăriilor mari. Spre exemplu, minimumul necesar de calorii este mai mic decît cerințele reale în cazul unui adult, iar în cazul gospodăriilor cu mulți copii, minimumul necesar de calorii este supraestimat, deoarece cerințele individuale de consum de calorii variază după vîrstă și sex. Prin urmare, ajustările la o persoană echivalent adultă oferă o estimare mai bună a necesităților populației.

Folosind scara de echivalență OECD, este posibil de a exprima mărimea gospodăriei în „persoane echivalent adulte”. Spre exemplu, mărimea unei gospodării formate din patru membri (soț, soție și doi copii) ajustată la o persoană echivalent adultă este de 2,7 membri ($1+0,7+2\times 0,5$). În tabelul nr.3.3 este prezentată mărimea pragurilor sărăciei pentru fiecare membru al gospodăriei, inclusiv exemple de praguri ale sărăciei pentru gospodăriile cu o componență diversă.

⁷ Utilizarea pragului sărăciei și cheltuielilor de consum pe o persoană se va rezulta în aproximativ aceleași măsurări ale sărăciei, dar profilul sărăciei va fi unul diferit.

Tabelul nr.3.3

Pragurile sărăciei în 2006 (lei pe lună, conform prețurilor din ianuarie 2006)

	Pragul sărăciei extreme	Pragul sărăciei	Persoană echivalent adultă
Un adult	404	747	1
Un alt adult	283	523	0,7
Copil (< 15)	202	374	0,5
Media pentru o persoană	310	574	
<i>Exemplu:</i>			
Gospodărie din doi adulți	687	1270	1,7
Doi adulți și un copil	889	1643	2,2
Gospodărie din patru adulți	1252	2316	3,1
Doi adulți și doi copii	1091	2017	2,7

III. Calcularea indicatorilor sărăciei

Pragul sărăciei servește drept instrument de măsurare a sărăciei și este folosit pentru a determina categoriile sărace și a realiza diverse măsurări ale sărăciei. Statutul de sărac este evaluat prin prisma disponibilității de mijloace care i-ar permite persoanei să consume coșul minim de consum. Prin urmare, se consideră sărace persoanele care, indiferent de modul cum cheltuiesc banii, au cheltuieli de consum sub pragul sărăciei.

Un set de măsurări ale sărăciei frecvent folosit în literatură este cel propus de către Foster, Greer și Thorbecke (1984)⁸. Acest complex de măsurări se rezumă la următoarea formulă:

$$P_{\alpha} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \left(\frac{z - y_i}{z} \right)^{\alpha},$$

unde:

α - un număr pozitiv;

z - pragul sărăciei;

y - consumul;

i - persoanele individuale;

n - numărul total de persoane individuale;

q - numărul de indivizi cu un consum mai jos de pragul sărăciei.

⁸ Foster J., Greer J., and Thorbecke E. (1984). „A class of decomposable poverty measures”; *Econometrica*, Vol. 52, p.761-765.

Cele mai des întâlnite măsurări ale sărăciei sînt trei, unde α preia valoarea zero, unu sau doi. Cînd $\alpha=0$, obținem **rata sărăciei** sau ponderea populației cu un consum mai mic față de pragul sărăciei. Acest indicator este cel mai folosit, deoarece este foarte simplu în înțelegere și explicare. Totodată, acesta nu ține cont de faptul cît de aproape sau de departe sînt nivelurile de consum ale săracilor în raport cu pragul sărăciei și nici de distribuția în rîndul săracilor.

Profunzimea sărăciei ($\alpha=1$) reprezintă deficitul mediu de consum al populației în raport cu pragul sărăciei. Cu cît mai mare este deficitul dat, cu atît mai profundă este sărăcia, astfel fiind luate în calcul limitările ratei sărăciei.

Severitatea sărăciei ($\alpha=2$) reprezintă distribuția consumului în rîndul săracilor, astfel încît

transferurile printre săraci nu vor afecta neapărat rata sărăciei sau profunzimea sărăciei.

Note:

Doar utilizarea complexă a acestor trei indicatori poate oferi o descriere adecvată a sărăciei, conformându-ne celor două axiome faimoase referitoare la măsurarea sărăciei (Sen, 1976):

1. Chiar dacă numărul săracilor este același, dar există o reducere a bunăstării în cadrul unei gospodării sărace, un indicator al sărăciei ar trebui să reflecte o creștere a sărăciei (această creștere va fi reflectată de profunzimea sărăciei);

2. Chiar dacă bunăstarea medie a săracilor este aceeași, dacă există un transfer de la o gospodărie săracă la o altă gospodărie săracă care este într-o situație relativ mai bună, un indicator al sărăciei ar trebui să reflecte o creștere a sărăciei (acest fapt va fi reflectat de creșterea severității sărăciei).

Aceste măsurări ale sărăciei se conformează la două proprietăți necesare pentru agregare și descompunere. De fapt, este posibil de a genera indicatorii sărăciei absolute prin adunarea indicatorilor individuali ai sărăciei, prin urmare fiind posibilă descompunerea acestor indicatori pentru diferite categorii de populație și obținerea indicatorului total prin adunarea indicatorilor ponderați de sărăcie. Spre exemplu, este posibil de a calcula profunzimea sărăciei în diferite regiuni ale țării (Nord, Sud și Centru), iar suma acestor indicatori ponderați va fi egală cu profunzimea sărăciei pentru Moldova.

În tabelul nr.4.3 sînt prezentați indicatorii sărăciei pentru 2006, luînd în considerare pragul sărăciei extreme și pragul sărăciei absolute.

Tabelul nr.4.3

Indicatorii sărăciei, 2006 (%)

	Sărăcia absolută			Sărăcia extremă		
	Rata sărăciei (P0)	Profunzimea sărăciei (P1)	Severitatea sărăciei (P2)	Rata sărăciei (P0)	Profunzimea sărăciei (P1)	Severitatea sărăciei (P2)
Orașe mari	20,6	5,6	2,2	3,5	0,8	0,3
Orașe mici	30,1	7,9	3,1	5,0	1,2	0,5
Sate	34,1	8,8	3,3	4,7	1,1	0,4
Total	30,2	7,9	3,0	4,5	1,0	0,4

Determinarea nivelului de sensibilitate al măsurărilor sărăciei în raport cu nivelul pragului sărăciei este posibilă prin utilizarea funcției distribuției cumulative a consumului lunar pe o persoană echivalent adultă (vezi figura). Pentru un anumit nivel de consum pe axa orizontală, curba pe axa verticală indică procentul populației cu un nivel egal sau mai mic de consum. Dacă considerăm un anumit nivel de consum drept prag al sărăciei, atunci curba indică rata sărăciei, fiind astfel percepută drept "curba incidenței sărăciei". Cu ajutorul acestei curbe este simplu de estimat cât de mult se va modifica rata sărăciei dacă pragul sărăciei va fi mai mic sau mai mare. Liniile verticale din figură reprezintă valoarea pragului sărăciei extreme și valoarea pragului sărăciei totale. Cu cât mai abruptă este curba în punctul unde pragul sărăciei se intersectează cu funcția distribuției

Evoluția bugetului public național, 2004-2010, % în PIB

1	Executat			Aprobat 2007	Proiect 2008	Estimat	
	2004	2005	2006			2009	2010
2	3	4	5	6	7	8	
A. Venituri, total	35,3	38,6	40,5	41,6	41,4	40,4	39,9
<i>Venituri, total (fără granturi)</i>	<i>35,0</i>	<i>37,4</i>	<i>39,8</i>	<i>39,8</i>	<i>39,3</i>	<i>39,8</i>	<i>39,4</i>
<i>Venituri, total (fără granturi, transferuri, fonduri și mijloace speciale)</i>	<i>31,7</i>	<i>34,1</i>	<i>36,4</i>	<i>37,2</i>	<i>37,0</i>	<i>37,8</i>	<i>37,5</i>
<i>inclusiv fără BASS și FAOAM</i>	<i>22,9</i>	<i>25,0</i>	<i>26,8</i>	<i>26,7</i>	<i>25,7</i>	<i>26,0</i>	<i>25,5</i>
<i>1. Venituri curente</i>	<i>35,0</i>	<i>37,4</i>	<i>39,8</i>	<i>39,8</i>	<i>39,3</i>	<i>39,8</i>	<i>39,4</i>
1.1. Venituri fiscale	29,4	31,2	33,4	34,6	34,5	35,2	35,0
1.1.1. Impozite directe	14,3	14,0	15,0	15,5	14,9	15,2	15,2
<i>inclusiv fără BASS și FAOAM</i>	<i>5,6</i>	<i>5,1</i>	<i>5,5</i>	<i>5,1</i>	<i>3,5</i>	<i>3,4</i>	<i>3,2</i>
1.1.1.1. Impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător	2,4	2,1	2,4	2,2	0,8	0,7	0,7
1.1.1.2. Impozitul pe venit de la persoanele fizice	2,5	2,3	2,6	2,4	2,3	2,3	2,2
1.1.1.3. Impozitul funciar	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
1.1.1.4. Impozitul pe bunurile imobiliare	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1.1.1.5. Primele de asigurări FAOAM	1,0	1,1	1,2	1,6	2,1	2,4	2,5
1.1.1.6. Contribuțiile BASS	7,7	7,8	8,3	8,9	9,3	9,4	9,4
1.1.2. Impozite indirecte	15,1	17,2	18,4	19,1	19,6	20,0	19,8
1.1.2.1. T.V.A.	10,7	12,3	14,1	14,9	15,6	16,2	16,2
1.1.2.1.1. încasată pe teritoriul republicii	4,5	4,2	4,7	4,8	5,3	5,5	5,5
1.1.2.1.2. restituiri	-3,1	-2,7	-2,5	-2,4	-2,6	-2,3	-2,3
1.1.2.1.3. încasată la vamă	9,3	10,8	11,8	12,4	12,9	13,0	12,9
1.1.2.2. Accize	2,8	3,1	2,4	2,6	2,4	2,4	2,3
1.1.2.2.1. încasări	3,2	3,4	2,6	2,9	2,6	2,6	2,5
1.1.2.2.2. restituiri	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
1.1.2.3. Impozite pe comerțul exterior	1,5	1,8	1,9	1,6	1,6	1,4	1,4
1.2. Venituri nefiscale	2,3	2,8	3,0	2,6	2,6	2,6	2,5
1.2.1. Venitul net al Băncii Naționale	0,0	0,5	0,4	0,3	0,0	0,3	0,3
1.2.2. Alte venituri - bugetul de stat	1,2	1,3	1,7	1,7	1,9	1,7	1,7
1.2.3. Alte venituri - bugetele UAT	1,0	0,9	0,9	0,6	0,6	0,5	0,5
1.2.4. Alte venituri - BASS	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
1.2.5. Alte venituri - FAOAM	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
1.3. Fonduri și mijloace speciale	3,2	3,3	3,4	2,6	2,3	2,0	1,9
1.3.1. Fonduri speciale	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3
1.3.2. Mijloace speciale	2,9	2,9	2,9	2,3	2,0	1,7	1,6

2. Granturi	0,4	1,2	0,7	1,8	2,1	0,6	0,5
2.1. Granturi pentru susținerea bugetului	0,1	0,8	0,1	1,1	1,3	0,2	0,2
2.2. Granturi pentru proiectele finanțate din surse externe	0,3	0,5	0,6	0,7	0,8	0,4	0,4
B. Cheltuieli, total	35,1	37,0	40,8	42,1	41,9	40,9	40,4
Cheltuieli fără creditarea netă	35,3	37,2	40,9	42,3	42,0	41,0	40,5
Cheltuieli fără deservirea datoriei de stat	32,7	35,8	39,8	40,9	40,7	39,8	39,5
1. Serviciile de stat cu destinație generală	2,3	2,4	2,4	2,5	2,4	2,3	2,1
dintre care Serviciul Vamal	0,4	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4
2. Activitatea externă	0,5	0,7	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4
3. Justiția și jurisdicția constituțională	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5
4. Menținerea ordinii publice, apărarea și securitatea statului	2,5	2,4	2,7	2,9	2,6	2,8	2,8
Apărarea Națională	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Menținerea ordinii publice și securitatea națională	2,0	2,0	2,2	2,5	2,1	2,3	2,2
5. Cheltuieli de ordin social	22,0	23,4	25,8	27,6	28,7	28,0	28,1
Învățământul	6,8	7,2	8,2	8,5	8,7	7,9	7,7
Cultură, artă, sport și acțiuni pentru tineret	0,8	0,8	1,1	0,9	0,9	0,9	0,8
Ocotirea sănătății	4,2	4,2	4,8	5,4	5,8	6,1	6,0
Asigurare și asistență socială	10,2	11,3	11,7	12,8	13,2	13,1	13,5
6. Știință și inovare*	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,5	0,5
7. Cheltuieli de ordin economic	4,2	5,2	6,2	5,5	4,9	4,5	4,2
Agricultură, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor	0,8	1,5	1,5	1,7	1,5	1,3	1,5
inclusiv Fondul pentru susținerea înființării plantațiilor viticole	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3
Industrie și construcții	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Transporturi, gospodăria drumurilor, comunicații și informatică	0,6	0,6	1,2	1,0	1,3	1,4	1,2
inclusiv Fondul rutier	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe	1,6	1,8	2,3	1,7	1,3	1,3	1,1
Complexul pentru combustibil și energie	0,7	0,9	0,9	0,7	0,4	0,2	0,1
Alte servicii legate de activitatea economică	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1
8. Protecția mediului înconjurător și hidrometeorologia	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
9. Serviciul datoriei de stat	2,4	1,2	1,0	1,3	1,1	1,1	0,9
- interne	1,2	0,5	0,4	0,7	0,8	0,6	0,5

- externe	1,2	0,7	0,5	0,5	0,3	0,5	0,4
10. Alte domenii	0,7	0,8	1,2	0,6	0,4	0,7	0,9
Completarea rezervelor de stat	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Cheltuieli neatribuite la alte grupuri principale	0,5	0,7	1,1	0,5	0,3	0,6	0,9
11. Creditarea netă	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
C. Balanța generală (deficit -; excedent +)	0,2	1,5	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
D. Excedent primar (de casă)	2,6	2,8	0,7	0,8	0,7	0,6	0,4
D. Finanțarea sectorului public	-0,2	-1,5	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Netă internă	2,6	0,4	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
BNM	1,9	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Netă a băncilor comerciale	0,8	0,7	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1
Creditarea directă VMS	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Netă nebancaară	0,6	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2	0,1
Netă externă	-1,9	-0,1	-0,5	0,7	0,6	0,6	0,0
Debursări:	0,9	0,9	0,9	1,8	1,4	1,7	0,9
- pentru proiectele investiționale	0,9	0,9	0,9	1,5	1,2	1,5	0,9
- pentru susținerea bugetului	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2	0,2	0,0
Amortizări	2,7	1,0	1,5	1,2	0,8	1,1	0,9
Mijloacele din vânzarea și privatizarea patrimoniului public	0,3	0,5	0,9	0,4	0,2	0,2	0,2
Privatizarea conform proiectelor individuale	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alte venituri din privatizare și vânzare	0,2	0,5	0,9	0,4	0,2	0,2	0,2
Modificarea soldurilor la conturi	1,2	2,3	0,2	0,7	-0,4	0,2	-0,4

* Cheltuielile pentru știință și inovare se vor actualiza anual în Legea bugetului de stat pentru a atinge următoarele proporții în PIB: 2008 - 0,7%, 2009 - 0,8%, 2010 - 0,9%.

Sursa: CCTM (2008-2010), cu excepția anului 2008, sursă pentru care este proiectul bugetului de stat pe anul 2008.

Anexa nr.6

Participarea la elaborarea Strategiei naționale de dezvoltare

Datorită importanței Strategiei naționale de dezvoltare - document de planificare strategică pe termen mediu - și experienței de participare a părților interesate la elaborarea și definitivarea altor documente de importanță pentru întreaga societate, Consiliul pentru participare a elaborat și aprobat „Conceptul procesului de participare la elaborarea Strategiei”.

1. Obiectivele și principiile procesului de participare

Guvernul și societatea civilă și-au propus următoarele obiective în procesul de elaborare a Strategiei:

- 1) realizarea unui consens asupra priorităților de dezvoltare a țării pentru perioada imediat următoare;
- 2) promovarea, printr-un dialog continuu și deschis, a spiritului de adeziune a întregii societăți față de obiectivele și prioritățile pe termen mediu de dezvoltare a țării;
- 3) informarea permanentă și în timp util a părților interesate asupra progreselor în procesul de elaborare a documentului;
- 4) crearea condițiilor de participare a tuturor părților interesate la procesul de definitivare a documentului, în scopul realizării unei coeziuni mai bune în cadrul societății.

În procesul realizării obiectivelor menționate, Guvernul și societatea civilă s-au ghidat de următoarele principii:

1) transparență în toate etapele de elaborare a documentului - părțile interesate vor avea posibilitatea să monitorizeze și/sau să participe la procesul de elaborare a documentului;

2) accesibilitate instituțională și informațională - părțile interesate vor avea acces la instituțiile, comisiile, grupurile de lucru responsabile de elaborarea documentului. Autoritățile publice vor pune la dispoziția părților interesate informația de interes public (proiecte de legi, strategii, rapoarte de analiză, date statistice etc.);

3) echidistanță/imparțialitate - toți participanții la proces vor beneficia de un tratament egal, nediscriminatoriu, respectându-se dreptul la opinie, dreptul de acces la informație etc.;

4) responsabilitate - Guvernul, împreună cu societatea civilă, va manifesta responsabilitate maximă pentru deciziile adoptate, pentru acțiunile și propunerile înaintate, pentru calitatea lucrului efectuat;

5) continuitate - acțiunile comune ale Guvernului și societății civile vor asigura continuitatea reformelor inițiate și vor contribui la implementarea eficientă a acestora.

2. Cadrul instituțional

Pornind de la experiența acumulată în procesul de elaborare și implementare a SCERS și PARMUE, în scopul asigurării continuității, în calitate de garant al respectării principiilor menționate a fost propus Consiliul pentru participare.

Astfel, Hotărârea Guvernului nr.1495 din 28 decembrie 2006 stabilește: „Consiliul pentru participare va asigura antrenarea societății civile în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a Strategiei naționale de dezvoltare a Republicii Moldova pe anii 2008-2011. Pentru îmbunătățirea dialogului cu părțile interesate, autoritățile administrației publice centrale vor consolida parteneriatul pe domenii, inclusiv prin desemnarea, în cadrul unităților de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor, a unei persoane responsabile de participare”. Consiliul este format din reprezentanți ai Guvernului, Președinției, Parlamentului, societății civile, mediilor academice, mediilor de afaceri și partenerilor

de dezvoltare.

3. Etapele procesului de participare

Participarea părților interesate în procesul de elaborare a Strategiei a decurs în două etape distincte.

Etapa I. Identificarea și consultarea cu părțile interesate a priorităților și viziunii generale a Strategiei (26 iunie-30 iulie).

Scopul etapei I a fost de a colecta contribuțiile părților interesate în proiectul Strategiei prin:

- 1) organizarea evenimentului de lansare - Forumul Național;
- 2) desfășurarea a 15 discuții publice la nivel național pentru a identifica percepția părților interesate asupra viziunii strategice, priorităților de dezvoltare pe termen mediu și condițiilor primordiale pentru realizarea Strategiei;
- 3) organizarea a 9 discuții publice la nivel regional cu participarea părților interesate pentru a releva perceperea de către acestea a priorităților propuse la nivel național și asigurarea legăturii cu problemele și prioritățile de nivel regional.

În cadrul a 25 de discuții publice au participat reprezentanți ai APC, APL, mediilor academice, sectorului privat, ONG-urilor, mass-media, parteneri de dezvoltare, ambasade, instituții publice - în total 1486 de participanți. Cele mai active s-au dovedit a fi ONG-urile din domeniile relevante (27%), urmate de autoritățile administrației publice centrale - 24,6%, autoritățile administrației publice locale - 12,4%, partenerii de dezvoltare - 11,3%, diverse instituții publice - 7,8%, reprezentanții sectorului privat - 6,8%, mass-media - 4,6%, mediile academice - 4,5% și reprezentanții legislativului - 1%.

Din cele 25 de discuții publice desfășurate în perioada 26 iunie 2007 - 30 iulie 2007, 11 evenimente au avut loc în regiuni (orașele Basarabeasca, Florești, Șoldănești, Rezina, Comrat, Ungheni, Cahul, Bălți, Căușeni, Nisporeni, Criuleni și municipiul Bălți). În cadrul discuțiilor publice la nivel regional au participat aproximativ 485 persoane din 27 de raioane ale republicii.

Pe parcursul I etape a parvenit un număr semnificativ de comentarii și propuneri la documentul de bază al Strategiei, în total 82 de contribuții¹, din partea ONG-urilor, partenerilor de dezvoltare, mediilor academice, sectorului privat, precum și din partea cetățenilor. Gradul de detaliere și consistență a contribuțiilor este eterogen, unele dintre acestea având un caracter general, altele vizând prevederi concrete din proiectul documentului. Toate contribuțiile au fost plasate pe site-ul oficial www.pnd.md, astfel încât fiecare doritor poate vizualiza propria contribuție, precum și contribuțiile expediate de alte părți interesate. **Ministerul Economie**, împreună cu autoritățile publice centrale vizate, au analizat contribuțiile parvenite în cadrul primei etape și au prezentat un raport detaliat, unde au enumerat propunerile acceptate, cele neacceptate fiind însoțite de argumentări.

¹ Contribuții - comentarii și/sau propuneri în formă scrisă, cu referire la proiectul Strategiei, parvenite la **Ministerul Economie** sau la Secretariatul Consiliului pentru participare ca urmare a discuțiilor publice sau a diseminării proiectului de document.

Comunicarea în cadrul procesului de elaborare a Strategiei a reprezentat un pilon de bază pentru asigurarea participării părților interesate. În consecință, a fost elaborată Strategia de comunicare pentru elaborarea Strategiei naționale de dezvoltare, aprobată de Comitetul interministerial și Consiliul pentru Participare. Obiectivele Strategiei sînt:

- 1) promovarea Strategiei în calitate de principal document strategic pe termen mediu;
- 2) sporirea interesului față de Strategie și ridicarea gradului de conștientizare din partea populației;
- 3) încurajarea procesului de dezbateri și crearea cadrului pentru un dialog eficient între părțile interesate;
- 4) asigurarea colectării propunerilor prin intermediul comunicării în cadrul procesului de elaborare a Strategiei.

Discuțiile publice din cadrul primei etape s-au aflat permanent în vizorul mass-media prin preluarea comunicatelor de presă, publicarea articolelor și interviurilor cu funcționari publici responsabili de elaborarea documentului și experți independenți. În cadrul strategiei nominalizate a fost elaborată identitatea Strategiei prin organizarea unui studiu calitativ și a demarat procesul de elaborare a www.pnd.md.

Etapa II. Elaborarea și consultarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei (septembrie - noiembrie 2007).

Scopul etapei a II-a a constat în colectarea contribuțiilor la proiectul Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei, analiza acestora, relevarea modalităților de participare a grupurilor de interese la implementarea Strategiei. În acest sens, au fost propuse următoarele acțiuni:

- 1) organizarea procesului de consultare a părților interesate asupra proiectului Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei, în cadrul a șapte **comitete de evaluare și selectare a propunerilor**, abilitate să prezinte recomandări pe marginea propunerilor prezentate de către ministerele de ramură. Comitetele au fost create în conformitate cu numărul de priorități și condiții primordiale;
- 2) organizarea și desfășurarea dezbaterilor publice la nivel național și regional pentru discutarea proiectului Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei în vederea realizării următoarelor condiții primordiale și priorități:
 - (i) stabilitatea macroeconomică;

- (ii) consolidarea capacităților administrației publice;
- (iii) consolidarea statului democratic modern bazat pe principiul supremației legii;
- (iv) reglementarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării;
- (v) sporirea competitivității economiei naționale;
- (vi) dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovare a incluziunii sociale;
- (vii) dezvoltarea regională;

3) organizarea unei dezbateri publice dedicate inițiativei de ajustare a indicilor Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și stabilirea (revizuirea) țăintelor intermediare și finale, cu participarea largă a mediilor academice, partenerilor de dezvoltare și a societății civile;

4) organizarea evenimentului de totalizare a procesului de elaborare și definitivare a Strategiei la nivel național, cu participarea largă a părților interesate și a factorilor de decizie.

În scopul asigurării participării reprezentanților societății civile la ședințele comitetelor de analiză, Consiliul pentru participare a propus în atenția Ministerului Economiei și Comerțului o listă de experți din cadrul societății civile relevanți pentru cele două condiții primordiale și cinci priorități.

Comunicarea în cadrul etapei a II-a a rezultat cu lansarea unui ciclu de 5 emisiuni televizate, conform numărului de priorități, la postul „Moldova-1”, cu participarea factorilor de decizie, experților în domeniu, reprezentanților administrației publice locale etc. Un alt instrument de comunicare este ciclul de emisiuni radio consacrate procesului de elaborare a Strategiei și de implementare a SCERS. Emisiunile sînt difuzate săptămînal pe 100.5 FM sau 873 AM la "Radio-Moldova". Pentru diseminarea informației la nivel regional și raional, lunar este editat Buletinul informativ al Strategiei, care informează publicul despre prevederile documentului de Strategie, abordează probleme de maximă importanță, prezintă opinii din cadrul societății civile, sectorului privat etc.

Lista abrevierilor

ACDT - Agenția Construcției și Dezvoltarea Teritoriului

AMP - asistență medicală primară

ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

APC - administrația publică centrală

APL - administrația publică locală

ARFC - Agenția Relații Funciare și Cadastru

AȘM - Academia de Științe a Moldovei

ATP (engl. Autonomous Trade Preferences) - Preferințele Comerciale Autonome

BASS - Bugetul asigurărilor sociale de stat

BERD - Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

BM - Banca Mondială

BIM - Biroul Internațional al Muncii

BNM - Banca Națională a Moldovei

BNS - Biroul Național de Statistică

CBGC - Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice

CCCEC - Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției

CCTM - Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu

CEC - Comisia Electorală Centrală

CEDO - Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CEFTA (engl. Central European Free Trade Agreement) - Acordul de Comerț Liber pentru Europa Centrală

CEMN - Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră

CEN (fr. Comité Européen de Normalisation) - Comitetul European pentru Standardizare

CENELEC (fr. Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) - Comitetul European pentru Standardizare în Electrotehnică

CET - centrală electrotermică

CNAM - Compania Națională de Asigurări în Medicină

CNCDR - Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale

CNPF - Comisia Națională a Pieței Financiare

CNȘPMP - Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă

COST - Programul European de Cooperare în Știință și Tehnologie

CRDF - (Civilian Research and Development Foundation) - Fundația SUA pentru cercetări civile și dezvoltare

CSI - Comunitatea Statelor Independente

EA - (European co-operation for Accreditation) - Cooperarea Europeană pentru Acreditare)

EMAS (engl. Eco-Management and Audit Scheme) - Schema de Eco-management și Audit de Mediu

ETSI (engl. European Telecommunications Standards Institute) - Institutul de Standarde Europene în Telecomunicații

EUBAM (engl. European Union Border Assistance Mission) - Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina

EUREKA - Rețeaua pan-europeană pentru cercetare și dezvoltare industrială

FAOAM - fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală

FP7 - Cel de-al 7-lea Program-cadru de cercetare (Frame work Programme 7)

GEANT - (Gigabit European Academic Network) - Rețeaua pan-europeană academică de cercetare multi-gigabit

GRECO - Grupul Statelor Împotriva Corupției

GSP (engl. General System of Preferences) - Sistemul General de Preferințe

GUAM - Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică

HIV/SIDA - sindromul imunodeficienței achiziționate

ICAO (engl. International Civil Aviation Organization) - Organizația Internațională a Aviației Civile

IDAM - Indicele de Deprivare a Ariilor Mici

IGD - Indicatorii Globali de Dezvoltare

IOSCO (engl. International Organization of Securities Commissions) - Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare

ISD - investiții străine directe

ISO (engl. International Standard Organisation) - Organizația Internațională de Standardizare

ITS - infecții sexual transmisibile

ÎMM - Întreprinderi Mici și Mijlocii

LEA - linii electrice aeriene

MAI - Ministerul Afacerilor Interne

MEC - Ministerul Economiei și Comerțului

MM - Ministerul Mediului

MJ - Ministerul Justiției

MS - Ministerul Sănătății

MSTQ (engl. Metrology, Standardization, Testing and Quality Assurance) - metrologie, standardizare, testare și asigurarea calității

CS - Cancelaria de Stat

MTID - Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor

NATO (engl. North Atlantic Treaty Organization) - Organizația Tratatului Nord Atlantic

NUTS (engl. Nomenclature of Territorial Units for Statistics) - Nomenclatorul de Unități Teritoriale pentru Statistică

ODM - Obiectivele de dezvoltare ale mileniului

ONG - organizație neguvernamentală

ONU - Organizația Națiunilor Unite

PARMUE - Planul de acțiuni "Republica Moldova - Uniunea Europeană"

PIB - Produsul Intern Brut

Strategia - Strategia națională de dezvoltare

PPC - paritatea puterii de cumpărare

RED - Rețelele energetice de distribuire

SCERS - Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei

SECI - Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei

SSM - Serviciul de Standardizare și Metrologie

SV - Serviciul Vamal

STCU - (Science and Technology Center in Ukraine) - Centrul pentru știință și tehnologii din Ucraina

SWOT (engl. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) - Părți Forte, Părți Slabe, Oportunități, Amenințări

TBC - tuberculoza

TIC - tehnologii informaționale de comunicare

UACP - Unitatea de analiză și coordonare a politicilor

UAT - Unitate administrativ-teritorială

UCTE - Uniunea pentru Cooperarea Transportului Energiei Electrice

UNESCO - (engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

UPE - Unitatea primară de esantion

VMS - valori mobiliare de stat

(Se substitute prin LP109 din 04.06.10, MO131-134/30.07.10 art.443)